

De officio Magistri militum. Tit. XXIX. 163

gium aliquid operetur, credendum est iurisdictione datum fuisse priuatiue ad alios iudices, & non cummuniue, & *num. 143.* limitat quoque quando sunt plures iudices ordinarii & generales, & vni ex illis certum genus causarum specialiter committitur, quia tunc videtur concessu priuatiue ad collegam. late disputo ego ipse de off. & pot. Episc. p. 3. alleg. 124 per tot.

L. Quod promulgatis. II.

Idem AA. ad Pelium P. P.

¹ Inquisitorio processui sine fama preecedenti non est locus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

² Hanc eandem concluf. tenent Menoch. *conf. 100 num. 58.* Oñale. *conf. 64. ex num. 1. lib. 1.* plures quos refert Farinac. in *praxi crimin. tit. de Inquisit. quest. 9 num. 1.* vbi numeris seqq. ampliat in iudice habente plenum, & liberum arbitrium, tam delegato, quam ordinario, & etiam procedente ex officio, & quod talis fama debeat esse vehemens, clamorosa, & scandalosa, ac ortum habens a fide dignis personis, & *a num. 1.* limitat in inquisitione quæ fit ad denuntiandum publicum officialem, & parte non opponente, & in inquisitione formata de Principis mandato, & in crimine hæresis ac læsæ maiestatis ac aliis enormibus delictis. Vide posita in collect. ad cap. inquisitionis, & ad cap. qualiter, & quando el. 2. de accus.

L. Præfectura vrbis. III.

Imppp. VALENS, GRAT. & VALENT. AAA. ad Rusticum.

¹ Præfectus vrbis cunctis Magistratibus, & officialibus in vrbe præerat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Hoc idem ex hoc text. refert Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 47. cap. 35. num. 1.*

L. Omnia. IV.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. Senerino comiti sacrar. largit.

¹ Omnes ciues cum collegiis Præfecto vrbis subiacentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVMMARIVM.

- ¹ Primicerio post officium morte, aut biennij spatium, succedit proxime post gerens officium matricule inscriptus.
- ² Primicerius, cuiusque officium, remissus.

L. Primicerius. V. & vlt.

Imp. THEOD. A. Constantino P. P.

¹ Primicerio post officium morte, aut biennij spatium succedit proxime post gerens officium matricule inscriptus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

² De Primicerio, & eius officio, vide Grammat. *decif. 64. num. 6. cum seqq.* Cassan. in *cat. gloria mor-*

di part. 4. confid. 42. Tiraq. de *iure primog. in præfat. m. 1.* Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 15. cap. 12. a princip.* Guid. Pancirol. in *thesauro vniuers. lib. 1. c. 85.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 16. quæst. 1.* Sebast. Cæl. in *relect. de ecclesiast. hierarch. q. 2. proem. n. 10.* Conan. *comment. in iuris civil. lib. 4. cap. 14. num. 6.* metipsum de *Canon dignit. cap. 9. a princip.*

De officio Magistri militum.

TIT. XXIX.

PRÆFECTIS prætoriorum & vrbis rectè subicitur Magister militum, quoniam horum omnium æqualis est dignitas. Dicitur autem Magister militum qui talem habet potestatem in milites, & duces militares, qualem Præfectus prætorio in paganos, & Præsides prouinciarum. Scripserunt in hanc rubr. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgos. Castr. Sebast. Naui. item Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia tituli agunt l. *Hispan. 16. tit. 9. part. 2.* Cassan. in *catalogo glorie mundi p. 7. confid. 4. & part. 9. confid. 4. vers. prædicti.* Tiraq. de *nobilit. cap. 8. num. 15.* Rebuff. ad l. 57. ff. de *verbor. signif. pag. 295.* Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 47. cap. 18.* Thom. Valasc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 19. num. 89.* vbi quod hæc dignitas liberat à patria potestate.

L. Viri illustres. I.

Imppp. VALENT GRAT. & THEOD. AAA. ad Eugenium P. P.

Comites, & Magistri militum in prouinciæ nullam habent potestatem. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Fulgos. Castr. Sebast. Naui.

L. Apparitores per Orientem. II

Impp. HONOR. & THEOD. AA. ad Hypatium mag. militum.

Milites in ciuilibus & criminalibus coram suo Ordinario conueniendi sunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVMMARIVM.

- ¹ Milites supernumerarij coram ciuilibus iudicibus ratione tributariarum collationum etiam comparere tenentur.
- ² Stipendiarij si statuto caueatur vt tractarentur sicut ciues, & aliquis est scriptus in libro stipendiariorum vltra numerum determinatum, tales non gaudent beneficio status.
- ³ in Matricula non conscripti sunt tanquam priuati.

L. Eos qui vltra. III.

Imp. ZENO A. Sebastiano P. P.

Milites supernumerarij coram ciuilibus iudicibus ratione tributariarum collationum etiam comparere tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

² Per hunc text. tenet Boët. *decis.* 160. num. 21. quod si statuto caveatur quod omnes stipendiarij tractarentur sicut ciues, & aliqui esset scriptus in libro stipendiariorum ultra numerum determinatum, talis non gauderet beneficio statuti.

In gloss. *Qui ibi*, Nota quod qui non sunt in matricula, sunt tanquam privati. Ita Mascard. *de probat. conclus.* 261. num. 65. & *concl.* 1033. aliis 1037. n. 1.

L. Cum propitia. IV. & ult.

Jmp. IVSTINIANVS A. Zeta, viro illustri, etc.

¹ Magistrum militum in Illyrico Armeni, & Polemici inspectio demandatur. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup.* hoc tit.

De hoc vide Cardin. Cas. Baron. tom. 7. *annal. Eccles. anno Christi* 529. pag. 150.

De officio Quaestoris.

TIT. XXX.

MAGISTRATVS, de quibus hactenus, illustres sunt. recte igitur iis adiungitur Quaestor, nam & hic illustris est. Scriperunt in hanc rubr. Cyn. Salicet. Barr. Angel. Fulgos. Castren. Sebast. Nauititem Cuias. Pac. & VVelemb.

De materia tituli vide l. *Hispan.* 10. tit. 18. *part.* 4. *Brillon. antiquit.* lib. 1. cap. 17. & lib. 3. cap. 19. *Petr. Gregor. syntag.* iuris lib. 47. cap. 35. Menoch. *de arbit.* casu 68. num. 8. cum seqq. Thom. Valasc. *alleg.* iuris tom. 1. alleg. 19. sub mon. 88. vbi quod hęc dignitas liberat à patria potestate, Guid. Pancirol. in *thesauro var. lection.* lib. 2. cap. 11.

SVMMARIVM.

- ¹ Laterculi minoris, item Præpositura Tribunatus, ac Præfectura castrorum cura ad Quaestorem Romanum pertinebat.
- ² Laterculum quid sit.
- ³ Laterculensis quis.
- ⁴ Scrinium memoria quid.
- ⁵ Quaestoris potestas olim qua.

L. Totius minoris. I.

Imp. THEOD. A. Salustio Quaestori.

¹ Vra minoris laterculi, item Præpositura Tribunatus, ac Præfectura castrorum ad Quaestorem Romanum pertinebat. Colligunt ex Ordinarij. Cyn. Salicet. Barr. Angel. Fulgos. Castren. Sebastian. Naui.

² *Laterculi curam*, &c.] Laterculum est codex in quo civilium & militarium dignitatum, administrationumque ratio, item mandatorum principalium, & promotionum, ac consuetudinum notitia perscripta est: sic dictum quod in eo latent arcana. Duplex memoratur in iure; maius quod apud Principem seruabatur sub cura primicerij Notariorum, minus quod sub cura, & sollicitudine Quaestoris erat.

Ita Caluin. in *suo Lexic. iurid. verbo Laterculum*, vbi addit Laterculentem appellari, cui laterculi cura, & custodia mandata erat.

Et scrinio memoria.] Illud dicitur, in quo annotationes Principis afferuabantur, secundum Caluin. in *suo Lexic. iurid. verbo scrinium*. Et de variis generibus scriniorum apud Romanos Guid. Pancirol. in *thesauro var. lection.* lib. 2. cap. 188.

Omnes tribunatus, &c.] Notatur ad hoc quod tanta fuit Quaestoris potestas, quod eius arbitratu magistratus, & dignitates dabantur, ut per Menoch. *de arbit.* casu 68. num. 9.

SVMMARIVM.

- ¹ Laterculi minoris dignitates ad militum magistratus per temporum continuationem translatæ redditæ sunt Quaestoribus.
- ² Quaestores illustri dignitate præditi.

L. Omnes minoris. I. I.

Idem A. Helioni, comiti & mag. officiorum.

LATERCULI minoris dignitates ad militum magistratus per temporum continuationem translatæ redditæ sunt per Iulianum Quaestoribus. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup.* hoc tit.

Viri illustres Quaestores.] Quaestores ergo illustri dignitate fulgent, ut per Menoch. *de arbit.* casu 68. num. 8. vbi numeris seqq. asserit Quaestores appellari candidatos, magnificos, magnificentissimos, & eminentissimos.

SVMMARIVM.

- ¹ Quaestorum officia nullus sine Cæsaris subscriptione quondam peragebat.
- ² Quaestores, alienius Sancti nomine petitoria facientes, non permittantur nigrescere litteras ostendunt, & num. 3.

L. Officia. I. I. & ult.

Jmp. ANAST. A. Eusebio mag. offic.

OFFICIA Quaestorum nullus sine Cæsaris subscriptione quondam peragebat, contra facientes tribus aut libris multabantur. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup.* hoc tit.

Ad huius legis exemplum cautum est per Ordinem Regiam Lusit. lib. 5. tit. 103. ne Quaestores, alienius Sancti nomine prætoria facientes, permittantur nisi Regias litteras ostendant; si aliter factum sit, omnes pecunias ab illis quasitas, Quaestori redemptionis captiuorum tradendas præcipit, cuius auctoritate ita refert Cardos. in *præcijs iudicium*, & *Adnocat. verbo elemosyna* num. 2. & practicum fuisse asserit Cabed. *Lusit. decis.* 193. p. 1.

Simile apud Hispanum statutum extrahitur in l. 1. & 2. tit. 8. lib. 1. *Ordin.* vbi Did. Perez, quæ nunc est l. 1. tit. 9. lib. 1. *novæ Recop.* & l. 37. tit. 6. lib. 3. *eiusdem novæ Recop.* vbi Azuved. Auendan. de *exequendis mand.* lib. 2. cap. 10. Et apud Gallos idem Regij Senatus decreto esse dispositum affirmat Renat. Chopin. de *sacra palatia* lib. 3. tit. 5. à mon. 21.

De

De officio Magistri officiorum.

TIT. XXXI.

SEQUITUR alius magistratus illustris Magister officiorum, qui præest officiis & scholis aulicis. Scripserunt in hanc rubr. Cyn. Salicet. Barr. Fulgof. Castr. Sebast. Næui. item Cuiac. Pac. & VVefemb.

De materia tituli vide Cassian. in catal. gloria mundi p. 6. confid. 7. Rebuff. ad l. 57. ff. de verbor. signif. p. 295.

SUMMARIVM.

- 1 Privilegijs scholæ indultis nemo fruatur per suffragium, sed virtute, labore, animi vigilantia, ac testimonio morum & artium à præceptoribus impetrato ad talia decernia.
- 2 Scholarum multiplex genius, remissive.
- 3 Ducena quid sit.
- 4 Biarchia quid, remissive.

L. Privilegiis. I.

Imp. CONSTAT. A. ad agentes in rebus.

- 1 Privilegijs scholæ indultis nemo per suffragium fruatur, sed virtute, labore, animi vigilantia, ac testimonio morum & artium à præceptoribus impetrato ad talia decernia. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Barr. Fulgof. Castr. Sebast. Næui.
- 2 Scholæ vestra, &c.] De multiplici scholarum genere agit Guid. Pancirol. in thesauro var. lection. lib. 2. cap. 188. pag. 369. in fine.
- 3 Ad ducennarium.] Ducenam legi oportere ait Caluin. in suo Lexic. iurid. verbo Ducena, ubi dicit quod est gradus dignitatis, promotioque in scholis agentium in rebus.
- 4 Et biarchiam.] De qua vide Caluin. in suo Lexic. iurid. verbo Biarchia.

SUMMARIVM.

- 1 Militie ordinem, atque stipendia nemo pervertat, & is gradu antecedit, qui virtute & labore alios superat.
- 2 Ordinem & dignitatum gradus observandi sunt.
- 3 Administrantium dignitas quanta & qualis sit ex modo mensuræ emolumentis colligitur.

L. Nemo agentium. II.

Imp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. ad Patricium mag. officiorum.

- 1 Ordinem militie, atque stipendia nemo pervertat, & is gradu antecedit, qui virtute & labore alios superat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Ordinem militie ac stipendia pervertat.] Notatur ad hoc quod ordinem & dignitatum gradus sunt observandi, vt per Menoch. conf. 51. num. 4. tom. 1. Cassian. in catalogo gloria mundi p. 10. confid. 27. Tiraq. de nobilit. cap. 10. ex num. 51.
- 3 Vt is gradu ceteros antecedit, quem stipendia me-

lora, &c.] Notatur ad hoc quod ex modo mensuræ emolumentis administrantium colligitur quanta qualisve sit eius dignitas, aut eminentia, vt per Mench. illustr. controuer. lib. 1. in præfat. num. 80.

SUMMARIVM.

- 1 Comes scholarum prohibetur verberare, & regere Senatores, & Ducenarios, nec eius domesticus Senator, vel Ducenarius, Centenariusve fieri potest.
- 2 de Privilegijs scholarum tractantes referuntur.
- 3 Comes scholarum qui sit.
- 4 Scholæ olim undecim, quæ Principem comitabantur.
- 5 Senator quis.
- 6 Ducenarius quis.

L. Scholarium. III

Imp. THEOD. & VALENT. AA. Pleicio comiti. & mag. offic.

COMES scholarum prohibetur verberare, & regere Senatores, & Ducenarios, nec eius domesticus Senator, vel Ducenarius, Centenariusve fieri potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hoc idem ex hoc text. colligit Guid. Pancirol. in thesauro var. lection. lib. 2. cap. 190. in princ.

Servandæque eorum privilegia, &c.] De privilegijs scholarium speciales edidere tractatus Petrus Rebuffus, Horatius Lurtius, & Petrus Bennis.

Comitibus scholarum.] Comes scholarum sunt, ad quos scholarum agentium in rebus gubernatio pertinet, & sunt ornati comitiis primi ordinis, ita Caluin. in suo Lexic. iurid. verbo comes scholarum. Scholæ erant undecim, quæ Principem comitabantur, de quibus Guid. Pancirol. d. lib. 2. cap. 106.

Senatores, & Ducenarios.] Senator erat veluti in legione peditum, Ducenarius, qui ducentos regebat milites, secundum Guid. Pancirol. d. lib. 2. cap. 190. ver. hi sine dubio. Caluin. in suo Lexic. iurid. verbo Ducenarij.

SUMMARIVM.

- 1 ad Scholarium militiamque admittendi sint. eorum ordo & dignitas observari iubetur, num. 2.
- 2 Cohortes duæ ex primarijs militibus constitutæ Imperatorem à tergo præfidijs causâ proximè sequuntur.
- 3 Notitia, id est, scholarium brevis, & catalogus.
- 4 Scholarum recedente non debet alius sibi locum illum vendicare sine licentia domini.

L. Iubemus eum. IV. & ult.

Imp. IUSTINVS & IUSTINIAN. AA. Tatiano mag. offic.

AD militiam scholarium admittendi hi, qui Imperiali iudicio ac decreto digni censentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Non solum ea se priuari, &c.] Notatur ad hoc quod postremum locum anteriori, quem per labores assiduos, & strenuam in militia navatam operam

operam meruit, occupare non valet, vt per Menoch. *remed. 13. recuper. num. 100.*

- 3 *Ad hec quadrimumistrus breuis, &c.*] Dux cohortes ex primariis militibus constituit: Imperatorem proximè à tergo præsidij causa sequebantur, quæ quidem non sine Principis comprobatione eligi poterant, oportebatque singulorum nomina singulis quatuor mensibus in breuibz scribi, vt plerique descendentes substitutorum gradus in laterculo recondi, & eorum nomina sciri possent. Ita Guid. Pancirol. *in dicto thesauro lib. 2. cap. 206. vers. auditor est.*

- 4 *Vi semper notitia.*] Id est, breuis & catalogus scholæ, de quo agit Guid. Pancirol. *in thesauro var. lectian. lib. 1. cap. 77.*

- 5 *In gloss. ibi, nam scholare recedente non debet alius sibi locum illum vendicare sine licentia domini.* Vide Menoch. *d. remed. 13. recuper. à num. 97.* vbi ait quod hæc constitutio in antiqua illa schola militiæ loquitur, in qua gradus constituebatur, omniumque potestimi tyrones, & maxima erant priuilegia iuxta vniuersi cuiusque gradum & locum, Bolognin. *in repet. ant. habita num. 378. C. ne filius pro patre, Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 101.* vbi ait se credere istud esse introductum ratione pacis, & concordie inter scholares seruandæ, & ob scandalum vitandum.

De officio Comitis sacrarum largitionum

TIT. XXXII.

SEQVITVR adhuc alias magistratus illustres, Comes sacrarum largitionum, cuius curæ committuntur sacræ largitiones, id est, thesauri Principis.

SVMMARIVM.

- 1 *Palatini per Notarios super negligentia iudicum conqueri possunt. idem & accusant indices propriis potius, quam publicis utilitatibus studentes, mon. 2.*
- 3 *De contractibus sacrarum largitionum agentes reuertuntur.*

L. Palatinis. vnic.

Imp. ARCAD. & HONOR. AA.

Limenio comiti.

- 1 *Palatini per Notarios super negligentia iudicum conqueri possunt, idem & accusant iudices propriis potius, quam publicis utilitatibus studentes.*

- 3 *De Comitibus sacrarum largitionum agunt* Cassiodor. *lib. 9. de comitibus sacrarum largitionum*, Conan. *commentar. iuris civilis lib. 4. cap. 14. num. 6.* Caluin. *in Lexic. iuridico, verbo Comes sacrarum largitionum*, vbi ait fuisse illos, qui thesauris sacris, id est, Imperatoris & augustalis pecuniis præerant, vel qui liberalitatis, & donorum curam gererant, quorum nulla fuit inter priuatos iurisdictione, sed tantum pecunie fisci, quæ liberalitati Principis suppeteret, curæ erat demandata. Et addit

idem Caluin. *ead. verbo*, largitiones sacras pro thesauris munerationum Principis accipiendas.

De officio Comitis rerum priuatarum.

TIT. XXXIII.

VLTIMO intet illustres magistratus loco numeratur Comes rerum priuatarum, cuius curæ committitur res priuata, & proprium patrimonium Principis.

L. Si quid. vnic.

Imp. VALENT. & VALENS AA.
ad Honoratum consularem Byzantijs.

COMES rerum priuatarum de commodis fiscalibus prospiciebat, & in dubiis casibus Imperatorem consulens quid fieri oporteret, mandata accipiebat.

De hoc vide Cassiodor. *lib. 6. in formulis*, Caluin. *in suo Lexic. iurid. verbo Comes rerum priuatarum*, vbi ait videri hunc fuisse, qui vacantia bona fisci nomine occupabat.

De officio Comitis sacri Palatii.

TIT. XXXIV.

VNC titulum improbat Cuius, cum talis Comes nunquam fuerit, cuiusque loco legit titulum sublequentem, *De officio Comitis sacri patrimonij.*

SVMMARIVM.

- 1 *Palatini curam rationum Imperialium & iuris emphyteuticarum exactiones olim colligebant.*
- 2 *Comites Palatini remissive.*
- 3 *Perpetuarij qui sint.*

L. Ad Palatinorum. I.

Imp. ARCAD. & HONOR. AA.

Mineruo comiti rer. priuatarum.

PALATINI curam rationum Imperialium, & iuris emphyteuticarum exactiones olim colligebant.

De comitibus Palatinis vide Guid. Pancirol. *in thesauro var. lectian. lib. 1. cap. 88.* Caluin. *in Lexic. iurid. verbo comites Palatiani.*

Perpetuarij.] Dicuntur, qui fundum à Principe, vel à Republica conductum certo canone in vitam suam habent, vel etiam hac lege, vt ad alios transferre possint; de quibus vide Alciat. *lib. 1. paterg. cap. 37. Tirag. de retractu lig. 1. gloss. 14. num. 84.* Caluin. *in suo Lexic. iurid. verbo Perpetuarij dicuntur*, Valasc. *de iure emphyt. q. 29. ad fin. col. pen. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 2. num. 7. & questionum forens. conf. 31. num. 16.*

SVM

SUMMARIVM.

- ¹ Iurisdicção una aliam non turbabit, & res ad cognitionem Comitum rerum priuatarum pertinentes alij magistratus sine periculo ad se minimè trahent.
- ² Iurisdictiones non confundenda, sed mutuo auxilio separatim conseruanda.

L. Si quis iudicium. II. & vlt.

Idem AA. *Vrsatio comiti.* R. P.

- ¹ Iurisdicção una aliam non turbabit, & res ad cognitionem Comitum rerum priuatarum pertinentes alij magistratus sine periculo ad se minimè trahent.
- ² De iurisdictionibus non confundendis, sed mutuo auxilio separatim conseruandis, vide posita ad l. nemo, infra de iurisd. omni iud.

De officio Comitum sacri patrimonij.

[Al. deest ista rubrica cum sequens constitutio faciat legem a. sic. subsequens, De off. Proconsul. & Legat.]

COMITES rerum priuatarum similis est Comes sacri patrimonij, vterque enim priuata substantie Principis curam habet.

SUMMARIVM.

- ¹ Vicariani sub Comite sacri patrimonij ex Caesarum destinatione conueniebantur.
- ² Comes sacri patrimonij quis sit.

L. Officium Hellepontii. Vnic.

Imp. HONOR. & THEOD. AA. *Simplicio proconsuli asia.*

- ¹ Vicariani sub Comite sacri patrimonij ex Caesarum destinatione conueniebantur.
- ² Comitum sacri patrimonij accipere debemus eum, qui patrimonium sacrum Principis curat, cuique id creditum erat pro subleuandis patrimoniorum fortunis. Ita Caluin. in suo Lexic. iuridico verbo Comes sacri patrimonij.

De officio Proconsulis & Legati.

TIT. XXXV.

ACTENVS magistratus illustres. Sequuntur spectabiles: inter quos primus locus datur Proconsuli; cui more maiorum adiungitur Legatus.

SUMMARIVM.

- ¹ Legati causas ad se remissas audiunt.
- ² Proconsulum insignem, remissum.

L. Legati. Vnic.

Imp. CONSTANT. A. *Æliano proconsuli Africa.*

Legati causas ad se remissas, ciuiles, ac criminales audiant atque tractant. Vide Pacium lib. 1. enarr. 48. De Proconsulum insignibus agit Guid. Pancirol. in thesaur. var. lect. lib. 1. cap. 10. vers. eadem ferme. & cap. 12. ante med.

De officio Comitum Orientis.

TIT. XXXVI.

SEQVITVR alius magistratus spectabilis, Comes Orientis, qui est xv. prouinciis Orientis, id est, Palaestinis tribus, Syriis duabus, Ciliciis duabus, Phoeniciis duabus, Cypro, Euphratenis, Orenaz, Mesopotaniæ, Isauriz, Arabia.

SUMMARIVM.

- ¹ Alysarchia ludi cura ad Comitem Orientis spectabat.
- ² Sacerdotium ipsum est munus ad editionem ludorum pertinet in Syria.
- ³ Syriarchia sacerdotij genus in Syria.

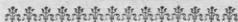
L. Titulos qui. Vnic.

Imp. LEO A. *Vsco P. P.*

Alysarchia ludi cura ad Comitem Orientis spectabat.

[Alysarchia.] Sacerdotium ipsum est munus ad editionem ludorum pertinet in Syria, Cott. in memorabil. verbo Lymenarcha, Caluin. in suo Lexic. iuridico, verbo Alysarchia, Cuiac. lib. 2. obseru. 12. Guid. Pancirol. in thesaur. var. lect. lib. 1. cap. 2. § 8. in fine.

[Syriarchia.] Sacerdotij genus in Syria. Vide Alciat. lib. 1. pretermis. verb. Syriarchia, Thesaur. lingue Latinæ, & Caluin. in suo Lexic. iuridico eod. verb.

De Officio Prefecti Augustalis.

TIT. XXXVII.

SEQVCCEDIT alius magistratus spectabilis Prefectus Augustalis, qui & Prefectus Egypti nominatur, quoniam Egypto redactæ in prouinciæ formam ab Augusto prepositus est.

SUMMARIVM.

- ¹ Tributa Prefectus per Egyptiacam diocesim colligebat, & contumaces militari auxilio ad solutionem coegit.
- ² Nobiles tenentur contribuere cum alijs in collectis, ratione eorum bonorum, pro quibus semina non præstant Regi.

L. Omnia

L. Omnia tributa. I.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD.
AAA. Florentio P. A.

- ¹ Tributa hic Præfectus per Ægyptiacam dicec-
sim colligebat, & contumaces ac morosos in
soluendo militari auxilio ad solutionem cogebat.
² Notatur ad hoc quod nobiles tenentur contri-
buere cum aliis in collectis ratione eorum bono-
rum pro quibus seruitia non præstant Regi, vt Ti-
taq. de nobilit. cap. 20. num. 166.

L. Præfectus prætorio. I I. & vlt.

Imppp. THEOD. ARCAD. & HONOR.
AAA. Rufino P. P.

- ¹ Prætorio Præfectus ordinariorum iudicum sibi
subiectorum flagitia examinat, & referendi
non puniendi, amouendique potestate fruebantur.

De officio Vicarij.

TIT. XXXVIII.

VICARIUM intellige Præfecti prætorio.
De Vicariis magistratuum & militum, de
quibus agit hic titulus, meminit Gonzal. ad
reg. 8. Cancel. 9. gloss. 1. §. 3. num. 4. & Caluin. in Lexic.
iurid. verbo Vicarius sub tit. Cod.

SVMMARIVM.

- ¹ Vicarij in causis civilibus comitibus militum ante-
feruntur, & in iudicando si conuenit vicarium
cum comite militum, votum vicarius præ comite
habet.
² Præfectura vt dignius officium vicem gerenti, vel
vicario præferitur.
³ Dignius ad se dignum trahit, & n. 6.
⁴ Comes militum, de quibus in hac lege, remissuè.
⁵ Maior ordine, senior atque dignior præferri debet in
iudicijs, votis, sessionibus.

L. In ciuilibus. I.

Imppp. VALENT. VALENS & GRAT.
AAA. Antonio P. P.

- ¹ IN causis ciuilibus vicarij comitibus militum an-
teferuntur, & in iudicando si conuenit vicarius
cum comite militum, votum vicarius præ comite
habet. Præfectura vt dignius officium vicem geren-
² ti, vel vicario præferatur. Item dignius ad se trahit
dignum.
³ De comitibus militum, de quibus in hac lege,
meminit Caluin. in Lexic. iurid. verbo Comes militum,
vbi ait quod duo in partibus Orientis erant, per
Ægyptum vnus, per Ilauriam alter.
⁵ Priori loco, &c.] Notatur ad hoc quod in iudi-
cijs, votis, sessionibusque maior ordine, item senior,
atque dignior præferri debet, vt per Busat. conf. 143.
lib. 4. Fab. de Anna conf. 40. num. 24. cum seqq. & de

magis digno quod trahat ad se minus dignum, de
quo citantur plures Doctores Axiom. 41.

L. Relationes. I I. & vlt.

Iidem AAA. ad Hesperium P. P.

Relationes vicariorum, & iudicum propter au-
toritatem referentium audiatur Imperator.

De officio Prætoris.

TIT. XXXIX.

EXPOSITIS magistratibus illustribus, nec
non etiam spectabilibus, qui medium locum
tenent inter illustres & clarissimos, nunc se-
quuntur clarissimi, quales sunt in vrbe prætores, &
in prouincijs retores, seu præfides.

De materia tituli vide Iust. Lippium de militia Ro. 2.
mana lib. 5. dial. 2. Peregrin. Iannin. in tract. de ci-
uitat. reali lib. 1. cap. 1. num. 954. Guid. Pancitol. in
thesauro var. lection. lib. 2. cap. 12. per tot. Caluin. in
suo Lexic. iurid. verbo Prætor. Petr. Gregor. syntag.
iuris lib. 47. cap. 30.

SVMMARIVM.

- ¹ Prætor officium exercebat exercendo restitutiones
in integrum, tutorum constitutione, emancipatione,
manumissione, & num. 2.
³ Libertatis cognitio in Prætoris Roma, Præsides &
Præfectos prouinciarum spectat.

L. Prætori. I.

Imp. CONSTANTIVS A. ad Senatam.

Prætor officium exercebat exercendo restitutio-
nes in integrum, tutorum constitutione, eman-
cipatione, & manumissione.

Hanc eandem conclus. ex hac lege desumunt
Thom. Mich. in thesi de iurisdic. thesi 119. & seq.
Guid. Pancitol. in thesauro var. lection. lib. 2. cap. 12.
vers. Constantinus autem.

Sedula seruitus libertatem.] Notatur ad hoc quod
libertatis cognitio ad Prætores Romæ, Præsides &
Præfectos prouinciarum spectat, vt per Forner. lib. 2.
selest. cap. 23. Cuac. lib. 9. obseru. 37. in fine, Motla
in empor. iuris tom. 1. tit. 2. in prælud. num. 147. vbi
num. 148. intelligit text. in l. 1. C. de ordine iudic. qui
in contrarium adduci solet.

SVMMARIVM.

- ¹ Prætores tres ad competentem cognitionem in Vrbe
ordinati fuerunt.
² Prætores urbani larem & domicilium habentes in
Vrbe, præferebantur in electionibus, officiorumque
impetratione prouincialibus.
³ Prouinciales ad Prætoris officia non permuebant,
si aderant in Vrbe habentes domicilia.
⁴ Prætores officia iniuncti sumptu proprio non tenebant,
nec administrabant.
⁵ Prætor urbanus, & prouincialis remissuè.
⁶ Originarij in magistratus eligendi.

I. Tres

De officio Rectoris provinciae. Tit. XL. 169

L. Tres tantummodo. II. & ult.

Imp. VALENT. & MARTIAN. AA.
Tatiano P. P.

TRES Praetores ad competentem cognitionem in vrbe ordinati fuerunt. Praetores vrbani La-rem & domicilium habentes in Vrbe, praeferebantur in electionibus, officiorumque impetratione provincialibus. Prouinciales ad Praeturae officia non perueniebant, si aderant in Vrbe, habentes domicilia. Praetores officia inuiti sumptu proprio non tenebant, nec administrabant.

De Praetore vrbano & prouinciali agit Petr. Gregor. *syntag. iuris lib. 47. cap. 30. num. 6. cum segg.* Caluin. in *suo Lexic. iurid. verbo Praetor prouincialis, & Praetor urbanus.*

Qui proprium Latrem, &c. Notatur ad hoc quod originarij in magistratus eligendi, vt per Franc. Patric. in *lib. de instituen. republ. lib. 3. tit. 2.* vbi dicit quod longe melius ciues administrabant, quam peregrini, Callan. in *catol. gloria mundi p. 11. confid. 22.* Petr. Gregor. *syntag. iuris lib. 47. cap. 10. num. 13.* Gregor. Lep. *9. gloss. 10. tit. 1. part. 2. Capol. in tract. de Imper. milit. eligen. cap. 2. num. 5.* Auiles ad *cap. 4. Prator. num. 6. & seg. Burg. de Paz in l. 2. Tauri n. 83.* Azueu. ad *Curiam Pison. lib. 1. cap. 12. num. 8.* Capiblan. de *Baranib. pragm. 5. num. 93. & prag. 10. num. 74.* Imbrian. de *iudicib. Regi p. posteriori, num. 2. & seg. latē Mastrill. de magistratib. lib. 2. cap. 7. num. 8. cum segg.*

De officio Rectoris provinciae.

TIT. XL.

SEQVNTVR Rectores prouinciarum, nam hi quoque sunt clarissimi, vt Corre-ctores, Praefides, & Consulares.

SVMMARIVM.

1. Praefes de falso causam cognoscens potest incidentem proprietatis quaestionem decidere.
2. Index an, & quando possit cognoscere ratione incidentis & connexitatis remissus.

L. Potest. I.

Imp. ALEXANDER A. Iuliano.

- P**RAEFES de falso causam cognoscens potest incidentem proprietatis quaestionem decidere.
- R**atione incidentiae & connexitatis an & quantum iudex de proprietate possit cognoscere, vide Decian. in *tract. crimin. lib. 4. cap. 30. per tot. & citatos in collect. ad cap. causam quae 7. n. 2. cum segg. qui filij sint legit.*

SVMMARIVM.

1. Praefides prouinciarum oppressos contra vim potentiorum tuebuntur, aut si vindicare non possunt, Imperatoris, aut Praefectorum pratorio auxilium implorabunt.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

² Accusatores, vel accusati quando perhorrescent aduersariorum potentiam, recurrunt ad Gubernatorem, seu Praefectum pratorio prouinciae.

L. Praefides. II.

Imp. CONSTANT. A. ad Maximianum
Praefid. prou.

PRAEFIDES prouinciarum oppressos contra vim potentiorum tuebuntur, aut si vindicare non possunt, Imperatoris, aut Praefectorum pratorio auxilium & brachium implorabunt. Vide Peguer. in *pract. civil. rubr. 4. mon. 19.* Thom. Valasc. *allegation. iuris tom. 1. alleg. 65. num. 51.* vbi ait quod quando accusatores vel accusati perhorrescent aduersariorum potentiam, recurrunt ad Gubernatorem, seu Praefectum pratorio prouinciae.

SVMMARIVM.

1. Iudices vigilantes ac iusti laudibus publicis licite honorantur, malefici autem, & negligentes accusationis notam non euitant.
2. Laudem Praefecti pratorio Imperatoribus datam Praefidibus, Praefecti pratoria Imperatoribus referent.
3. Iudices recti in officio se bene gerentes collaudandi sunt; iniusti vero culpandi, num. 4.

L. Iustissimos. III.

Idem A. ad prouinciales.

IUDICES vigilantes ac iusti laudibus publicis licite honorantur, malefici autem, & negligentes accusationis notam non euitant. Laudem Praefidum veram a clientibus datam Praefidibus, Praefecti pratorio Imperatoribus referent.

Collaudandi damus omnibus potestatem. Notatur 3 ad hoc quod iudices recti in officio se bene gerentes collaudandi sunt, vt per Parid. de Puteo de *syndicatu, verbo euidentia cap. 1. num. 3. fol. 106.* Azueu. *l. 7. num. 1. tit. 7. lib. 3. noua Recopil. Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 1. num. 32.*

Et e contrario iniustus, &c. Notabilem dicit Bald. 4 in *auth. habita, ne filius pro patre, Rip. in l. fin. n. 27. inf. de reuoc. don. addit. ad Capell. decy. 127. Bobadil. d. lib. 5. cap. 1. n. 29.*

SVMMARIVM.

1. Officialis Praefectorum cursum publicum tuobantes, Praefes culpa horum Praefecto significata vindicatur.
2. Index minor maiorem punire potest si delinquit in eius territorio.

L. In officiales. IV.

Idem A. ad Periclem praesidem.

OFFICIALES Praefectorum cursum publicum turbantes, & contra publicam vilitatem quid molientes, Praefes culpa horum praefecto significata vindicatur.

Notatur ad hoc quod minor index maiorem punire potest si delinquit in eius territorio, de quo vide Guid. Pap. *q. 32. num. 8. Boet. decy. 9. num. 4.*

P SVM

SVMMARIVM.

- 1 Reuerentia competens iudicibus superioribus ab inferioribus deferatur.
- 2 Index inferior veritatem inuestigando iniuriam maiori non inferat.
- 3 Insignia, & dignitatis officium nullus cum oppreffione innocentium exercebit.
- 4 Digniores altiori loco sedent.
- 5 Minori interdum reuelatur quod maior nescit.
- 6 Insuperintium quoque consilium petendum.

L. Potioris. V.

Imp. VALENT. & VALENS AA.
ad Apronianum P. V.

- 1 Reuerentia competens iudicibus superioribus ab inferioribus deferatur. Index inferior veritatem inuestigando iniuriam maiori non inferat. Insignia, & dignitatis officium nullus cum oppreffione innocentium exercebit.
- 2 Notatur ad hoc quod digniores debent sedere altiori loco, vt per Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 53.
- 3 Et si minor index, &c.] Notatur ad hoc quod interdum reuelatur minori, quod maior nescit, vt per Cassan. in catal. gloria mundi p. 1. consid. 7. Tiraq. l. 11.
- 6 cum ibi gloss. 1. p. 11. num. 5. vbi ait insipientium quoque consilium petendum, & Bartolum sepe cum mercatoribus consilia sua communicasse, & nonnuquam improbatissimi viri probatissimam sententiam emanasse.

SVMMARIVM.

- 1 Navigationem ob hybernæ periculosam, iudices Rhodiorum, & quinque orbem per quinque menses hyemabunt, & num. 3.
- 2 Imperatores olim omnes in suis litteris se nominabant, nec eodem ordine.

L. Ciuitas. VI.

Imp. VALENT. GRAT. & THEOD.
AAA. Cynegio P. P.

- 1 Ob navigationem hybernæ periculosam, iudices Rhodiorum, & quinque vrbium per quinque menses hyemabunt.
- 2 In superscript. text. ibi, Imperatores Valentinianus, Gratianus, Theodosius. Nota olim cum erant duo vel tres Imperatores, omnes in suis litteris, sanctionibus & scriptis se nominabant, sed non eodem ordine, ne si semper vnus primus fuisset nominatus, veluti alius superior esse videretur & maior, ita Tiraq. de iure primog. q. 19. num. 3.
- 3 Hyemis navigatio saepe periculosa est.] De hoc vide Strach. de mercatura tit. de nauis p. 3. num. 1. & 10. & tit. de naufrag. num. 4.

L. Qui ordinariam. VII.

Imp. VALENT. THEOD. & ARCAD.
AAA. eidem P. P.

- 1 Ordinariam gerens dignitatem sine dispendio pudoris, ac fortunæ nil profligat ex venturæ dignitatis titulis.

SVMMARIVM.

- 1 Indices in provincia Prefectianis Palatinis, vel militibus ad instantiam litigatorum executionem non deferent, nec damnabunt.
- 2 Contra Consulta diuina peccans, cum officio detrimentum fama, & patrimonij damna sentiet.
- 3 Prefectianus, id est, qui Prefecti pratorio apparitor erat.
- 4 Consulta caelestia, id est, iura Principis.

L. Nequis. VIII.

Idem AAA. eidem P. P.

Indices in provincia Prefectianis Palatinis, vel militibus ad instantiam litigatorum executionem non deferent, nec damnabunt. Contra consulta diuina peccans cum officio detrimentum fama, & patrimonij damna sentiet.

Prefectianus. Id est, illi, qui Prefecti pratorio apparitor erat, vt per Caluin. in suo Lexic. iuridic. verbo Prefectianus.

Consulta caelestia. Id est, iura Principis, ita Guid. Pancitol. in thesauro var. lect. lib. 1. cap. 77.

SVMMARIVM.

- 1 Moderator provinciae urbem Augustam sine speciali iussu non adibit. Adiens urbem contra decreta congrua condemnatione plectetur, numero 2.
- 3 Urbs augustissima, de Roma.

L. Nullis prouinciæ. IX.

Idem AAA. Polemio P. P. Illyrici.

Moderator prouinciæ urbem Augustam sine speciali iussu non adibit. Adiens urbem contra decreta congrua, condemnatione plectetur.

Augustissimam urbem] Id est, Romam, secundum Guid. Pancitol. in thesauro var. lect. lib. 1. c. 8. de episthetis.

SVMMARIVM.

- 1 Palatini cum prouincialibus nullum habebunt commercium, sed iudices Palatinorum pareant, & obsecundent.
- 2 Palatini, remissive.

L. Nullum Palatinis. X.

Imp. ARCAD. & HONOR. AA.
Limenio comiti sacri larg.

Palatini cum prouincialibus nullum habebunt commercium, sed iudices Palatinorum pareant, & obsecundent.

De Palatinis vide posita in collect. ad l. 1. de officio Comitis sacri Palatii.

L. Mode

De officio Præfecti vigilum. Tit. XLI. 171

L. Moderatores. XI.

Imppp. ARCAD. & HONOR. THEOD.
AAA. Theodoro P. P.

¹ *P*rovinciarum moderatoribus incumbit cura ne potentium Procuratores perperam, & iniuste quid committant.

L. Omnes per provincias. XII.

Imp. HONOR. & THEOD. AA.
Monachio P. P.

¹ *A*pparitores olim nudi incedebant, vt facilius esset executio rerum iudicatarum, & insolentes iudicum seueritate coëterentur.
[Verberibus subiacere precipimus.] Refert Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 16. num. 46.

SVMMARIVM.

- ¹ Obligatus ad cohortalia obsequia regimen provincie, aut cingulum militie non affectabit, nec liberalitate Cesaris per inanem instantiam fruetur.
- ² Militia non est dignitas.

L. Si quis cohortalibus. XIII.

Imp. LEO A. Constantino P. P.

- ¹ *O*bligatus ad cohortalia obsequia regimen provincie, aut cingulum militie non affectabit, nec liberalitate Cesaris per inanem instantiam fruetur.
- ² Militia, dignitasque. Ergo militia non est dignitas, de quo vide Tiraq. de nobilit. cap. 8. num. 8.

SVMMARIVM.

- ¹ Palatia, & prætoria inhabitabunt Rectores provinciarum, relictis priuatorum domibus.
- ² Palatia vrbium habitations Prætorum inserviant, hisce autem reparandis curam adhibeant Prætores.
- ³ Palatii nomen habitatio Imperatoris obtinet, quocumque ille diuerterit.
- ⁴ Prætorium est domus, vbi ius dicitur, quæ ipsi Præfidi datur.

L. Nulli iudicum. XIV.

Idem A. eadem P. P.

- ¹ *P*alatia, & prætoria inhabitabunt Rectores provinciarum, relictis priuatorum domibus, quæ nunc fit ratio & conditio palatiorum quoad nuptias, & conuiuia priuatorum. Palatia vrbium habitations Prætorum inserviant, hisce autem reparandis curam adhibeant Prætores.
- ² De hoc vide Parid. de syndic. verbo expensa cap. 1. num. 5. Aules ad cap. 18. Prætor. in gloss. vel consensu num. 5. Azzued. l. 8. num. 4. tit. 6. lib. 3. Recop. Bobadil. in polit. lib. 3. cap. 1. num. 16. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 3. cap. 21. num. 9. Guid. Panci. Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

rol. in thesauro var. lectio. lib. 2. cap. 191. vbi etiam ait quod quocumque Imperator diuerterat, eius habitatio palatii nomen obtinet, Prætorium verò est domus, vbi ius dicebatur, quæ ipsi Præfidi dabatur.

L. Nulli patriæ. XV. & vlt.

Idem A.

*A*duertit Guid. Pancirol. in thesauro var. lectio. lib. 2. cap. 192. hanc legem ponendam esse pro prima tituli sequentis sub nomine M. Antonini, & proprium titulum separat cum inscriptione, Vt nulli patriæ sue administratio sine permissu speciali Principis permittatur.

Administratio patriæ nulli sine Principis permissu concedenda.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 11. tit. 18. part. 1. Perez gloss. 1. per text. ibi in l. 8. tit. 16. lib. 2. Ordin. Matfil. singul. 553. Auil. ad cap. 4. Prætor. gloss. 1. Azzued. l. 8. num. 4. tit. 6. lib. 3. nona Recop. Brun. conf. 52. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 47. cap. 10. num. 3. Guilielm. Benedict. in cap. Raynuius, verbo & uxorem nomine Adelausian, decif. 5. num. 189. Segur. in direct. iudicum p. 1. cap. 9. num. 4. & 5. vbi rationem reddit, quia originariis iudicibus nunquam desse noscuntur amici, atque coniuncti, in quibus affectio præsumitur. Simanch. de Republ. lib. 8. cap. 6. Anton. Sola super consuetud. Sabaudie tit. de castell. §. prætoria num. 1. etiam seg. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 12. num. 25. & 52. Garc. Matvill. de magistrat. lib. 2. cap. 7. ex num. 1.

De officio Præfecti vigilum.

TIT. XLI.

*P*RÆFECTVS vigilum, & Præfectus annonæ sunt ordinarii magistratus, sed extra ordinem ius dicunt.

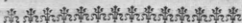
SVMMARIVM.

- ¹ Præfetti vigilum in capitalibus causis pro sua auctoritate nihil statuent.
- ² Præfectorum vigilum cura quæ.

L. Præfecti vigilum. Vnic.

Impp. THEOD. & ARCAD. AA.
Nephridio P. vig.

*P*ræfetti vigilum in capitalibus causis pro sua auctoritate nil statuent. Ita in hac leg. Præfectorum vigiliis fuit cura hæc aliquando, & aantea triumvitorum nocturnorum, qui excubias gebant, arcendorum incendiiorum causa in vrbe Romana interueniebant, & ædiles, & tribuni plebis; erant & familie incendiis sopiendis destinata. Ita Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 36. cap. 19. num. 13. Caluin in sua Lexic. iuridic. verbo Præfetti vigilum.

De officio civilium Iudicum.

TIT. XLII.

IUDICES civiles sunt qui iurisdictionem & imperium habent in paganos, vel in milites, si contra paganos agant, secundum regulam, qua actor iubetur sequi forum rei.

SVMMARIVM.

1. Honorati iudicibus civilibus assistentes eo tempore quo proprie in iudicio cause ventilantur suis causis honeste interesse non possunt.
2. Advocati dum cause merita, vel facta panduntur, non habent facultatem sedendi cum iudice.
3. Honorati quo sunt.

L. Honorati. I.

Imppp. ARCAD. HONOR. & THEOD.
AAA. Cartio P. P.

- H**onorati iudicibus civilibus assistentes eo tempore, quo proprie in iudicio cause ventilantur, suis causis honeste interesse non possunt.
- Celebris est iste text. ad probandum quod Doctores Advocati dum cause merita, vel facta panduntur, non habent sedendi cum iudice facultatem, vt per Boët. decis. 121. num. 14. vers. ad hoc est bonus text. Gregor. Lopez per text. ibi in l. 7. gloss. 1. tit. 6. part. 3. vbi allerit quod ex vfu sedentes otant, & quod tantum est in vfu vt reuenter tollant pileum in principio orationis, Anton. Gom. l. ult. Tauri n. 17. vers. octauum privilegium, Tiraquel. de nobilit. cap. 37. num. 36. Bobadil. in sua politic. lib. 3. cap. 1. num. 56.
- Honorati.** Id est, Advocati secumcum Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 1. num. 56. Sed Guid. Pancirol. in thesaur. var. lect. lib. 1. cap. 32. honoratos vocat iudices, qui intermisso patrocinandi munere ob gestu magistratum ad pristinum officium volunt reuerti.

SVMMARIVM.

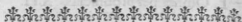
1. Excusaturus se à publicis functionibus adeat iudicem, hunc si notosum reperit, multa 30. librarum auri implicet.
2. Index presumitur recte officium suum exequi.

L. Si quis pro publicis. II. & vlt.

Impp. HONOR. & THEOD. AA.
Anthemio P. P.

- E**xcusaturus se à publicis functionibus adeat iudicem, hunc si notosum reperit, multa triginta librarum auri implicet.
- Allegari solet hic text. ad hoc quod iudex presumitur recte officium suum exequi, & omnia ritè & rectè interuenisse presumantur, vt per Tiraq. de penis temper. causa 58. num. 2. Gam. Lusit. decis. 37. num. 1. Aul. à cap. 1. Prator. verbo sic, num. 29. & in cap. 4. syndicati nro. 2. in fine, Menoch. de presump.

lib. 2. presump. 67. & conf. 100. num. 1. cum seq. Marant. de ordine iudic. 2. p. 6. in princip. tit. 9. num. 21. Surd. de aliment. tit. 1. q. 120. n. 11. Malcad. de probat. concl. 1003. num. 21. & conclus. 1132. num. 1. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 621. per tot. Flamin. Paril. de resignat. benefic. lib. 9. q. 22. num. 9. & lib. 13. quest. 5. num. 24. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 1. num. 199. Stephan. Gratian. discip. forens. c. 7. num. vlt. Oñau. Glorif. resp. 9. num. 13. & alios quos refero de Axiomat. iuris vsusq. axiom. 131. num. 4.

De Officio militarium Iudicum.

TIT. XLIII.

IUDICES militares sunt iudices vel inter milites, vel inter actorem paganum, & reum militem.

SVMMARIVM.

1. In negotiis priuatorum cessabit iuris & executio militaris.
2. Iudex militaris quæ Caluino.

L. Nunquam. I.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD.
AAA. mag. & comit. vtriusque milit.

In negotiis priuatorum iuris & executio militaris cessabit.

Aduertit Caluin. in suo Lexic. inord. verbo militaris iudex, quod ille est, qui de curialibus, vel priuatis personis habet cognoscendi iudicandique potestatem.

SVMMARIVM.

1. Curiales & priuati in iudicio militari litigare inuit non tenentur.
2. Poena aduentis incompetentem iudicem qua, remissio.

L. Præcipimus. II.

Impp. HONOR. & THEOD. AA.
Monachio P. P.

Curiales & priuati in iudicio militari litigare inuit non tenentur, & eos inuitos in forum militare, & incompetens trahens impunis non est.

De poena aduentis & requirentis incompetentem iudicem, vide posita in collect. ad cap. si diligenti, de foro comper.

SVMMARIVM.

1. Milita completa milita scilicet agentium subreptio, & obreptio non associetur.
2. Privilegia militum circa illorum iudicem, remissio.

L. Nemo

Ne Comitib. rei militaris, &c. Tit. XLIV. 173

L. Nemo de his. III.

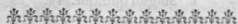
Impp. THEOD. & VALENT. AA.
Anatolio mag. mil.

Miles completa militia scholæ agentium subreptiti, & obreptiti non associetur.
De privilegiis militum circa illorum iudicia vide Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 19. cap. 17. per tot.*

L. Duces militum. IV. & ult.

Idem AA. Xomo mag. officiorum.

Duces militum limites, ac fines tutos conseruant, iidemque reficiendorum castrorum curam habebunt. Vide posita in collectan. *ad officium 12. ff. de re milit.*

Ne Comitibus rei militaris, vel tribunis lauacra præstentur.

TIT. XLIV.

E Comitibus, &c. Id est, ne à prouincialibus, à quibus hospitio excipiuntur, exigant etiam priuata balnea.

SVMMARIVM.

- 1 Balnea olim publica, & priuata, remissuæ.
- 2 Balnea, eorumque vsus illiciti, remissuæ.

De balneis olim & publicis & priuatis agit Petr. Gregor. *syntagm. iuris p. 2. lib. 18. cap. ult. à n. 6.*
& Guid. Pancirol. in *thesauro var. lect. lib. 1. cap. 52. de balneis.* Et de balneis, balneorumque vñbus illicitis, vide Petr. Gregor. *p. 3. lib. 37. cap. 13. num. 3. & 4.*

L. Omnem. Vnic.

Imppp. ARCAD. HONOR. & THEOD.
AAA. Anthemio P. P.

Lauacri, & in condendorum balneorum onere tribuni, duces, comitesque militiae ciuitates non grauent. Vide posita in collectan. *ad congruis, ff. de offic. Præsid.*

De officio duorum iudicum.

TIT. XLV.

EXPOSITIS duabus iudicum diuisionibus, subiunguntur tituli communes omnibus iudicibus, tam ciuilibus, quam militaribus.

SVMMARIVM.

- 1 Mulier honesta dum domum quam inhabitat, pro debito obligata heret, ex domicilio non trahenda in publicum.

Barbof. Collectan. in Cod. Tom. I.

- 2 Mulier si honesta conditionis sit, pro debito præsertim pecuniario, carcerari minime potest, amplius, etiam si mulier remouitauerit privilegio ne in carcerem detrahatur pro ciuili debito, num. 3.
- 4 Mulier carcerari nequit, non solum pro debito pecuniario alicuius priuata persone, sed etiam pro debito publico.
- 5 Mulier tam pro causa ciuili, quam criminali, carcerari nequit.
- 6 Mater, seu auiam pro debito ex administratione tutela carcerari non potest, quamuis contrarium teneatur, num. 7. scilicet in muliere meretrice, vel inhonestæ, ac luxuriante viuente, num. 8.
- 9 Iudex qui mulierem honestam contra iuris dispositionem carcerari iubet, capitaliter puniendus est; scilicet de iure Authenticorum, num. 10.

L. Nemo iudex aliquem. I.

Imp. CONSTANT. A. ad Domitium Celsum Vicarium.

OB debita mulier honesta dum domus, quam inhabitat, pro debitis obligata heret, ex domicilio non trahenda in publicum.

Vulgò allegari solet hic text. iuncta Auth. sequenti ad hoc quòd mulier si honesta conditionis sit, pro debito, præsertim pecuniario, carcerari minime potest, vt per Ordinari. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 76. §. 5. vbi latè parens meus, & l. Huspan. 3. tit. 7. part. 3. vbi Gregor. Lop. gloss. 1. & 2. & l. 10. tit. 3. lib. 5. noua Recop. vbi Azuod. & Matien. Duen. reg. 3. 12. vers. *femina pro delicto*, Tiraquell. l. 1. comb. gloss. 1. part. 10. num. 30. Couarr. var. lib. 2. cap. 1. num. 3. vers. *femina tamen pudicam vitam agentem*, Martil. in tract. de bannitis in verbo carcerari, num. 4. & sing. 143. Boët. decis. 349. num. 11. Clar. in §. fin. q. 28. vers. *quero igitur*, num. 3. Baët. in tract. de inope debiti. cap. 16. ex num. 3. cum segg. Mench. illust. lib. 3. cap. 97. num. 2. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 88. num. 10. & casu 328. in fine. Soar. de Paz in practica. part. 4. tom. 1. cap. 2. num. 34. Viui. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 3. num. 19. Iaffrid. Balb. decis. 391. Gutier. practica. lib. 2. quest. 25. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo siue curatore, num. 108. C. de in integr. restit. Fatrinac. in practica crimin. part. 1. quest. 27. num. 42. cum segg. Pradil. in sum. legum parat. part. 2. casu 26. num. 5. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 2. collect. 332. vers. *secundo*, Bobadii. in sua politica lib. 5. cap. 15. num. 30. Cardos. in practica iudicum & Advocat. verbo carcer, num. 6. Bernard. Graue. ad practicum Camera Imper. lib. 3. conclus. 26. num. 7. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 320. num. 16. Benedicth. Agid. in tract. de iure & priuilegio honest. art. 5. de carceris exempto, honest. causa fol. 15.

Amplia primò procedere etiam si mulier renuntiauerit privilegio ne in carcerem detrahatur pro ciuili debito, vt per Baët. d. cap. 15. & seg. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 88. num. 1. D. Barbof. in l. alia, §. eleganter, num. 14. ff. soluto matrim. Benedicth. Agid. d. art. 3. num. 7.

Amplia secundò vt non solum pro debito pecuniario alicuius priuata persone, sed etiam pro debito publico, & fiscali mulier carcerari non possit, de quo dicam infra in collectan. ad auth. seg.

Amplia tertio vt non solum pro causa ciuili, sed nec etiam pro causa criminali (si crimen quod prætentur leue sit, & non atrox) possit mulier carcerari, sed præstito fideiussore de iudicio fisci, si fideiussorem habeat, sin minus cum iuratoria cautione

P 3 EXTRA

extra carceres auditur, §. necessarium, vers. si verò crimen, in auth. ut nulli iudic. Grammat. decif. 33. num. 9. Menoch. d. quest. 88. n. 19. Farinac. d. quest. 27. n. 45.

- 6 Amplia quātō vt nec mater, seu aulā pro debito ex administratione tutelae incarcerationi possit. ita Couart. lib. 2. varior. cap. 1. num. 3. Duen. reg. 312. limit. 2. vers. dico tamen, Ludou. Gom. in cap. 2. num. 22. de iudic. in 6. Menchae. de success. creat. lib. 3. §. 22. limit. 18. num. 82. & illustr. lib. 3. cap. 97. num. 1. Plac. de delictis lib. 1. cap. 34. num. 12. Baçç. de inopie debitor. cap. 15. num. 13. & de decima tutor. cap. 4. num. 46. & 78. Menoch. d. quest. 88. num. 12. Matienz. l. 10. gloss. 1. num. 3. vbi Azeued. etiam num. 3. tit. 3. lib. 5. noua Recopilat. Farinac. d. quest. 27. num. 62. & 63. Cald. Pereira in d. l. si curatorum, verbo sine curatore, num. 108. vers. ceterum, Gutier. de tutel. p. 1. cap. 8. num. 33. 34. & 36. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. conclus. 90. consid. 1. num. 2. D. Barbosa in d. Lalia, §. eleganter, num. 24. vers. quod etiam, Benedict. Aegid. d. art. 3. num. 5.

- 7 Quamuis contrarium teneant Gregor. Lop. l. 3. verbo personalmente, tit. 7. part. 3. Anton. Gom. l. 62. Tauri, num. 1. vbi Palat. num. 3. Rebut. ad leges Gallia tit. de litteris obligat. art. 2. gloss. 3. num. 32. Pradil. in summ. legum poenal. p. 2. cap. 16. num. 5. Cardos. in practi iudicum, verbo carcer. num. 6.

- 8 Limita primò non procedere in muliere meretrice, vel inhoneste, ac luxuriose viuentē, quæ et in iudicium ad personaliter comparandum vocari, ac etiam pro quacunque causa tam criminali, quàm etiam ciuili carcerari poterit, vt per Socin. reg. 259. in 2. limit. Duen. d. regul. 312. in 1. limit. Plac. d. lib. 1. cap. 34. sub vers. suus obiter menti occurrat, Clar. d. quest. 18. vers. quaro igitur, Menoch. d. q. 88. num. 13. Azeued. l. 2. a num. 114. cum seqq. tit. 3. lib. 8. noua Recopilat. Farinac. d. quest. 27. num. 55. Benedict. Aegid. d. art. 3. num. 2. in fine. Nisi sit meretrix maritata, quam propterea minime carcerari posse tradiderunt Plac. d. cap. 34. num. 13. prope fin. Benedict. Aegid. d. art. 3. num. 2. in fine, Farinac. d. quest. 27. num. 56. vbi num. 58. hoc intelligit procedere quando maritus est ignorans, & non participans meretricij, ac inhonestæ vitæ, quam tenet vxor.

- 9 Capitalis pœna plectitur.] Notatur ad hoc quòd iudex, qui mulierem honestam contra iuris dispositionem carcerari iubet, capitaliter punitur, vt per Plac. d. cap. 34. num. 12. vers. principaliter deducitur, Clar. in pract. §. fin. quest. 63. vers. extrahens, Grammat. decif. 33. num. 9. Duen. reg. 312. ampl. 3. Farinac. d. q. 27. num. 46. vbi num. 47. subdit quòd hodie de iure Authenticorum non potest imponi talis capitalis pœna, sed iudices, qui mulieres carcerate præsumpserint, si maiores erunt, viginti librarum, si verò minores, decem librarum auri pœnæ subiacentur.

SVMARIVM.

- 1 Mulier non est incarcerationa pro fiscalibus & priuatis debitis, sed ad legitimam defensionem viua voce, aut per Procuratorem interponendam admitteatur. Nec incarcerationi potest pro debito publico, & fiscali, num. 1.

A V T H. Sed hodie.

- 1 PRO fiscalibus, & priuatis debitis incarcerationa non est mulier, sed ad legitimam defensionem viua voce, aut per Procuratorem interponendam admitteatur.

Hinc vulgò colligunt Doctores vt etiam pro debito publico, & fiscali mulier carcerari non possit, vt per Nicol. Boër. in repet. L. consentaneam, num. 139. C. quomodo & quando iud. Grammat. decif. 33. num. 9. Duen. regul. 312. ampl. 2. Plac. in epis. delict. cap. 34. num. 11. prope fin. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 88. num. 10. Anton. Gom. l. 62. Tauri in princip. Matanz. de ordine iudic. part. 6. tit. 8. num. 3. Flores de Mena var. lib. 2. quest. 21. num. 152. Farinac. d. quest. 27. num. 44. Benedict. Aegid. in tract. de iure & privilegio honest. art. 3. num. 3.

SVMARIVM.

- 1 Honor iuris celsioribus deferendus est.
2 Vt celsiores qui sunt,
3 Seniores, fratres appellare non licet.

L. Singuli quinque. II.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD.
AAA. ad Principium P. V.

HONOR viris celsioribus est deferendus. Celsioribus viris, &c.] Id est, legum Doctores, vt ex Accursio intelligit Caluin. in suo Lexic. iur. verbo celsiores, vbi subdit quòd eorum iudicio iudices prouehuntur, & sic merito Patres appellantur, cùm ad iudicibus fratres vocari vententur. Fratres audeant nominare.] Notatur ad hoc quòd seniores fratres appellare non licet, vt per Tiraq. de iure primog. in prafat. num. 83.

SVMARIVM.

- 1 Secretarijs Consistorij Imperij honor non deuegetur, & sedendi cum iudice facultas non detrahatur.
2 Cornicularij qui sunt.
3 Viri honorati, de iudicibus.
4 Secretarium quid.
5 Nobiles in salutatione pro alijs debent honorari.
6 Advocati coram iudice sedent.

L. Sciant Principes. III. & vlt.

Idem AAA. Constant. P. P. Galliarum.

SECRETARIIS Consistorij Imperij honor non deuegetur, & sedendi cum iudice facultas non detrahatur.

Et cornicularij.] Dicuntur officiales, qui præstant cornibus secretarij, secundum Cassiodor. lib. 11. var. Caluin. in suo Lexic. iuridico, verbo Cornicularij, Guid. Pancirol. in thesaur. var. l. lib. 2. cap. 188. vers. scribunt verò, vbi ait eos esse, qui decreta, sententias, & mandata PP. conferuabant, & exquebantur.

Si honoratis viris, &c.] Id est, iudicibus, nam eos, qui in vrbē honores, id est, magistratus gerunt, Honoratos vocari censet Guid. Pancirol. in thesaur. var. lectio. lib. 1. cap. 12. post princip.

Secretarij iudicum, &c.] Secretarium locus est in quo iudices causas audiunt, quasi consistorium Principum, ita Caluin. in suo Lexic. iuridico, verbo Secretarium.

Aut reuerentia non fuerit in salutatione delata.] Ergo nobiles in salutatione pro alijs debent honorari vt per Tiraquell. de nobilit. cap. 20. num. 31.

Aut

6 Aut sedendi cum iudice societas denegata. Ergo Aduocati sedent coram iudice, de quo vide posita in collecta ad l. i. c. de off. ciuil. iud.

Vt omnes iudices tam ciuiles, quam militares, post administrationem depositam per quinquaginta dies in ciuitatibus, vel certis locis permaneant.

TIT. XLVI.

CILICET VT ciuilitet, vel criminaliter conueniri possint, si quid forte in potestate positi deliquerunt.

De materia tituli vide Parid. de Puteo in tract. de syndacat. Angel. de Perus. tom. 7. tract. Doctor. fol. 226. Cataldin. de Boncompagnis ibid. p. 2. fol. 349. Augustin. Dalec. ibid. fol. 360. Alciat. lib. 2. paradoxor. cap. 6. col. 1. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. quest. 77. art. 1. Bernard. Graue. ad pract. Camera Imper. lib. 1. cancl. 153. Soar. de Paz in pract. tom. 1. p. 8. cap. vnic.

SVMMARIVM.

- 1 Praesides, & Consules finitis officiis, successoribusque substitutis, per 50. dies in loco, ubi officia administrauerint, permanebunt.
- 2 Magistratus praemissi finito officio suos videndi & conueniendi copiam exhibeant. Immunes sint ab iniurijs, & admissi ad iuratoriam cautionem, legitimis defensionibus non sunt priuandi, numero 3.
- 4 Magistratus reus cuiusque criminis sit immunus ab omnibus iniurijs, & successoris magistratum negligentes antecessorum conuenientium defensionem non impunitatis spe aliciantur ad poena remissionem.
- 5 Antecessor in officio huius liberationem ante aduentum successoris officialis non impetrat.
- 6 Antecessorem magistratum si successor contra praescriptum Imperatoris ante quinquagesimum diem discedere indulget, tunc 30. auri libris nouus magistratus punitur.
- 7 Officialis finito officio intra 50. dies super furto ciuilitet conueniens pendente instantia ante sententiam latam relicto domi Procuratore discedere licet potest.
- 8 Iudices controuersias super syndacatu notas intra 20. dies, postquam orta fuerint, terminabunt, illas praefinito 20. dierum spatio non terminantes, libris 30. auri mulcentur, num. 9.
- 10 Magistratus debent esse temporales, non perpetui.
- 11 Magistratus intra 50. dies stare debet ad syndacatum de iure Lusitania intra mensem, n. 12. Idem apud Hispanos, ibid. Si fugit intra 50. dies, secundum usum commune, vel intra 30. ut seruatur hodie, punitur tanquam si confessus esset crimina Baratariae, num. 13. si post fugam redeat, nulla probatio ex fuga inducitur, num. 14.
- 15 Magistratus durante syndacatu fugiens ad Ecclesiam, non gaudet eius immunitate.

- 16 Syndacatu instantia an finiat tempore.
- 17 Termini lapsus nunquam excludit iudicem a cognitione ac pronuntiatione.
- 18 Magistratus syndacatu tenetur de illis, quae vixor & domestica deliquerunt.

L. Nemo ex vitis. Vnic.

Imp. ZENO A. Sebastiano P. P.

Praesides & consules finitis officiis, successoribusque substitutis, per quinquaginta dies in loco, ubi officia administrauerint, permanebunt, in primo. Finitio officio magistratus praemissi per 50. dies suos videndi & conueniendi copiam exhibeant, in vers. Sed per id. Magistratus finito officio conueniendi immunes sunt ab iniurijs, & admissi ad iuratoriam cautionem legitimis defensionibus non sunt priuandi, in vers. Item. Magistratus reus cuiusque criminis sit immunus ab omnibus iniurijs, & successoris magistratum negligentes antecessorum conuenientium defensionem non impunitatis spe aliciantur ad poena remissionem, in vers. Quid si quis. Antecessor in officio huius liberationem ante aduentum successoris officialis non impetrat, in vers. Administrationem. Antecessorem magistratum si successor contra praescriptum Imperatoris ante quinquagesimum diem discedere indulget, tunc triginta auri libris nouus magistratus punitur, in vers. Officium. Officialis finito officio intra 50. dies super furto ciuilitet conueniens pendente instantia ante sententiam latam relicto domi Procuratore discedere licet potest, in vers. Quid si intra. Iudices controuersias super syndacatu motas intra viginti dies, postquam orta fuerint, terminabunt, in vers. Sciant autem. Iudices syndacatu controuersias praefinito 20. dierum spatio non terminantes, libris 30. auri mulcentur, in vers. Nam si.

Postquam sibi successum fuerit, &c.] Notatur ad hoc quod temporales, non perpetui debent esse magistratus, Corlet. in tract. de poss. Regis p. 1. num. 9. Boer. decis. 149. m. 4. Gregor. Lop. l. 9. gloss. 5. tit. 18. p. 1. Capcy. decis. 121. num. 5. Ann. sing. 69. Surt. conf. 161. n. 3. Caluacan. decis. 32. m. 50. p. 2. Mastrill. de magistratib. lib. 1. cap. 23. n. 1.

Antequam quinquaginta dierum, &c.] Notatur ad hoc quod magistratus intra quinquaginta dierum spatium stare debet ad syndacatum, vt per Burg. conf. 12. num. 1. Perez l. 6. tit. 16. lib. 2. ordin. pag. 378. Mascard. de probat. concl. 821. num. 8. De iure autem Lusitania intra mensem, Ordin. Regia lib. 1. tit. 60. §. 1. Idem apud Hispanos ex l. 3. tit. 7. lib. 3. noue Recop. secundum Christoph. de Paz in scholis ad leges styl. l. 135. in fine, num. 2. Bobadil. lib. 5. cap. 1. num. 77.

Nun domi, vel intra sacrosanctis terminis, &c.] Quia si magistratus fugit intra 50. dies secundum ius commune, de quo in hoc text. vel intra 30. dies, per quos hodie stare tenetur in syndacatu ex forma iuris Regni Lusitaniae, & Castellae, punitur tanquam si confessus esset crimina Baratariae, de quo Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 60. §. 3. Paris de Puteo de syndacatu, verbum singa officialis, Amadei de syndacatu, num. 183. ad finem, & num. 187. vers. veram. Dulcet. end. tract. num. 28. Clar. §. fin. q. 11. n. 19. Perez l. 6. gloss. 4. den. si adoret. tit. 16. lib. 2. Ordin. pag. 378. Azue. l. 2. num. 9. tit. 7. & l. 6. num. 7. tit. 9. lib. 3. noua Recop. Viui. tom. 1. opin. 120. vers. vnde cum limitatur, Griland. de relaxat. carceror. tit. de fuga in car. §. quaro 1. num. 5. Gomez l. 76. Tauri num. 10. & 11. Auil. ad cap. 1. Praetor. verbo dadinae num. 19. cum seq. Soar.

Soar. de Paz in *pract. p.8. cap. vnic. num. 13*. Bobadil. in *sua politica lib. 5. cap. 1. num. 117. cum seqq.* Si vero post fugam iudex, aut officialis syndicatus fugiens redeat, nulla probatio ex fuga inducitur, etiam si inuitus, & non sponte reducat, secundum Auil. ad cap. 1. *Prator. verbo datus num. 25*. Perez loco proxime citato, Azueud. l. 23. num. 9.

15 Notatur ad hoc quod magistratus durante syndicato fugiens ad Ecclesiam non gaudet eius immunitate, vt per Auil. d. gloss. *datus num. 25*. Parid. de Puteo de *syndicato, verbo officialis cap. 8. n. 6*. & verbo probatio in *syndicato s. fin. Soar. de Paz d. cap. vnic. num. 25*. Bobadil. in *sua politic. lib. 2. cap. 14. num. 77*. & lib. 5. cap. 1. num. 120.

16 Nam si superederit, &c.] Infantia syndicatus an finiat tempore, vide Parid. de Puteo de *syndico, verbo infantia syndicatus cap. 3. num. 4. vers. quod si detur*, Bobadil. d. lib. 5. cap. 1. num. 166.

17 Notatur ad hoc quod lapsus termini nunquam excludit iudicem à cognitione atque pronuntiatione ubi statutum ad finiendam causam ponit terminum personæ iudicis verbis in eum directis, vt per Roman. *conf. 415. in fine*, Marfil. *sig. 283*. Lapfus, post med. Brunor. à Sole in *locis communib. verbo Lapfus*.

18 In gloss. *Furtis*. ibi, *scilicet suis, & domesticorum*, &c. Notatur ad hoc quod magistratus syndicatus tenetur de illis, quæ vxor & domestici deliquerunt, vt Bobadil. d. lib. 5. cap. 2. num. 78.

De officio eius, qui vicem alicuius iudicis, vel Præsidis obtinet.

TIT. XLVII.

V D I C I S cuiuscunque vicem obtinere dicitur, cui administratio ad tempus commissæ est, vt puta cui commissæ est provincia defuncto Præsidi.

In gloss. huius rubr. Notatur ad hoc quod Vicarij seu vices gerentes alicuius magistratus, (quales sunt correctorum in Hispania, quibus permittitur, immo iubetur vt secum habeant locum tenentes, seu Vicarios Iurisperitos ex l. 10. tit. 5. *nona Recop.*) ordinarij iudices sunt, vt per Alciar. in *rubr. de officio ordin. num. 25*. Marant. de *ordine iudic. part. 4. disp. 5. num. 17*. & 18. Auiles ad cap. 4. *Prator. verbo iustitia*, Coulib. 3. *var. cap. fin. num. 4*. Sanch. de *matrim. lib. 3. disp. 29. num. 3*. Molin. de *primogen. lib. 1. cap. 25. num. 11. vers. aut enim*, alt. Molin. de *iustit. tract. 5. disp. 13. num. 2*. Bobadil. in *sua politica lib. 1. cap. 10. num. 44*. Azueud. d. l. 10. num. 9. Nicol. Garc. de *benefic. 6. p. 5. cap. 8. num. 26*. quos refero de officio. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 54. num. 27.

SUMMARIVM.

- 1 in Causa concernente utilitatem publicam, Præsidis loco administrans cognitionem habet.
- 2 Rebus publicis latis ac circumuentis restitutionis in integrum beneficium vti minoribus prodest, & num. 3.

L. In causa. I.

Imp. GORDIANVS A. Domitio P. P.

Syper causâ concernente publicam utilitatem, 1 Præsidis loco administrans cognitionem habet. Rebus publicis latis ac circumuentis restitutionis in integrum remedium & beneficium vti minoribus prodest.

Restitutionis beneficium possunt efflagitare.] Notatur ad hoc quod Respubl. fungitur vice minoris, & restituitur, vt per Sfort. Odd. in *tract. de in integ. restitut. 9. art. 9. num. 63*. Cald. Pereira in l. si curatorem, C. de in integ. restit. minor. in *prin. num. 12*. & verbo minoribus num. 61.

SUMMARIVM.

- 1 Locum Rectorum in provinciis tenentes tutores petentibus assignant, decreta pro rebus minorum alienandis dant, emancipationes, & omnia, quæ ad officium Rectoris pertinent, expediunt.
- 2 Locum tenens si constitutus sit à Principe, vel alio superiore, potest facere ea, quæ poterat ille, in cuius locum substituitur.
- 3 Iura etiam personalia consensu communicata subrogato.
- 4 Imperium merum versatur cum imponitur pena per quam vita admittitur, vel membrum.

L. Suggestente. I. I. & vlt.

Mandata Imp. THEOD. & VALENT.

AA. missa Antiocho, ceterisque P. P. per referendarium.

Locum Rectorum in provinciis tenentes tutores petentibus assignant, decreta pro rebus minorum alienandis dant, emancipationes, & omnia, quæ ad officium Rectoris pertinent, expediunt.

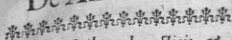
Notatur ad hoc quod locum tenens si constitutus sit à Principe, vel alio superiore, qui habet potestatem constituendi Vicarium, seu Ordinarium, puta in loco Ordinarij absentis, vel mortui, potest facere ea omnia, quæ poterat ille Ordinarius, in cuius locum substituitur, & expedire omnes causas, etiam meri Imperij, vsque ad mortem & membri abscessionem inclusivè, ita reprobata gloss. in *presenti*, quæ dicit quod non potest imponere ultimum supplicium, & membri abscessionem, per hunc text. relouit Marant. de *ordine iudic. p. 4. disp. 6. num. 21*.

Notatur etiam ad hoc quod iura etiam personalia censentur communicata subrogato, vt per Alex. in l. more maiorum num. 46. ff. de iurisd. om. iudic. Calfiodor. *decis. 4. num. 1. de constitut.* Hippol. *sig. 646*. D. Barbo. l. marium num. 45. ff. *solut. matrim.*

In gloss. Rectorum. ibi, *est enim Vicarius ordinarius à lege non delegatus* Citati plures Doctores in *meo tract. de officio*. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 54. num. 45. cum seqq.

In gloss. *Aditare*, vlt. ibi, *prater vltimum supplicium fortè*, &c. Notatur ad hoc quod merum imperium versatur cum imponitur pena per quam vita admittitur, vel membrum, vt per Riminald. in l. Imperium, ff. de iurisd. om. iudic. num. 419. Mosl. in *enoprio iuris p. 1. tit. 2. in preln. num. 44*.

De

De Assessoribus, domesticis, & Cancellariis Iudicum.

TIT. XLVIII.

ASSRESSORES sunt iuris periti, qui iudicibus assident, consilij de iure præbendi causa: unde etiam Consiliarij appellantur. Domestici dicuntur, qui sunt ex eadem domo, seu qui una cum iudice habitant, ut vxor, liberi, familia; Cancellarij vocantur, qui sunt iudicibus à secretis.

De materia tit. quatenus Assessores respicit, vide Caflan. in catal. gloria mundi p. 7. consider. 27. Ludou. Schrader. in tract. de feudis p. 10. fol. 13. fol. 400. Donel. comment. iuris civilis lib. 18. cap. 2. Cardof. in præsi iudicum, verbo Assessor.

De Cancellariis vide Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 15. cap. 19. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 36. Pezetz. lamm. de citat. reali lib. 1. cap. 1. non. 813.

SVMMARIVM.

- 1 Studiorum labor honorificam societatem, & loco publica administrationis meretur præmia.
- 2 Virtutum præmia tribui benemerentibus conuenit.

L. Studiorum labor. I.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. Paulino.

- 1 Studiorum labor honorificam societatem, & loco publice administrationis meretur præmia.
 - 2 Ad illud quod virtutum præmia tribui benemerentibus conuenit, vide posita per me in collect. ad l. ult. num. 2. sup. de status & imagin.
- Spe præmiorum, & honorificentia promouentur.] Vide l. 18. 21. & 22. tit. 9. part. 2. & l. fin. tit. 10. ead. partita, Colim. in pragm. sanction. verbo spe fol. 38. Donel. commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 2. col. 4. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 12. non. 53.

SVMMARIVM.

- 1 Præsides libellis propria manu, non per Assessores subscribunt, & non. 2.
- 3 Subscriptio importat approbationem eorum, qua subscripta sunt.

L. Præsides. II.

Imp. CONSTANT. A. ad Bassum P.V.

- 1 Præsides libellis propria manu, non per Assessores subscribunt.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Alciat. lib. 2. paradoxor. cap. 3. Donel. comment. iuris civilis lib. 18. cap. 2. col. 6.
- 3 Notatur ad hoc quod subscriptio importat approbationem eorum, que subscripta sunt, ut per Alexand. consil. 147. non. 3. & 4. lib. 2. Decian. consil. 29. non. 30. & 31. lib. 2. Menoch. consil. 123. non. 9. consil. 450. non. 1. & consil. 639. non. 10. Rot. decif. 666.

non. 2. p. 2. recentissim. alias in posthumis Farinac. Sord. decif. 137. non. 3.

SVMMARIVM.

- 1 Consiliarij iudicum, Cancellarij & domestici post finitam administrationem per 50. dies manebant in provincia, ubi prius officia habuerunt, & non. 2.
- 3 Officialis publicus, qui post finitum officium ante 50. dies aufugerit, habetur pro confesso. De officialibus qui inculpanitur de aliquo, si aufugiant, quid, non. 4.

L. Consiliarios. III.

Imp. ARCAD. & HONOR. AA.
Messala P.P.

Consiliarij iudicum, Cancellarij, & domestici post finitam administrationem per 50. dies manebant in provincia, ubi prius officia habuerunt. Eos subtrahens, & impediens illorum accusationem pro confesso habendus, quadruplum amissionum soluit, cuius quadrupli dimidium ad fiscum, altera portio parti læsæ soluenda est.

Post depositam administrationem 50. dies, &c.] Notatur ad hoc quod magistratus post finitam administrationem per 50. dies manere debent in provincia, ubi prius officia habuerunt, de quo vide posita ad l. unic. sup. ut omnes iudices, tam civiles, &c. Periculosum enim reputo ut syndicatus iudices calumniantium euadant hominum malicias, cum non sit possibile in iustitia administranda omnibus placere, quod elegantibus verbis insinuant Cicet. pro Quinto Roscio. O miseræ conditiones administrationum provinciarum, in quibus diligentia plena simulationem est, negligentia vituperationum, ubi feruoris periculosa, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciosa, frons omnis familiaris, multorum animus iratus, iracundia occulta, blanditia aperta, venientes Prætores expectant, præsentem inferunt, absentem deserunt.

Pro confesso autem tenebunt, &c.] Notatur ad hoc quod officialis publicus, qui post finitum officium ante 50. dies aufugerit, habetur pro confesso, de quo vide posita in d. l. unic. sup. ut omnes iudices, tam civiles, &c. Quid de officialibus, qui inculpanitur de aliquo, si aufugiant an habeantur pro confessis, vide Duen. reg. 307. Mascard. de probationib. conclus. 821. non. 4. Mynting. cent. 6. obseru. 98. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 35. non. 22.

SVMMARIVM.

- 1 Domesticus iudicis actibus publicis abest.
- 2 Romani Senatorum filias una cum patribus in Curiam admittuntur ut negotijs assisterent exemplo parentis terminandis.

L. Domesticus. IV.

Jidem & THEOD. AAA. ad Cæcilianum
vicarium.

Iudicis domesticus publicis actibus non adfit: licet si contra legis prohibitionem se immiscuerit actibus

actibus iudicialibus presente iudice patre per Præsidem puniendus sit.

2. Romani Senatorum filios vñ cum patribus in Curiam admitterent vt negotiis assisterent exemplo parentis terminandis, vt referunt Petr. Gregor. *synagm. iuris* p. 3. lib. 47. cap. 9. sub num. 23. *vers. bene consultum*, Garc. Mastrill. de magistrat. lib. 1. cap. 28. num. 5.

SVMMARIVM.

1. Cancellarij, & domestici ministerium qui semel in provinciis gessit, ad officij continuationem non admittitur.
2. Officiorum ampliatio, & an officium ampliatum sit idem officium, remissive.

L. Nemo. V.

Jmpp. HONOR. & THEOD. AA.
Seleuco P. P.

1. Cancellarij, & domestici ministerium qui semel in provinciis gessit, ad officij continuationem non admittitur.

De intellectu huius text. & conciliatione cum *Licet* 12. in hoc sit, vide Donell. *comment. iuris civilis* lib. 8. cap. 2. col. 5.

2. De officiorum ampliacione latè agit Mastrill. in *tract. de magistratib.* lib. 1. cap. 27. per tot. vbi à num. 67. querit an officium ampliatum sit idem officium.

SVMMARIVM.

1. Domestici Ducum militarium post completum destinati temporis actum ad priusnam sollicitudinem impune non aspirant.
2. Officiorum emptio illicita.
3. Magistratus debent ambitionem dimittere.
4. Ambitiosus quos malos effectus operetur, remissive.
5. Avari non admittendi ad magistratum administrationem, remissive.
6. Officiorum venditiones moraliter sunt illicitæ.

L. Nemo. VI.

Idem AA. Vitaliano duci Libya.

1. Domestici Ducum militarium post completum destinati temporis actum ad priusnam sollicitudinem impune non aspirant. Item officiorum emptio illicita.

3. Si per ambitionem, vel avaritiam, &c.] Magistratus igitur ambitionem dimittere debent. Matienz. in *Dial.* 4. *relator*. cap. 8. & seq. Simanch. de *Rep.* lib. 6. cap. 13. Ambitiosus quos malos effectus operetur, vide Innocent. de *vilis conditionis humane*, Garc. Mastrill. de *magistratib.* lib. 1. cap. 30. num. 11. Et de avari non admittendis ad magistratum administrationem, idem Garc. Mastrill. lib. 2. cap. 12. ex num. 66.

6. Vnde, quia frequentius officia emunt ambitiosi, cupidi, immeriti & ignobiles, ideo officiorum venditiones moraliter illicitæ sunt, & multa mala exinde sequuntur, quæ referunt Caiet. in *summ. verbo officiorum secularium venditæ*, Sor. de *iustis* lib. 3. *quæst.* 6. art. 4. in *resp.* ad 2. in *secunda conclus.* Gregor. de *Va-*

lencia in 2. 2. D. Thoma 9. 7. *disp.* 5. *prin.* 2. 9. 5. in *fine*, *vers. tertio dico*, Azor. *instit. moral.* p. 3. lib. 8. cap. 7. 9. 3. *Azeved. consil.* 8. Cald. *Perreira ad tit. Instit. de vñs. testam.* cap. 2. num. 10. cum *segg.* latè Garc. Mastrill. de *magistratib.* lib. 1. cap. 20. per tot. vbi ex professo tractat an officia possint per Principem vendi, vbi tandem mon. 23. plura damna ex huiusmodi venditionibus proueniencia commemorat, & præcipue quod omnis virtutum, & studiorum tollitur ratio, quia tunc solum aut adolentes rerum impetiti, aut epulentes quamvis imprudentes Senatores fiunt; deinde emptores vt extorqueant pretium quod dederunt, & aliquid amplius lucentur, multa peccata committunt, nam lites excitant, & prorogant de industria, & pecunias per fas, & nefas acquirunt, quod optime ostendit S. Gregor. in *epist.* 114. lib. 7. vbi not. merita, sed pecunia suffragantur, restat vt nihil sibi promittat, nihil sibi defendat industria, sed totum auri prophanus amor obtineat. Item S. Thom. in *opusculo* 21. ad *Ducissam Brabantia* dub. 5. Cum officium sub mercede venale disponitur, nihil nisi ad recuperandum, & rebusandum pretium attenditur.

SVMMARIVM.

1. Lucra parentum ex officiis licitis cumlata filij quasi castrensis pecunia, licite sibi vendicant, & num. 1. & 3.
4. Officium emptum filio ex pecuniis paternis an sit ei in legitimam imputandum.
5. Officia emptæ constans matrimonio an sint communia, remissive.

L. Velut castrense. VII.

Idem AA. Eustathio P. P.

L. Vera parentum ex officiis licitis cumlata filij vt quasi castrensis pecunia licite sibi vendicant. Velut castrense peculium, &c.] Notatur ad hoc 2. quod luctum quod habet filiusfamil. ex salario ratione administrationis alicuius officij proueniencie accedit peculio quasi castrense, vt per Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem*, 3. 62. num. 18. vbi num. 19. ex *Speculat.* subdit quod illi, qui stipendia de publico habent, dicuntur habere peculium quasi castrense, & ponit exemplum in *Aduocato fisci*, vel *pauperum*, & similibus, quibus de publico datur salarium, *Riminald.* in §. 1. *mon. S. cum segg. Instit.* per quas personas, Donell. *comment. iuris civilis* lib. 8. cap. 1. col. 7.

Vtrum officium emptum filio ex pecuniis paternis sit ei in legitimam imputandum? vide posita in *votis decisius canonice voto* 6. dub. 3.

An autem officia emptæ constante matrimonio sint communia, vide Doctores citatos à Garc. Mastrill. in *tract. de magistratib.* lib. 1. cap. 20. num. 18.

SVMMARIVM.

1. Iudici ad provinciam sibi commissam Cancellarij & domesticos secum non ducunt.
2. Cancellarij sub fide gestorum ex eodem officio electi iudicibus applicandi sunt.
3. Index ex causa idonea ad flagitiorum inquisitionem toritura subici potest.
4. Magistratum vici & mores, remissive.
5. Decuriones an & quando torqueri possint, remissive.

L. Nul

L. Nullus iudicum. VIII.

Idem AA. Aſclepiodoto P. P.

L. In Conſiliariis. X.

Idem AA. Florentio P. P.

¹ Indices ad provinciam ſibi commiſſam Cancellarios & domeſticos ſecum non ducunt. Cancellarii ſub fide geſtorum ex eodem officio electi iudicibus applicandi ſunt; & poſt depoſitam adminiſtrationem vt alij iudices per 50. dies ſe exhibeant ne accuſandi anſa tollatur. Index ex cauſa idonea ad flagitiorum inquisitionem torture ſubſi-
ci poteſt.

² De vita & moribus magiſtratum latè Gare. Maſtrill. in tract. de magiſtratu. lib. 2. cap. 2. per tot.

³ Ad detegenda iudicii flagitia, &c.] An & quando Decuriones torqueri poſſint, vide Farinac. in pract. crimin. queſt. 41. num. 57. cum ſeqq. vbi num. 64. tenet poſſe torqueri Decuriones pro delictis commiſſis in officio.

S V M M A R I V M.

- ¹ In dieſe finito officio domeſticos ſuos accuſatos exhibere tenentur, & num. 2.
- ² Potestas tenetur pro omnibus, quos ſecum ducit. Quid ſi ſuit in culpa malè eligenda eos, an liberetur exhibendo, num. 4.
- ³ Potestas tenetur repræſentare omnes ſuos officiales tempore ſyndicatus.
- ⁴ Magiſtratus pro ſuo officiali accuſato ſatisfaciet, ſi eum exhibeat.

L. Si poſt depoſitam. IX.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.
ad Taurum.

¹ Indices finito officio domeſticos ſuos accuſatos exhibere tenentur. I. fallaciter. inſtr. de abolitionib.

² Hanc eandem conſequentiam ex hoc text. deſumunt I. Hiſpan. 1. verſ. 2. et ſos. tit. 16. part. 3. vbi gloſſ. 2. verbo conſtrictos de aduſu, & gloſſ. ſeq. reſoluit Potestatem teneri pro omnibus, quos ſecum ducit, etiamſi non ſunt prepoſiti alicui officio, ſed pretextu officij domini delinquant, ſed liberari exhibendo; & deinde ſic querit, quid, ſi ſuit in culpa malè eligendi eos, an liberetur exhibendo; & in gloſſ. 5. verbo ſagan derecho, dicitur. Hic patet quòd Potestas tenetur repræſentare omnes ſuos officiales tempore ſyndicatus. Capell. Tholoſ. decif. 195.

³ Notatur ad hoc quòd magiſtratus pro ſuo officiali accuſato ſatisfaciet, ſi eum exhibeat, & ab obligatione per talem exhibitionem liberabitur. I. Hiſpan. 4. tit. 6. lib. 1. noua Recop. Auil. ad cap. 4. Prator. in gloſſ. verbo entregare, Soar. de Paz in pract. tom. 1. p. 3. cap. vnc. num. 18. pag. 226.

S V M M A R I V M.

- ¹ Conſiliarij olim impune vltra quatuor meſes moderatores non obſtabant, & cum hiſce ſedebant.
- ² Aſſeſſor qui eſt impune in ſua provincia vſque ad quatuor meſes, non vltra, niſi ex Principis permiſſu. intellige vt num. 3.

Conſiliarij olim impune vltra quatuor meſes moderatores non obſtabant, & cum hiſce ſedebant.

Ex hoc text. vulgò colligitur poſſe quem impune Aſſeſſorem eſſe in ſua provincia vſque ad quatuor meſes, non vltra, niſi ex Principis permiſſione, vt per Moel. in emporio iuris p. 1. tit. 2. queſt. 6. num. 25. verſ. quod conſormatur, vbi hoc intelligit procedere vbi Aſſeſſor ad breue aliquod tempus, veluti quatuor meſium, eligatur, alias verò ſecus, cum requiritur exterus, & non ab ea ciuitate oriundus, vt docent Patheus de ſyndicatu, verbo aſſeſſor, cap. 1. num. 16. fol. 130. Hippol. in rubr. de probat. num. 343. Auil. ad cap. 3. Prator. verſ. ſierra, num. 4. Bobadil. in ſua politica lib. 1. cap. 12. num. 25. Menoch. de arbit. caſu 253. in fine, Donel. commentar. iuris ciuili lib. 18. cap. 2. col. 3.

S V M M A R I V M.

- ¹ Aſſeſſores liberalitate non minus, quàm magiſtratus digni ſunt.
- ² Conſiliarij Præſectorum pratorio vrbis Conſtanti-nopolitana magiſtrorum militum officio ſuæcti, depoſito officio immunes ſunt ab onere indiſtinctionum ciuilium & militarium, ſub pena.
- ³ Priuilegia conceſſa Conſiliarijs ad nouos in eadem Curia extendi debent.
- ⁴ Indiſtinctio quid ſit.

L. Non parum. XI.

Idem AA. Zoilo P. P. Orientis.

Aſſeſſores liberalitate non minus, quàm magiſtratus digni ſunt. Conſiliarij Præſectorum pratorio vrbis Conſtanti-nopolitana magiſtrorum militum officio ſuæcti, depoſito officio immunes ſunt ab onere indiſtinctionum ciuilium & militarium ſub quinquaginta librarum auri pena.

Seu ſunguntur impoſterum, &c.] Notatur ad hoc quòd priuilegia conceſſa Conſiliarijs ad nouos in eadem curia extendi debent, vt per Boic. decif. 246. num. 4. in med.

Ab omni indiſtinctionis onere, &c.] Indiſtinctio nil aliud eſt quàm annona, ſeu tributum, id eſt, annona, & tributaria functio, rebus, non perſonis indiſta, vt per Caluin. in ſuo Lexic. iurid. verbo indiſtinctionis.

S V M M A R I V M.

- ¹ Indices illuſtres Conſiliarios ſibi ſemel probatos abſque nouo examine adiungere viciffim poſſunt.
- ² Approbatum ſemel, amplius reprobari non poteſt.
- ³ Examinatus & approbatus ad vnum officium, ſeu be-neficium, non amplius examinatur ad aliud ſimile.

L. Liceat omnibus. XII.

Imp. VALENT & MARTIAN. AA.
Palladio P. P.

Indices illuſtres Conſiliarios ſibi ſemel probatos abſque nouo examine adiungere viciffim poſſunt.
De

De intellectu huius text. & conciliatione cum
l. nemo §. sup. hoc tit. vide Donell. commentar. iuris cini-
lis lib. 1 §. cap. 2. col. 5.

- 2 Non debet ob hoc solui quod iam probatum est im-
probari. 1 Notatur ad hoc quod semel approbatum
non potest amplius reprobari, vt per Sanchez de
trim. lib.9. disp. 6. num.9. Cardin. Mantie. decif. 274.
num. 2. & 3. Rot. decif. 456. num. 4. part. 2. recentior.
& alios per me citatos Axiom. 1. num. 3. & 4. Vnde
semel examinatus & approbatus ad vnum officium,
femel beneficium, non amplius examinatur ad aliud si-
mile, ita Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glossf. 4. num. 84.
Aloyf. Ricc. in praxi fore ecclesif. cap. 4. in 1. edit.
alias reg. 756. in 2. edit. Campan. in diuersis. inris Ca-
non. rub. 5. cap. 5. num. 8. prope fin. Ego ipse de officio, &
potest. Epifcopi p. 3. alleg. 60. n.89. & 90. & de clausu-
lis vsusq. tenet. claus. 1. alleg. 60. n. 89. & 90.

SUMMARIVM.

- 1 *Consiliary & Advocati munere nemo simul honeste*
fungitur.
- 2 *Consiliarius persuncto munere, adocationis munus*
in se licite recipit.
- 3 *Consiliarijs non licet duobus magistratibus affi-*
dere.
- 4 *Illicita & legibus adversa nemo tenet.*
- 5 *in Legem committunt qui vigorem eius eludere co-*
nantur.
- 6 *Consiliary & Advocati manus simul impetrans*
matriculam perdit, & 10. auri libris multatur.
- 7 *Pavia 10. auri librum Consiliarijs & Advocatis*
simul causa comminatae agere dicitur Consiliarios
causarum, in quibus advocando patrocinantur.
- 8 *Advocatus & iudex nemo simul esse potest sine cor-*
ruptionis crimine.
- 9 *Advocatus repellitur a munere iudicandi ob suspici-*
onem affectionis.
- 10 *Iudex nullus esse potest in ea causa, in qua fuit*
Advocatus.
- 11 *Assessor non poterit esse in ea causa, in qua aliquan-*
do fuit Advocatus.
- 12 *Advocatus si promitteret, sententia non feret nlla,*
nisi recitatus esset ut suspectus.
- 13 *Signum ut apponatur requiritur sententia scriptura*
publica.
- 14 *Assessores consilia, qua debent Praesidibus, signa-*
bunt.
- 15 *Iudices ob nimiam subtilitatem scrupulose, remis-*
sive.

L. Nemo ex his. XIII. & vlt.

Imp. IVSTINIAN. A. Demostheni P. P.

- 1 **C**onsiliarij & Aduocati munere nemo simul ho-
 2 nestè fungitur, festinatio enim vtriusque ex-
 3 peditionem legitimam impedit. Consiliarius autem
 4 perfuncto munere, aduocationis manus in se licite
 5 recipit. Consiliarius non licet duobus magistratibus
 6 assidere, & vtriusque iudicij curam peragere. Calli-
 7 dis machinationibus, & mutatis titulis nemo illicita,
 8 & legibus aduersa tentabit. In legem commit-
 9 tunt qui vigorem eius scirpulis, & excogitatis ar-
 10 tibus eludere conantur. Aduocati & Consiliarij
 11 munus quoquo etiam velo simul impetrans matri-
 12 culam perdit, & decem auri libris mulctatur. Pœ-
 13 na decem auri libram Consiliariis, & Aduocatis si-
 14 mul causæ comminata aggredditur Consiliarios cau-

farum, in quibus aduocando patrocinantur. Aduo-
eatus & iudex sine corruptionis crimine ac suspi-
cione nemo simul esse potest.

Vel per aduocationem causis, &c.] Notatur ad hoc quod Aduocatus repellitur à munere iudicandi ob suspicionem affectionis, vt per Menoch. de *Arbitr. lib. 1. quæst. 73. num. 4.* & nullus potest esse iudex in ea causa, in qua fuit Aduocatus, & vt suspectus recufari in illa potest, secundum Rebuff. *tom. 3. ad leges Galia tract. de recusat. art. 9. num. 31.* Don Gared. *Mastrill. Sicilia decif. 161. num. 35. & 41.* Cabed. *Lufitan. decif. 20. num. 2. part. 1.* Camill. *Bortel. in summa omnium decif. tom. 1. tit. 65. de Aduocatione num. 125.* Aules ad cap. 3. *Prætor. verbo abogadus, Morla in emperio iuris p. 1. tit. 2. quæst. 6. num. 30.* vbi ait quod nec Affeffor esse poterit in ea causa in qua aliquando fuit Aduocatus, Stephan. *Gratian, de fcript. forens. cap. 4. num. 3.* vbi num. 21. dicit quod si Aduocatus pronuntiat, fententia non fieret nulla nisi recufatus effet vt fufceptus, & *num. 16.* fubdit vt poffit recufari ab eo tantum, contra quem fuit Aduocatus, & non ab alio pro quo pofitulari, & *num. 7.* refoluit quod si prius fententiam tulit, poffet in eadem causa effe Aduocatus defendendo quod iudicauit, de quo etiam Morla *d. num. 20. in fine.*

Signum, quod solitum est, chartis imponunt.] Nota-
tur ad hoc quod per substantia publice scripturæ
requiritur quoddam signum apponatur, de quo vide
Bartol. in *proem. Digesti. non. §. Marc. Anton. in §.
pulsant. in princip. & num. 1. Institut. de testamēt.
Gregor. Lopez per text. ibidem l. 54. verba su signu, tit.
18. part. 3. Azemed. l. 13. mon. 44. tit. 25. lib. 4. & l. 2.
mon. 19. tit. 4. q. 1. §. nota Recop. late Gregor. pratic.
lib. 1. q. 138. per tot. latius Ceual. commun. contra com-
munes q. 12. per tot.*

Notatur etiam ad hoc quòd Assessores consilia,¹⁴
quæ dabant Præsidibus, signabant, ut dicit Guid.
Pancitrol. in thesauro var. lect. lib. 1. cap. 26. de signis ve-
terum instrum. in princ.

Cum in legem committant ij, &c.] De iudiciis ob
nimiam subtilitatem scrupulosis, vide Garc. Mastrill.
de magistratib. lib. 2. cap. 2. a num. 86.

*De annonis, & capitatione admini-
strantium, & eorum Assessorum,
aliorum-ve publicas sollicitudines
gerentium, vel eorum, qui aliquas
consecuti sunt dignitates.*

TIT. XLIX.

SUMMARY

- 1 *Annona* quid sint.
2 *Capitatio* quid.
3 *de Annonis* scribentes referuntur. & *de Capitatio*,
non. 4.

ANONAE dicuntur, quæ ad hominum ali-
menta pertinent, vt panis, vinum, oleum,
&c. capita verò, seu capitatio, sunt pabula
iumentorum, vt fœnum.

De annoni vide l. *Hisp.* 10. tit. 18. part. 3. Mendez de Castro de *annonis civilib.* in rub. n. 3. Fichard. Bonacof.

Bonacof. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 23.*
 Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 16. cap. 30. per tot.*
 Guid. Pancitol. *in thesaur. variar. lecton. lib. 2. cap. 245.*
verbo. dabantur, & cap. 260. Caluin. *in suo Lexic. iuridico, verbo Amone in Codice, ubi ait in hoc tit. illas esse, quæ militariibus, palatinsque officiis, ex eorum qui possessiones tenebant, collatione erogabantur.*

De capitatione vide Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 3. cap. 5. ex num. 11.* Guid. Pancitol. *lib. 2. cap. 151. vers. tertio erat capatio, & cap. 154. & lib. 3. cap. 31. sub tit. de capitatione, & de incolarum capitatione.* Caluin. *in suo Lexic. iuridico, verbo capatio.*

L. Omnibus. Vnic.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.
 Florentino P. P.

A Nnona cuilibet secundum peculiare delegationes est assignanda. Vide Doctores citatos *suprà ad rubr. huius tit.*

De contractibus iudicum, vel eorum, qui sunt circa eos, inhibendis, donationibus in eos faciendis, & ne administrationis tempore proprias ades adificent sine sanctione pragmatica.

TIT. L.

IN contractu, ut in emptione & venditione, est mutus consensus, habens vim patiende civilis obligationis, & actionis. De pragmatica sanctione dictum est *suprà tit. 23.*

SVMMARIVM.

- 1 Administrationem gerentes quondam emere, non autem adificare sine permisso Imperatoris possunt.
- 2 Donationes ab officialibus durante officio factæ invalidæ sunt, & quæ post administrationem specialiter ratificentur post lapsum quinquennium.
- 3 Provinciarum moderatores tam emptiones citra alimentorum necessitatem, quam adificiorum reparationem intermittunt durante officio.
- 4 Donatum & venditum ratihabitione donatoris & venditoris per quinquennij cursum non convalescit.
- 5 Contractus officialibus prohibiti ad domesticos & interpositas personas extenduntur.
- 6 Iudices durante officio in provincia in qua gubernant, emere, aut alium contractum facere non possunt, amplius, etiam per interpositam personam, num. 7. nec ipsorum domesticis & familiaribus, num. 8. siue iudices sint de maioribus, siue de minoribus, num. 9. nec etiam perpetui, num. 10. procedit ita conclusio non solum in contractu emptionis, sed etiam in alijs contractibus, num. 11. etsi iudices palam & bona fide emant, & cum

Barbol. Collect. in Cod. Tom. I.

autoritate alterius administratoris, vel indicis, num. 12. Limita in iudiciis perpetui, quibus à subditis in provincia sua emere licet, expressione cessante, num. 13. in iudiciis item originariis, quibus etsi sint temporales, à subditis emere, & cum eis contrahere licet, num. 14. & in officialibus, qui non habent iurisdictionem, num. 15.

- 16 Exactiones tributorum, quæ nullam habent iurisdictionem emere, vendere & contrahere possunt in provincia.
- 17 Decuriones, siue sint perpetui, siue annales, recte contrahunt, emunt, & vendunt in patria durante officio.
- 18 Iudices cum non subditis sua iurisdictione contrahere possunt, & ab eis fundos emere. possunt emere in provincia quæ sunt necessaria ad vtilitatem, & vestitum quotidianum, ad sui & suorum sustentationem, num. 19. item ritè emunt & contrahunt cum licentia Principis, num. 20. & res quæ fuerunt maiorum suorum, num. 21. item res paternas quæ fuerant confiscatæ, num. 22. & demum res sui patrimonij, vel generis, alijs venditam retrahere, num. 23.
- 24 Iudicibus legari, & relinqui per ultimam voluntatem potest.
- 25 Iudici fieri potest donatio remuneratoria, si merita officij præcessisse probetur.
- 26 Emptio facta à iudice, vel alijs contractus ex his, qui ei sunt prohibiti, an confirmetur iuramento, & num. 27.
- 28 Index finito officio emere & contrahere poterit, & contractus valebit, quamvis statim finito officio contrahas, nisi legitima presumpcio concurret quod adhuc ratio prohibitionis duret.
- 29 Iudices in territorio suæ iurisdictionis possunt sibi subditis rem sui patrimonij vendere, & donare. item pignus accipere pro securitate contractus celebrati ante officium, num. 30.
- 31 Iudicibus an liceat contrahere matrimonium cum subditis.
- 32 Index non potest emere mobilia bona durante officio in provincia quam gubernat.
- 33 Emptio, de qua in hoc tit. agitur, an idè sit nulla, ut consensu de novo superueniente finito officio confirmari non possit.
- 34 Emisse præsumitur qui reperitur possidere, & fructus percipere per interpositam personam.

L. Quicumque. Vnic.

Imp. IUSTINIANVS A.
 Menne P. P.

A Dministrationem gerentes quondam emere, non autem abque Imperatoris permisso adificare potuerunt. Donationes ab officialibus durante officio factæ invalidæ sunt, & quæ post administrationem specialiter ratificentur post quinquennij lapsum. Provinciarum moderatores tam emptiones citra alimentorum necessitatem, quam adificiorum reparationem intermittunt durante officio. Donatum & venditum ratihabitione donatoris & venditoris per quinquennij etiam cursum non convalescit, & corroboratur contra legis prohibitionem. Contractus officialibus prohibiti ad domesticos, & interpositas personas extenduntur, & prohibitorum vna via, per aliam indultam minime censetur.

Q Allegari

- 6 Allegari solet hic text. ad hoc quod iudices in provincia in qua gubernant durante officio emere, aut alium contractum facere nequeunt, vt per Ordin. Regiam Lusitan. lib. 4. tit. 1. §. 1. *Hisp. an. tit. 5. part. 5. vbi gloss. 2. l. 1. tit. 5. lib. 5. Ordin. Did. Perez gloss. 1. col. 2. in princip. & l. 2. tit. 6. lib. 3. noua Recop. vbi Azueud. & l. 4. tit. 10. lib. 9. eiusdem noua Recop. vbi idem Azueud. numer. 7. Duen. reg. 31. Socin. reg. 341. Ludou. Roman. conf. 509. col. 4. Matienz. in dial. *relat. reus part. 3. cap. 27. & cap. 30. numer. 6.* Ioan. Garcian. reg. 267. Alciat. lib. 2. *parerg. cap. 49. Mayn. lib. 2. actio. cap. 27. pag. 172. Gulielm. Benedict. in cap. Raimundus, verbo duas habens filias, à mon. 48. Roland. conf. 83. lib. 2. Afflict. in constitut. Neapol. rub. 87. Adrian. Pulux. ad editum de alienat. iudicij cap. 9. in med. Anton. Gom. l. 5. *Tauri mon. 123. Soat. do Paz in practie. tom. 1. part. 8. cap. vnic. de ordine procedendi, num. 13. ad fin. Petegrin. de iure fisci lib. 4. tit. 7. num. 6. cum segg. Ceuall. commun. contra communes quasi. 445. ex num. 1. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 12. num. 34. & 60. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 143. in princip. & disp. 488. vers. de iure, Cardof. in practi iudicum, & Aduocat. verbo Index num. 16. Auiles ad cap. 2. Prator in gloss. de mercaderia mon. 30. cum segg. Felician. de sociis. cap. 8. num. 12. Cancet. p. 3. var. cap. 1. num. 97. & 98. Fachin. controu. lib. 2. cap. 78. Cald. Pereira post quasi. forens. conf. 34. num. 9. & de empt. & vendit. cap. 8. num. 47. cum multis segg.***
- 7 Amplia primò procedere supradictam resolutionem etiam per interpositam personam, vt peti Ti. raq. de nobilit. cap. 37. num. 109. Menoch. conf. 322. num. 29. & de arbit. casu 459. num. 12. cum segg. Matienz. d. p. 3. cap. 28. num. 14. Peteg. de iure fisci lib. 4. tit. 7. num. 7. Gregor. Lop. d. l. 5. gloss. 5.
- 8 Amplia secundò in domesticis, & familiaribus ipsorum iudicum, qui non poterunt emere, nec contrahere in territorio iurisdictionis eorum, ita Put. de syndicato, verbo contrahere num. 8. vbi de vxore, Auendan. in cap. 2. de exequen. mandatis num. 22. vers. & iure quoque Regni, vbi ampliat ad Consiliarios illorum. Auiles ad cap. 2. Prator. in gloss. verbo hereditat. mon. 2. Matienz. in dial. *relat. p. 3. cap. 28. num. 15. vbi declarat qui sunt isti domestici & famulares, Petegrin. d. lib. 4. tit. 7. num. 2. ampl. 2.*
- 9 Amplia tertio in quibuscunque iudicibus siue sine de maioribus, siue de minoribus, vt per Auiles ad dist. cap. 1. Prator. in gloss. verbo hereditat. num. 2. & 3. Molin. tom. 2. de iustis. disp. 343. in princ.
- 10 Amplia quarto procedere in iudicibus perpetuis, in quibus maior ratio prohibitionis militat, quam in temporalibus, Gregor. Lop. d. l. 5. gloss. 1. Fachin. controuers. iuris lib. 2. cap. 88. vers. quod igitur, vbi fundamentis vtriusque opinionis ponderatis hanc vtiorem agnoscit, Cald. Pereira de empt. cap. 8. n. 61. cum duobus segg. vbi de stricta iuris ratione contra communem defendi posse testatur, sequitur Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 12. num. 36. cum duobus se gg.
- 11 Amplia quinto prohibitionem supradictam ad alios contractus quam emptionis extendi, vt per l. *Hisp. an. tit. 6. lib. 2. noua Recopil. vbi Azueud. n. 12. Auendan. ad cap. 2. de exequen. mand. num. 22. vers. item ista prohibitio, Auiles ad d. cap. 2. Prator. in gloss. verbo mercaderia num. 1. & 6. Matienz. in dial. *relat. p. 3. cap. 27. num. 1. Peteg. d. lib. 4. tit. 7. n. 12. Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 34. & 40. Cald. Pereira de empt. cap. 8. num. 47. vers. sed verius, Sigisfm. Scacc. in tract. de commerc. §. 1. quasi. 7. p. 3. limit. 17. num. 16. etiam si contrahatur per viam mercanz. ex Azueud. ad d. l. 2. num. 12. in fine, & num. 13. nam mercantia iudicibus quibuscunque etiam perpetuis, & Auditoribus Regalis Cancellaria prohibita est, Matienz. in dial. *relat. p. 3. cap. 28. n. 8. & 9. Scacc. de commerc. §. 1. q. 7. p. 3. limit. 17. num. 17. Azueud. d. num. 13. vers. non tamen procedet.***
- Amplia sexto et si iudices palam & bona fide emant, & etiam cum auctoritate alterius administratoris, vel iudicis, ita Auiles in d. gloss. mercaderia num. 27. Azueud. d. l. 2. n. 13. Bobadil. d. cap. 12. n. 35. vers. la quinta, Peteg. d. lib. 4. tit. 7. n. 12 in 7. ampliat. Ceuall. commun. contra communes quasi. 445. num. 3. vers. sed contrariam opinionem, Fachin. controu. lib. 2. cap. 79. vers. sed contrariam sententiam.
- Limita primò in iudicibus perpetuis, quibus à subditis in provincia sua emere licet oppressione cessante, ita Olan. in autin. verbo index num. 63. Cachetan. decis. 144. num. 12. & 14. vers. secundo responderi potest, Roland. conf. 83. num. 6. lib. 2. Azueud. d. l. 2. n. 11. & 12. Scacc. de commerc. §. 1. q. 7. p. 3. limit. 17. n. 16. in fine, Cald. Pereira de empt. cap. 8. mon. 60. vbi n. 64. extendit ad Duces, Marchiones, & Comitēs, qui iurisdictionem perpetuam habent.
- Limita secundò in iudicibus originariis, (vbi de 14 consuetudine ciues originarij eliguntur iudices) quibus etsi sint temporales, à subditis emere, & cum eis contrahere licet, Azueud. d. l. 2. n. 11. Peteg. d. lib. 4. tit. 7. num. 9. Scacc. d. limit. 17. n. 17. Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 156.
- Limita tertio in Officialibus, qui non habent iurisdictionem. Matienz. in dial. *relat. p. 3. cap. 17. num. 14. & cap. 28. num. 15. Auiles ad d. cap. Prator. gloss. de mercaderia, num. 32. Peteg. d. lib. 4. tit. 7. n. 14. Vnde exactores tributorum, quia nullam habent iurisdictionem, non comprehenduntur in hac prohibitionē, tenent Matienz. d. p. 3. cap. 28. num. 15. Et Decuriones siue sint perpetui, siue annales possint contrahere, emere, & vendere in sua patria durante officio.*
- Limita quarto, iudices cum non subditis siue iurisdictioni contrahere, possit, & ab eis fundos emere, Matienz. d. cap. 27. num. 10. in fine, Petegrin. dist. lib. 4. tit. 7. num. 11. Auiles ad cap. 2. Prator. verbo de mercaderia, num. 22. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 12. num. 54. nisi subditi frequenter conuerserentur in loco suae iurisdictionis, quia tunc pro subditis reputantur, Auiles d. mon. 22. vers. sed istam, & in gloss. verbo tales pueblos, num. 3. Bobadil. loco proxime citato.
- Limita quinto, iudices in sua provincia ea quae sunt necessaria ad victum, & vestitum quotidianum ad sui & suae familiae sustentationem emere possint, Auiles in dist. gloss. de mercaderia, num. 8. Matienz. d. p. 3. cap. 27. num. 3. & 11. Petegrin. dist. lib. 4. tit. 7. num. 12. vers. limita secundò, Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 48. Scacc. de commerc. §. 1. quasi. 8. p. 3. limit. 17. num. 16. A deo enim hoc eis licet, vt si non inueniant vtensilia, possint eo pretio soluto auferre, & cogere subditos ad vendendum, Auiles in d. gloss. de mercaderia, num. 19. Bobadil. d. cap. 12. num. 49. Et sic eis licebit emere equos in quibus equestris, quia non debent ire pedites, Put. de syndicato verbo contrahere num. 3. Auiles d. gloss. de mercaderia n. 39. Bobadil. d. cap. 12. num. 53.
- Limita sexto vt cum licentia Principis possint iudices emere, & contrahere, Auiles vbi proxime n. 33. Petegrin. d. lib. 4. tit. 7. num. 2. vers. limita pluribus modis.
- Limita septimo si emant res, quae fuerunt maiorum suorum, Auiles d. gloss. de mercaderia, num. 30. Matienz. d. p. 3. dial. 27. n. 7. Petegrin. d. tit. 7. num. 8. Cald.

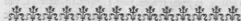
- Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, sua facilitate, n. 4. *vers. ex praelibit.* Et in tract. de empt. & vendit. cap. 8. n. 50. vbi subdit posse etiam iudicem emere res paternas, quæ fuerunt confiscatæ. Et demum posse rem sui patrimonij, vel generis aliis venditam retrahere, resoluunt Anton. Gom. l. 7. Tauri, num. 12. & num. 40. Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 53.
- 24 Limita octauo vt possit eis per vicimam voluntatem relinqui, & legari, Auil. d. gloss. de mercaderia, n. 31. Peregr. d. tit. 7. num. 13. Bobadil. d. cap. 12. num. 45. Cald. Pereira d. cap. 8. num. 49.
- 25 Limita nono in donatione remuneratoria, quæ à subdito iudici fieri potest, si merita officium præcessisse probetur: ita Pute. de syndicat. verbo contrahere, num. 1. & 5. Duen. reg. 31. in princip. *vers. quinto fallit.* Auiles ad cap. 1. prator. verbo donacion. num. 5. & verbo de mercaderia, num. 26. Azeued. l. 1. num. 22. tit. 6. lib. 3. noua Recopilat. Peregr. d. tit. 7. num. 12. *vers. limita quædam.* Fachin. controuers. iuris lib. 2. cap. 80. Stephan. Gratian. de capt. foren. cap. 202. num. 4. quicquid dicat Cald. Pereira d. cap. 8. num. 47.
- 26 Limita decimo nisi emptio facta à iudice, vel alius contractus ex his, qui ei sunt prohibiti, iuramento confirmetur, secundum Butr. Alciat. & alios, quos refert & sequitur Gutier. de iurament. confirmat.
- 27 p. 1. cap. 40. num. 5. col. 2. Sed contrarium, imò talem emptioem iuramento non firmari, verius est & receptius, & expresse tenent Auiles d. gloss. de mercaderia, num. 38. Menchac. de success. creat. §. 28. num. 36. & num. 60. Matienz. d. p. 3. cap. 28. num. 10. Azeued. l. 2. num. 13. tit. 6. lib. 3. noua Recopil. Peregr. d. lib. 4. tit. 7. num. 12. in §. ampl. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. l. 13. num. 2. & 3. & ibi Benechendor. num. 1. & 2. Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 60. Ceual. commun. contra communis, q. 445. num. 1.
- 28 Limita vndecimo finito officio, nam tunc iudex emere, & contrahere poterit, & contractus valebit, quamuis statim finito officio contrahat, nisi legitima præsumptio concutatur quòd adhuc ratio prohibitionis duret, l. Hispan. 1. tit. 6. lib. 3. noua Recopilat. vbi Azeued. Auiles ad cap. 1. prator. in gloss. durante sic officio, Matienz. d. p. 3. cap. 25. num. 6. & 7. cap. 27. num. 5. Bobadil. d. lib. 2. cap. 12. num. 5. *vers. la tercera,* Peregrin. d. tit. 7. num. 12. *vers. amplia 2.* Cald. Pereira d. cap. 8. num. 38.
- 29 Limita duodecimo vt iudices in territorio suæ iurisdictionis sibi subditis rem sui patrimonij vendere, & donare possint, vt per Azeued. l. 2. num. 13. *vers. nam illa,* tit. 6. lib. 3. noua Recopilat. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 4. num. 39. & in comment. ibi lit. E. quicquid dicat Cald. Pereira dicto cap. 8. num. 48.
- 30 Limita decimotertio vt possint iudices pignus accipere pro securitate contractus ante officium celebrari, Auiles ad d. cap. 1. prator. in gloss. de mercaderia, num. 39. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo venundasti, num. 3. Matienz. d. p. 3. cap. 27. num. 4. Bobadil. d. lib. 3. cap. 4. num. 39.
- 31 Vtrum autem iudicibus liceat matrimonium contrahere cum subditis? vide l. Hispan. 2. tit. 14. part. 4. Auiles d. gloss. de mercaderia, num. 17. Guilelm. Benedict. in cap. Raynatus, verbo duas habens filias, num. 47. cum seqq. Bobadil. dict. lib. 2. cap. 12. num. 31. in fine, & lib. 5. cap. 1. num. 119. qui eis & filiis suis non licere docent, filiabus vero permiffum esse.
- 32 Mobilis res, &c.] Notatur ad hoc quòd mobilia bona emere non potest iudex durante officio in provincia in qua gubernat, vt per Menoch. de arbit. casu 182. num. 19. Peregrin. dicto lib. 4. tit. 7. Barbof. Collect. in Cod. Tom. 1.

num. 12. Cald. Pereira dicto tractat. de empt. cap. 8. num. 47.

Nisi post administrationem depositam, &c.] Vtrum 33 autem emptio, de qua in hoc text. adeò sit nulla, vt consensu de nouo superueniente finito officio confirmari non possit? vide Cald. Pereira post quest. senf. conf. 34. num. 9.

Hac autem etiam ad domesticos, & Consiliarios, &c.] Vide posita supra ampliat. 2.

Vt nec per interpositam personam, &c.] Vide supra 34 posita ampliat. 1. Qui enim reperitur possidere & fructus percipere per interpositam personam præsumitur emisisse, vt per Menoch. de præsump. lib. 6. præsump. 35. num. 24.

De modo multarum, quæ à iudicibus infliguntur.

TIT. LI.

MVLTA est coërcitio pecuniaria, quæ arbitrio iudicis multantis infligitur. etenim quæ à lege irrogatur, & certa est, quamuis pecuniaria sit, tamen appellatur pena, non multa.

De modo.] Id est, forma, seu moderatione, secundum Galganet. de condit. & demonstrat. p. 1. cap. 92. num. 7.

Vide ad hoc Alberic. in suo diction. verbo multa, Caluin. in suo Lexic. iuridic. eodem verbo, Boss. in pract. tit. de multa, Viui. Soar. Kitchou. & alios rom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 24. pag. 227. D. Barbof. in l. 2. §. fin. ff. de iudic. Garc. Maltril. post tract. de magistratib. in comment. ad indulgent. generale, cap. 18. de multa, Peregr. de iure fisci, lib. 4. tit. 8.

SVMMARIVM.

- 1 Multa solutio non infert damnum famæ.
- 2 Condemnatus per viam Inquisitionis de crimine infamiam irrogante per viam accusationis, euitat infamiam.
- 3 Condemnatus per contumaciam in non respondendo, non fit infamis.

L. Multa. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS AA.
Firmo.

MVLTA solutio famæ damnum non infert. 1 Nam lege Calphurnia ambigus damnati, vt ignominia, multa quæ damnati ad magistratum aspirare non poterant, ita Petr. Gregor. synagmat. iuris lib. 36. cap. 29. num. 26. & dicit Rebuff. ad l. 31. prope finem, *versic. ad hac, ff. de verborum significat.* quòd multa non infamatur vt pena, nisi quis esset condemnatus ad multam pro famoso crimine.

Allegari solet hic text. in summario ad hoc quòd 2 condemnatus per viam Inquisitionis de crimine infamiam per viam accusationis irrogante euitat infamiam, vt per Capell. decis. 274. in fine, Boët. decis. 64. num. 9. Tiraquell. de panis temper. causa 53. num. 1.

- 3 Notatur etiam ad hoc quod condemnatus per contumaciam in non respondendo non fit, nec efficitur infamis, vt per Bart. *conf. 1.1. Quiritur, col. pen. Perez l.1. vers. est tamen dubium, tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 521.*

L. Procuratores. II.

Imp. ALEXANDER A. Decimio P. P.

- 1 **P**rocuratores rationales ius multandi non habuerunt.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Donel. *comment. in ius ciuile lib. 18. cap. 1. col. 4. Farinac. in praxi crimin. part. 1. quest. 18. num. 48. vbi quod non poterit multare Procurator Celsaris & fisci. D. Barbof. in l. 2. §. vlt. num. 95. ff. de iudic. vbi subdit quod licet Odofred. & Alberic. hic dicant hanc legem tantum procedere, quando illa agitur inter priuatos, non sic si inter fiscum, & priuatum, nihilominus tamen repugnat generalitas huius text. & quia Procurator fisci non potest cognoscere inter priuatos nisi ex illorum prorogatione, l. 1. de iurisdict. omni. iudic. vnde si ex iua iurisdictione non posset multam indicere, neque eam posset indicare inter prorogantes, iuxta dict. l. 1. & generaliter quod Procurator fisci non possit multam indicere, significat l. vnic. de usuris fiscalib. lib. 10. optimè explicata per Cuiac. ibi.*

SVMMARIVM.

- 1 Multandi ius non habuit curator Reipublice, an habeat iudex delegatus, remissum, num. 2.

L. Curator. III.

Imp. GORDIANVS A. Celeri P. P.

- 1 **R**eipublice curator ius multandi non habuit.
- 2 Ius multandi an habeat iudex delegatus, vide Peregrin. Iannin. de reali citat. lib. 1. cap. 1. à num. 617. D. Barbof. in l. 2. §. fin. num. 85. cum multis sequentibus. ff. de iudic.

SVMMARIVM.

- 1 Multandi ius habent Praefecti praetorio ob grauissima peccata, ad 50. auri libras.
- 2 Libra auri quid sit.

L. Illustres. IV.

Imp. GRAT. VALENT. & THEOD. AAA. Eutropio P. P.

- 1 **P**raefecti praetorio ob grauissima peccata ius multandi ad 50. auri libras habent.
- 2 Ad 50. auri libras, &c.] Libram auri septuaginta duos aureos constituit alicuius Caluini. in suo Lexico. iurid. verb. libram auri.

SVMMARIVM.

- 1 Multa nisi ad opera publica, & alias probabiles

causas conferantur, pertinent ad avaritiam Principis. & poterit iudex hanc multam adiudicare operibus publicis, vel alijs causis necessarijs, num. 2.

- 3 Multa omnis crudelis est, & seuera.
- 4 Multa pertinet ad fiscum.
- 5 Multa potuit per iudicem parti applicari in comminatione, & deputari pro fabrica palatii.
- 6 Pena regulariter fisco applicanda in dubio.
- 7 Multa rerum, aliisque ad fiscum peruenientia donari possunt à iudice causa remunerationis.

L. Multarum seuera. V.

Imp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. ad Pratextatum P. P.

Multa nisi ad opera publica, & alias probabiles causas conferantur, ad avaritiam Principis pertinent.

Notatur ad hoc quod poterit iudex hanc multam adiudicare operibus publicis, vel alijs causis necessarijs, vt per Auzier. in addit. ad Capell. Theol. quest. 274. vers. adde quod iudex, Rebuff. ad l. 131. vers. secundo potest intelligi, ff. de verborum significat. pag. 450.

Seuera & omnia, &c.] Notatur ad hoc quod omnis multa crudelis, & seuera est, cum ob solam contumaciam inferatur, vt per Alexand. *consil. 116. num. 10. vol. 2. Farinac. in praxi crimin. part. 1. quest. 18. num. 51.*

Avaria nostro, &c.] Ergo multae ad fiscum pertinent, vt per Garc. Mastrill. *post tractat. de Magistralib. vbi de indultis generalibus, cap. 18. num. 7. in fine, vbi num. 18. subdit quod multa potest per iudicem parti applicari in comminatione, & quod potest deputari pro fabrica palatii. Et notatur ad hoc quod regulariter in dubio pena fisco applicari debet, secundum Azeved. l. 5. num. 3. tit. 7. lib. 1. nona Recopilat.*

Vel alijs necessarijs causis, &c.] Notatur ad hoc quod potest iudex multas rerum, aliisque ad fiscum pertinentia donare causa remunerationis, vt per Tiraquell. in l. si unquam, verb. donatione largitus, num. 33. de renouand. donat.

SVMMARIVM.

- 1 Multandi licentiam ultra duas uncias non habent moderatores ordinarij provinciarum.
- 2 Multandi potestatem ad sex libras habuit Proconsul pro tuenda iurisdictione.
- 3 Multa iterari trina vice potest ob peccatorum continuationem.
- 4 in Multando modum excedens ad penam dupli fisco soluendam tenetur.
- 5 Peculatus, depredationum, concussionum, furtorumque flagitia multis non vindicabunt iudices.
- 6 Multari, aut condemnari nemo debet sine culpa ob precipitem persuasionem.
- 7 Pena legis sine rubore ac varietate iudicij per arbitrium non immutanda extra pauperatis casum.
- 8 Multa ius pertinet etiam ad delegatum.
- 9 Multa hodie imponuntur pro arbitrio iudicum.
- 10 Pena una non sufficit diuersis delictis.
- 11 Multa remitti, vel minus potest siante paupertate.

L. Eos

De defensoribus ciuitatum. Tit. L II. 185

L. Eos qui. VI. & ult.

L. Si quis. I.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA.
Messale P. P.

Impp. VALENT. & VALENS AA.
Seneca defensori.

Ordinarii prouinciarum moderatores multan-
di licentiam ultra duas vncias non habent.
Proconsul pro tuenda iurisdictione potestatem mul-
tandi ad sex libras habuit. Trina vnde multa iterari
potest ob peccatorum continuationem. Modum in
multando excedens ad penam dupli fisco solu-
dam tenetur. Peculatorum, de praedationum, conclusio-
num, furtorumque flagitia multis non vindicabant
iudices. Sine culpa ob praecipuum persuationem ne-
mo multandus, aut condemnandus. Pena legis sine
rubore ac varietate iudicii per arbitrium non immu-
tanda extra paupertatis calum.

Ordinario] Non ideo excluditur delegatus, quia
ideo de Ordinario meminit, cum in hoc tit. agatur
de imponendis multis ratione delictorum, quae ad
iudices ordinarios pertinent, & ad proinde multae ius
ad iudicem delegatum Principis pertinere resolu-
unt Capell. Tholof. decif. 274. Kirchof. & Bona-
col. tom. 1. commun. opinio. lib. 1. tit. 24. à non. 1.
pag. 278. Rebuff. ad l. 13. ff. de verbor. signif. D. Bar-
bof. in l. 2. §. fin. num. 85. cum segg. ff. de iudic. Morl. in
emporio iuris p. 1. tit. 2. §. 18. per tot. & praecipue num. 6.
Farin. ad q. 18. num. 49.

**Ultra duarum vnciarum auri summam condemnare
non patimur.**] Nota quòd dispositio huius text. de
consuetudine hodie non feruatur, & iudices de fa-
cto eam non feruant, sed imponunt multas ad eo-
rum arbitrium, ita Bosfi. in tit. de mult. num. 8. in fi-
ne, & seg. Maran. de ordine iudic. p. 4. dist. 5. num. 69.
aliis 74. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 280. num. 2.
Roland. conf. 47. num. 13. & 14. vol. 2. vbi num. 15. di-
cit quòd dispositio huius l. procedit quando in prae-
cepto non est taxata per iudicem certa pena, secus
si certa, & determinata sit pena, refert Farin. in pra-
xi crimin. p. 1. q. 18. num. 3. 1.

Id quoque obseruandum, &c.] Notatur ad hoc quòd
vna pena non sufficit diuersis delictis, vt per Tiraq.
de retractu conuen. §. 2. gloss. 1. num. 2. 1.

Nisi paupertas, &c.] Notatur ad hoc quòd iudi-
ces stante paupertate possunt remittere, vel minue-
re hanc multam, vt per Bosfi. de mult. num. 14.
Clar. in §. fin. q. 31. num. 6. & q. 95. num. 7. Brun. de cess.
bonor. u. 49. princip. num. 5. Peregrin. de iure fisci lib. 4.
tit. 8. num. 19. Tiraq. de poenis temper. causa 3. à prin-
cip. Garc. Mastill. post tract. de magistratib. vbi de in-
dult. gener. cap. 18. num. 13.

De defensoribus ciuitatum.

TIT. LII.

RDINES & magistratus municipa-
les proportionem quadam respondent,
& similes sunt vrbicis: vt curia Sena-
tus, decuriones Senatoribus, duumui-
ri Consulibus, defensores ciuitatum
(qui & defensores plebis) tribunis plebis.

De materia tituli vide Petr. Gregor. syntagm. iuris
lib. 2. c. 18. Cassan. in catal. gloria mundi p. 11. consid. 5.
Guid. Pancirol. in thesoro var. lexi. lib. 1. c. 26. vers. Con-
siliarius populi. D. Barbof. in l. 2. §. fin. n. 84. cum segg. ff. de ind.
Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

Defensor ciuitatis cognoscebat de causis ad so-
lidos estimatis contemplatione debitorum
seruorum fugitiuorum. Vide Isai. in l. cum quadam,
§. quoriam non. 1. ff. de iurisdict. omni. iudic. & in l. si
idem, à princip. & non. 6. ff. cod. Auftr. ad Capell.
Tholof. decif. 343. Alciat. lib. 3. dispunct. cap. 5. Petr.
Gregor. syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 5. vers. co-
gnoscat porro. Et sic cognoscebant de causis quo-
rumcumque quae essent paruae quantitates, Pan-
cirol. de magistrat. municip. cap. 9. D. Barbof. in l. 2. §.
fin. num. 78. ff. de indic.

L. Defensores. II.

Idem AA. ad Probum P. P.

Cohortales & curiales defensores ciuitatum
non sunt legitimi. Hoc idem dicit Petr. Gre-
gor. syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 3. vers. non tamen
ex ordine decurionum, vel cohortalium. Alciat. lib. 3.
dispunct. cap. 5. Rebuff. ad l. 228. incip. municipalis ff. de
verbor. signif. vers. etiam Alciat. ait pag. 645.

L. Vtilitatione. III.

Idem & GRATIAN. AAA ad Senatum.

Rusticorum patroni in civilibus causis sunt ciui-
tatum defensores. hoc idem ex hoc text. desu-
mit Menoch. de arbit. causa 194. num. 73. & seg. vbi
dicit in hac lege tributum esse priuilegium rustico
vt apud defensorem ciuitatis litigare possit, quod
sanè priuilegium ipse intelligit vt olim, vt ultra sum-
mam quinquaginta coronatorum concedatur, nam
cum sit ordinaria ipsius defensoris potestas ad sum-
mam illam vsque fauore rusticitatis, dicendum est
defensorem ultra illam summam iudicare potuisse,
hodie autem potest ultra summam trecentorum
coronatorum, cum ordinariè de tanta summa possit
iudicare. §. & iudicare, in auth. de defensorib. ciuit.
alioqui nihil fauore rusticitatis à legislatore consti-
tutum esset.

SVMMARIVM.

- 1 Defensor ciuitatis per quinquennium secundum pra-
scriptam formam muneris suo praef.
- 2 Defensorum muneris est quinquennale. hodie biennij,
num. 1.
- 4 Defensori forma defensionis praescribitur.

L. In defensoribus. IV.

Impp. GRAT. VALENT. & THEOD.
AAA. Theodoro defensori.

Defensor ciuitatis per quinquennium statu-
tum muneris suo secundum praescriptam for-
mam praest. si rusticos instar patris amet, non patia-
tur rusticos delcriptionibus affligi, & procacitati iu-
dicum occurrat.

Et tempus quinquennij, &c.] Notatur ad hoc quòd
Q 3 defen

defensorum munus est quinquennale, vt per Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 5.* vbi aduertit quòd hodie ex nouella Iustiniani §. *insurandam*, & §. *fin. hoc tit.* est biennij.

4 *Vt in primis*, &c.] Defensori forma defensionis præscribitur, de qua Petr. Gregor. d. cap. 18. num. 5. in med.

rez ad l. 1. tit. 19. lib. 2. *Ordin. pag. 400.* Martin. Delci. *disquisit. magic. lib. 5. q. 38. pag. mibi 464.*

L. Defensores ciuitatum. VII.

Impp. HONOR. & THEOD. AA.
Ceciliano P. P.

L Atrones & homicidas notorios in ipso facto deprehensos adulteros manifestato crimine, & nominatis accusatoribus idonea persecutione defensores ad iudicium dirigunt. Vide Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 5.*

SVMMARIVM.

- 1 Defensores ciuitatum insolentiam & indebiti vendicationem vitent, sine multâ officium exerceant, plebem contra insolentiam & temeritatem tueantur, & re ipsa, non tituli beneficio, defensorum munus gerant. multâam indicere nequeunt, numer. 2.
- 3 Quæstionem exercere est meri imperij.

L. Defensores. V.

Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD.
AAA. Potamio P. A.

- 1 Insolentiam & indebiti vendicationem ciuitatum defensores vitent, sine multâ officium exerceant, & plebem contra insolentiam & temeritatem tueantur, & re ipsa, non tituli beneficio, defensorum munus gerant.
- 2 Nullas insigant multâas.] Notatur ad hoc quòd defensores ciuitatum multâam indicere non possunt, vt per D. Barbof. in l. 2. §. *fin. num. 73. ff. de iudic.* vbi numeris sequentib. rationem reddit, & tradit in quo differant à reliquis magistratibus municipilibus.
- 3 Non exerceant quæstiones.] Alber. in l. Imperium num. 15. ff. de iurisd. omni. indic. ait quòd exerceere quæstionem est meri imperij, cum indistinctè neget defensoribus ciuitatum. Et licet Deci. in præfati num. 48. teneat hæc verba referri ad torturam, quæ fit ad poenam, melius tamen videtur text. intelligendus de tortura, quæ fit ad inuestigationem veritatis, siquidem hæc videtur propriè inuestigatio quæstionis à quærendo.

SVMMARIVM.

- 1 Defensores latrones non ferent, crimina puniant, & horum occasiones tollant, auxiliatoresque scelernum sub se non patiantur.
- 2 Aduocatus denegatur ob criminis immanitatem.

L. Per omnes regiones. VI.

Idem AAA. Tatiano P. P.

- 1 Defensores latrones non ferent, crimina puniant, & horum occasiones tollant, auxiliatoresque scelernum sub se non patiantur. Vide Hotoman. lib. 3. obseru. 20. Hippol. conf. 9. num. 13. Gom. de potest. in se ipsos lib. 1. cap. 19. num. 4.
- 2 Romoneant patrocina.] Notatur ad hoc quòd propter criminis immanitatem denegatur Aduocatus, de quo vide Hippol. in l. 2. num. 37. & in l. viuis, §. cogitatum num. 76. ff. de quæst. Mantu. lib. 1. dial. 5. Tiraq. de penis temper. causa 49. m. 30. Gemin. de usuris commenta 4. in præfati. num. 16. vbi de usurario. Rebuff. ad leges Gallie in proem. gloss. 5. num. 40. Pe-

SVMMARIVM.

- 1 Defensores orthodoxæ fidei ab Episcopo, & Clerico, ac honoratorum curialium decreto constituuntur. Videntes contra publicam disciplinam ladi, commissos excessus deferant, num. 2. & 3.
- 4 Honorati pro Duumiris.

L. Defensores ita. VIII.

Idem AA. Cecilio P. P.

D Efensores orthodoxæ fidei ab Episcopo, & Clerico, ac honoratorum curialium decreto constituuntur. Videntes contra publicam disciplinam ladi, commissos excessus deferant apud Præfectos prætoriorum, magistratrosque equitum, ac peditum, & comites tam sacrum largitionum, quam rerum priuatarum.

Hoc idem ex hoc text. desumit Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 3. vers. ex decreto reuendissimorum.*

Et honoratorum.] Pro Duumiris hic accipiuntur, vt per Guid. Pancinol. in thesaur. var. lect. lib. 1. cap. 32.

SVMMARIVM.

- 1 Ponderum, ac mensurarum curam habuerunt defensores ciuitatum, ne subditi per ancillas mensuras, & pondera grauiora premerentur nimium.
- 2 Contestatio in actis fieri solita.
- 3 Magistratus, ad quem adulterina mensura spectat castigatio, illas frangere debet.

L. Iubemus. IX.

Idem AA. eidem P. P.

P Onderum, ac mensurarum curam ne subditi per paucas mensuras, & pondera grauiora nimium premerentur, habuerunt ciuitatum defensores: qui si denegent provincialibus contestari iniurias harum consignationem necessariam ad libelli confessionem, Notarij per provinciales requisiti sub pena non denegabunt requirementibus. Vide Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 18. cap. 18. num. 5. prope fin. vers. aduocatus Honorius.*

Velis de iniuria contestari, &c.] Ergo in actis fieri solita fuit contestatio, vt per Guid. Pancinol. in thesaur. var. lect. lib. 3. cap. 22. vers. testatio vero.

Sed eos deprehensos, &c.] Notatur ad hoc quòd magistratus, ad quem spectat adulterinæ mensuræ castiga-

De Magistratibus municipalib. Tit. LIII. 187

castigatio, debet illas frangere, vt per Ioan. Regnaud in suo tractatu de mensur. mun. 4. cum seq. Malcard. de probat. concl. 1044. alias 1048. num. 5. Mexi. in tractatu de cassu panis concl. 1. num. 166.

L. Nulli defensorum. X. & vlt.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.
Cyro P. P.

¹ Defensor ciuitatis Praefecto praetorio infcio sine Caesaris permisso officium deferere non potuit. Vide Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 18. cap. 17. n. 6.

De Magistratibus municipalibus.

TIT. LIII.

Magistratibus municipalibus.] Vt duumviris. Vocantur etiam magistratus simpliciter, & sine vlla adiectione l. 2. hoc tit. & inf. tit. Prox. l. vnic. & aliis locis.

De materia tituli vide Alciat. lib. 1. diffinit. cap. 5. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 18. cap. 17. per tot. & lib. 32. cap. 10. a princ.

S V M M A R I V M.

¹ Magistratus, seu Decuriones pro annona curanda ante officij adiuturum trimestruo spatio nominandi, & num. 2.

L. Decuriones. I.

Imp. CONSTANTINVS A. ad
Florentium P. P.

Decuriones pro annona curanda ante officij adiuturum trimestruo spatio nominentur, vt in casu excusationis probabilis alius mature substitui possit.

Ante tres menses, &c.] Notatur ad hoc quodd magistratus tribus mensibus ante subeundam administrationem nominantur, vt per Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 18. cap. 17. num. 1. a princ.

PRIMI LIBRI FINIS.

Q 4 COL

COLLECTANEA

DOCTORVM

In librum secundum Codicis.

DE EDENDO.

TITVLVS PRIMVS.

PRÆCIPVE hic agitur de edenda actione, vt reus intelligens qua actione conueniatur, sciat vtrum cedere, an contendere malit; & si contendendum putat, veniat instructus ad se defendendum.

Edere autem est apud iudicem profectre, seu demonstrare, *infr. l. 1. §. ff. eod. l. 1. §. 1. vel sua, d. l. 1. §. edenda, vel aduersarij causâ, l. 5.* Eodem sensu sæpe dicitur exhibere, vt *l. 1. §. 2. Scripserunt in hanc rubr. Cyn. Salicet. Barr. Bald. Angel. Castl. Fulgos. Alexand. Socin. Ias. Dec. Iacob. Riminald. Cagnol. Ripa, Bologner. Alciat. Gozadin. Ferrer. Aloyf. de Leo, Donel. Cuiac. Andr. Alciat. Petr. Gilchen, Sebast. Nauif. & ex repetentibus tom. 7. Francisc. Niconizius, Francisc. Curtius, Ioann. de Vicomercato, Hieronym. Butigella. Item Cuiac. Pac. & VVesemb.*

De materia tituli vide Suar. Viui. Kirchoy. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 1. pag. 278.* elegant. Reginald. *Consum. indagatorum iuris lib. 1. cap. 2.* vbi agit latè de continuatione huius rubr. & quare de edendo inscriptus fuerit titulus, & non de Editione, vbi inter alia sic censuit. Libuitque vti gerundio magis quàm nomine, quia cum vicissim reus & actor edant, quin & Notarius, *l. 2. infr. eod.* gerundium ex Grammaticorum sententia rectè vtramque recipit significationem, actiuam scilicet, & passiuam: item accomodatatur magis ad negandum, & affirmandum, quàm nomen, ideo inscriptum est de edendo, quasi cogitatur etiam fuerit, vel non edendo: est enim aliquando edendum, aliquando non edendum.

In gloss. huius rubr. ibi, *sed queritur quare dicit de edendo per gerundium*, &c. Notatur ad hoc quod gerundium formam inducit. Dec. *conf. 607. num. 5. & conf. 433. num. 6.* Et inducit conditionem Bart. *in l. si tamen ex parte, num. 1. ff. de acquir. hered.* Tiraquell. *cessante causâ limit. 1. num. 81. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallic. pag. 163.* Surd. *de aliment. tit. 5. §. 3. num. 41.* Azcoed. *l. 18. tit. 2. lib. 4. noue Recopil. Cald. Pereira de potest. eligent. cap. 4. num. 30. Valac. conf. 149. num. 2.*

SVMMARIVM.

1. Pecunia depositionem allegans, depositionis probationem præsto habeat.

2. Instrumentorum exhibitio petita à iudice cum causâ cognitione decernitur.
3. Edere iudicij officio, vel iure actionis an quis cogatur, remissus.
4. Reus conuentus non tenetur edere alicui rationes, & instrumenta, quibus actor contra ipsum reum vtatur.
5. Libellus obscurus, vel ineptus si offeratur, repellitur à iudicio.

L. Ipsc. I.

Jmp. ANTONINVS PIVS A. Æmilio.

PECUNIA depositionem allegans, depositionis probationem præsto habeat. Exhibitio instrumentorum petita à iudice, cum causâ cognitione decernitur. Colligant ex Ordin. Bart. Bald. Salicet. Castr. Ias. Deci. Rip. Donel. Alciat. Aloyf. de Leo, Petr. Gilchen, post omnes Hubert. Giphani. *tom. 1. pag. 27.* Et repetitiones super hac lege ediderunt Ioan. de Vicomercato, Francisc. Curtius, Francisc. Purpurat. Ludou. Gozadin. Zoanettus, Hieronymus Butigella.

Controuersia est non modica hic inter gloss. & 3 Doctores, an quis cogatur edere officio iudicis, vel iure actionis, de qua latè & ex professo per Nicol. Bellon. *supputationum iuris lib. 2. cap. 11.*

Nam quod desideras, vt rationes, &c. Notatur ad hoc quod reus conuentus non tenetur edere alicui rationes, & instrumenta, quibus actor contra ipsum reum vtatur, vt per Menoch. *de arbitrar. casu 499. à princip.* Surd. *de alimentis tit. 8. priuileg. 3. num. 1.* & alios per me citatos in collect. ad cap. 1. de probation. *num. 13.*

Id ex causâ ad iudicij officium, &c. Notatur ad hoc quod si libellus obscurus offeratur, ineptusue sit, vel absque causâ, poterit iudex à iudicio repellere, vt per Ias. *in §. omnium, num. 175. Infr. de actionib. Dec. in cap. 1. num. 41. de probat.* Christoph. de Paz in schol. ad leges sylv. lib. 1. num. 65.

SVMMARIVM.

1. Acta tam criminalia, quàm civilia edenda iudici, vel parti habenti interesse, & non. 2. intelligit vt non. 1.
4. in Causis fisci reus ab eo conuentus illi edere instrumenta

mentis tenetur ad fundandum eius intentionem, seu in causis criminalibus, non. 5. extenditur illa de fisco sententia ad Ecclesiam, matrimonium, dotem, libertatem, miseram personam, liberalem causam, causam scholasticam, studij, & quancunque aliam fauorabilem, ut alimentorum, non. 6.

8 Attestationes testium eis non debent dari ante illarum publicationem.

9 in Causa criminalis reus non tenetur edere instrumenta fisco, limita vi non. 10.

11 Reus si non edit probata existentia instrumentorum, qua fisco edere prestat penes reum, illa utrique subtraxisse presumitur.

12 Reus inter alias acta presumptionem facit.

L. Isapudquem. II.

Imp. SEVERVS & ANTON. AA. Faust.

1 Acta tam criminalia, quam civilia edenda sunt iudici, vel parti habenti interesse. Colligunt ex Ordin. Doctores & repetentes citati ad l. supra hoc tit. non. 1. & ex repetentibus tom. 7. Ludouic. Gozad. Hieron. Butigella.

2 Hanc eandem decisionem ex hoc text. desumunt, multique exornant, Duen. reg. 5. Socin. reg. 8. & 112. Alciat. lib. 5. parerg. cap. 20. Mant. lib. 1. Dialog. 1. vers. tabelloni, Boët. dec. 1. 5. m. 4. Maranta de ord. iudic. p. 6. act. 10. non. 5. 6. ubi intelligit, dummodo talis editio fiat iudice mandante, alias sine mandato iudicis non tenetur Notarius actorum edere acta. Nicol. Bellon. supputat. iuris lib. 2. cap. 12. Donel. commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 13. col. 12. & latius lib. 23. cap. 8. Cardos. in praxi iudicum, & Advocat. verbo instrumentum, non. 28. & 32.

3 In fisci causis certum est quod reus ab eo conuenitus tenetur illi edere instrumenta ad fundandum eius intentionem, iuxta l. nec quicquam 3. ff. hoc tit. & l. 2. §. dicitur, ff. de iure fisci, Lauden. in tract. de fisco, q. 237. Franc. Lucan. cod. tract. num. 7. Socin. reg. 12. fallent. 4. Gail lib. 1. obseru. 106. non. 11. Marant. de ordine iudic. 2. p. 6. tit. 10. non. 45. Clar. lib. 5. §. fin. quest. 27. non. 2. ubi etiam subdit hoc ipsum dicendum non esse in causis criminalibus, Malfard. de probat. concl. 393. non. 16. & 26. & concl. 806. non. 2. late Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 2. §. 1. non. 25. cum segg. & non. 27. hanc de fisco sententiam ad Ecclesiam, matrimonium, dotem, libertatem, miseram personam, liberalem causam, causam scholasticam, & studij, & quancunque aliam fauorabilem, puta alimentorum, extendit, & non. 29. prestatam de fisco resolutionem limitat in causis criminalibus, Peregr. de iure fisci lib. 7. tit. 3. non. 11. & non. 23. cum segg. Surd. de aliment. tit. 8. prauileg. 3. ubi de causis piis cum fisco, Bernard. Graue. ad practican. Camera Imper. lib. 1. concl. 106. consil. 1. ubi non. 2. cum segg. de fisco criminaliter agente, Tiraquel. de pia causa in presat. pag. 15. & prauileg. 3. ubi de causis piis, & studiis, latissime Farin. fragm. crimin. p. 1. lit. F. non. 159. cum segg.

8 In gloss. *Is apud quem*. ibi, de publicatione testium, &c. Notatur ad hoc quod attestaciones testium ante publicationem eis non debent dari, sed debent esse secretæ penes iudicem, & actorum Notarium, ob timorem subornationis, ut per Marant. de ordine iud. p. 6. act. 10. non. 56.

9 In gloss. *Exhiberi*, fin. ibi, sed videtur quod criminalia acta etiam fisco non edantur, &c. Notatur ad hoc quod in causa criminali, ubi scilicet agitur de crimine, & pœna inferenda, reus non tenetur fisco

edere instrumenta, ut per Socin. regul. 112. in 4. fallent. Clar. in §. fin. quest. 27. non. 2. vers. sed hic incidenter quæro, Peregrin. d. lib. 7. tit. 3. non. 23. Menoch. de arbit. casu 499. non. 22. Fului. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 6. §. non. 123. late Farinac. d. lit. F. non. 174. ubi non. 175. ait procedere hanc resolutionem non solum ubi agitur de pœna corporali, sed etiam si agatur de pœna pecuniaria, & non. 176. limitat ut non procedat in casu, in quo seruis de iure torqueri potest contra dominum, prout est in crimine adulterij, fraudatæ annonæ, læsæ maiestatis, & similibus, de quibus in l. 1. de question. quia in his casibus reus etiam fisco, & contra se ipsum cogi potest ad edendum acta, & instrumenta.

In eadem gloss. ibi, sed in civilis, eo ipso quod non exhibentur, finguntur fisco subtrahita, &c. Notatur ad hoc quod si reus non edit probata existentia instrumentorum, quæ fisco edere prestat penes reum, illa utrique subtraxisse, & occultasse presumitur, ut per Franc. Lucan. d. tractat. de fisco, part. 1. non. 89. Boss. in tit. de fisco & eius prauileg. non. 12. Farinac. fragm. crimin. part. 1. lit. F. non. 171. ubi non. 172. subdit quod licet hæc gloss. dixerit ob istam subtractionis, & occultationis presumptionem reum teneri de furto, nihilominus tamen contrarium suffinet, quia absurdum est quem in actione furti ex presumptionibus condemnare, & non. 173. id intelligit procedere dummodo fisco probet per testes tenorem instrumenti.

In eadem gloss. ibi, quod presunt, scilicet ad presumptionem, &c. Notatur ad hoc quod res inter alios acta presumptionem facit, ut per Tiraquel. in tractat. res inter alios acta, limit. 19. Menoch. conf. 1. non. 106. Malfard. de probat. concl. 1267. aliis 1273. Surd. dec. 325. non. 11.

S P M M A R I V M.

- 1 Editio actionis speciem futura litis demonstrabit.
- 2 Libellus actoris editus clarè litem futuram continet.
- 3 Libelli emendatio usque ad litis contestationem licita.
- 4 Actionis nomen non cogitur exprimere actor in libello.
- 5 Libellus ante litis contestationem emendandus; vel incontinenti post ibid. 6. intelligit ut ibid. 7.
- 6 Actor potest ante litis contestationem ab uno libello formare alium reum.

L. Edita actio. III.

Jdem AA. Valenti.

1 Editio actionis demonstrabit futuræ litis speciem. Libellus actoris editus continet clarè litem futuram. Libelli emendatio usque ad litis contestationem licita. Colligunt ex Ordinari. Doctores citati ad l. 1. non. 1. sup. hoc tit. post omnes Hubert. Giphani. tom. 1. pag. 29. & ex repetentibus tom. 7. Ioan. de Vicomercato, Philippus Corneus, Franciscus Curtius, Ludouicus Gozadinus.

De materia & intellectu huius text. Vide vacon. à Vacuna iuris civilis declarat. lib. 1. declar. 26. non. 12. & lib. 6. declar. 88. & 89. per tot.

Speciem futura litis demonstrat. Ergo actionis nomen non cogitur actor exprimere in libello, sed sufficit proponere factum purè & simpliciter, ita tamen ut veritas negotij clarè, & distinctè ostendatur,

tur, ut per Cardos. in *praxi iudicium, verb. actio*, num. 12. Siat. de Paz in *praxi*, tom. 3. in *initio*, num. 7. vbi ait necessarium non esse exprimere nomen actionis, sed solummodo puté, & simpliciter factum, ex quo resultat nomen actionis, & ibi multipliciter declarat, & nonnulla iura ad hoc probandum allegat.

5 *Quam emendari, vel mutari licet*, &c.] Notatur ad hoc quod libellus ante litem contestatam emendari & corrigi potest, vt per Afflict. dec. 44. num. 3. Vaccon. à Vacuna lib. 6. *nonarum declarationum*, declar. 87. cum duabus seqq. Mayn. lib. 4. *actio. cap. 7. Crauet. conf. 273. num. 7. Bellon. lib. 1. supput. cap. 9. Tiraquell. de retract. lign. §. 8. gloss. 7. num. 14. & tit. 2. gloss. 5. num. 3. vbi quod potest fieri etiam post litem contestationem incontinenti*, Anton. Gom. tom. 3. *variaram cap. 1. 1. num. 8. à princip.* vbi intelligit circa substantialia, scilicet verò circa aliquam qualitatem omisam, quia illa bene potest cumulari, addi, vel detrahi non alterando substantiam facti propositi, Ioseph. Sesse *Aragonia dec. 126. numer. 26. D. Barbo. in l. si debitori 21. num. 11. ff. de iudic.* vbi ait quod hic text. loquitur de editione formulæ actionis, quæ fiebat ad requisitionem rei vt deliberaret vtrum vellet cedere, vel contendere, & ideo cum adhuc non esset ventum ad iudicium, neque lis esset contestata, poterat actor mutare propositum, & nouam formam actionis eligere, dummodo illius faceret editionem reo ad prædictum effectum vtrum vellet cedere vel contendere; idem D. Barbo. in l. non potest videri 23. ex num. 28. eod. tit. de iudic. vbi dicit quod potest quis emendare libellum addendo, vel detrachendo, retenta eadem actione, & substantia causæ, dummodo id fiat ante litem contestatam, vel etiam post incontinenti, Rebuff. in *comment. ad l. 7. verf. decimo, ff. de verborum significat.* Donell. *comment. iuris ciuilibus lib. 23. cap. 5. Nicol. Reufner. dec. 18. num. 26. lib. 3. Mascard. de probat. concl. 347. num. 18. Bernardin. Muscatel. in sua praxi aurea ciuili Regni Neapol. part. 1. gloss. petitur, num. 50. Camill. Bortel. in *summa omnium quæst. tom. 1. tit. 49. de libello num. 95. cum seqq. Ordin. Regia Lusit. lib. 3. tit. 10. §. 7.**

8 Quod aded verum est vt absque dubio possit actor ante litem contestationem desistendo ab vno libello alium nouum formare, secundum Felin. in *cap. significantiibus, num. 17. de libelli oblat. Ceual. commun. contra commun. quæst. 815. num. 5. cum seqq. D. Barbo. in d. l. non potest videri, num. 32.*

S V M M A R I V M.

- 1 Reus regulariter non tenetur actori edere instrumenta ad fundandam intentionem, & num. 4.
- 2 Actore deficiente in probatione, reus absoluitur.
- 3 Heliothalus omnium monstruosissimus dicitur.
- 5 Personis miserabilibus tenetur reus instrumenta edere ad fundandam intentionem.
- 6 Reus ad fundandam replicationem tenetur eius instrumenta edere actori.
- 7 Intentionis sue fundamentum probare quilibet tenetur.
- 8 Accusatore non probante reus absolendus est, quid, si semiplene probauit, remissiuè, num. 9. procedit etiam si reus sit nequam, num. 10. etiam in ciuilibus, num. 11.
- 12 Possidentis melior conditio.

L. Qui accusare. IV.

Imp. ANTONINVS A. Epaphrodito.

R EUS regulariter non tenetur actori edere instrumenta ad intentionem fundandam. Item actor in probatione deficiente reus est absolutus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supr. hoc tit.* & ex repetentibus Franciscus Curtius.

In superscript. ibi, Imper. Antoninus. Id est, Heliothalus, quem omnium monstruosissimum dicit Tiraquell. de iure primogen. quæst. 17. opin. 4. num. 31.

Ut alienorum instrumentorum, &c.] Notatur ad hoc quod reus non tenetur actori edere instrumenta ad intentionem fundandam, vt per Doctores citatos ad l. 2. num. 2. *supr. hoc tit.* Cardos. in *praxi iudicium, verbo instrumentum, num. 27. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 2. §. 1. num. 12. cum seqq. Menoch. de arbit. centur. 5. casu 499. à princip. Sigism. Scacc. de iudic. conf. ciuili. & crimin. lib. 2. cap. 11. num. 480. cum seqq. Nicol. Genoa de script. priu. lib. 4. tit. 1. num. 140. cum seqq. Fului. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 61. num. 48. cum seqq. & cap. 62. & 63. Quod procedit in iudicio quantumvis summario, & in quo de plano, sineque figura iudicii proceditur, ex Menoch. d. casu 499. num. 2. & Ful. Pacian. d. cap. 61. num. 51.*

At verò miserabilibus personis instrumenta ad intentionem fundandam edere reus tenetur, Ioan. Cephal. conf. 165. num. 8. lib. 2. Pacian. d. lib. 1. cap. 63. num. 51. Rebuff. ad *legem Gallia tit. de sentent. promiss. artic. 3. gloss. vlt. num. 22. Menoch. dicto casu 499. num. 50.*

Sic etiam reus ad fundandam replicationem eius instrumenta edere tenetur actori, secundum Bart. in l. fin. num. 2. *verf. 3. quod reus edat, infir. hoc tit. Kirichou. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 1. num. 10. pag. 279. Socin. reg. 149. verf. tertio saluti, Valac. de iure emphyt. quæst. 8. num. 8. Bernard. Græuz. ad *præf. Camera Imperialis lib. 1. conclus. 106. confid. 2. num. 10.**

Notari etiam solet, & communiter allegari hic 7 text. ad hoc quod fundamentum intentionis suæ quilibet probare tenetur, vt per Brunor. à Sole in *locis communib. verbo actor, num. 3. Ioseph. Ludouic. tom. 3. commun. opin. tit. de probat. concl. vnic. cum aliis per me citatis axiom. 128. num. 1.*

Actore enim non probante, &c.] Notatur ad hoc 8 quod accusatore non probante reus absolendus est, etiam quod pro sua innocentia nihil deduxerit, aut probauerit, vt per Gigan. de *crimine laesa maiestatis lib. 2. tit. quando crimen laesa maiestatis probatur, quæst. 30. num. 1. Roland. conf. 90. num. 3. lib. 3. Buriat. conf. 246. num. 1. Ioseph. Ludou. conclus. 14. in 4. ampl. Couar. lib. 1. var. cap. 1. num. 8. Mascard. de probat. concl. 1224. num. 29. vbi subdit rationem, quia quando accusator nihil probauit, reus presumptiuè dicitur decessisse de sua innocentia, Anton. Fab. de *errorib. pragmat. decad. 19. errore 1. vbi quid si 9 semiplene probauit, latè Farin. fragm. crimin. part. 1. lit. A. num. 26. cum seqq. vbi num. 29. asserit procedere 10 etiam quod reus sit homo nequam.**

Procedit hæc conclusio etiam in ciuilibus, in 11 quibus vulgata est regula quod actore non probante reus absoluitur, vt in l. frustra, & in l. actor, de probat. vbi vide posita, interim consule plures Doctores, quos plena manu citauit de *Axiomat. iuris vlt. seq. axiom. 10. num. 2. quibus addo Castill. tom. 7. de tertis, cap. 7. à princip.*

Qui

- 12 *Sup. commentar.*] Notatur ad hoc quod melior est conditio possidentis, vt per Titiaq. de iure primog. q. 17. op. 11. num. 20. cum segg.

S V M M A R I V M.

- 1 Mercator & argentarius tenentur edere & rationum libros, & num. 2. etiam pro eorum memoria confectos, probata existentia, & interesse petentis illor. num. 3.
4 Reus quare actori rationes suas edere non cogatur, remissive.

L. Non est nouum. V.

Jmp. ALEXANDER A. Valentiniana.

- 1 Mercator & argentarius tenentur edere codices, & rationum libros. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus Franciscus Curtius.
2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Duen. reg. 20. Menoch. de arbitr. casu 91. cum duobus segg. Guid. Papæ dec. 243. & segg. Donell. comment. iuris ciuilib. lib. 23. cap. 6. col. 1. Villalob. comment. opin. tom. 1. lib. 2. tit. 1. num. 42. cum segg. Aloyc. Ricc. in collect. dec. part. 4. collect. 1022. Rot. dec. 348. num. 3. part. 1. recentior. vbi quod mercatores tenentur libros exhibere etiam pro eorum memoria confectos, probata existentia, & interesse petentis illos exhibere, & dec. 259. num. 9. ead. part. 1. vbi quod libros alteri exhibere quis non tenetur nisi probata existentia penes eum plene & concludenter, ac etiam de tempore mortis litis.
4 Quare autem reus actori suas rationes edere non cogatur? vide Donel. d. lib. 23. cap. 7. col. fin.

L. Iustum est. VI.

Idem A. Vranio.

- 1 Fisco vt pateat quid sit solutum, vel non, edendæ sunt rationes. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. colligunt Dec. in cap. 1. num. 28. de probat. Duen. reg. 20. Donell. comment. iuris ciuilib. lib. 23. cap. 6. col. 1. Kirchou. commun. opin. tom. 1. lib. 2. tit. 1. numer. 14. pag. 279. Peteg. de iure fisci lib. 7. tit. 3. num. 27. Pacian. de probat. lib. 3. cap. 65. n. 61. vers. predictis tamen obitare videtur, Farin. fragm. crimin. p. 1. lit. F. n. 166.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenta communia fisco & priuatis fisco tenentur edere.
2 Instrumenta communia custodiri debent apud seniorum & digniorem in familia.
3 Legatarius petens legatum, non tenetur edere testamentum, quamuis in libello faciat illius mentionem.

L. Procurator. VII.

Idem A. Valenti.

- 1 Instrumenta communia fisco & priuatis, fisco edere tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores

citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus Franciscus Curtius.

Apud digniorem, &c.] Notatur ad hoc quod instrumenta communia custodiri debent apud seniorem, & digniorem in familia, de quo Bart. & Alexand. in præsent. Titiaq. de iure primog. in præsent. num. 127. cum segg. D. Barbos. in l. 1. part. 7. num. 8. ff. soluto matr.

In gloss. Marem. Notatur ad hoc quod legatarius petens legatum, non tenetur edere testamentum, quamuis libello faciat mentionem illius, quoniam debet esse apud heredem, & non apud legatarium, vt per Cardos. in praxi iudicum, & Adnocat. verbo legatum num. 39.

S V M M A R I V M.

- 1 Copia & exemplum sine originali non probant, & num. 2.
3 Instrumentum faciens mentionem de alio, non probat id de quo facit mentionem, nisi illud aliud edatur. limita vt num. 4.
5 Scriptura extrahita ex originali parte citata edi debet, alias non probat. an in dubio presumatur citationem partis interuenisse, num. 6.
7 Copia, sine exemplum, vt probet quale sit, & quid si pars opponat, remissive, num. 8.
9 Confessio iudicialis an sit vera probatio.

A v t h. Si quis in aliquo.

Copia & exemplum sine originali non probant. 1 Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit. & ex repetentibus Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. & aliibi desumunt Cou. practic. cap. 19. num. 2. & cap. 21. per tot. Roland. conf. 69. n. 53. cum segg. vol. 3. Duen. reg. 280. Parlador. verum quotid. lib. 2. cap. fin. p. 1. §. 12. limita. 2. Cardos. in praxi iudicum, & Adnocat. verbo instrumentum, num. 22. Morla in emporio iuris part. 1. tit. 11. de fide instrum. quest. 1. per tot. Castill. controuers. iuris lib. 2. cap. 16. num. 52. & lib. 4. cap. 43. n. 4.

Allegari etiam solet hic text. ad hoc quod instrumentum faciens mentionem de alio, non probat in illo, de quo facit mentionem, si illud aliud non edatur, vt per Socin. reg. 116. Boët. dec. 28. num. 4. Dec. in cap. pen. num. 8. de confirm. vtili. Hippol. in rubr. de fideiuss. num. 283. Capell. Tholof. dec. 417. Cou. practic. cap. 21. num. 2. vers. quod si fiat. Titiaq. de retractu lib. 2. §. 2. gloss. 1. num. 10. Vezin. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 33. de renouac. his que in fraudem, num. 4. Sard. dec. 231. num. 2. cum segg. Mascard. de probat. concl. 404. & concl. 923. & conclus. 105. num. 3. cum segg. & concl. 711. num. 9. Gutier. conf. 23. n. 9. Cardos. d. verbo instrumentum num. 24. Cardin. Mantie de tacitis & ambig. comment. lib. 7. tit. 4. num. 6. Castill. d. lib. 2. cap. 16. num. 60. Morla d. §. 1. num. 22. Alphan. collect. 436.

Limita textus conclusionem, quando exemplum huiusmodi reperitur in archiuo publico aliquos loci, sine ciuitatis, quia tunc illud exemplum legitime probaret, vt per Alex. conf. 16. num. 5. lib. 5. Cou. practic. cap. 21. num. 6. Ofalc. Pedem. dec. 69. num. 7. Mascard. d. concl. 711. num. 61. vbi numeris segg. multipliciter intelligit.

In gloss. Documento 1. ibi, idest, exemplatum; iuncta marginali additione, ibi, vocata parte, cum interest, alias non creditur exemplo. Notatur ad hoc quod

quodd scriptura extracta ex originali parte citata edi debet, alias non probat, de quo vide Marant, de ordine iudic. part. 6. tit. 10. de aliorum editione num. 16. et seq. & primò, Cou. praeiic. cap. 21. num. 4. Padil. in l. 3. num. 6. C. de diuers. resp. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 13. num. 49. Anton. Gabr. commun. opin. lib. 2. tit. de citat. concl. 1. num. 127. Castill. quotid. 6 lib. 2. cap. 16. num. 56. post med. vbi num. 57. quaerit vtrum in dubio praesumendum sit citationem partis interuenisse.

7 Exemplum autem vt probet qua forma, & solemnitate sit transcribendum ex originali, aut ex protocollo, & quae interuenire debeant in actu praedicto, vide Doctores, quos plena manu citat Castill. d. cap. 16. num. 51. Et quid si pars non opponat, vide Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 171. num. 10.

8 In gloss. *Alia probatio. ibi, vel per confessiones, &c.* An confessio iudicialis sit vera probatio, vide Ias. in l. cum te, num. 11. vbi Padil. mon. 8. C. de trans. act. Alban. ad Bart. in l. 1. num. 9. cum seqq. ff. de offic. consulis, Valasc. de iure emphyt. q. 7. num. 27. Malcard. de probat. lib. 1. q. 8. in num. 3. Perez ad l. 5. gloss. fin. col. 1. tit. 8. lib. 3. Ordinarum.

SVMMARIVM.

- 1 Actor tenetur reo instrumenta edere ad fundandam intentionem, & num. 2.
- 3 Alexander Antonius Heliogabali filius adoptivus.

L. Et quæ à diuo. VIII. & vlt.

Idem A. Floro.

1 **R**eo tenetur actor edere instrumenta ad fundandam intentionem, & exceptionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus Franciscus Curtius.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Kirchou. tom. 2. commun. opin. lib. 2. tit. 1. num. 1. pag. 278. Rebuff. de priuilegiis scholasticis. priuilegiis. 116. Alexand. Rauden. de analog. & agnosc. cap. 34. n. 11. Perez. de iure fisci lib. 7. tit. 3. num. 27. Fatinae. fragment. crimin. part. 3. lit. F. num. 166. Menoch. de arbit. cent. 5. casu 499. à princip. Sigism. Seace. de iudic. casus. civil. & crimin. lib. 2. cap. 11. num. 480. cum seqq. Nicol. Genoa. de script. priuilegiis. lib. 4. tit. 1. num. 140. cum seqq. Fului. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 61. num. 48. cum seqq. & c. 62. & seq. Ioan. Domin. Gaito de credito cap. 2. tit. 5. art. 2. inspecit. 2. num. 1075. cum seqq.

3 **A** diuo Antonius, pater meus, &c.] Aduerte quodd Alexander conditor huius leg. Antonium Heliogabulum l. qui accusare super, hoc tit. conditorem vocat patrem suum, vt qui eum adoptauerat, sicut recenset Tiraquel. de iure primog. q. 17. opin. 5. n. 31.

Originem petitionis, &c.] Ergo à contratio sensu bene tenebatur, vt per Dec. in cap. 1. n. 33. de probat.

De in ius vocando.

TIT. XII.

IN ius vocatio est initium omnium actionum instituendarum, §. vlt. Inst. de pen. rem. lit. antonius. In ius vocare, est ad eum, qui iurisdic-

tionem praest. ff. si quis in ius vocat. non ierit. l. 2. & ne quis cum, qui in ius vocat. vt exim. l. 4. §. 1. expediendi, idest, agendi causa vocare, ff. hoc tit. l. 1. Scripserunt in hanc rubr. Bart. Socin. Cyn. Salicet. Alex. Iacob. Ias. Dec. Castren. Alciat. Bald. Ioan. Marc. Riminald. Cuiac. Donell. Aloyf. Leo. Petr. Gilchen. Sebastian. Naui. item Cuiac. Pac. & VVeseleb. & ex repetent. 7. Franciscus Curtius, Hieronym. Butigella.

De materia tituli, & de citationibus, vide eundem Cuiac. lib. 13. obs. cap. 11. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 1. & l. Hispan. tit. 7. part. 3. Specul. tit. de citat. Socin. cod. tract. Afflict. lib. 1. constitut. rubr. 95. Marant. de ordine iudic. p. 6. tit. de citat. Viui. Soar. Kirchou. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 2. Brillon. de verbor. signif. lib. 3. verbo citare, Iodoc. in praeti. cap. 27. Cott. in memorab. verbo citatio, Buior. à Sole in compendio resolut. cod. verbo, Cardos. in praxi iudicum, & Advocat. cod. verbo, Rebuff. tom. 3. ad leges Gallie, tract. de citat. Vanti. de nullit. tit. ex defectu citat. Donell. comment. iuris ciuiliis lib. 23. cap. 2. Mascard. de probat. concl. 290. cum seqq. Curt. Philip. part. 1. cap. 12. Soar. in praeti. tom. 1. part. 1. temp. 3. Fr. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 14. art. 4. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de citat. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tom. 1. tit. 44. de citat. Amat. Roderic. in praeti. de modo & forma videndi, seu examinandi processum cap. 4. de citat.

SVMMARIVM.

- 1 Reuerentia marito debita extenditur ad uxorem.
- 2 Constitutio penaliter ratione viri porrigitur ad uxorem, & num. 3.
- 4 Reuerentia qualibet lenis sufficit.
- 5 Vxor non potest vocare maritum in ius sine venia.

L. Sicut bonis. I.

Imp. ALEXANDER A. Trophino.

Reuerentia marito debita ad uxorem extenditur. Item penaliter constitutio ratione viri porrigitur ad uxorem. Colligunt ex Ordin. Bald. Cyn. Bart. Salicet. Ias. Castr. Dec. Cuiac. Alciat. Aloyf. Leo. Petr. Gilchen. Sebast. Naui. remissioe Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Hieronym. Butigella.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Frideric. Brukman in tract. de different. inter vtriusque sexum p. 1. princ. membr. art. 8. num. 6. cum diuisio seqq.

Comenit, reuerentiam, &c.] Notatur ad hoc quodd cum hac impetratio sit res parui praedijudicii venia ad illam petendam, sufficit quolibet reuerentia vt per D. Barbof. in l. maritum 13. num. 64. in fine ff. soluto matr.

Itare exigente, &c.] Notatur ad hoc quodd vxor non potest vocare maritum in ius sine venia, cum illa reuerentiam debeat marito, vt per D. Barbof. d. num. 64. post med.

SVMMARIVM.

- 1 Reuerentia ius transit ad patronum.
- 2 Patrum ac liberis non vocantur in ius sine venia.

3 Pars

- 3 *Pena alicui applicanda ex legis dispositione, Principis scripto tolli nequit.*
 4 *Ius vocandi certas personas in ius sine venia, transire ad heredes etiam extraneos.*
 5 *Rusticus nullandus est poena edicti Pratoris, si patrem, vel dominum, ac similes in ius vocavit non impetrata venia.*
 6 *Ignorantia iuris naturalis, vel quasi, nec mulierem, nec minorem, aut rusticum excusat, nec etiam iuris civilis ignorantia, num. 7.*
 8 *Ignorantia non datur in his quæ sunt contra rationem naturalem.*
 9 *Error iuris non excusat.*
 10 *Pœna pecuniaria parti applicanda non potest remitti per scriptum Principis. Secus est de poena quæ applicatur fisco, n. 11. declar. vi n. 12. & limita ut num. 13.*
 14 *Dispositio punitiva censetur favorabilis respectu illius, cui iniuria facta est.*
 15 *contra Naturam peccantium minimè parcendum.*
 16 *Pœna pecuniaria parti applicanda non potest remitti à Principe.*

L. Venia. II.

Imp. GORDIANVS A. Nocturno.

- 1 *Euerentia ius ad patronum transit. Patroni ac liberi in ius sine venia non vocantur. Item poena alicui ex legis dispositione applicanda Principis scripto tolli nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franc. Curtius & Hieronym. Butigella.*
 4 *Hereda insuper, &c.] Notatur ad hoc quod ius vocandi certas personas in ius sine venia ad heredes etiam extraneos transit, vt per D. Barbof. in l. maritum 13. num. 65. in princip. ff. soluto matrimonio.*
 5 *Nec in eare rusticitati, &c.] Notatur ad hoc quod rusticus multandus est poena edicti Pratoris si patrem, vel dominum, ac similes venia non impetrata in ius vocavit, quia ipsa naturalis ratio dicitur esse illis honorem præstandum, ita Menoch. de arbit. casu 194. à num. 6.*
 6 *Notatur etiam ad hoc quod ignorantia iuris naturalis, vel quasi nec mulierem, nec minorem, aut rusticum excusat, vt per Tiraquell. de poenis temper. causa 11. num. 7. Sebast. Medices de casu fortuito p. 1. quest. 3. num. 1. vers. iuris tamen naturalis ignorantia, Duen. reg. 351. ampl. 8. Menoch. remed. 9. recuper. num. 18. cum segg. & de presump. lib. 6. presump. 23. num. 25. Malfard. de probatib. concl. 639. num. 14. & concl. 640. num. 4. & seg. Peguer. crimin. decif. 14. num. 3. vers. neque huius iuris, Sfort. Odd. de integ. restitut. part. 1. quest. 8. num. 80. Farinac. fragm. crimin. part. 1. l. num. 187. vbi num. 188. id procedere ait non solum in ignorantia iuris naturalis, sed etiam in ignorantia iuris civilis.*
 8 *Cum naturalis ratione, &c.] Ergo in his quæ contra naturalem rationem fiunt, non datur ignorantia, de quo vide Tiraquell. de retractu tit. 1. §. 4. gloss. 7. num. 19. & de poenis temper. causa 11. num. 7. Nec iuris error excusat, D. Barbof. ad l. si mora, ff. soluto matrim. in preclud. num. 11.*
 10 *Rescripto tibi concedi temere desideras.] Notatur ad hoc quod Princeps per suum rescriptum non potest remittere poenam pecuniariam applicandam parti; secus in ea quæ applicatur fisco, vt per Alph. collect. 302. Boer. decif. 65. num. 3. Nell. de banntis Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.*

p. 1. tertij temporis q. 9. Grammat. conf. 34. & voto 35. num. 9. Patil. consil. 1. num. 21. volum. 4. & conf. 69. num. 196. vol. 3. Roland. conf. 45. num. 4. vol. 4. Anton. Gomez variarum tom. 3. cap. 13. num. 39. vers. tertio, Bertazol. conf. 163. num. 7. volum. 1. Brunor. à Solè quest. 19. num. 49. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 96. & casu 193. num. 6. & casu 447. num. 17. & conf. 185. num. 4. Callan. in conf. Burgund. tit. de iusticiis, §. 5. in gloss. si n'a grace, num. 163. Clar. lib. 3. §. fin. quest. 59. Mench. illustr. cap. 24. num. 15. Perez l. 3. tit. 11. lib. 1. Ordinar. pag. 179. Cabed. Lusitan. decif. 112. num. 16. & decif. 75. num. 2. part. 1. Decian. tractat. crimin. lib. 3. cap. 35. num. 53. Peregrin. de iure fisci lib. 4. tit. 8. num. 12. cum segg. Farinac. in praxi crimin. part. 1. q. 6. ante num. 38. Sfort. de restitut. in integrum quest. 99. art. 11. Alphat. in tractat. de iure fisci gloss. 20. §. 10. num. 446. latè & eleganter Garc. Matrill. post tract. de magistratib. vbi de indultis generalibus cap. 2. à princip. vbi num. 20. declarat quod licet Princeps non possit remittere poenam parti applicandam, potest tamen parti imponere silentium, & illi prohibere audientiam, & num. 21. limitat principale conclusionem quando poena veniret applicanda parti non propter iniuriam sibi illatam, sed propter aliam causam, quia tunc indulgentia generalis ad ea bona, & poenas extenditur.

In gloss. Libere. ibi, ex parte patroni est favor, &c. 14 Notatur ad hoc quod dispositio punitiva censetur favorabilis respectu illius, cui iniuria facta est, vt scilicet dampnum ei refarcitur, & censetur odiosa respectu alterius, qui iniuriam intulit, & dampnum pati debet, & sic venie extendenda quatenus est favorabilis, restringenda verò quatenus est odiosa, vide Couarr. lib. 1. variarum, cap. 11. num. 5. Tiraquell. in prefat. retractus num. 64. cum segg. & tit. 1. de retractu lign. §. 1. gloss. 9. num. 234. Alciat. lib. 1. paradox. cap. 15. Menoch. remed. 1. recuper. n. 33. D. Barbof. in preclud. l. si mora, num. 1. in fine, ff. soluto matrimonio, Sanchez de matrimonio lib. 1. disp. 1. num. 4.

In gloss. Naturali ratione. Notatur ad hoc quod iis non est parcendum qui contra naturam peccant, vt per Tiraquell. de retract. tit. 2. §. 4. gloss. 7. num. 19.

In gloss. Poenam. ibi, id est, quinquaginta aureorum, &c. Vide Camill. Bortel. in summ. omni. decif. tom. 1. tit. 45. num. 78. vbi dicit quod pars remittere potest hanc poenam, non fisco.

In gloss. Concedi. fin. Notatur ad hoc quod poena pecuniaria parti applicanda à Principe remitti non potest, in quo illam dicit notabilem Callan. conf. 27. num. 5. quem refert Perez l. 1. tit. 11. lib. 1. Ordinar. pag. 179. citati supra plures Doctores hac eadem leg. num. 8.

SVMMARIVM.

- 1 *Filius in patris potestate non vocat patrem in ius sine, vel etiam cum venia, secus est in emancipato, num. 2. & 3. amplia vt num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.*
 11 *Filius in potestate etiam petita venia contra patrem nec agere, nec illum in ius vocare potest.*
 12 *Exceptio venia non petita quando proponi debet.*
 13 *Pater à filio conueniri sine venia nequit, etiam si filius agat contra patrem in castrensibus.*

R

L. Qui

L. Qui in potestate. III. & ult.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.

AA. Rosana.

1 Filius in patris potestate non vocat patrem in ius
2 sine, vel etiam cum venia, secus in emancipato.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1.
supra hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Cur-
tius, & Hieron. Butigella.

3 Hanc eandem conclus. ex hac lege desumunt Ord.
Reg. Lusit. lib. 3. tit. 9. §. 1. l. Hispan. tit. 2. part. 3.
Duen. reg. 351. Bernard. Diaz reg. 295. Ioan. Garcian.
reg. 114. Tiraquell. in l. si unquam, verbo donatio lar-
gus, num. 289. Alcan. de patria potest. cap. 6. effect. 3.
num. 1. Jacob. Lectus de pœnis ad Modest. cap. 1.
Mayn. lib. 2. action. cap. 46. Cur. Philipp. part. 1. §. 10.
num. 5. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 6. ad finem, Suar.
de Paz in pract. tom. 1. part. 1. temp. 2. à num. 4. Viui.
tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 2. num. 20. pag. 289.
D. Barbof. in Lalia, §. eleganter, num. 32. & in l. mari-
tum, num. 64. ff. soluto matrim. Molin. de iustit. tract. 2.
disp. 228. vers. filius, Cardos. in praxi iudicum, verbo pa-
ter, num. 2. Camill. Borrel. in summ. omnium decis. tom. 1.
tit. 45. de in ius vocand. num. 37. cum multis seqq. Amat.
Roder. in pract. de modo & forma videndi, seu exami-
nandi processum, cap. 3. num. 30. Aloyf. Ricc. in collect.
decis. p. 2. collect. 419.

4 Amplia primò conclusionem procedere in filio
naturali, vt etiam hic fine venia vocare in ius non
valeat patrem naturalem, vt per Ordin. Reg. Lusit.
tan. d. lib. 3. tit. 9. §. 1. ibi, ou natural semente, Duen.
d. reg. 351. ampl. 1. Camill. Borrel. d. tit. 45. num. 40.
secus autem erit in filiis incestuosis, & aliis natis ex
damnato coitu & accusabili, quia isti possunt pater-
nes in ius vocare sine venia, Bonacoe. commun. crimin.
p. 1. verbo filius, fol. 71. Cald. Pereira de nomie. emphyt.
q. 21. num. 8.

5 Amplia secundò in filio adoptiuo, qui non potest
patrem adoptantem sine venia in ius vocare quan-
diu adoptio durat, l. adoptiuum, ff. hoc tit. Ordin.
Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 9. §. 2. Iaf. in §. penales, num. 52.
Iustit. de actionib. & ibi Ludou. Gom. num. 24. Ioan.
Garcian. d. reg. 114. num. 3. Alcan. de effect. 3. à num. 14.
Camill. Borrel. d. tit. 45. num. 41.

6 Amplia tertio in filiis, qui leuati sunt de sacro
fonte, ita vt pater, vel mater, qui eos susceperint, vo-
cari per ipsos non possint absque venia: ita Duen.
reg. 351. ampl. 2. Tiraquell. in l. si unquam, verbo susce-
perit liberos, n. 28. & 36. Alcan. d. effect. 3. sub num. 7.
Cassan. in catal. gloria mundi p. 1. confid. 16. vers. &
non solum, Franc. Viui. decis. 230. num. 18. Surd. de ali-
ment. tit. 1. quest. 11. num. 10. Camill. Borrel. d. tit. 45.
num. 42. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 100.
num. 19.

7 Amplia quarto in genero respectu soceri, socer-
æ, & in priuigno respectu vitrici, ita Ordin. Reg.
Lusitan. lib. 3. tit. 9. §. 2. Iaf. in §. penales, num. 75.
Iustit. de actionib. Cur. Philipp. p. 1. §. 10. num. 5. Suar.
de Paz tom. 1. p. 1. temp. 2. num. 8. Ludou. Rodolphin.
quest. var. lib. 2. q. 31. à num. 1. Camill. Borrel. d. tit. 45.
num. 67. D. Barbof. in l. maritum, num. 65. vbi hoc in-
telligit dom. durat affinitas.

8 Amplia quinto in nutrice, quæ ab alumno in ius
vocari non potest sine venia: ita Gregor. Lop. verbo
compadres tit. 20. in princip. part. 4. Cordub. de Lara
in l. si quis à liberis, §. et si impubes, num. 41. & seq.
de liberis & posth. & faciunt quæ Gellius notitium
Atticar. lib. 12. cap. 1. Perez l. 2. tit. 3. lib. 8. Ordinum.

pag. 57. cum seq. Farinac. in praxi crimin. quest. 14.
num. ult. D. Ramirez de Prado ad Martiale lib. 1.
epigr. 101.

Amplia sexto in marito, qui non poterit ab vxore
absque venia in ius vocari, cum illa reuerentiam
debeat marito: ita D. Barbof. in l. maritum, num. 64. &
65. ff. soluto matrim.

Amplia septimo in præceptore, qui non potest à
discipulo in ius vocari sine venia: vide Leuin. Lem-
uium in exhortat. ad vitam optimè insistentem, cap. 8.
Cordub. de Lara d. §. et si impubes, num. 13. cum seqq.
Rebuff. de priuileg. scholast. priuileg. 70. Menoch. de ar-
bitrar. casu 500. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 53. num. 8.
Camill. Borrel. d. tit. 45. num. 59. cum seqq.

Aduersus eos experiri non possunt. Notatur ad hoc
quod filius in potestate etiam petita venia agere
non potest contra patrem, nec illum in ius vocare,
Duen. d. reg. 351. limit. 1. Ioach. Mynsing. in d. §. pe-
nales, sub num. 41. Alcan. d. effect. 3. sub num. 1. Camill.
Borrel. d. tit. 45. num. 45. vbi num. 47. per hunc text.
asserit filium, vel filiam emancipatam, & sub patris
potestate non existentes, sine venia contra patrem
agere & illum in ius vocare non posse.

Aduerte quod exceptio veniæ non petite pro-
poni debet in primo actu, & prima replicatione,
quam pater, vel patronus reus facit, aliàs imposse-
rum non additur, ita Cachetan. Pedem. decis. 30.
num. 21. Camill. Borrel. conf. 16. num. 26. & 27. cent. 2.
& in summ. omn. decis. tom. 2. tit. 45. num. 79. Et ita ve-
nia huiusmodi est de substantia iudicii si petatur,
non si omitatur, vel tacite remittatur, de quo ta-
men vide Soar. de Paz d. temp. 2. num. 11. D. Barbof.
in Lalia, §. eleganter, num. 1. & 2. & in l. maritum, n. 28.
& seq. ff. solut. matrim. Ludou. Rodolphin. d. quest. 32.
num. 2. & 5.

In gloss. Aduersus eos ibi, nisi in castrensi, vel quasi.
Aduerte quod conueniri non potest pater à filio
sine venia, etiam si filius agat in castrensis contra
patrem, gloss. in Lege, §. si pater, ff. ad Trebell. D. 22.
de Segura in repet. l. Imperator, ff. ad Trebell. num. 75.
Ioan. Garcian. d. reg. 114. num. 2.

De pactis.

TIT. III.

ACTVM est duorum, pluriūmve
conuentio, ff. hoc tit. l. 1. §. et est pactio
de re danda, vel facienda, inf. de rept.
l. facimus si quis 24. proprio contra-
ctus nomine carens, vt colligitur ex
l. 1. vlt. & l. 7. ff. hoc tit. Scripserunt in hanc rubric.
Cyn. Bart. Salicet. Alex. Iaf. Fulgo. Alberic. Roman.
Castrenf. Bald. Iacobin. Riminald. Bologn. Ripa, Al-
ciat. Fontan. Ferret. Sichard. Donel. Aloyf. Leo, Petr.
Gilchen. item Ciuiac. Pac. & VVesembec. Et ex re-
petentib. tom. 7. Ludou. Gozadinus, Hubertius Zu-
chardus, Hieronym. Butigella.

De materia tituli vide Ferdinand. de Mendoça
disputationem iuris ciuilis in difficultes leges, ff. de pa-
ctis libb. tres, Hottoman. & Eguinar. Baro. in dispu-
t. de pactis, Morl. in emporia iuris p. 1. & 3. de pactis,
Cardos. in praxi iudicum, & Aduocatur. verbo pactum,
Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 24. à
tit. 1. Atimim. Tepar. variarum resolut. tom. 2. tit. 360.
de pactis. Alexand. Trentaciu. variar. resolut. lib. 3.
tit. de pactis.

De

De pactis integros tractatus ediderunt Andreas ab Exea tom. 6. tract. Doctor. part. 2. fol. 2. & ibi Bald. de Vbaldis etiam fol. 2. Franciscus Duarenus fol. 13. Georgius Natta fol. 10. Ioannes Baptista Caccialup. fol. 8. Valentinus Gulielmus Forsterus, Matthæus Canon, Viricus Hunnius, Pirrus Alphanus.

De pactis conuentis inter decoctores, & creditores Beneuentus Stracha dicto tom. 6. part. 1. fol. 321.

De pactis & promissionibus pro obtinenda gratia, vel iustitia, Martinus Nauarrus, Virginius de Boccacis.

De pactis francandi Nicolaus Mongiorgius.

De pactis futuræ successionis Antonius Contius.

De pactis nuptialibus, seu capitulis matrimonialibus Ioannes Petrus Fontanella.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum super incerto remittendo valet.
- 2 Fideicommissum ex euentu pendens pacto remitti potest.
- 3 Pacta super fideicommissis conditionali licita sunt.
- 4 Fideicommissum sub conditione relictum, an, & quando reuocata conditione ipsum reuocatum censetur, remittitur.
- 5 Alienatio facta à grauato restituere, si decesserit sine liberis, valet.
- 6 Ius fideicommissi, & bonorum emphyteuticorum remitti potest.
- 7 Datum sub conditione ut remittatur quidpiam maius, non reuocatur per susceptionem liberorum.
- 8 Iuri nondum delato, & sic de futuro renuntiari pacto potest.
- 9 Renuntiatio iuris de futuro extra iudicium facta non valet.
- 10 Ius questum iure quærendo fortius.
- 11 Pactum quo quis renuntiat futura successioni alicuius defuncti, valet.
- 12 Causa quando est momentanea, nihil refert si cesset post effectum.
- 13 Fideicommissum remitti pacto potest, accepto modo.
- 14 Sorti scienter se committenti in diuisione facienda, succurrendum non est propter inaequalitatem.
- 15 Regula cessante causa, procedit in causa finali, non autem impulsua. procedit in causa propinqua & immediata, non autem in remota, siue mediata, num. 16.
- 17 Cautio Matiana in contrahibus nulla.

L. Conditionis. I.

Imp. SEVERVS & ANTONIN. AA.
Philino.

1 Pactum super incerto remittendo valet. Fideicommissum ex futuro euentu pendens pacto remitti potest. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Alex. Ias. Deci. Fulgos. Alberic. Donell. Alciat. Ripa. Aloy. de Leo, Petr. Gilchen. & post omnes Hubert. Giphani. tom. 1. pag. 16. & ex repetentibus Ludouic. Gozadin. Vbertin. Zuchardus, Franciscus Curtius, Martinus Monter. à Cueva, Hieronymus Butigella.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

In superscript. ibi, Imp. SEVERUS & ANTONINUS. Aduertit Tiraquel. de iure primogen. quest. 17. opin. 4. num. 30. auctorem huius text. esse solum Severum, qui solus primùm imperauit, & postea filium ad imperium adsciuit. Subditque omnes leges Codicis fuisse in vnoquoque titulo appositas secundum ordinem Imperatorum.

Notatur hic text. ad hoc quòd pacta super fideicommissis conditionali sunt licita, Fufar. de substitut. quest. 310. num. 1.

Ad illam quest. an & quando fideicommissum sub conditione relictum reuocata conditione etiam ipsum reuocatum censetur, latè disserit Menoch. de presump. lib. 4. presump. 169. ex num. 6. vbi ad text. in presenti varios adducit intellectus.

Cum igitur verbis, &c.] Notatur ad hoc quòd alienatio facta à grauato restituere si decesserit sine liberis, valet; ita ex hoc text. colligi dicit Menoch. d. lib. 4. presump. 76. num. 15. addens alienationem huiusmodi non valere eo grauato mortuo in detrimentum liberorum si liberi ipsi essent vocati ex testamento. l. ult. §. sed quia, C. commun. de legat. & ex Roman. ait Philinum, de quo in hoc text. grauatum nihil alienasse quòd esset à se filiis restituendum, sed tantummodo suam legitimam distraxisse.

Notatur etiam ad hoc quòd ius fideicommissi, & bonorum emphyteuticorum potest remitti, vt per Boët. decis. 147. num. 5. Menoch. de presump. lib. 3. presump. 115. a princip. Fufar. de substitut. q. 587.

Ex hoc text. resoluit Tiraq. in l. si vnuquam, verbo 7 denatione largitus num. 133. quòd illud quod datum est vt remittatur quidpiam maius quod incertum est, an futurum sit, necne, non reuocatur per susceptionem liberorum cum potuisset contingere, vt id non euenisset, propter incertum ac dubium euentum, & num. 139. asserit optimum hunc textum ad probandum d. l. si vnuquam, C. de reuocan. donat. non habere locum in quacunque donatione onerosa, & quæ sit gratia vtriusque & dantis, & recipientis.

Notatur etiam ad hoc quòd iuri nondum delato, & sic de futuro potest pacto renuntiari. Tiraquel. in l. si vnuquam, in princip. num. 138. & de retrat. lign. §. 2. gloss. 9. num. 123. & 124. vbi aduertit quòd iura contrarium statuentia vel loquuntur de simplici renuntiatione sine mentione iuris futuri, ad quod in dubio non trahitur; vel si de eo quoque exprimitur, certè loquuntur & intelliguntur de ea renuntiatione, quæ fit abente parte, & sic intelligendus Surd. conf. 70. num. 10. & decis. 317. num. 12. Anton. Gomez l. 22. Tauri num. 1. in med. & num. 2. in fine, vbi ait quòd in hoc text. erat ius de futuro ex causa de presenti, & sic reputatur aliquod ius probabile inspecta causa de presenti, & nihil minus si aliquibus visum sit ex hoc text. probari non valere pactum, quo quis renuntiat iuri de futuro. Rebuff. in tract. nominat. quest. 12. num. 19. vbi ait quòd renuntiatio iuris de futuro extra iudicium facta non valet, Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 25. num. 5. vbi quòd renuntiatio iuris de futuro in iudicio facta valet, & tenet, Donat. à Fina commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 97.

Hinc prouenit vulgare Axioma quòd ius questum est fortius, quam ius quærendum, vt citato hoc text. dicit Brunor. à Sole in locis communib. verbo ius quærendum, Card. Tufch. pract. concl. tom. 3. lit. F. concl. 12. n. 7. Ego ipse axiom. 135. n. 2.

Notatur etiam hic text. ad hoc quòd valet pactum, quo quis renuntiat futura successionis alicuius defuncti, licet debeatur sibi per viam fideicommissi & restitutionis post mortem alterius, ex eo, quia

quæ in præfenti filius grauat de restituenda sua parte hæreditatis alteri fratri si liberos non suscepit, fecit pactum cum fratre fideicommissario vt restituta de præfenti certa parte hæreditatis remitteret sibi alter frater ius & ipem fideicommissi conditionalis, & dicit text. iste quod alter remisit, & valet pactum illud, cuius ratio potest esse, quia per fideicommissariam substitutionem succeditur testatori defuncto, & non hæredi grauat, ita Anton. Gomez l. 2. 2. *Tauri num. 15*. vbi dicit hunc textum notabilem. Adde Morl. in *emporio iuris tom. 1. tit. 3. quæst. 5. num. 12*. vbi ait quod licet de hæreditate viuientis pacisci non possimus, recte tamen paciscimur de hæreditate mortui, & ideo subiungit pactum de remittendo fideicommissio non esse de hæreditate viuientis, sed defuncti, ac proinde mero iure valere.

- 12 *A patre tuo proficaris, &c.*] Notatur ad hoc quod quando causa est momentanea, habens etiam momentaneum effectum, nihil refert an causa cesset post completum effectum, quia tunc non cessat ipse effectus, vt per Tiraq. in *trac. Cessante causa, limit. 23. num. 5*. qui dicit de hoc esse calum in hoc text. vbi pactum, siue contractus innominatus, scilicet donationis sextantis ex parte filij testatoris ab ipso testatore rogati restituere hæreditatem Licinio Frontoni, si sine liberis decederet, & remissionis eius fideicommissi ex parte eiusdem Frontonis fuit completus: & ideo licet causa propter quam contractus, siue pactum interueniat, scilicet metus filij ne decederet sine liberis, cesset, quia decessit relicti liberis, non tamen cessat effectus, quia non reuocatur contractus completus.

Inducit hunc text. Anton. Gom. *var. lib. 1. cap. 5. num. 42. vers. quarto facit*, & ait quod in præfenti hæres fuit grauat alteri post mortem bona restituere sub conditione, si sine liberis decesserit, & medio tempore ante mortem cum non haberet filios fecit pactum cum substituto, vt pro certa parte hæreditatis sibi danda, remitteret ius substitutionis, & fideicommissi, & sic remisit, & postea prædictus hæres grauat habuit liberos, quos reliquit tempore mortis, dubitabatur an libera, vel descendentes nati ex prædicto hærede grauat possint reuocare & annullare illud pactum, & illud non adimplere, vel partem solumat petere; & dicit text. quod non, imo teneantur seruare, & adimplere; ergo si essent tacite per testatorem vocati & substituti, non teneantur seruare, nec illam partem hæreditatis promissam soluere, & solumat possint petere, quia bona essent vinculata, & subiecta restitutioni, & sic non possent per hæredem grauatum alienari.

- 13 *Pactum eo tempore de sextante, &c.*] Notatur ad hoc quod remissio fideicommissi pacto fieri potest modico accepto; hoc est, data sexta parte, vt per Fulat. de *substitut. 4. § 87. num. 19*.

- 4 *Facta, sicut placuit, diuisione.*] Ergo qui scienter forti se commiserant in diuisione facienda, illis succurrendum non est propter iniquitatem, vt per Pinel. in l. 1. *C. de rescind. vend. p. 2. cap. 1. n. 8. in fine*.

Alia de materia & intellectu huius text. vide apud Duaren. *lib. 1. de pactis cap. 4. num. 1*. Mantu. *lib. 2. locorum cap. 27. col. 2*. Cortal. *lib. 2. misel. cap. 19. num. 10*. Alciat. *lib. 9. parerg. cap. 20*. Conan. *enun. lib. 5. cap. 5. num. 7*.

- 15 In gloss. *Te filio, in §. opposit.* ibi, fuit impulsua, non finalis. Notatur ad hoc quod regula, *Cessante causa*, procedit in causa finali, non autem impulsua, vt per Tiraq. in *trac. Cessante causa, limit. 1. num. 1*. & 2. & plures, quos refero ego ipse de *Axiomat. iuris vsus frequent. axiom. 40. ex num. 5*.

In ead. gloss. ibi, *proxima fuit remissio*, &c. Nota- tur ad hoc quod regula, *Cessante causa*, procedit in causa propinqua & immediata, non autem in remota, siue mediata, vt per Tiraq. *d. trac. limit. 20. num. 1*. Causa enim proxima magis attenditur quam remota, vt per plures, quos citauit d. *axiom. 40. n. 30*.

In eadem gloss. ibi, *locum habeat tantum*, &c. No- rat ad hoc quod in contractibus non habet locum cautio Matiana, sed omnino suspenditur actio & obligatio donec verificetur conditio negatiua, vt per Anton. Gom. *tom. 2. cap. 11. num. 37. col. 2*.

SVMMARIVM.

- 1 *Pactum tacitum prodest absenti & ignorant, & nocet creditoribus*, procedit vt num. 5.
- 2 *Pactum verum requirit præsentiam partis, non tacitum, & num. 3.*
- 4 *Legis effectus, & acquisitio non negatur absentibus, & ignorantibus.*
- 6 in *Conuentione tacita non requiritur præsentia.*

L. Post venditionem. II.

Imp. SEVERVS & ANTONINVS
AA. Claudio.

Tacitum pactum prodest absenti & ignorant, & nocet creditoribus; pactum verum requirit præsentiam partis, non tacitum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1. sup. hoc tit.* & ex repetentibus *tom. 7. Franciscus Curtius, & Hieron. Butigella*.

Hanc eandem conclus. & quod pactum tacitum absenti proficit, ex hoc text. desumunt Mantu. *lib. 2. locorum cap. 34. à princip.* Conan. *comment. lib. 5. cap. 4. num. 3*. Pinel. in l. 1. *C. de bonis mater p. 1. num. 36*. vbi 4 dicit quod effectus, & acquisitio legis absentibus, & ignorantibus non negatur, Cald. *Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 69*. & *num. 75*. vbi ait regulam 5 supra positam, quod scilicet pactum tacitum absenti proficit, procedere in casibus à iure expressis. Cardin. *Mantic. de tacitis, & ambig. comment. lib. 1. tit. 5. num. 12. cum seqq.* vbi *num. 16*, quod in tacita conuentione non requiritur præsentia, Vincenz. de *Franch. decis. 200. sub num. 23*. vbi ait quod dispositio huius text. est fundata in tacita remissione.

SVMMARIVM.

- 1 *Seruus paciscendo facere potest conditionem domino meliorem, non deteriorem, & num. 2.*
- 3 *Seruus in acquirendo domino, potest ei praeiudicare apponendo modum & conditionem. nec potest dominus acceptare nisi cum sua forma, num. 4.*

L. Seruus. III.

Idem AA. Restituito.

Seruus paciscendo domini conditionem meliorem, non deteriorem facere potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1. sup. hoc tit.* & ex repetentibus *tom. 7. Hieron. Butigella*.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Duaren. *de pactis cap. 3. num. 3*. Alciat. *de præsumpt. res. 3. præsumpt. 2.1. num. 5*.

³ In gloss. *Non potest*, *fin. ibi*, *item nota*, &c. Notatur ad hoc quod servus in acquirendo domino potest ei praeiudicare appendendo modum, & conditionem, nec potest dominus acceptare nisi cum sua forma, vt per Tiraquell. *de retractu*, ad finem, tit. 1. num. 6. & 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Renuntiatio liti aufert procedendi licentiam renuntianti.
- 2 Renuntiare potest instantia.
- 3 Renuntians liti simpliciter, non presumitur id facere animo donandi.
- 4 Renuntians liti, & causa, non potest redire amplius.
- 5 Renuntiatio iudicialis parte absente facta valet quando iudex per absente recipit.
- 6 Renuntiatio non presumitur in dubio.
- 7 Liti nota dicitur, facta liti contestatione.
- 8 à Libello per se dato desistens, & alium offerens ante liti contestationem, non à tota causa desistit.
- 9 Ius suum cedens, vel renuntians, non habet amplius regressum ad illud.
- 10 Renuntiare quid quis possit liti, vel instantia, intelligitur aduersario consentiente, vel quid sua non interest.
- 11 Renuntians liti, censetur renuntiare instantia, & iuri, fallit in beneficiis, num. 12.
- 12 Renuntians liti non videtur fateri quod aduersarius ius habeat.
- 13 Renuntiare quis potest parte absente, odio litium, dummodo fuerit renuntiatum praesente iudice, vel aliqua alia persona publica pro absente acceptante, num. 15. Quid si non acceptauit, an noceat renuntians, remissus, num. 16.
- 14 Renuntiatum non videtur privilegio speciali minorum, nec derogatum, nisi caueatur expresse.
- 15 Privilegium & beneficium speciale non censetur sublatum per verba generalia statuti, sed specialia requiruntur.

L. Postquam liti. IV.

Iidem AA. Valeria.

¹ Renuntiatio liti aufert procedendi licentiam renuntianti. Item instantia, quae potest renuntiare. Colligitur ex Ordinari. Doctores citati ad l. 1. *per. i. sup. hoc tit.* post omnes Hubert. Giphani. tom. 1. pag. 38. & ex repetitis tom. 7. Ludou. Gozad. Francisc. Curtius, & Signorol. de Homod. Hieron. Botigella.

² De materia & intellectu huius text. vide Alciat. lib. 2. *paradox. cap. 17.* Conan. *comment. lib. 5. cap. 4.* num. 1. Alphan. *collect. 348.* Matth. Coler. *de off. 129.* Donat. à Fina tom. 1. *commun. apin. lib. 2. tit. 3. num. 83.* pag. 80. Tiraq. in l. *si unquam*, verbo *donatione largitus*, num. 201. vbi tenet quod renuntians liti simpliciter, non presumitur id facere animo donandi, & numeris *segg.* hoc declarat, Anton. Gom. l. 45. *Tauri num. 71. post med.* vbi ex hoc text. conclusionem colligit.

³ Ligat quod si quis renuntiat liti & causae, amplius ad eam redire non potest, vt non transeat dominium reo, sed tantum queratur sibi exceptio. Brunor. à Sole in *loci communib. verbo renuntio iudicialis*, vbi citato hoc text. tenet renuntiationem iudicialis absente parte factam valere quando iudex pro ab-

Barbof. *Collect. in Cod. Tom. I.*

sente recipit, idem resoluit Anton. Gabr. tom. 3. *commun. lib. 1. tit. de confessis, conclus. 1. num. 32.*

Notatur hic text. ad hoc quod in dubio renuntiatio non presumitur, nam Deci. *hic num. 16.* per hunc text. docuit non censeri iuri proprio renuntiam, nisi expresse ita actum fuerit, ita plures, quos refert Menoch. *conf. 1. num. 212. & conf. 335. num. 11.*

Liti de pradio morte, &c.] Nota quod liti mora dicitur postquam liti contestatio facta fuerit, iuxta text. expressum in *cap. ex parte 30. de verbor. significat.* iunctis traditis per Rebuff. in l. *liti nomen*, vers. 6. ff. *de verborum significat.* Cabed. *Lusitan. decif. 15. num. 10. part. 2.* Marant. *de ordine iudic. p. 5. num. 64.*

Hinc parens meus in *remiss. ad Ordin. Reg. Lusitan. 8 lib. 3. tit. 20. §. 7. num. 3.* resoluit desistentem à libello per se dato, & ante litem contestatam offerentem alium nouum, non desistere à tota causa, ad notata per D. Barbof. in *l. non potest videri*, num. 32. ff. *de iudic.* & per Ceual. *commun. contra communes quaff. 815. num. 5.*

Causam finitam instaurari, &c.] Facit ad vulgare axiomam quod ius suum cedens, vel renuntians non habet amplius regressum ad illud, de quo plures citati Doctores accipiunt. 155. num. 12.

Aduertit Boët. *decif. 48. num. 7.* conclusionem 10 quod possit quis liti, vel instantia renuntiare, intelligi aduersario consentiente, vel quod sua non interest.

In gloss. *Postquam liti*. 1. Notatur ad hoc quod renuntians liti censetur renuntiare instantia, & iuri, vt per Alphan. *collect. 348. num. 2.* vbi ex Rot. & Papa ait quod fallit in beneficiis, & hoc ipsum sentit Malcard. *de probat. conclus. 347. ex num. 64.* tenentem quod per talem renuntiationem liti, & causae non vacat beneficium, & addit idem Alex. *d. collect. 348. num. 3.* post Roman. *segg. 790.* & Tiraquell. in d. l. *si unquam*, verbo *donatione largitus*, num. 203. quod renuntians liti non videtur fateri quod aduersarius habeat ius.

In gloss. *Renuntiafili*. Notatur ad hoc quod potest quis liti renuntiare absente parte odio litium, vt per Brunor. à Sole in *loci communib. verbo renuntiare illi potest*, Anton. Gabr. tom. 3. *commun. lib. 1. tit. de confessis, conclus. 1. num. 23.* Malcard. *de probat. conclus. 347. num. 63.* vbi subdit, dummodo fuerit renuntiatum praesente iudice, vel aliqua alia persona publica pro absente acceptante, & num. 108. tenet quod quando quis renuntiavit iuri reali, etiam si non confessus fuerit expresse se habere rem per derelicta, illa renuntiatio probat, & valet in fauorem absentis, siue expresse, siue tacite facta fuerit.

Quid si non acceptauit, an noceat renuntianti? vide Aretin. *col. fin. vers. fin. autem nondum*, Socin. num. 5. in 1. *casu*, Deci. num. 7. & *segg.* Curt. num. 9. in *presenti*, Ruin. *conf. 164. num. 12. vol. 5.* quos refert & sequitur Surd. *conf. 364. num. 30.* qui resoluunt renuntiantem liti posse reuocare renuntiationem quando aduersarius illam non acceptauit.

In gloss. *Nulla ratio*, *fin. ibi*, *commun. iure*, *secus specialis*, vt in *minore*. Notatur ad hoc quod privilegio speciali minorum non videtur renuntiatum, nec derogatum, nisi expresse caueatur, vt per Azuced. l. 1. num. 21. tit. 6. & l. 4. num. 3. tit. 17. lib. 4. *nona Recopil.* Garc. Girona *de priuileg. & exempt. explicat. num. 285.* Vnde hinc vulgo colligitur quod nunquam censetur exclusum remedium restitutionis in integrum denegata quacunque actione, nisi fiat specialis de ea mentio, vt per Molin. lib. 3. *de primogen. cap. 13. num. 65.* Perez l. 1. tit. 2. lib. 3. *Ordin. pag. 594.*

R 3

Pinel.

Pinel. in l. 2. c. de rescind. vendit. p. 3. cap. 1. num. 15.
Covarr. pract. cap. 17. num. 4. Tiraquell. de retractu ligni.
§. 3. gloss. 4. num. 32. Rebuff. ad leges Gallie tit. de reitit.
art. 2. gloss. 4. num. 23. Sim. de Præcis de interpr. ult.
volunt. lib. 3. interpr. 1. dub. 5. solut. 4. num. 34. Azcued.
l. 5. tit. 5. lib. 4. noua Recop. Cald. Petela in l. si curato-
rem, verbo implorare, num. 45. Alexand. Rauden. de
analogy lib. 1. cap. 3. num. 1. 4. 1. latè Sanchez de matrim.
lib. 7. disp. 37. num. 22. vers. sexto, Castill. controuers. iuris
lib. 1. cap. 5. num. 15. cum segg.

- 18 Notatur etiam ad hoc quoddam speciale privilegium
& beneficium per verba generalia statuti non cen-
setur sublatum, sed specialia requiruntur, vt per Me-
noch. conf. 187. num. 44. Et generalis exclusio reme-
diorum, vel beneficiorum intelligitur de his quæ
competunt de iure communi, non verò de his, quæ
de iure speciali, vt per hanc gloss. tenet Perez l. 8.
vers. facit etiam, tit. 4. lib. 2. Ordin. pag. 236.

SVMMARIVM.

- 1 Causa in pactis liberatorijs non attenditur, sed in obligatorijs.
- 2 Solutio & pactum quandoque liberant.
- 3 Debitor qui partem soluit, de parte autem non peten-
da pactum conueniens fecit, pro illa parte iure ciuili,
pro hac iure prætorio liberatus est.
- 4 Aduocati non inhonestè mercedem accipiunt.

L. Creditori tuo. V.

Imp. ANTONINVS A. Demagora.

- 1 Causa in pactis liberatorijs non attenditur, sed
2 in obligatorijs. Solutio & pactum quandoque
liberant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1.
num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Francisc.
Curtius.
- 3 De materia & intellectu huius text. vide Conan.
commentar. lib. 5. cap. 3. num. 7. Coet. in memorab. verbo
creditor. el. 3. Ferdinand. de Mendoza disput. iuris ciuili
lib. 3. cap. 10. num. 3. prope fin. vbi dicit in hoc text.
decisum esse debitorem qui patrem soluit, de parte
autem non petendā pactum conueniens fecit, pro
illa parte iure ciuili, pro hac autem iure prætorio
liberatum esse, quia horum primus ad iure ciuili, se-
cundus autem ad iure prætorio ortum dissoluendæ
obligationis habuerunt.
- 4 Tuo patrocinio, &c.] Ergo Aduocati non inhonestè
mercedem accipiunt, vt per Tiraquell. de nobilit.
cap. 29. num. 27.

SVMMARIVM.

- 1 Pacta contra leges, constitutiones, & bonos mores non
sunt concipienda, & num. 1.
- 3 Pacta contra leges quando dicantur fieri.

L. Pacta quæ. VI.

Idem A. Basilia.

- 1 Pacta contra leges, constitutiones, & bonos mo-
res non concipienda sunt. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repe-
tentibus tom. 7. Hieron. Butigella.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-
munt l. Hispan. 28. tit. 11. p. 5. & l. 29. vbi gloss. 1. in

prime. ad sit. Conan. comment. lib. 5. cap. 5. num. 4. Do-
ren. lib. 1. de pactis cap. 4. num. 3. Cardof. in practi. indi-
cum & Aduocat. verbo pactum, num. 12. Donat. à Fina
tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. n. 20. prope fin. pag. 208.
Franc. Hieron. Leo Valentini. decis. 29. num. 14. vbi sub-
dit quoddam pacta contra legem fieri dicuntur, quando 3
lex eadem fieri prohibet.

SVMMARIVM.

- 1 Creditor si debitori succedit confunditur actio, &
num. 2.
- 3 Hæres creditor grauitus restituere hereditatem potest
retinere summ creditum, & deducere.
- 4 Alioquin hæres competentes contra defunctum, vel
eius hereditatem, confundi per additionem,
- 5 et Condicio pro pacto, aut lege plerumque ponitur.

L. Debitori. VII.

Idem A. Maximo.

Creditor si debitori succedit, confunditur actio.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1.
sup. hoc tit. post Hubert. Giphani. tom. 1. pag. 39. & ex
repetentibus Franc. Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-
munt l. Hispan. 8. tit. 6. part. 6. Villalob. & Vezin. tom. 1.
commun. opin. lib. 4. tit. 5. num. 1. pag. 466. Hippol.
sing. 162. Duen. reg. 18. Bernard. Diaz reg. 160. Socin.
iun. conf. 9. n. 5. lib. 2. Crauet. conf. 144. n. 5. & conf. 300.
num. 7. Tiraquell. de retract. ligni. §. 29. gloss. 2. num. 10.
Padil. in l. cum secundum, num. 12. C. de fideicommiss.
Roman. conf. 27. 6. Anton. Gomez tom. 2. variar. cap. 1.
n. 18. vers. item modo, Brunor. à Sole in locis communib.
verbo creditum, Surt. decis. 92. ex num. 1. vbi quoddam hæ-
res creditor grauitus restituere hereditatem, potest 3
suum creditum retinere, & deducere, & decis. 224.
num. 7. vbi quoddam per additionem confunduntur actio-
nes hæredi competentes contra defunctum, vel eius
hereditatem, & decis. 310. num. 10. & conf. 7. num. 9.
Menoch. conf. 89. num. 45. Ioan. Garc. reg. 11. vbi ampli-
at & limitat multis modis.

Ea conditio, pælogne, &c.] Notatur ad hoc quoddam
conditionis verbum plerumque pro pacto, aut lege
ponitur, vt per Tiraquell. de retract. tit. 2. §. 2. gloss. 1. n. 76.
Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. num. 5. vbi quoddam
nomine conditionis addicitur tanquam modus, non
autem tanquam conditio iudicandum erit.

SVMMARIVM.

- 1 Pactum appositum super factibus pecorum inter do-
minum & pastorem diuidendis, seruandum est, &
num. 2.
- 3 Regula societatis ouium & pecudum, cum num. 4.
- 5 Societas pecunia an & quomodo sit diuidenda mlti
consentium est expresse.
- 6 de Animalis ad pastum dati interitus nocente domino,
quid statuendum.

L. Si adipiscenda. VIII.

Idem A. Mucraulio.

Pactum appositum super factibus pecorum inter
dominum & pastorem diuidendis, est seruandum.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup.
hoc

hoc tit. & ex repetentibus Philippus Corneus, & Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Donat. à Fin. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 10. in fine. Afflic. decis. 38. & ibi Vrfil. in addit. Franc. Marc. Delphin. decis. 888. part. 1. Baptista Costa de rata & quota g. 118. Palat. in repet. cap. per vestras. de donat. inter virum & uxorem. notab. 6. §. 11. num. 4. pag. 459. vbi hunc text. cum gloss. notabilem dicit ad hoc quod potest inter duos societas contrahi, vt vnus ponat pecudes, alter verò custodiam & operam tantum, & in fine certi temporis, forte quinquennij, vtus diuidantur per portiones inæquales; putà quod ponens operas habeat duas partes & ponens pecudes vniam tantum, quia opera vnus aliquando plus operatur, quàm pecunia, vel res alterius: hoc idem subscripserunt Theologi Cæsaraugustani, quos refert Michael Sebastian. in acromaticis & apodicticis accusatione in vulgo medium lucron, imprella Cæsaraugustæ de anno 1620. vbi habetur quod in hac materia regula est certa & indubitata quod industria & impense in pacendis pecoribus factæ debent æquipollere valori pecudum ad hoc vt lucta æqualiter diuidantur, aliàs enim diuisio faciendi erit habito respectu ad expensas factas in operibus, & custodia, & ad valorem pecudum.

In qua materia societatis omnium & pecudum duæ regulæ etiam certissimæ sunt, & indubitabiles, quas ponit Martin. Carrillo scriptor luculentissimus apud Michael Sebastian. vbi sup. Prima est, Omnis societatis circa animalia in qua ponuntur pacta, quibus alicui sociorum expeditorum arbitrio damnum irrogatur, est iniqua, deulit quippe à iustitia. Secunda regula est, Quando capitale in toto, vel in parte stat periculo accipientis in casu fortuito, & non communicant æque seruata proportione, omnia pericula, & damna, & lucta pro rata eorum, immo ex primis fructibus, & fructibus totum capitale restituitur, antequam socius aliquam accipiat vtilitatem ratione laborum, sumptuum, & expensarum, talis contractus reprobat & condemnatur, vt per Syluest. in summ. verbo societas 2. S. Antonin. part. 2. tit. 3. cap. 7. §. 39. Nau. in man. cap. 17. à num. 260. Angl. in floribus Theolog. part. 2. quæst. de contractu societatis. art. 1. definit. 4. Ludou. Lop. in instrum. negotiant. lib. 1. cap. 57. Petr. Nauarr. de restit. lib. 1. cap. 2. num. 377. P. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 420. vterque enim socius æquè expositus esse debet amittendi vel operas, vel capitale, alioquin societas erit leonina, iuxta l. si non fuerint, §. Aristo, l. Mutius, & l. societas, ff. pro socio, §. de illa, Instit. de societ. Panor. in cap. per vestras num. 11. de donat. inter vir. & uxorem. Petr. de Perus. in tract. de duobus sociis p. 4. quæst. 1. Marian. Socin. conf. 74. num. 7. cum segg. part. 2. Cou. lib. 3. var. cap. 2. num. 2. & 3. Marquæch. in tract. de iustit. bonor. lib. 2. cap. 3. Mich. Salon. de iustit. & iure tom. 2. de contractu societ. art. 5.

Vtrum autem & quomodo societas pecunie sit diuidenda si nihil conuentum est expresse, vel tacite, quia nulla est consuetudo de hoc? vide Syluest. d. verbo societas 2. num. 10. Caiet. in summ. cod. verbo, Ludou. Molin. d. tract. 2. disp. 415. concl. 1. Less. de iustit. & iure lib. 2. cap. 25. de contractu societ. dub. 2. man. 8. qui Molinam sequutus inquit vt is, qui operas confert, admittatur vt verus socius, & solum sit particeps lucri secundum æstimationem operatum, quasi tantum pecunie in societatem contulisset, quanti valent operæ, &c.

Iam præsentem num. 2. mouet quæstionem de ani-

malis ad pactum dati interitu nocente domino, & num. 4. resolut quod in tali interitu casus fortuitus à pastore sit probandus, de quo Alciat. resp. 119. num. 4. cum segg. Palat. in repet. d. cap. per vestras, notab. 6. §. 11. num. 11. in fine, vbi dicit quod non sufficit hoc casu ipsi custodi, vel laboratori probare interitum, nisi etiam probet casum fortuitum. Edeò non sufficit pastor, vel captatio portare pelles animalium, quamuis per hoc confit de interitu, nisi probet casum fortuitum, putà mortalitatis, vel si similem, ita idem Palat. citat o loco num. 22. Arnald. fong. 31. Rebuff. ad l. 30. ff. de verbor. signif. pag. 198. Mascard. de probat. concl. 634. num. 2.

L. Cùm posteaquam. I X.

Imp. ALEXANDER A. Dionysio.

Remittens dolo aduersarij ius ex sententia questum, sibi non nocet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. ex repetentibus tom. 7. Franc. Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumit Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. n. 98.

SVMMARIVM.

1. Pactum nudum appositum iuxta rei traditionem vestiri ab ea.
2. in Traditione rei sua tal'em quis legem ponit, qualem vult.
3. ex Pacto non nascitur actio.
4. Pactum nudum iuratum an pariat actionem attentio iure ciuili.

L. Legem quam. X.

Jdem A. Nica.

Pactum nudum appositum iuxta rei traditionem vestitur ab ea. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit. ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Legem, quam dixisti, &c.] Notatur ad hoc quod in traditione rei suæ potest quis ponere legem, quam velit, de quo vide Surd. de alimentis. tit. 8. priuileg. 56. num. 93. & tit. 9. q. 18. num. 13. & 14. Cald. Pereira de potest. eligent. cap. 16. num. 6. & de extinct. emphyt. cap. 1. num. 11.

Ex pacto actionem non nasci, &c.] De hoc vide Viui. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 53. cum segg. pag. 300. Alciat. lib. 5. paradox. cap. 3. Conan. comment. lib. 5. cap. 3. num. 5. Vacan. à Vacuna lib. 1. numerum declarat. declar. 24. Anastas. Germon. lib. 1. animaduers. cap. 4. Anton. Gom. tom. 2. var. c. 9. n. 2. Cou. in cap. quammis pactum p. 2. §. 4. num. 12. Menoch. conf. 1. num. 236. cum segg. Petre lit. 3. tit. 8. lib. 3. Ordin. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 19. num. 3. Morl. in temporio iuris p. 1. tit. 3. quæst. 1. per tot. Fachinæ. controu. lib. 2. cap. 100. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 257. col. 2. in med. & tom. 6. tract. 5. disp. 34. num. 2. Cardof. in præxi iudicium & Aduocat. verbo pactum n. 6. Rebelle. de obligat. instit. p. 2. lib. 10. q. 1. à num. 17.

Vtrum autem pactum nudum iuratum attentio iure ciuili pariat actionem? vide Couar. in cap. quammis pactum p. 2. §. 4. num. 13. & 15. Ceual. comment. contra comment. q. 315. Molin. d. tract. 2. disp. 256. vers. secunda conclusio, Seraphin. d. priuileg. 19. n. 2.

SVMMARIVM.

- 1 Pactum ad eos extenditur, ad quos extenditur illud super quo interponitur, transit ad heredes ob interesse causarum, n. 2. porrigit effectum ad eum, cuius interest, num. 3. & 4.
- 5 Agens non auditur sine interesse.
- 6 L. ex conventionione, de pactis conciliatur cum l. 1. sine censu, vel reliquis sine.
- 7 Dominus non potest agere, nisi sua interest.
- 8 Pars instrumenti sola edi, & ostendi debet.
- 9 Afirmatione fit emptio.

L. Ex conventionione. XI.

Idem A. Capiton.

- 1 Ad eos extenditur pactum, ad quos extenditur illud super quo interponitur. Item pactum ob interesse causarum ad heredes transit. Vel pactum porrigit effectum ad eum, cuius interest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*
- 4 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 21. & 22. tit. 1. part. 6. Donat. à Fina tom. 1. *commun. opus lib. 2. tit. 3. num. 21. Bart. in l. si unus, §. pactis, num. 1. ff. hoc tit. Cardos. in praxi vicinus, & Advocat. verbo pactum num. 30. Mort. in emptio iuris p. 1. tit. 3. in pralud. num. 51. vbi ait secundum pactum primo contrarium non tollere illud ipso iure, sed ope exceptionis.*
- 5 Vnde vulgo allegari solet hæc lex ad hoc quod ultima derogant prioribus, de quo Alex. *conf. 122. lib. 4. vbi ampliat in statutis, contractibus, pactis, vltimis voluntatibus, relictis, & constitutione Procuratorum, Anchar. conf. 208. num. 15. vbi agit de opinionibus, quia statuit vltimæ. Hippol. in pral. §. quaritur num. 3. Rebuff. ad l. 102. ff. de verbor. signif. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 7. num. 10. Gam. Lusitan. *decis. 50. num. 3. Menoch. conf. 64. num. 14. vbi quod noua pacta veteri derogant, Galtier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 74. à princip. vbi quod procedit in contractibus, testamentis, codicillis, sententia definitiva, constitutione Procuratoris, relictis, legibus, statutis, consuetudinibus, fama, mora, opinionibus relictis in dubio, & ibi num. 2. resoluit hanc regulam non procedere quando primum pactum fuisset iuratum, secundum verò non, quia tunc primum valet virtute iuramenti confirmatorij, & num. 3. disputat, an hæc limitatio procedat etiam quando secundum pactum esset quoque iuratum sicut primum, Surd. *decis. 51. ex num. 1. vbi ex Deci. hic num. 3. dicit quod vltima scriptura, vltima sepultura electio, vltima Ecclesia, vltimus status, vltima conditio, vltima verba sententiarum, vltima appellatio, vltima quasi possessio patronatus, attenditur, & quod quando duo contractus sunt inuicem incompatibiles attenditur secundus, idem Surd. *decis. 71. num. 1. & decis. 195. num. 7. & decis. 289. num. 15. cum seqq. & conf. 202. num. 1. & conf. 359. num. 35. Brunor. à Sole in locis communib. verbo vltima, Aloyf. Rice. in collect. *decis. p. 3. collect. 676. Cardin. Tulch. pral. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 451. per tot. & tom. 8. lit. P. concl. 228. alios refero de Axiomat. iuris vsusq. axiom. 183.*****
- 5 In gloss. *Novissima.* Hanc glossam reputari singularem dicit Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 13. num. 12. in fine, ad probandum quod in vltimis voluntatibus clausula derogatoria, vel protestatio valet & tenet, ac impedit futuram obligationem, dum tamen fiat de voluntate expressa, vel tacita alterius partis.
- 7 In gloss. *Prohiberis, fin.* Notatur ad hoc pactum primo contrarium non tollere illud ipso iure, sed ope exceptionis, vt per Mort. in emptio iuris tom. 1. tit. 3. in pralud. num. 51. vbi num. 52. cum multis seqq. plura obseruat pro huius conclusionis intelligentia. Pactum de non petendo non tollit ipso iure actionem,

SVMMARIVM.

- 1 Pacta nouissima prioribus contraria, seruanda sunt.
- 2 Vltima prioribus derogant tam in contractibus,

quam in testamentis, & num. 3. & 5. amplius vt num. 6.

- 4 Pactum secundum primo contrarium non tollit illud nisi ope exceptionis, & num. 7.

L. Pacta nouissima. XII.

Idem A. Flacilla.

Pacta nouissima prioribus contraria, præsertim i apud acta facta seruanda sunt. Item vltima prioribus derogant tam in contractibus, quam in testamentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 21. & 22. tit. 1. part. 6. Donat. à Fina tom. 1. *commun. opus lib. 2. tit. 3. num. 21. Bart. in l. si unus, §. pactis, num. 1. ff. hoc tit. Cardos. in praxi vicinus, & Advocat. verbo pactum num. 30. Mort. in emptio iuris p. 1. tit. 3. in pralud. num. 51. vbi ait secundum pactum primo contrarium non tollere illud ipso iure, sed ope exceptionis.*

Vnde vulgo allegari solet hæc lex ad hoc quod vltima derogant prioribus, de quo Alex. *conf. 122. lib. 4. vbi ampliat in statutis, contractibus, pactis, vltimis voluntatibus, relictis, & constitutione Procuratorum, Anchar. conf. 208. num. 15. vbi agit de opinionibus, quia statuit vltimæ. Hippol. in pral. §. quaritur num. 3. Rebuff. ad l. 102. ff. de verbor. signif. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 3. q. 7. num. 10. Gam. Lusitan. *decis. 50. num. 3. Menoch. conf. 64. num. 14. vbi quod noua pacta veteri derogant, Galtier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 74. à princip. vbi quod procedit in contractibus, testamentis, codicillis, sententia definitiva, constitutione Procuratoris, relictis, legibus, statutis, consuetudinibus, fama, mora, opinionibus relictis in dubio, & ibi num. 2. resoluit hanc regulam non procedere quando primum pactum fuisset iuratum, secundum verò non, quia tunc primum valet virtute iuramenti confirmatorij, & num. 3. disputat, an hæc limitatio procedat etiam quando secundum pactum esset quoque iuratum sicut primum, Surd. *decis. 51. ex num. 1. vbi ex Deci. hic num. 3. dicit quod vltima scriptura, vltima sepultura electio, vltima Ecclesia, vltimus status, vltima conditio, vltima verba sententiarum, vltima appellatio, vltima quasi possessio patronatus, attenditur, & quod quando duo contractus sunt inuicem incompatibiles attenditur secundus, idem Surd. *decis. 71. num. 1. & decis. 195. num. 7. & decis. 289. num. 15. cum seqq. & conf. 202. num. 1. & conf. 359. num. 35. Brunor. à Sole in locis communib. verbo vltima, Aloyf. Rice. in collect. *decis. p. 3. collect. 676. Cardin. Tulch. pral. conclus. tom. 6. lit. P. concl. 451. per tot. & tom. 8. lit. P. concl. 228. alios refero de Axiomat. iuris vsusq. axiom. 183.*****

In gloss. *Novissima.* Hanc glossam reputari singularem dicit Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 13. num. 12. in fine, ad probandum quod in vltimis voluntatibus clausula derogatoria, vel protestatio valet & tenet, ac impedit futuram obligationem, dum tamen fiat de voluntate expressa, vel tacita alterius partis.

In gloss. *Prohiberis, fin.* Notatur ad hoc pactum primo contrarium non tollere illud ipso iure, sed ope exceptionis, vt per Mort. in emptio iuris tom. 1. tit. 3. in pralud. num. 51. vbi num. 52. cum multis seqq. plura obseruat pro huius conclusionis intelligentia. Pactum de non petendo non tollit ipso iure actionem,

actionem, licet elidat civilem obligationem, cum producat exceptionem, Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 3. cum seqq.

SVM MARIVM.

- 1 Pactum appositum iuxta contractum incontinenti actionem parit, & num. 2. & 3.
- 4 Pactum seu conditio potest incontinenti apponi in contractu, etiamsi illo absoluto modo contrahentes aliò non diuerterint.
- 5 Incontinenti fieri dicitur quod fit paulo ante, vel post.
- 6 Postea interualum significat.

L. In bonæ. XIII.

Imp. MAXIMIANVS A. Mario.

- 1 Pactum appositum iuxta contractum incontinenti parit actionem. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *suprà hoc tit.* post omnes Hubert. Giphani. specialiter egit *super hanc l.* tom. 1. pag. 42. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Conan. comment. lib. 5. cap. 2. num. 7. & Alciat. lib. 5. paradox. cap. 1. Cuiac. lib. 10. observ. 24. Fachinæ. lib. 2. controuers. c. 99. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 52. Morl. in *emporio iuris part. 2. tit. 3. q. 4. num. 2.*
- 3 In gloss. *Actio.* Notatur ad hoc quòd ex quocunque pacto incontinenti appposito oriuntur due actiones, prior ex ipso contractu informata, & ad pactum extenta, altera præscriptis verbis, quæ ex eodem contractu nascitur, vt per Tiraq. de *retractu tit. 2. §. 1. gloss. 1. num. 3.*
- 4 In gloss. *Incontinenti.* ibi, idest, in ingressu, vel egressu contractus, &c. Notatur ad hoc quòd pactum seu conditio potest incontinenti apponi in contractu, etiamsi illo absoluto modo contrahentes aliò non diuerterint, vt per Tiraquel. tit. 2. §. 1. gloss. 5. num. 25. nam incontinenti fieri dicitur quod fit paulo ante, vel paulo post, vt per Negufant. de *pignori lib. 4. princip. num. 45.* Cardin. Mantica. de *tacitis & ambig. comment. lib. 2. tit. 15. n. 45.* cum aliis per me citatis de *ditionib. vsusq. diff. 1. §. 5. ex num. 5.*
- 6 In gloss. *Postea.* ibi, scilicet ex interuallo. Notatur ad hoc quòd dictio *postea*, significat interuallo. Corset. *foeg. 221. incipien. Postea*, Tiraquel. in l. si *unquam, verbo postea, ex num. 2.* Coulib. 1. var. cap. 14. num. 1. Ego ipse *diff. 27. num. 1.*

SVM MARIVM.

- 1 Stipulatio penalit dum incipit à præcedenti conuentione nuda, agitur ex stipulatu, non pacto.
- 2 Stipulatio penalit non vestit pactum nudum, & num. 3.

L. Si pacto. XIV.

Imp. GORDIANVS A. Celio militi.

- 1 Stipulatio penalit dum incipit à præcedenti conuentione nuda, agitur ex stipulatu, non pacto.
- 2 Et. Stipulatio penalit non vestit pactum nudum. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1.

suprà hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus, Curtius, & Ludou. Gozadinus.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, de illiusque intellectu agunt Alciat. ad rubr. de *verbor. obligat. num. 14.* & ibi Hicton. Vezin. n. 128. Iacob. de Nigris num. 51. Bart. in l. *lecta num. 8. ff. si certum pet. & in l. iurifcentium, §. quinzimo, mon. 5. ff. hoc tit.* Mayn. lib. 1. actionum cap. 2. pag. 5. Mathetilan. sing. 16. num. 8. in *sumot.* Conan. comment. lib. 5. cap. 3. num. 8. Aquilin. in rubr. de *verbor. obligat. n. 134.* fol. mibi 56. citatur per Alphan. collect. 572.

SVM MARIVM.

- 1 Pactum auferens liberam testandi facultatem invalidum est.
- 2 Fautor testamentorum præfertur fauori dotis.
- 3 Pactum de succedendo nullum est, & invalidum.
- 4 Pacifici non licet de hereditate viuientis, etiam inter eos, qui spem habent proximam succedendi, amplius vt num. 5. & limita vt num. 6. & 7.
- 8 Statuta diu apud Hispanos aduocata.

L. Pactum quod dotali. XV.

Imp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALERIAN. nobilis Cæs. Pactumeio.

Pactum auferens liberam testandi facultatem invalidum est. Item fauor testamentorum præfertur dotis fauori. Item pactum de succedendo non valet, & nullam obligationem inducit. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *suprà hoc tit.* post omnes Hubert. Giphani. tom. 1. pag. 49. in fine, & ex repetentibus Francisc. Curtius, & Martinus Monret à Cuenca.

Vulgaris est huius text. allegatio ad hoc quòd non licet pacifice de hereditate viuientis, etiam inter eos, qui spem habent proximam ad succedendum, vt in filiis. nam huiusmodi pactum de succedendo non valet, nec vllam obligationem inducit, vt per l. *Hisp. 33. tit. 11. part. 5. & l. 6. tit. 6. lib. 5. nua Recop.* Conan. comment. lib. 5. cap. 5. ex num. 7. Anton. Gom. l. 28. *Tauri, Mench. de success. creat. lib. 1. §. 18. n. 26.* Duen. reg. 130. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 44. vbi, quòd pactum factum cum filia vt æqualiter succedat cum matre, non valet, & num. 74. quòd pactum de perdena hereditate, idest, de non succedendo, non valet, Tiraq. de *iure primog. q. 6. num. 16. cum seqq. & num. 20. & 25.* Menoch. *conf. 1. num. 139. cum seqq. & conf. 92. ex n. 15.* vbi quòd nec etiam fauore matrimonij licet super hereditate pacifice, quia potior est fauor liberi arbitrij, quàm matrimonij, Guter. de *iuram. confirmat. part. 1. cap. 59. à princip. Valalc. de partition. cap. 16. à princip.* vbi rationem præstat, vel quia præsumit lex quòd filius pro modica re dimitteret multa, vel quia filij meritis inuitandi, non verò pactionibus adstringendi sunt. Fachin. *controuers. lib. 2. cap. 101. & lib. 5. cap. 84. & 85.* Craff. in §. *successio ab intestato quest. 9.* Pereg. de *fideicommiss. art. 51. num. 25.* latè Francisc. de *Barry de successiombus testati ac intestati lib. 2. tit. 3. per tot. Fufar. de substitut. & fideicommiss. quest. 308. num. 2.*

Amplia quamuis pactum supradictum, de quo 5 in hac lege, iuramento confirmetur, secundum Ordin. Reg. lib. 4. tit. 70. §. 3. latè Fufar. de *fideicommiss. quest. 308. num. 18. cum seqq.* Craff. d. q. 9. num. 7.

Peteg.

Peregr. d. art. 51. num. 24. Mench. de success. lib. 2. §. 18. num. 197. & 255. Covarr. in cap. quamvis pactum p. 3. in initio num. 3. ubi ait quod Bald. dum voluit pactum illud de succedendo, cuius mentio fit in hac l. quoad futuram successionem iuramento confirmari, ferè omnium consensu reprobatur, quamvis ipse paulo infra exilimetur quod si pactum fiat eo modo, quo in hac lege traditur, nempe per ipsum, cui succedendum est, iuramento confirmatur, Gutier. d. cap. 59. n. 5. cum quibusdam declarationibus, & moderationibus, quas præstat. Et hæc ampliatio locum habet quamvis pœnalis stipulatio pacto huiusmodi iurato interesse nomine adiecta sit, & conuenient in tabulis nuptialibus, ut dicit Crass. d. quest. 9. vel in transactione, seu in laudo arbitratorum, secundum Peregrin. d. num. 25. sic accipiens vxorem intuitu pacti & promissi ab aliquo sibi facti quod illam vxorem faciet heredem, non poterit ille, qui accipit vxorem sub eo pacto agere contra promittentem ad aliquod interesse, & nihilominus matrimonium valet, Ranchin. p. 1. concl. 241. non obstante contraria resolutione Menoch. conf. 92. quia in terminis illius consilij contraria observatio erat ex consuetudine, ut aduertit Peregr. d. num. 25. Quæ omnia extenduntur ut procedat licet pactum illud iuratum factum sit inter patrem & filium, ut videlicet filius succedat patri, secundum eundem Peregr. d. art. 51. num. 24. vers. hæc autem, ubi num. 32. idem dicit, etsi pactum conuersum sit per modum promissionis, vel donationis, ut si dixerit, *Dono tibi post mortem meam hereditatem meam, aut, successionem meam.* Denique præsens resolutio extenditur ut procedat licet iuratum pactum sit reciprocum, veluti si fratres, aut alij conuenerint de inuicem succedendo, ut scilicet superstes succedat ei, qui prior successerit sine liberis, Cacheran. decij. 300. Tiraq. d. q. 6. num. 24. Crass. d. §. 9. Peregrin. d. art. 51. num. 25. Fachin. controuerf. lib. 5. cap. 86. latè Francisc. de Barry d. tit. 3. n. 1. in fine, subdens quod non interest ut verba pacti, siue contractus foveant in vim successionis, aut in vim promissionis, in tantum, ut nec quidem in vim vltimæ voluntatis valeat.

6. Limita principalem conclusionem ut non procedat quando pactum de succedendo factum est inter milites, ut dicam in collect. ad l. licet, infra hoc tit. Vel factum est inter Principes licet recognoscant superioriorem, habentes tamen auctoritatem legis condendam in suo statu, secus in aliis nobilibus illustribus non habentibus huiusmodi auctoritatem, Peregrin. d. art. 51. num. 34. Francisc. de Barry d. tit. 3. num. 4. vers. secundo fallit. Vel factum est fauore pie causæ, ut per Capreol. de success. ab intest. lib. 1. num. 145. licet non improbabilius pactum illud non valere teneant Petr. Gregor. *Synagm. iuris* lib. 41. cap. 5. n. 27. Mench. de success. progress. lib. 2. §. 20. num. 19. Vel denique factum est inter coniuges, quo conueniuntur, quo superstes in casu non existentium liberorum præmorienti succedet, quod pactum valere tam de iure, quam de consuetudine Germaniz, dicit Andr. Gail lib. 2. obseru. 217. quem refert & sequitur Franciscus de Barry d. tit. 3. num. 4. in fine.

7. Limita deinde ut non procedat stante statuto, vel consuetudine, ut hoc pactum valeat, ut per Tiraquel. de iure primogen. quest. 6. num. 25. Mench. d. lib. 2. §. 18. num. 231. Crass. d. quest. 9. num. 8. Octau. Pedem. decij. 100. num. 4. in fine, Menoch. conf. 1. num. 163. & conf. 92. num. 52. Fufar. d. quest. 308. num. 46. Peregrin. d. art. 51. num. 55. Menoch. conf. 92. num. 52. Franciscus de Barry d. tit. 3. num. 8. ubi dicit hanc sententiam seruari in pactis dotilibus ex consuetudine Germa-

niz, & in Regno Franciæ, ubi ex Minar. lib. 5. cap. 90. subdit quod ut valeat pactum istud ex consuetudine Regni Franciæ, non sufficit ut fiat contemplatione matrimonij, sed debere fieri in ipso met. matrimonij contractu.

Hinc apud Hispanos duo principaliter statuta sunt, quorum saltem primum videtur corrigere decisionem huius text. ut in l. 6. tit. 6. lib. 5. noua Recopul. *Que si el Padre o la madre o alguno de los ascendientes prometio por contrato entre viuos de no mejorar a alguno de sus hyos o descendientes, y passare sobre ello escipura publica, en tal caso no pueda hazer la dicha mejoría de tercio ni de quinto, y si la hiziere que no valga.* Deinde que si prometio el padre o la madre, o alguno de los ascendientes de mejorar a alguno de sus hyos, o descendientes en el dicho tercio o quinto por via de casamiento, o per otra cosa onerosa alguna, que en tal caso sean obligados a lo cumplir y hazer, y si no lo hizieren que pagados los dias de su vida la dicha mejoría y mejoras de tercio y quinto sean anadas por fechas, &c. de cuius legis intellectu agit Gutier. d. cap. 59. num. 8.

SVM MARIVM.

- 1 Fideicommissum fratribus reciprocè ininunctum pacto remitti potest, & non 2.
- 3 Fideicommissum pacto gratuito remitti, si illi renuntiare potest, siue purum sit, siue conditionale, amplius ut mun. 4.
- 5 si Alienator res prohibita alienari eo presente, & non contradicente, cuius fauore facta est ea prohibitio, is ita sibi præiudicat, ut non possit eam alienationem retractare amplius.

L. Cum proponas, j. XVI.

Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
AA. Diaphanto.

Fideicommissum fratribus reciprocè ininunctum i. pacto remitti potest. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Barr. in l. de his, num. 6. ff. de transact. & in l. quæ Roma, §. fin. num. 17. ad med. ff. de verb. obligat. Duaren. lib. 1. de pactis cap. 4. num. 1. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 94. Cald. Pereira de renouat. emphyt. quest. 116. num. 52. ubi ait, quod Doctores hanc legem intelligunt, si seruis commodè applicari fideicommissario non posset, quoniam hic sermo erat de fratribus ius habentibus de presenti in re ipsa donata, quare contradicentes poterant donationem, seu alienationem impedire.

Fideicommissio persequutio cessat. Notatur ad hoc 3 quod pacto gratuito fideicommissum remitti, si illi renuntiare potest, siue purum sit, siue conditionale, ita Bursat. conf. 195. num. 11. lib. 2. Papon. lib. 16. tit. 4. art. 6. Ranchin. decij. p. 1. conclus. 181. Duen. reg. 359. Boët. decij. 147. n. 7. & 8. Afflicti decij. 38. num. 5. Olaf. Pedem. decij. 112. n. 16. Ioseph. Ludou. Pers. decij. 19. n. 6. Magon. Florent. decij. 102. n. 9. Caualecan decij. 36. num. 1. p. 1. Gam. Lusi. decij. 264. Don Garc. Maltrill. Sicilia decij. 65. num. 4. in fine, Cephal. conf. 196. n. 26. & conf. 620. num. 48. cum segg. Peregr. conf. 52. num. 16. cum segg. lib. 5. Gabr. lib. 4. commun. tit. de fideicommiss. conclus. 1. num. 22. Menoch. consil. 87. num. 27. cum segg. Crass. in §. fideicommissum, quest. 62. num. 1. Sin.

Sim. de Pactis de interpret. ult. volunt. fol. 372. n. 4. Intri. de substitut. cont. 3. q. 91. num. 6. Mench. de success. tit. de testatoris potentia §. 10. num. 182. Sfort. Odd. de refut. in integrum quæst. 85. num. 29. Gall. de exception. except. 26. num. 32. cum seqq. novissimè Francisc. de Barry in tract. de success. testat. ac intestat. lib. 8. tit. 14. num. 3. latè Eufar. de substitut. quæst. §. 87. num. 15. vbi num. 16. ampliat siue fideicommissum sit reciprocum, siue non, & num. 17. ampliat quoque procedere et si testator prohibuisset talem remissionem fieri posse, & num. 19. ampliat etiam ut talis remissio possit fieri etiam modico accepto, vel gratis.

In gloss. Citem proponas 1. ibi, item si vnus fratrium citem alter fraterrem venderet, præsum non contradixit, dico eum sibi fecisse præiudicium. Notatur ad hoc quod si alienatur res prohibita alienari eo præsentem, & non contradicente, cuius fauore facta est ea prohibitio, & in quem transferri debet, is ita sibi præiudicat, ut non amplius possit eam alienationem retractare, ita per hanc gloss. tenent Roman. conf. 457. circa propositam consultationem, in fine, Titiaq. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. num. 115. licet num. 156. contrarium resolueretur videatur; refert & sequi videtur Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 12. part. 4. in med. sed idem Cald. Pereira de renouat. emphyt. quæst. 16. num. 48. tenet hanc gloss. communiter reprobari, eo quod contrarium sibi magis placere dicat. & n. 51. in med. ait hanc glossam damnari dum vult fideicommissarium præsentem alienationi rei fideicommissio subiectæ & tacente sibi nocere, non minus quam si consensum præstetisset. Nihilominus tamen videtur huiusmodi glossæ resolutio amplectenda, quia citatis Abb. Alex. Deci. & Crauer. resoluit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 116. num. 1. fratrem præsentem alienationi bonorum fideicommissi, vel emphyteusis tacente præsumi remisisse ius suum, & num. 3. extendit ut locum habeat etiam respectu pretij quod hic frater sic consentiens recuperare non potest, & num. 4. limitat quando frater præsens & tacens impedire non potuisset alienationem etiam si contradixisset, quia tunc non præsumitur consensisse.

S V M M A R I V M.

1. Pactum siue scriptum, siue non, in scripturam redactum seruandum est.
2. Fides promissa, licet in scripturam non sit redacta, seruanda.
3. Scriptura in contractu emptionis, & venditionis, vel quolibet alio non requiritur, nisi in casibus in iure expressis, & determinatis.

L. Pactum quod bona fide. XVII.

Idem AA. Deximacho.

1. Pactum siue scriptum, siue non, in scripturam redactum seruandum est. Item fides promissa, licet in scripturam non sit redacta, seruanda. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetitibus num. 7. Franciscus Curtius.
2. Hunc text. formalem & expressum dicit Anton. Gotm. var. tom. 2. cap. 1. num. 17. in princip. ad probandum quod scriptura in contractu emptionis, & venditionis, vel quolibet alio, non requiritur nisi in casibus in iure expressis, & determinatis, de quo Paduj. in l. cum nota, num. 5. de transact. Valac.

de iure emphyt. quæst. 7. num. 1. Sutd. decis. 277. num. 1. Mench. controuers. vsusfreq. lib. 2. cap. 16. num. 7. vbi per hunc text. resoluit ad nullius dispositionis substantiam scripturam requiri nisi in casibus a iure expressis, cum scriptura solemnitas ad faciliorem probationem, non verò ad dispositionis substantiam desideretur.

S V M M A R I V M.

1. Correi debendi admissi ad solutionem diuisam à creditoribus, solidi onus à se abiciunt.
2. à Correis inducitur crediti diuisio, solidæque solutionis remissio, per receptionem partis debiti.
3. Condemnati simpliciter, intelliguntur pro viribus, licet obligatio & libellus concludant in solidum.
4. Creditor vbi partem debiti accepit ab vno ex reis debendi, tacite videtur conuennisse in crediti diuisionem.
5. Creditor partem petens ab vno, non potest postulare partem aliorum ab eodem, limita ut num. 6.
7. Diuisa obligatio non ducitur ex simplici receptione partis debiti, nisi ad sit aliqua expressa clausula, amplia ut num. 8.

L. Si creditores vestros. XVIII.

Idem AA. Iulio & Emilio.

Correi debendi admissi ad solutionem diuisam & separatam à creditoribus, solidi onus à se abiciunt. Item per receptionem partis debiti à debitoribus correis inducitur crediti diuisio, & solidæ solutionis remissio. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Hubert. Giphani in speciali explicat. huius l. tom. 1. pag. 44. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Petrus Stella.

De materia & intellectu huius l. vide Duen. reg. 266. Conan. comment. lib. 5. cap. 4. num. 3. Boët. decis. 59. num. 8. ad hoc quod condemnari simpliciter, intelliguntur pro viribus, licet obligatio & libellus procedant, & concludant in solidum, Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 1. tit. 5. num. 8. vbi quod si creditor partem debiti accepit ab vno ex reis debendi, tacite videtur conuennisse ut inter omnes fiat diuisio, neque quisquam nisi pro virili sua portione possit conueniri, Cald. Pereira de emptio. & vendit. cap. 33. num. 54.

Ne alter pro altero exigatur, prouidebit.] Notatur ad hoc quod creditor, qui partem ab vno petit, aliorum partes ab eodem postulare non potest, ut per Duen. reg. 266. Villalob. commun. opin. verbo diuisio, Cald. Pereira d. cap. 33. num. 56. asserentes exceptionem taciti pacti de non petendo iudici ex receptione partis debiti facta ab vno ex pluribus in solidum obligatis, quemadmodum soluens partem debiti, totum debitum agnouisset videtur; & idem Cald. Pereira citato loco respondet ad text. in l. reor, de fideiusor. vbi qui agit contra vnum pro parte, potest reintegrare petitionem suam, ut scilicet procedat nisi alius sit non soluendo, quoniam tunc in subsidium poterit iterum illum conuenire. Limitatur multipliciter principalis resolutio per Cald. Pereira d. cap. 33. num. 57. cum seqq. ut solum procedat quando reus soluit partem suam virilem, non plus, vel minus, alias induci nequit diuisio. Secundò quando fideiusor partem soluit tanquam si competentem & diuisam, secus verò si simpliciter soluat.

Tertiò

Tertio quando creditor recepit ab vno ex correis debendi partem suam fortis, seu debiti principalis, secus vero si recepit partem vsutatum debitum per ux promissam, aut alterius accessoris, quoniam ex huiusmodi perceptione non fit argumentum ad principale. Quarto quando creditor partem recepit cum clausula & protestatione exigendi in solidum, quo casu cessat diuisio debiti.

- 7 Vnde colligitur ex simplici receptione partis debiti non induci diuisionem obligationis, nisi addit illa clausula expressa, quod pro persona sua tantum soluit, vel adiciatur quod solutio fit pro portione, parte, aut quota debita, vt optime probat Cald. Petreia d. cap. 33. num. 61. cum seqq. & num. 64. ait non modo procedere quando alij correi sunt presentes, sed etiam si sunt absentes, & non soluendo, & n. 65. subdit hunc text. procedere in omni specie debitorum, dummodo in solidum sint obligati. & num. 66. extendit vt huiusmodi diuisio non modo propositi debitori qui pro parte sua soluit, ne conueniri possit ad reliquum, quemadmodum à principio poterat, sed etiam aliis correis, inter quos similiter dicitur facta diuisio pro vitili, quamuis absentes sint & ignorantes.

S Y M M A R I V M.

- 1 Pactum de inuicem succedendo à priuatis initum non habet vim vltima voluntatis, & num. 4.
- 2 post Mortem collatum colore donationis causa mortis, non subsistit.
- 3 Hereditas non datur per donationem causa mortis, aut codicillum.
- 5 Pacti de futura mutua successione permissum militibus. amplia vt n. 6. & intellige vt num. 7.
- 8 Pactum successione, vel hereditatis propria danda fauore pia cause valet.
- 9 Argumentum à milite armata militia ad militem celestis militiae validum.
- 10 Maritus & uxor fauore militum se inuicem institunt.
- 11 Pactum mutua successione donationi simile, sed non est vere donatio causa mortis.
- 12 Pactum reciprocum habet in se onus ob vicissitudinem.
- 13 in Donatione causa mortis non potest onus adici.
- 14 Voluntas vltima etiam in genere reperitur.

L. Licet inter. XIX.

Idem AA. Victoriano militi.

- 1 **P**Actum de inuicem succedendo à priuatis initum non habet vim vltima voluntatis. Item post mortem collatum colore donationis causa mortis non subsistit. Item hereditas non datur per donationem causa mortis, aut codicillum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
- 4 Ne donationis quidem mortis, &c.] Notatur ad hoc quod pactum de succedendo inuicem non habet vim vltima voluntatis, vt per Xuar. in l. quoniam in priuatis, in declaratio. leg. Regni. limit. §. n. 11. in princip. pag. 100. Tiraq. de iureprimis. quest. 6. n. 24. vbi ait quod super futura successione non valent pacta etiam vicissitudinaria, vt scilicet ex duobus priuatis, is qui superuixerit alterius rebus potiorat. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 28. pag. 299. Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 66. vbi dicit

hunc text. singularem & vnicum ad hoc quod potest dari & reperiri vltima voluntas in genere & inominata quæ non fit testamentum nec codicillum.

Tamen cum voluntas militum, &c.] Notatur ad hoc quod militibus permissum est de futura mutua successione pacti, vt per l. Hispan. 33. post med. tit. 1. part. 5. eleganter Xuar. in repet. l. quoniam in priuatis, vbi declaratio legis Regni limit. §. num. 10. pag. 510. vbi subdit quod pactum, & fides data inter milites de se inuicem instituendo non obligat ad illos adstringendos pactum adimplere, immo eo non obitante habent liberam testamenti factionem, & possent bona sua relinquere quibus vellent. Iarè Sarmient. lib. 2. selectar. cap. 5. per tot. vbi ostenditur qualis & que sit ea voluntas, quæ inter milites hic permittitur, Anton. Gom. l. 22. Tauri num. 18. vbi in hoc reputat hunc text. singularem & vnicum, & intelligendum esse ait quando tales milites essent in expeditione belli, per illa verba ibi, ad discrimen prely pergentes. & num. 21. vers. tertio, resoluit quod pactum huiusmodi etiam reprocurum non obligat milites vt necessarium & præcisè teneantur adimplere promissa, sed tantum valet si perseuerauerint vsque ad mortem in illa voluntate; secus vero si vellent reuocare. Menoch. conf. 923. num. 12. vbi loquitur etiam quando sunt extra castra, & num. seq. ampliat ad Marchiones & Comites, qui gaudent privilegiis militum, Honded. conf. 40. num. 19. lib. 5. Fular. de fideicom. q. 308. num. 42. Tiraq. de iureprimis. q. 6. num. 24. Cardin. Mantica de tacitis, & ambig. comment. lib. 12. tit. 34. num. 9. vbi intelligit hoc esse ius speciale vt pactum huiusmodi inter milites factum de futura successione valeat iure testamenti, seu vltima voluntatis, Bernard. Græuæ, ad præf. Camera Imp. lib. 2. concl. 126. Francisc. de Barry de successione. testati & intestati lib. 2. tit. 3. num. 4. vers. quam conclusionem, vbi post Mench. de success. creat. lib. 2. §. 18. num. 233. & Peregr. de fideicom. art. 51. num. 33. & 34. ait non procedere nisi in militibus, qui pergunt ad bellum. Sanchez in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 2. à num. 44. vbi num. 51. post Greg. Lop. d. l. 33. verbo dos, ait hoc procedere etiam vbi pactum non esset reciprocurum, quia hic text. procedit etiam si miles in non militem disposuisset, quia ex sola facti contingencia in hoc text. dispositio collata fuit in alium militem, & num. 45. sationem præstat quare valeat inter milites pactum mutue successione.

Quiquidem militum fauor extenditur ad pias causas, ita vt pactum successione, vel hereditatis propriæ danda fauore pia cause valeat, vt resoluunt Greg. Lop. d. l. 33. verbo caualteros, Xuar. d. limit. §. num. 10. post med. vers. & idem erit si illud pactum fiat ad pias causas, vbi insurgit contra hanc resolutionem, dicendo quod text. in presenti, loquitur in pacto reciproco successione post mortem, quod pactum non cadit in Ecclesiam, quia nunquam moritur, cap. gratiosè, de rescriptis. in 6. respondet etiam hanc legem locum habere quando pactum non esset reciprocurum. Iacob. Richius in tract. de vniuersalium cap. vlt. num. 24. habetur tom. 6. tractatum part. 1. Guiljelm. Bened. in cap. Raynuitus, verbo datus habens filias à num. 206. de testamentis. Tiraq. de priuilegiis. pia causa priuileg. 105. Anton. de Petra de fideicommissis. quest. 4. post num. 8. casu 2. limit. Sanchez in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 3. num. 51. Francisc. de Barry loco proxime citato. Valet enim argumentum à milite armata militie ad militem celestis militiae. Ego ipse de locis communibus. argument. iuris loco 71. num. 1.

Extenditur quoque huiusmodi fauor militum ad locum maritum

maritum respectu vxoris, illi enim possunt se iniuicem inlinere. Fichar. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 13. de testament. num. 23. pag. 40. Conan. comment. lib. 10. cap. 6. num. 6. Anton. Gom. l. 22. Tauri num. 18. Clar. in §. testamentum quest. 60. num. 1. Gam. Insit. decis. 231. num. 1. & decis. 246. num. 2. Burg. conf. 2. num. 6. Menoch. conf. 92. num. 48. & de pres. lib. 4. pref. l. 65. num. 20. Cardof. in praxi indicum, verbo testamentum num. 79. Valasc. conf. 117. num. 1. & conf. 178. num. 2. Ceual. commun. quest. commun. q. 178. num. 7. Benedict. Pinel. select. lib. 8. cap. 10. per tot. & a num. 17. & 40. & poterit huiusmodi institutio ab altero eorum pro sua parte reuocari. Burg. d. num. 16. & in l. 3. Tauri part. 2. num. 1215. alt. Burg. civilium quest. 2. num. 15. Mench. de success. resolut. lib. 1. §. 1. num. 10. Aluar. de coniect. mente defuncti lib. 2. cap. 2. §. 1. num. 97. Salaz. de usu, & consuetud. cap. 4. num. 27. Angul. ad leges meliorat. l. 2. gloss. 2. in princ. fol. 97. Crass. in §. testamentum q. 99. num. 2. Gutier. in cap. quoniam pactum n. 96. & practic. lib. 3. quest. 75. num. 32. Ceual. commun. quest. 265. num. 17. & quest. 310. num. 9. Molin. de Insit. tract. 2. disp. 13. Spin. in speculo testam. gloss. 18. n. 43. & 54. Richard. in §. igitur. n. 3. Insit. de papil. subtit. Cald. Pereira de nomia. employ. q. 7. num. 7. Benedict. Pinel. d. lib. 1. cap. 10.

11 In gloss. *Mortis causam* ibi, sed tamen non est. &c. Notatur ad hoc quod pactum mutue successione est simile donationi, at verè non est donatio causa mortis, ut per Sanchez in *precepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. cap. 2. num. 46. cum segg. vbi disputat an text. in *presenti* prohibens pactum mutue successione intelligatur comprehendere donationem cause mortis.

12 In ead. gloss. ibi, *hic autem etiam onus habet propter vicissitudinem*, &c. Notatur ad hoc quod pactum reciprocum, ut qui superuixerit rebus alterius potioratur, habet in se onus etiam propter vicissitudinem, ut per Xuar. in *repet. l. quoniam in prioribus*, limit. 6. num. 5. vers. *praterea* pag. 394. vbi ad hoc dicit hanc glossam esse famofam, & eam notat ad illud quod si factum inter fratres, ita quod quilibet donauit alteri omnia bona presentia, sub hac conditione quod superstes habebit bona premorientis, quod ista donatio non eget insinuatione, cum non sit donatio mera, immo continet onus propter vicissitudinem, de quo etiam Clar. §. *donatio* q. 2. n. 2. Molin. de *Insit. tract. 2. disp. 279. n. 9. vers. in donatione*.

13 Notatur etiam ad hoc quod in donatione causa mortis nullum potest adici onus, ut per Viuiam. tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 55. de *donat. causa mortis* n. 17. vers. & *finaliter* pag. 429.

14 In gloss. *Compendium*, fin. Notatur ad hoc quod vltima voluntas in genere etiam reperitur, hoc est, sub nomine generis; sed tamen illa, que reperitur, necesse est ut sit specialis, seu singularis alicuius hominis voluntas, que generaliter vltima voluntas dicitur absque alio nomine speciali, ut per Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 1. tit. 4. n. 2. qui dicit ita loqui & intelligi textum in *presenti*, Molin. de *primogen. lib. 1. cap. 12. n. 19*. vbi ait quod in iure dabilis est vltima voluntas simplex, generica, ac innominata stans in meris terminis vltime voluntatis, que testamentum, seu codicillum non sit.

SYMMARIUM.

- 1 *Traditio est optimus transferendi, & acquirendi modus, & num. 2.*
- 3 *Traditio non requiritur in spiritualibus & beneficalibus. Item in legatis, & vltimis voluntariis.* Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

bui, n. 4. Item si Principe, cuius est legum condere, vellet eo ipso solo titulo, absque traditione, dominium verum suum transferre in alterum, n. 5.

- 6 *Dominium quod fit.*
- 7 *Dominium directum non transferri ex prescriptione, vtile verò fit.*
- 8 *Alienatio, & translatio domini quando impediri possit.*
- 9 *Dominium non transferri sine causa habili, & legitimo titulo. Transfertur ex pacto additionis in diem, vel legis commissoriam, absque noua traditione.* num. 10.

L. Traditionibus. XX.

Idem AA. & CC. Mariali.

Traditio optimus est transferendi, & acquirendi domini modus, cum regulatiter dominium nequeat in alium transferri aliter quam per traditionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.* post omnes Hubert. Giphani. specialiter egit super hanc l. *101. n. pag. 47.* & ex repetentibus tom. 7. Franc. Curt. & Ludou. Godadini. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. *Hofianus* tit. 28. part. 3. vbi Gregor. Lopez gloss. 1. *Roman* sing. 433. Conan. comment. lib. 2. cap. 7. num. 1. Alphar. collect. 183. Hotoman. lib. 1. *insit.* quest. 11. & 12. Conri. lib. 1. disp. cap. 8. Zoaneet. *verum quid* cap. 1. Ciuiac. lib. 1. *observ.* 19. Chertian. *comm. opin.* lib. 2. tit. 3. num. 3. pag. 295. Auron. Comez l. 40. Tauri num. 16. & l. 45. num. 4. & l. 50. num. 27. Titac. de *privileg. p. causa*, *privileg.* 107. & de *inre mariti* §. 12. gloss. 2. num. 43. & de *consilii. limit.* 26. num. 5. & de *re tract.* tit. 2. §. 1. gloss. 7. num. 6. & 16. Donel. *comment. iuris* lib. 4. cap. 16. cum segg. Couat. *var. lib.* 2. cap. 19. in *princip.* Spin. in *speculo testament.* gloss. 4. *princip.* num. 93. Soar. de *Paz* in *practic.* tom. 3. cap. 6. §. 1. n. 8. Petr. Gregor. *synagm. iuris* lib. 20. cap. 10. num. 4. Surt. de *aliment.* tit. 8. *privileg.* 61. num. 5. Mench. *controuers. vltis* segg. lib. 3. cap. 69. a *princip.* Cald. Pereira in l. *ficu aratorum*, verbo *sua facultate*, num. 5. D. Ferdinand. de *Mendoza* de *pactis* lib. 3. cap. 2. num. 12. D. Barbof. p. 2. rub. ff. *soluto matrim.* num. 63. Mort. in *emporio iuris* part. 1. tit. 9. quest. 4. a *princip.* Less. de *Insit.* lib. 2. cap. 3. dub. 3. Cardin. *Mantic* de *tacitis & ambig. comment.* lib. 4. tit. 12. num. 70. cum segg.

In spiritualibus & beneficalibus cum ex solo titulo & institutione superioris acquiritur ius & dominium sine ulla traditione, ideo in his possessio & traditio necessaria non est, ita Spin. in *speculo testam.* gloss. 4. *princip.* numer. 93. Molin. de *Insit. tract. 2. disp. 3. mon. 17. & 18.* vbi resoluit quod ad comparandum dominium de re aliqua, siue illud plenum sit, siue non, prater titulum necessaria regulariter est traditio, seu apprehensio, nisi Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & aliis quibuscumque piis locis, ciuitatibus, vel in redemptionem captiuorum hereditas aliqua, legatur, aut fideicommissum est relictum, vel donationis titulo aliquid eis datum, aut etiam venditum est.

Idem in legatis, & vltimis voluntatibus, heres enim siue ex testamento, siue ab intestato succedat in bonis defuncti, continuo atque hereditatem adit comparat dominium illius absque ulla talium bonorum traditione & apprehensione. l. *cum heredes* ff. de *acquir. possess.* Duen. reg. 210. Cald. Pereira de *nomia. employ.* quest. 16. num. 23. cum segg. Molin. d. disp. 3. n. 18. vers. *secundum*, Cardin. *Mantic* de *tacit. & ambig. comment.* lib. 1. tit. 17. num. 12.

S Idem

- 5 Idem quoque si Princeps, cuius est leges conde-
re, velit eo ipso solo titulo absque traditione domi-
nium suarum rerum in alterum transferre, quia re
vera illud in eum transferatur, vide Conat. d. lib. 2. v. 1.
cap. 19. num. 1. Callan. in catal. glorie mundi. part. 2.
confid. 24. & p. 12. confid. 99. Tiraquel. de nobilit. cap. 37.
num. 57. Auendan. ad l. 44. Tauri gloss. 2. num. 3. Pe-
reg. de iure fisci lib. 1. tit. habentes iura fisci. num. 47.
& 48. Molin. d. disp. 3. num. 18. vers. quia vero, ubi ait
in contractibus non transferri dominium, nisi de-
voluntate Principis aliunde confer, Stephan. Gra-
tian. discept. forens. cap. 310. num. 5. cum segg. ubi tenet
quod dispositio huius leg. non habet locum in
Principe, nisi appareat de voluntate illius tacita, vel
expresse, & mon. 11. subdit quod in contractibus
Principum non requiritur traditio, & mon. 14. intel-
ligit dummodo possessio non esset ab aliquo occu-
pata, quia tunc per huiusmodi actum fiet ut, cum
alius sit in possessione, non transferatur possessio
civilis. Cald. Pereira post quest. forens. conf. 28. num. 25.
& de empt. & vend. cap. 13. num. 40.
- 6 Dominia rerum, &c.] Dominium quid sit, vide l.
Hispan. 1. tit. 2. part. 3. Sot. de Instit. lib. 4. q. 1. art. 1.
Cotub. de Lara. tit. 1. si quis a liberis. & c. si impub. 8.
mon. 56. Menchae. illustr. cap. 37. num. 6. & lat. in
praeft. lib. 1. de success. progressa ex mon. 176. Vacon. a
Vacuna lib. 2. decif. 3. Cald. Pereira de resol. em-
phyt. cap. 15. num. 40. Sayr. in claus. Regia lib. 9. cap. 2. n. 3.
In gloss. Et specificationibus 2. Notatur ad hoc
quod dominium directum ex praescriptione non
transferatur, vile vero sic, ut per Donat. a Fina tom. 2.
commun. opin. lib. 7. tit. 1. de acquirenda possess. num. 175.
pag. 210. Pinel. in authent. nisi, num. 36. de bonis ma-
tern. Couar. in reg. possessor. p. 3. in initio num. 2. Mench.
esa controuers. p. 1. lib. 2. cap. 54. a princip. Valasc. de iure
emphyt. lib. 1. quest. 15. num. 3.
- 8 In gloss. Non male, si. Nota quod in casibus in
quibus ex solo titulo sine traditione vera, vel ficta
transferatur dominium, qui habentur in hac gloss. in
eisdem potest impediri alienatio, & translatio domi-
nij solo pacto, & conuentione partium, ut per An-
ton. Gomez. L. 40. Tauri num. 15. vers. ex quibus infero
singulariter, Tiraquel. in l. si inquam, verbo reuertatur, p.
19. vbi ait quod in casibus in quibus dominium
ipso iure transferatur sine traditione, transferretur
etiam dominium ex statuto annullante contractum
sine alia traditione.
- 9 Notatur etiam ad hoc quod dominium non trans-
ferretur sine causa habili, & titulo legitimo, & non
sufficit sola traditio, ut per Alcatraz. conf. 435. m. 2. Tiraq.
de retrat. ad fin. tit. num. 54. Surd. conf. 4. n. 41.
- 10 In eadem gloss. ibi, fallit in pacto legis commissio-
ria, &c. Notatur ad hoc quod ex pacto additionis
in diem, vel legis commissoria transferatur domi-
nium absque noua traditione, ut per Tiraquel. de re-
trat. tit. 2. §. 1. gloss. 7. num. 3. & n. 7. Anton. Gomez
var. tom. 2. cap. 2. num. 30. vers. item etiam, Couar. lib. 3.
var. cap. 8. num. 1. vers. prima conclusio.

S V M M A R I V M.

- 1 Actio non datur ex pacto divisionis, sed exceptio,
quae tollitur in replicis.
- 2 Pactum in emptionibus nominatis non obligat si
tunc quo contraxeris, ex parte sua non adim-
plet contractum.
- 3 Ex contrahendis prius adimplere ille debet qui prior
agit ad contrahendum conditionali adimplendum.
- 4 Exceptio non obseruari contractus hinc ingressum

impedit, & dicitur litis finita. Semper opponitur,
licet statutum, vel lex regia omnes exceptiones ex-
cludat, num. 5.

6 Contrahens ex parte approbare, & reprobare ex
parte non licet.

7 Regula, Qui non facit quod debet, non recipit quod
oportet.

L. Cum proponas, ij. X X I.

Idem AA. & CC. Enfebio.

EX pacto divisionis non datur actio, sed exceptio,
quae tollitur ob fidem non seruatum in replicis.

Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. §. 1. num. 1.
sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Francisc. Curt.

Notatur ad hoc quod pactum in conuentionibus
nominatis non obligat, si ille cum quo quis contra-
xit, ex parte sua non adimplet contractum, quoniam
fides non est seruanda illi, qui fidem non seruauit, &
tunc potest rediri ad primam actionem, ut per Can-
dol. in praesi. iudicum & Aduocat. verbo pactum, n. 18.
Magon. Lucen. decif. 21. ex mon. 16. Conzal. ad reg. 8.
Cancell. gloss. 27. num. 5. Valasc. conf. 153. num. 15. vbi
ait regulam huius text. procederet tantum in contra-
ctibus innominatis, prout transactio in qua lo-
quitur, secus in contractibus nominatis, quia si tu
non impleas non statim, ego etiam possum penite-
re, & fidem tibi frangere, sed coges adimplere. Item
l. Hispan. 28. tit. 11. part. 3. censuit duobus vicissim
quid facturis iurantibus, vno eorum prius iuramentum
frangente, non esse alium perituum quod pro-
mittitur non adimplendo, vbi Gregor. Lop. gloss. inel-
ligit regulam procedere in obligationibus respecti-
uam secus in diuersis, Pinel. in rub. de rescind. vend. p. 2.
c. 2. num. 26. vbi ait procedere supradictam conclusi-
onem etiam in contractibus nominatis si uadente ratione.
Menoch. conf. 35. num. 2. vbi quod venditio, vel pa-
ctum ut violatum censetur, sufficit quod quid mi-
nimum immutatum sit.

Adimplere debet prius ille ex contractibus, qui
prior agit ad contractus conditionali adimplendum.
Alex. conf. 49. num. 4. vol. 2. Crauet. conf. 15. v.
num. 10. vol. 1. Olasc. decif. 1. num. 9. Gail. lib. 2. ob-
seruat. 17. num. 15. Ioseph. Ludou. commun. concl. 3. ob-
lat. 94. Veral. decif. 326. num. 1. part. 3. Surd. decif. 253.
a princip. Caadin. Mantie. de tacitis & ambig. conuen.
lib. 3. tit. 16. num. 15.

Exceptio non obseruari contractus impedit litis
ingressum, & dicitur litis finita. Bec. conf. 45. num. 11.
in fine, Menoch. conf. 55. num. 24. Ioseph. Ludou.
concl. 14. ampl. 8. Roland. a Valle conf. 69. n. 13. lib. 4.
Fulvi. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 57. mon. 29. Reul-
net. conf. 4. num. 4. lib. 1. Honded. conf. 83. num. 26.
vol. 1. Bufat. conf. 309. num. 8. Camilli. la Rata conf. 28.
a num. 18. Zanger. de except. p. 1. cap. 20. Malcard. de
probat. concl. 1187. m. 42. Anton. Fabr. in suo Cod. tit. de
exceptionib. decif. 43. Stephan. Gratian. discept. forens.
tom. 2. cap. 307. num. 15. etiam si defectus non imple-
menti sit in minimo, Malcard. conf. 1488. m. 25. Veral.
decif. 316. num. 23. Marefcor. var. lib. 1. cap. 88. n. 4.
Menoch. conf. 1. num. 368. & conf. 56. num. 6. Surd.
conf. 52. num. 35. & conf. 82. num. 3. & conf. 101. num. 1.
& conf. 400. num. 28. Barzi. decif. 36. num. 23. Magon.
Lucen. decif. 22. num. 18. Gail. Manent. decif. 38. n. 22.
Honded. conf. 86. num. 16. lib. 1. Ioseph. Ludou.
Perus. decif. 50. num. 3. Cöcien decif. 33. num. 4. Stephan.
Gratian. discept. forens. cap. 301. num. 15.

Quae quidem exceptio non obseruari contractus
semper opponi potest, licet statutum, vel lex Regia
omnes

omnes exceptiones excludat, Roman. conf. 144. col. 2. Rub. conf. 30. num. 4. Cephal. conf. 407. num. 19. lib. 3. Roland. à Valle conf. 53. num. 32. lib. 1. Crauet. conf. 127. num. 14. & conf. 348. & conf. 245. col. 2. lib. 4. etiam post sententiam diffinitivam, & in executione chartæ executoriæ, Afflict. decif. 220. à num. 4. Crauet. conf. 79. num. 5. Decian. resp. 60. num. 45. lib. 2. Menoch. d. conf. 5. n. 167. Morl. in empirio iuris part. 1. tit. 5. quest. 3. num. 25. Et potest suppleri à iudice etiam parte non petente, & ex officio. Cephal. d. conf. 407. num. 10. & conf. 148. mon. 144. lib. 3. Stephan. Gratian. d. cap. 307. num. 27. cum seqq.

6 Transactio vis, &c.] Notatur ad hoc quòd non licet partem contractus approbare, & partem reprobare, sed vel totum approbandum cum suis qualitatibus & causis, aut totum reprobandum, vt per Tiraquel. de retractu ad finem tit. num. 5. cum alijs multis per me citatis in praxi exigenda pensio. q. 1. num. 12. cum seqq.

7 In gloss. Notum. Notatur ad hoc quòd qui non facit quod debet, non recipit quòd oportet, vt per Surd. de aliment. tit. 7. q. 14. num. 36.

SYMMARIUM.

- 1 Admistrator non remittit debitum liquidum.
- 2 Tutor accipiendo solutionem pupilli debitores liberat non remittendo.
- 3 Remittere an sit donare, remissuè.
- 4 Tutor non potest donare ea, quæ sunt pupilli. limita vt num. 5.
- 6 Curator si remittit debitum pupilli, an & quando valeat.
- 7 Tutor, vel curator non potest gratis remittere ius pupillo competens.
- 8 Tutor potest donare pro dignitate parentis, cui pupillus successit. An & quando pacem facere pro pupillo, num. 9.
- 10 Filius minor an possit transigere super morte patris remissuè.
- 11 Tutor licet non possit remittere debitum liquidum, potest tamen non liquidum.

L. Pactum curatoris. XXII.

Idem AA. & CC. Archelao.

- 1 Admistrator debitum liquidum non remittit.
- 2 Item tutor solutionem accipiendo liberat pupilli debitores non remittendo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius. Vide Tiraq. in l. si unquam, verbo donatione largitus num. 171. 173. & 102. cum seqq. vbi late an remittere sit donare, Menoch. conf. 22. num. 14. vbi post Dec. conf. 402. n. 2. Ruin. conf. 107. num. 12. & conf. 176. num. 27. lib. 1. tenet per hunc text. tutorem ea, quæ sunt pupilli, donare non posse. idem citata hac lege resoluit Ioan. Garc. de donat. remunerat. num. 22. vbi limitat causam remunerationis, de quo etiam Viui. tom. 1. comun. opin. lib. 5. tit. 23. num. 11. D. Barbof. in l. si ante num. 17. in fine ff. soluto matr. vbi dicit probari in hoc text. secundum intellectum Curtij iun. & Alciati quòd si curator remittit debitum pupilli, hæc remissio non valebit cum contineat donationem; si tamen accedat consensus minoris mero iure, valebit ea remissio, ita ut ad eam rescindendam sit necessaria in integrum restitutio.

7 Non etiam remittentia, &c.] Notatur ad hoc Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

quòd tutor, vel curator non potest gratis remittere ius pupillo competens, vt per Cald. Percita in l. si curatorem, verbo sine curatore 120. & num. 119. resoluit quòd tutor potest donare & munera conferre pro dignitate & conditione parentis, cui pupillus successit, & verbo la si num. 27. disputat an minor possit restituere aduersus remissionem iniurie à suo tutore factam.

Aduerte quòd tunc demum tutor potest pro suo pupillo facere pacem, quando scilicet talis pax est eidem vilis & expediens, secus si pax non vilis, sed ignominiosa esset, vt per Pett. à Placa in epit. delict. cap. 45. num. 7. Sfort. Odd. de restitut. in integrum part. 2. quest. 85. art. 7. num. 44. Octau. Vulpel. in tract. de pace quest. 18. num. 4. Fatim. in praxi crimin. quest. 15. num. 62.

Verum autem filius minor possit transigere super morte patris, vide Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 66. vbi resoluit quòd si talis minor sit adultus, ipse cum auctoritate tutoris potest remittere ac concordiam & transactionem facere; si verò sit impubes potest solus eius tutor facere, nec iusto casu requiritur decretum, & auctoritas iudicis.

In gloss. Remittentia, vnic. ibi, sed ibi non erat liquidum, &c. Notatur ad hoc quòd licet debitum liquidum remittere non possit, secus tamen est in debito non liquido, vt per Kitchou. tom. 1. comun. opin. lib. 5. tit. 23. de admistrat. tutor. n. 13. pag. 761. Tiraquel. in l. si unquam, verbo donatione largitus num. 196. Ceual. comun. contra comun. quest. 306. per tot.

SYMMARIUM.

- 1 Filius pacto, & acceptilatione patri infcio & dissentiens non obest.
- 2 Filius pro patre non admittitur ad agendum ea, quæ mandatum speciale exigunt.
- 3 Soluens eis cum quo contraxit, liberatur.
- 4 Filius an si patri pecuniam mutuo dat, ipse relict sit solutio.
- 5 Monacho mutuantis relict soluitur.
- 6 Filius & seruus soluens ex proprio contractu liberatur.
- 7 Filius si vendiderit rem patris, ipso patre viuentis, effecto ei postea patris hæredi nocet venditio.

L. Filius paciscendo. XXIII.

Idem AA. & CC. Honorato.

Filius pacto, & acceptilatione patri infcio & dissentiens non obest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Vide pro materia huius text. Tiraq. de retractu lig. 3. §. 1. gloss. 10. num. 101. vbi dicit quòd filius pro patre non admittitur ad agendum ea, quæ mandatum speciale exigunt, licet secus sit è conuerso. Anton. Gom. 440. Tauri num. 50. vers. secundo, vbi citata hac lege ait quòd ius mihi quæsum ex contractu filij, vel serui, non potest ab eis mihi auferri. Conar lib. 1. cap. 6. num. 5. post princip. vbi tenet non esse admittendum præter patrem, aliquem ex consanguineis ad petendam in integrum restitutionem.

Vel debitum accipiendo, &c.] Notatur ad hoc quòd soluens ei cum quo contraxit, liberatur, vt per Surd. decif. 60. num. 8. vbi subdit tenere omnes in presenti, hoc procedere etiam si recipiens non esset do-

§ 2 minus

minus, & hinc infert, quod ubi plures sunt creditores eiusdem debitoris, licet ita vni solvere, vt alij non deat actio ad repetendum solutam pecuniam, quamvis solutio facta sit posteriori, & alius extet anterior, & hypothecarius creditor, & idem Surd.

4. *decis. 229. ex num. 9.* per hunc text. tenet quod si filiusfam. patris pecuniam mutuo dat, ipsi recte fit solutio, quamvis ex eo mutuo patri actio quærat, & refert Bartolum in *presenti*, hinc inferre Monacho mutuanti recte solui, & Baldum colligere quod filio & seruo soluens ex proprio contractu liberatur, & demum id totum verum asserit, etiam si contractus fit factus nomine alterius, quia ipsi nihilominus bene soluitur, cum enim fuerit approbata persona ad contrahendum, videtur approbata etiam ad recipiendam solutionem, Afflicti. *decis. 147. num. 2.* ubi tenet quod Monacho qui mutuauit potest solui, licet actio quæsit fit monasterio, & ibi Vrsul. in *addit. num. 3.* subdit quod debitor Monachi soluens ipsi Monacho sine consensu Abbatis liberatur, & etiam resoluit quod soluens ei, qui commisit crimen maiestatis ignoranter, & antequam fuisset isto crimine laesit, & accusatus, liberatur.

7. Nota quod si filius vendiderit rem patris, ipso patre viuente, postea ei heredi patris effectio talis venditio nocet, vt per Tiraq. de *iure mariti gloss. 8. n. 101.* ubi num. 7. agit de filio qui viuente patre liberauit debitores ipsius patris.

renuntiavit; conualescit enim, inquit Roman. ius renuntiantis per mortem eius, in cuius fauorem facta est renuntiatio, citatque textum in *presenti*.

Notatur ad hoc quod vbi alicuius personæ contemplatione facta fuit renuntiatio, illo defuncto, ea renuntiatio cessat, quia personalis est, & cum persona extinguitur, vt per Cald. Pereira *d. cap. 9. num. 16.* ubi dicit ad hoc bonum textum istum de quo in *presenti*. Et allegatur etiam ad hoc quod renuntiatio intelligitur facta sub conditione, firmo scilicet manente eodem rerum statu, at eo mutato, non subsistit, vt per Hieron. Gabr. *conf. 89. num. 6. & 10. vol. 1. Honded. conf. 36. num. 18. Surd. conf. 113. num. 33. & decis. 163. num. 13.*

Et etiam per hunc textum resoluit Boët. *decis. 7104. num. 3.* quod si sint duæ sorores, & illa quæ nubuit, facit pactum de non petendo hæreditatem paternam, non intelligitur per hoc renuntiare vt crescat sorori, sed solum prodest ei, cui fit pactum.

SVMMARIVM.

1. *Debitores suis patris creditorem ius non minuant, & num. 2.*
3. *Principi non potest alienare subditos inuitos.*
4. *Subditi possunt resistere domino ne alienet castrum & iurisdictionem, vt subiciantur alteri domino intellige vt num. 5.*

L. Debitorum. XXV.

Idem AA. & CC. Eucherio.

Debitores suis panis creditorum ius non minuant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Boët. *decis. 57. num. 3.* Conan. lib. 5. *cap. 4. num. 3.* Negulant. de *pignoriis, part. 5. membr. 1. num. 53.* Donat. à *Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. de patris, num. 28.* Surd. *decis. 74. num. 12.* vbi ait quod si debitor nihil expressè facere potest in præiudicium creditoris, vt probat text. in *presenti*, ita non tacite patiendo, & *decis. 286. num. 1.* ubi dicit conclusionem huius text. præcedere præcipue quando agimus de iure quæsito.

Ex hoc text. notat Riminald. ad *Salicet. Principem non posse alienare subditos inuitos*, ita Doctores in *cap. dilecti, de maior. & obediens.* resoluens quod subditi possunt resistere domino ne alienet castrum & iurisdictionem, vt subiciantur alteri domino, Rip. *repet. 11. tit. de diuersis rescript. aliis resp. 179. ex num. 3.* Afflicti. in *cap. 6. §. præterea ducatus, not. 3. num. 20. cum seqq. de probat. feud. alienat. per Federic. Neuzan. conf. 12. inter consilia feudal. Albert. Brun. num. 109. Palschal. de *patria potestate, p. 1. cap. 1. num. 33. & 34. Cephal. conf. 628. num. 23. vol. 5. Clauet. conf. 241. num. 6. & 7.* maxime quando alienatio fit à corona Regia ad alium dominum inferiorum, quia hoc casu interest vasallorum gubernium non mutari ob continuas molestias & vexationes, quas domini tetarrum suis vasallis faciunt, ita Luc. de Peña in l. *unica, de capit. civi. conf. exim. lib. 11. num. 10.* Ifern. in *cap. imperialem, de prohib. feud. alienat. num. 47. in fine, Tiraquell. de iure primogen. quest. 69. num. 6.* Scip. Theodor. *alleg. 10. à num. 58. & alleg. 45. num. 1.* Bobadi. in *sua politica lib. 2. cap. 16. num. 12.* Palschal. *d. cap. 1. num. 33.* Camil. de *Medic. conf.**

SVMMARIVM.

1. *Pactum hæredis putatiui intuitu initium vero hæredi non prodest.*
2. *Obligaciones & pacta ad veros hæredes transeunt.*
3. *Pactum de non petendo legatum aliquibus hæredibus factum alijs coheredibus non prodest.*
4. *Legatarius si vim ex pluribus hæredibus promissit non petere legatum, intelligitur pro sua tantum parte.*
5. *Renuntiatio emphyteusis facta in fauorem Titij, cessat mortuo Titio, & num. 6.*
7. *Sorores ubi sunt duæ, & illa quæ nubuit, facit pactum de non petendo hæreditatem paternam, non intelligitur per hoc renuntiare vt crescat sorori, sed solum prodest ei, cui fit pactum.*

L. Si actionem. XXIV.

Idem AA. & CC. Domina.

- P**actum hæredis putatiui intuitu initium vero hæredi non prodest. Item obligaciones & pacta ad hæredes veros transeunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
3. Probat hic text. pactum de non petendo legatum aliquibus hæredibus factum alijs coheredibus minime prodesse, vt per Cald. Pereira de *potestate eligen. cap. 9. num. 6.* ubi præstat rationem, quia pacta sunt personalia, & in fauorem vnus emissi, alijs non profunt, *l. si vnus, §. ante omnia, ff. hoc tit.* Vnde infert quod si legatarius vni ex pluribus hæredibus promissit legatum non petere, intelligitur pro parte sua dantaxat, ne quo modo alijs illa promissio profit quando de illorum portione nulla fuerit facta mentio; quia ratione, vt ille ait, vtiliter Roman. *conf. 12. dub. 2. col. 1.* resoluit renuntiationem emphyteusis factam in fauorem Titij per quandam Beatricem cessare, & extingui mortuo Titio, in cuius fauorem illa

conf. 50. num. 1. Fontanel. de pactis nuptialibus, tom. 2. clausula 4. §. 5. numer. 52. versio. vniuersitate Regia. Inellige, & declarata quod etiam maior pars vasallorum sponte consentiant alienationi, nihilominus ex quo eorum consensus tendit contra libertatem, vel strictiorem subiectionem, ideo non possunt aliis dissentientibus praeiudicare, sed minoris partis contradictio praefertur. l. 1. 2. & 3. ff. de liber. causa, Roman. in rub. ff. de arbit. num. 41. versio. secunda limita, laf. in l. iurisdictionem §. hodie, num. 8. versio. limita 1. §. ff. de pactis, Felin. in cap. cum omnes, de constitut. num. 18. col. 2. versio. quinto fallit, Andr. ab Exea ibid. num. 168. Ludon. Gom. in §. item Seruiana, Instir. de aq. num. 41. versio. imo si maior pars, Villag. de alienat. verum Eccles. lib. 1. cap. 37. Rolent. de feudis cap. 9. memb. 1. conclus. 61. num. 13. ibi, sed tamen consensus maioris partis minori non obest parti, cum de singulorum iure agatur. Camill. Salernit. in addit. ad Neapolitan. in prout consuetud. Neapol. verbo magna est Principis potestas, pag. 32. Camill. de Curte in diuersis iuris feudali part. 1. versio. licet autem verissima & indubitata sit conclusio num. 70. col. 3. Neuzan. conf. 12. inter consilia feudalia, Albert. Brun. num. 116. Capiblane. in tract. de Baronib. prag. 8. part. 3. num. 157. pag. 119. Ioan. Bapt. del Thoro in compendio decis. 1. D. versio. demaniam an sit concedendum, pag. 154. Philip. Palschal. d. part. 1. num. 38. Camill. de Medicis Neapol. consuet. 50. num. 1. cum seqq. & conf. 118. num. 13. & conf. 166. per tot. vbi late probat maiorem partem non posse minori in hoc iure demanij praeiudicare, Fabi. de Anna conf. 55. ex num. 26. lib. 1. Scip. Rouit. super prag. Regis Neapol. prag. 63. de officio procurator. Casaris num. 20. & 21. Anton. Gabr. commun. tit. de iure quasto non tollendo, concl. 8. num. 91. Camil. de Larata conf. 84. num. 8. cum seqq. Nouat. ad prag. Neapol. collect. 168. n. 14. & quest. forens. lib. 1. quest. 106. n. 7. & quest. 129. num. 8. & 9.

SYMMARIUM.

- 1 Creditor non adstringitur ad seruanda pacta hereditum debitoris.
- 2 Obligatio defuncti diuiditur inter heredes pro portione.
- 3 Ius honorarium quid antiquum.

L. Pacto successorum. XXVI.

Idem AA. & CC. Cornelie.

- 1 Creditor non adstringitur ad seruanda pacta
- 2 hereditum debitoris. Item obligatio defuncti diuiditur inter heredes pro portione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc titul.

Vide de materia huius text. Bart. in l. legitima, num. 5. ante medium. ff. hoc tit. Socin. iun. consil. 94. num. 29. lib. 2. Aym. consil. 241. num. 4. & 15. Neguliant. de pignori. part. 5. membr. 1. num. 5. versio. sed etiam.

- 3 Quod & in honorario, &c. Honorarium ius antiquum appellatur, quod ex edictis Praetorum descendit, sicut, vt Papinianus scribit, ad honorem Praetorum nominatum, Caluin. in suo Lexic. iuridic. verb. honorarium ius.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

SYMMARIUM.

- 1 Pactum nudum appositum contractui stricti iuris veterem actionem infirmat, & nouam parit. Appositum stipulationi vestitur coherencia stipulationis, num. 2. & 3.
- 2 Alium censetur esse correspectiuum quando vnus causa alterius conficitur.
- 3 Post adiunctionem particula statim, nullum, aut modicum interuallum significat.
- 4 Vltra permitti & exigi possunt causa remunerationis.
- 5 in Contractu innominato ante implementationem oritur saltem naturalis obligatio, vt secuta, oritur obligatio civilis.

L. Petens. XXVII.

Idem AA. & CC. Aurelio Chresimo.

Pactum nudum appositum contractui stricti iuris veterem actionem infirmat, & nouam parit. Item pactum nudum appositum stipulationi, vestitur coherencia stipulationis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. post omnes Gubert. Giphani. specialiter egit de hac lege tom. 1. pag. 51. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, Bulgatinius de Bulgatiniis, & Ludonici Gozadini.

Hanc eandem conclusio. ex hoc text. desumunt Alciat. lib. 5. paradoxor. cap. 2. Conan. commentar. lib. 5. cap. 3. num. 8. Torniel. ad rub. de verbor. obligat. num. 34. & 51. Forcatul. in necymant. sur. dial. 50. num. 5. Cuiac. lib. 10. obseruat. 14. Vacon. à Vacuna lib. 5. declar. 67. à prime. vbi pactum cum aliud nudum, aliud vestitum. Donat. à Fina tom. 1. commentar. opus lib. 2. tit. 3. num. 25. versio. ex pacto, & num. 46. & num. 52. Mench. de testatoris potentia lib. 1. §. 3. n. 13. versio. 36. Moel. in emptorio iuris civilis part. 1. tit. 3. quest. 4. num. 3. vbi ait quod pactum de quo in hoc text. non continet quod diuersum ab stipulatione, sed idem, ita vt significet Imper. per stipulationem confirmari pactum, siue subsequatur, siue antecedit, cum firmatum aliarum obligationum gratia inueniente sint stipulationes l. 5. §. conuenientialis, ff. de verbor. obligat.

Doctores ex hoc text. colligunt quod actus correspectiuus esse censetur quando vnus causa alterius conficitur, vt per Deci. hic num. 13. Tiraq. in l. si vngquam, verbo donatione largitus, num. 118. Crauer. conf. 298. num. 13. Menoch. conf. 156. num. 14. vbi num. 15. subdit quod ea est correspectiuorum actuum natura, vt si vnus extinguitur, & alter pariter annuletur, & num. 16. quod in contractibus, quorum vnus sine altero non fuisset celebratus, si vnus contrahentium non satisfacit, & implet ex sui parte, totus ipse contractus volente aduersario rescinditur.

Sed post statim interpositum sit. Notatur ad hoc quod dictio post adiuncta particula statim nullum, aut modicum interuallum significat, vt per Tiraq. in l. si vngquam, verbo postea n. 17. Et quod factus dicitur heri ante si fiat post incontinenti, per hunc text. dicit idem Tiraq. de retract. tit. 2. §. 1. gloss. 5. num. 3. vbi num. 1. probat quod quod post, vel ante actum statim sunt, in ipso facta fuisse videntur.

In gloss. Petens 1. ibi, sed si daret usuras, &c. Notatur ad hoc quod vltus permitti & exigi possunt causa remunerationis, cum videlicet creditor se per illas oneravit ad aliquid æquale faciendum, vt per Tiraq. qui hanc gloss. ad hoc dicit notabilem in l. si vngquam, verbo donatione largitus, num. 62. Neguliant. de pignori. p. 4. post princip. num. 40. ad fin.

S

In

- 7 In ead. gloss. ibi, *resp. non quia ab initio fuit natura tantum naturalis obligatio*, &c. Notatur ad hoc quod si in contractu innominato non implementum oritur saltim naturalis obligatio, re sequuta oritur obligatio civilis, vt per Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 8. num. 4. in fine ante vers. secundo, & principaliter, vbi ait hanc esse communem opinionem.

SYMMARIUM.

- 1 Præstatio diutina non vestit pactum nudum.
- 2 Pactum nudum non corroboratur ex pluribus præstationibus & solutionibus infectis.
- 3 Tempus non est modus inducenda obligationis.
- 4 Præstatio certorum annorum eius quod nudo pacto conuenit præstari, an inducat obligationem ad præstandum in futurum indubitum solutum, contrahitur.
- 5 Solutio facta etiam per decem annos non inducit per se obligationem pro tempore futuro.
- 6 Si certis annis, de pactis, conciliatur cum l. excepto, locati.

L. Si certis annis. XXVIII.

Iidem AA. & CC. Leontio.

- 1 **D** iutina præstatio non vestit pactum nudum. Ex pluribus præstationibus & solutionibus infectis pactum nudum non corroboratur. Item tempus non est modus inducenda obligationis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. m. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Ludovicus Gozadinus.
- 4 Probat hic text. quod præstatio certorum annorum eius, quod nudo pacto conuenit præstari, non inducit obligationem ad præstandum in futurum indubitum solutum, nisi stipulatio intercesserit, cuius contrarium videtur probare l. cum de in rem verso, ff. de versur. dum habet quod tempus longum decennalis præstationis inducit obligationem vt in futurum quoque soluantur vltra: quæ iura quodammodo sibi repugnantia omisit aliis solutionibus ita concilianda sunt, scilicet quod aut quis vult probare pactum nudum, quod quidem est inefficax de per se iure communi, per decennalem præstationem, & tunc tempus nihil præstat, quia non facit, nec inducit obligationem efficacem: idem esset si pactum nudum non præcessisset, sed solum diutina præstatio, & per eam solam vellet quis probare debitum, seu obligationem, & ita procedit text. in presenti. Aut verò quis allegat obligationem efficacem, & sic stipulationem præcessisse, & ad probandum id adducit diuturnitatem temporis, & tunc sufficit, & admittitur talis probatio, quia hoc casu tempus non inducit obligationem, sed probat esse inductum, & ita procedit, & intelligitur text. in dist. l. cum de in rem verso, & hunc esse verum intellectum & concordiam ad hæc iura tradit Gutier. in repet. l. nemo potest ff. de legat. 1. num. 199. Flores de Mena var. lib. 1. quest. 2. num. 12. & 17. Perez de Lara de capellan. & annuif. lib. 1. cap. 12. ex mem. 3. vbi n. 9. quod in hac lege non potuit præsumi titulus, quia apparebat expressis titulus inualidus, qui erat pactum nudum, & sic in terminis huius leg. nihil proficere potuit præstatio aliquorum annorum, etiam si esset longissima & immemorialis. & num. 11. subdit quod potest etiam responderi quod in hac lege non fuit diuturna, seu decennalis præstatio,

sed aliquotum annorum, in quo etiam casu procedere ait l. creditor, de usuris. Vide pro horum iurium materia & intellectu Cortas. lib. 2. miscel. 3. c. 15. Thoming. decis. 33. Menchac. lib. 2. controuers. illust. cap. 61. & 85. Magon. Lucens. decisio. 146. Ioan. Bapt. Costa de falsis scient. & ignor. cent. 1. dist. 43. num. 2.

Vnde vulgaris est huius text. allegatio ad illud quod solutio facta etiam per decem annos, de per se non inducit obligationem pro futuro tempore, de quo an & quando verum sit, vide Paris. cons. 77. a num. 41. lib. 3. Tiraquell. de prescript. §. 1. num. 13. cum seqq. Balb. in simili tract. 2. part. tertia princip. quest. 10. fol. milu 71. cum seqq. Couat. in reg. post seffor, part. 2. §. 4. num. 2. & var. lib. 1. cap. 17. num. 11. vers. sed quia in medio, Mascard. de probat. concl. 483. num. 1. & 2. vbi resoluit quod debitum præsumitur præcessisse ex solutione decem annorum, nisi fieret vna solutio per decem annos, & conclus. 1362. Menoch. de prescript. lib. 3. presumpt. 131. num. 56. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 208. ex num. 1. vsque ad num. 15. & cap. 562. ex num. 46. Flores de Mena var. lib. 1. quest. 2. per tot. latè Surd. de aliment. tit. 8. princl. 22. a princip. vbi firmat conclusionem quod solutio facta per decem annos de per se non inducit obligationem pro futuro tempore, sed necesse est allegare titulum, & probare solutionem decennalem, & a num. 28. dicit quod quando solutio non esset facta in singulos annos, sed vnica solutione præstitisset quæ alimenta pro tribus annis, tunc ea solutio non induceret obligationem pro futuro tempore, Valasc. de iure emphyt. quest. 8. num. 18. vbi resoluit quod si quis ad titulum emphyteusis soluat alteri vnicam & vniformem pensionem per decem annos, præsumitur concessa emphyteusis, licet instrumentum emphyteuticum, aut alius titulus non ostendatur, Cald. Percira de renouat. emphyt. cap. 15. num. 12. cum duobus seqq. vbi asserit quod ex possessione decennalis præsumitur titulus allegatus, Felician. de Solis de censib. lib. 2. cap. 5. num. 24. Alexand. Raudens. cons. 10. num. 129. Rodetic. de annuis redditib. lib. 1. quest. 15. a num. 5. Garc. Mastrill. Sicilia decis. 227. D. Barbof. in l. qua dotis 34. num. 53. ff. soluto matrim. & in l. 2. de prescript. triginta, ex num. 109. cum multis seqq. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. comment. lib. 3. tit. 15. num. 52. cum seqq. Ioan. Garcian. reg. 465. vbi refert Bernard. reg. 26. & alios.

Pro intellectu & conciliatione huius text. cum l. excepto, locati, vide Pincl. in rubr. de rescind. vendit. pari. 2. cap. 7. num. 7. vbi ait inter has leges nullam esse repugnantiam, quia in d. l. excepto, non oneratur aliquis in futurum ex præteritis solutionibus: in hac verò l. agebatur de aliquo onerando ad soluendum ex præteritis in futurum, causa non probata cum alterius re non fruebatur.

SYMMARIUM.

- 1 Privilegio fori remonari potest.
- 2 Declaratur textus l. si quis in conscribendo, de pactis, & num. 3. & 4.
- 3 Cingulum id est privilegium militare.
- 4 Mulier non est dignitas.
- 5 Remonari quilibet potest fauori suo.

L. Si quis in conscribendo. XXIX.

Imp. IVSTINIAN. A. Iohanni P. P.

¹ Privilegio fore potest renuntiari. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *non. i. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

De hac conclusione vide Perez l. 3. *vers. sed est dubium in fine. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 469.* Aloyf. Rice. in collect. decif. p. 4. collect. 750.

² Difficilis est hic text. dum constituit in fori pre-
scriptione ius esse renuntiari sacerdotij prerogati-
uz, quasi id certatur in iure priuatorum: quod
grauē autē durum videtur cum Sacerdotibus ne
quidem iudicum ecclesiasticorum iurisdictionem
prorogare fas sit sine sui diocesani licentia, *cap. significasti, de foro comper.* cum citatis per me in pra-
xi exigendi personis, quasi... a princip. pertinet enim
ad boni pastoris officium oues suas cognoscere, atque
eas pro cuiusque natura pacemque propellere, vt
verbis Domini expressum est. Neque eis iuri publico
renuntiare licet quod sacris & Sacerdotibus, & ma-
gistratibus definitur, l. 1. *§. ius publicum. ff. de iustit. & iure, cap. ius publicum 1. dist. vt eo sperto apud iudices profanos causam dicant, cap. si diligenti, de foro comper.*

³ Pro quorum iurium conciliatione, & intellectu
videndi sunt Felician. de censib. tom. 2. lib. 2. cap. 3.
num. 4. pag. 106. Eduard. Caldeira de erroribus pra-
gnat. lib. 2. cap. 2. per totum, Anguian. de legibus, lib. 2.
controuers. 21. num. 38. cum seqq. Et illa videtur ve-
rior interpretatio, præsupponendo quod olim Mo-
nachi vniuersique fexus & Clerici conueniebant
in prouincijs apud Præsidem, in vbe apud Præse-
dum pratorij, & vocati ad forum venire compe-
lebantur ex constitutione Leonis in l. omnes, vt
vbiunque, de Episcop. & cleric. & actore volente
conueniebantur coram Episcopo, l. decernimus, de
Episcop. audient. Immo poterant quomodo mallerent
iudicem eligere, scilicet aut Episcopum, aut Præse-
dum prouincie, nec licebat eos ad alios iudices
trahi. Vnde nil mirum si pactiones illæ, de quib.
in hoc textu, valeret, cum versarentur circa
priuatam Clericorum vtilitatem, quam singuli per-
cipiebant ex publico privilegio, nec illis tempori-
bus compertum fuit quod tales renuntiationes ordi-
ni clericali nocumentum inferrent, quas postea
docuit experientia statui ecclesiastico iniurias esse,
viliusque fuit Principibus ecclesiasticis, maxime
Innocentio III. Pontifici Max. vtile, & glorio-
sum futurum, si Clerici à cæteris secularibus in li-
tibus, & contentiōibus fegregarentur, in quem
finem in lucem emisserunt quamplurima saluta-
ria decreta, quorum agmen ducit text. in d. cap. si
diligenti.

⁴ Varij quidem ac adinimic contrarij existerē
Africanus Iureconsultus in l. si conuenierit, ff. de iurisdic. omnium iudic. & Imperator Iustinian. in præsentis
textu, in ea quæstione dissoluenda an pacto de liti-
gando coram iudice non suo quis stare cogi possit
Pro quorum iurium conciliatione laborant Accurs.
Odofred. Alexand. Deci. Socin. Bald. & alij Ordina-
rij in præcatis viribus, Nicol. de Salis in suis sci-
entibus iuris civilis pag. 1. Ioan. Corra. lib. 4. *msell.*
cap. 5. Fachin. controuers. iuris lib. 1. cap. 61. Marc.
Anton. Delci. in annot. ad d. l. si conuenierit, & ibi Go-
uean. num. 5. Euerard. Bronchorst cent. 1. *affera. 24.*
Anton. Fab. in suis Rationalib. in Pandectis, in d. l. si
conuenierit, Iul. Pac. cent. 1. tit. de iurisdic. quæst. 60.

Nicol. Genoa de conciliatione legum qua in toto cor-
pore iuris civilis vniuersam quasi ex diametro sibi contra-
rarij videbantur, pag. 401. alias 611. vbi existimat ve-
rissimum intellectum illum Petri Rebuffi in d. l. si
conuenierit, in princip. dum satis est quod in casu
ipsum Africanus intercessit nuda conuentio extra iu-
diciam facta inter partes, seu pactum nudum, quod
obligationem non parit, vt scribit Vlpian. in l. in-
risgentium, ff. de pactis, vt constat ex eius verbis ibi,
pringsquam aduersus mutata sunt voluntas. Nam ver-
bum adeo, capitur pro accedo, quasi ad iudicem eo,
& deinde ex eo verbo, conuenierit, quod regulariter
& in dubio ad nudum pactum coëreeret, & non
importat stipulationem nisi eidenter materia subi-
iecta exigat, vt in l. lecta, ff. si certum petatur, ideo
non mirum si licet vniuersique ipsarum partium ab
ipsa conuentione extrajudiciali resillire. In casu au-
tem textus in præsentis conuentio facta fuit in in-
strumento cum solemnī stipulatione de responden-
do coram iudice aliquo; ergo nil mirum si contra-
rium hic statuitur, stipulatio enim obligat, quamuis
pactum nudum non. l. pacto, *sup. hoc eodem tit.* Hoc
idem videtur infirmare Motl. in empirio iuris civilis,
part. 1. tit. 2. de iurisdic. omnium iudicium, in prælat.
num. 117, dum verius existimat in dicta l. si conue-
nit, ideo potuisse partem recedere & penitere à
promissione, quia ante additionem iudicis conuentio
fuit nuda, & ideo non potuit compelli promittens.

Non osurum fore prescriptione propter cingulum, &c.] 5
Id est, militare privilegium, vt per Guid. Pancirol.
in thesauro vniuers. lib. 1. cap. 1. vbi ait quod hoc
cingulum purpura, autque intextum ductores mi-
litem gestabant.

Militia sua, vel dignitas, &c.] Ergo militia digni-
tas non est, vt per Roman. sing. 505. Tiraquell. in tract.
de nobilit. cap. 3. num. 5. Ioan. Garcian. reg. 135. vbi ex
Guid. pag. 33 v. §. militia, addit quod licet non sit
dignitas, nobilitas.

Omnis licentiam habere hic, qua pro se introducta 7
sunt, renuntiare.] Notatur ad hoc quod quilibet re-
nuntiare potest favori suo, vt per Socin. regul. 139.
Damas. regul. 138. Aloyf. de Alber. singul. 87. Cassan.
in catalog. gloria mundi, part. 7. consil. 13. Martil. sin-
gul. 551. Tiraquell. in tractat. de morti, part. 7. declarat. 1.
num. 1. & 4. & de iure primogen. quæst. 24. à num. 4.
Alphan. collectan. 447. Donel. comment. iuris civilis
lib. 18. part. 3. col. 9. vers. deinde, Mascard. de probationib.
conclus. 1269. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 41.
& consil. 910. num. 1. Sord. consil. 198. mon. 2. Aloyf.
Rice. in collectan. decif. part. 1. collect. 133. vbi oc-
cassione huius regulæ plures casus decisos collegit, in
quibus quis potest, vel non iuri suo renuntiare,
Anton. Gomez. variar. tom. 2. cap. 13. num. 17. Motl. in
emporio iuris part. 1. tit. 1. in prælat. num. 19. & tit. 10.
de locato quæst. 2. num. 12. D. Barbof. in l. alia, §. ele-
ganter, num. 12. cum seqq. ff. soluto matrimonio. Cardin.
Mantic. de tacitis & ambiguis comment. lib. 12. tit. 18.
num. 10. Cardin. Tusch. tom. 6. lit. R. conclus. 170.
cum seqq. Azor. institutionum moralium part. 1. lib. 5.
cap. 22. quæst. 10. Monet. de op. canon. cap. 3. mon. 107.
& cap. 6. num. 4. Mar. Antonin. variarum resolutionum
lib. 1. resolut. fin. casu 13. Ferrer. in consuet. Cathalon.
gloss. 4. num. 86. Soar. de legibus lib. 8. cap. 33. Rot. de-
cis. 265. mon. 3. apud Farinac. part. 1. recentior. Donat.
à Fina tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 3. num. 110.
pag. 304.

SUMMARIVM.

- 1 Pactum quo disponitur de hereditate viventis, non valet dissentiente illo, de cuius hereditate agitur, aut consentiente non ad mortem in consensu perseverante, & non. 2. nec confirmatur iuramento, n. 3. nec valet favore pia causa, num. 4. nec denique fronte statuto, vel consuetudine, ut pacta futura successione abique consensu eius de cuius hereditate agitur, valerent, num. 5.
- 6 Pacifici non possunt filij de hereditate parentum superstitum abique eorum consensu.
- 7 Renuntiatio, siue pactum circa hereditatem persona incerta valet.
- 8 Renuntiatio hereditatis persona viventis si adsit consensus illius, de cuius hereditate pactum inquit, valet talis renuntiatio, & quodcumque aliud pactum circa illam hereditatem initum.
- 9 Pactum de futura successione querenda valet, quando ille, de cuius successione agitur, consentit, & in huiusmodi consensu perseverat usque ad mortem, limita. ut num. 10. Sufficit autem tacita illius consensus revocatio, num. 11. & 12.
- 13 Pactum cum extraneo de bonis fideicommissi an fieri possit vivente gravato.
- 14 Spes succedendi in filio vivente patre non est legitima.
- 15 circa hereditatem tertie personae viventis non potest fieri donatio, stipulatio, hypotheca, seu quivis alius contractus.
- 16 Pactum remunerationis hereditatis persona viventis abique eius consensu non valet, quamvis non sit de tota hereditate, sed de eius parte.
- 17 Fisco locus fit quando quid auferitur propter laesos bonos mores naturales, siue iuris gentium.
- 18 Donatio hereditatis per viam contractus validam.
- 19 Pactum veniens in consequentiam alterius contractus precedentis valet.

L. De quaestione. XXX. & ult.

Idem A. Ioanni P. P.

- 1 Pactum quo disponitur de hereditate viventis, non valet dissentiente illo, de cuius hereditate agitur, aut consentiente non ad mortem in consensu perseverante. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra* hoc tit. & ex repetitis tom. 7. Franciscus Curtius, & Ludou. Gozadinus.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, multisque exornant, l. *Hispian.* 13. tit. 5. part. 5. & l. 33. tit. 11. part. 5. *ubi gloss.* 2. *Inf.* in *Liurigenium*, §. *fi autem*, num. 2. cum duobus *segg.* ff. hoc tit. Socin. reg. 344. cum *segg.* Bernard. reg. 524. Alexand. conf. 28. vol. 5. Matfil. *sing.* 335. Stephan. Forcatul. in *negotiant. iuris*, dialog. 5. num. 4. Alphar. collect. 93. Pille. *quest.* 67. Anton. Gom. l. 22. *Tauri* num. 30. & *variar.* tom. 1. cap. 11. num. 14. *post princip.* Ioan. Garc. reg. 335. Guilielm. Benedicte. in cap. *Raynatus*, de *testam.* verbo *duas habens filias*, num. 245. cum *segg.* Roder. Xuar. in l. *quemiam* in *prioribus*, de *insolite*, testam. limit. 5. ad *legem Regni* ad num. 1. Gail lib. 2. *observ.* 125. & *segg.* Couart. in cap. *quamvis pactum* p. 3. in *initio* num. 5. & 8. & ibidem Ioan. Gutier. in *initio* repet. illius text. num. 4. & 5. & verbo *improbes lex civilis*, num. 2. & de *iuram. confirm.* p. 1. cap. 5. a *princ.* Donat. a *Fina* tom. 1. *commun. opin.* lib. 2. tit. 5. num. 28. *vers.* *pactum super hereditate*, Turzan. ibidem num. 80. Viui. num. 81. Angon. Gabr. lib. 3. *commun. tit. de pactis*, conclus. 1. num. 11.

Hippol. conf. 106. num. 12. Tell. Fernandez l. 6. *Tauri* num. 64. Tiraquell. in l. *si unquam*, verbo *donatione largitus*, num. 267. & de *iure mariti* gloss. 8. num. 199. Menchac. *offfreq.* cap. 44. & *illustrium* cap. 37. num. 6. & de *successione*, creat. lib. 2. §. 18. num. 198. & *segg.* Menoch. conf. 1. num. 139. cum *segg.* & conf. 92. num. 9. cum *segg.* Valent. Forst. de *success.* descend. lib. 1. *quest.* 1. Molin. de *primogen.* lib. 2. cap. 3. num. 3. & 4. Octavian. Cacheran. *Pedem. decif.* 100. num. 31. Mich. Grass. *recept. sentent.* §. *successio ab intest.* §. 9. num. 6. Seraphin. de *privileg. iuramenti* privileg. 20. Honded. conf. 40. num. 35. lib. 3. Spin. in *speculo testament.* gloss. 4. *princ.* num. 105. Sord. de *aliment.* tit. 9. *quest.* 11. num. 4. & 5. Vincent. Machin. in *tratt. de iurament.* part. 4. *effectu* 61. num. 5. Gam. *Lusitan.* decif. 377. Molin. de *Iustit.* *tratt.* 2. *disput.* 271. Cabed. *Lusitan.* decif. 164. num. 1. & 5. p. 1. late Cabill. *controuer.* lib. 3. *quest.* 9. per tot. late etiam Sanchez in *praecepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. cap. 1. Franc. de Barry de *successione*, *testam.* & *intestati* lib. 11. tit. 2. §. de *pacto de non succedendo*, Valsac. de *partit.* cap. 16. num. 41. cum *segg.* vbi num. 49. ait quod secundum casum huius text. debet fieri pactum super hereditate obuentura cetno modo disponenda, seu diuidenda postquam in ea ipsi fratres patri successerint.

Cum huiusmodi pactum reprobetur tanquam contra bonos mores, non solum civiles, sed etiam Canonicos & naturales propter periculum peccati & damni tertie personae, de cuius hereditate agitur, nempe periculum captandae eius mortis, ideo nequaquam iuramento confirmari resoluit Couart. in d. cap. *quamvis pactum* p. 2. in *initio* num. 2. & part. 3. etiam in *initio* num. 2. & 3. Xuar. d. limit. 5. num. 2. & 3. Anton. Gom. l. 22. *Tauri* num. 31. Molin. d. lib. 2. cap. 3. num. 3. Gutier. in d. cap. *quamvis pactum*, in *initio* num. 4. & 5. & de *iuram. confirmat.* p. 1. cap. 5. num. 2. cum *segg.* Simon de *Praetis* de *interpret.* vlt. *volunt.* lib. 2. *dub.* 1. *solut.* 4. num. 103. & 104. Sord. conf. 133. num. 17. & conf. 480. num. 2. Grass. d. *quest.* 9. num. 6. Anton. Thesaur. *Pedem. decif.* 225. num. 6. Butlat. conf. 432. num. 70. & 471. num. 24. vel 4. Perogrin. de *fideicommissi.* art. 51. num. 24. ad fin. Fachin. *controuer.* lib. 8. cap. 72. in 3. *sententia*, Seraphin. d. *privileg.* 20. Motl. in *emporio* vlt. p. 1. tit. 3. §. 6. Castill. d. lib. 3. cap. 9. num. 5. Cald. *Pereira* de *emptione* & *vendit.* cap. 30. num. 41. Rebell. de *obligat. iustit.* part. 2. lib. 1. *quest.* 9. num. 2. *vers.* *unde colligit*, Molin. de *Iustit.* *tem.* 3. *diff.* 579. num. 38. & 80. Azor. *institutionum moral.* p. 2. lib. 2. cap. 28. *quest.* 2. Sanchez d. lib. 7. cap. 2. num. 33. vbi num. 35. resoluit quod licet id iuramentum non confirmet contractum, obligat tamen, ita ut periturus sit illud non implens, & num. 36. perquirat an possit concedi huius iuramenti relaxatio ab Episcopo, sicut conceditur relaxatio iuramenti solvendi vius.

Nec etiam favore pia causa pactum hoc de hereditate tertie personae viventis valere posse tenent Menoch. conf. 1. num. 11. Menchac. d. §. 18. num. 210. & de *success.* *resolut.* §. 6. num. 44. Tiraquell. de *pia causa* privileg. 105. & in l. *si unquam*, verbo *donatione largitus*, num. 327. Seraphin. d. privileg. 20. num. 30. Sanchez d. lib. 7. cap. 2. num. 40.

Nec denique stante statuto, vel consuetudine ut si pacta futura successione abique consensu eius, de cuius hereditate agitur, valerent, quia cum pactum hoc fit bonis moribus adversum, nullo statuto, aut consuetudine validum reddi potest, ut per Villalob. *commun. verbo pactum*, num. 2. alias tom. 1. *commun. opinion.* lib. 2. tit. 3. num. 99. *vers.* *omnia* 1. Mench. d. lib. 2. §. 18. num. 258. Grass. d. *quest.* 9. num. 8. Capell.

Capell. Tholof. decis. 453. in fine. Fachinæ. controuers. lib. 8. cap. 72. vers. respondens negando utrumque. quamvis contrarium teneant Auzier. ad Capell. dict. decis. 453. num. 4. Tiraquel. de iure primogen. quest. 7. num. 5. & 6. Menoch. d. conf. 1. num. 166. in fine, & saltem quando consuetudo esset legitime præscripta, Sanchez. cap. 2. num. 38.

6. *Spes aliena hereditatis*, &c.] Decisio huius textus habet locum in filiis, itavt non possint de hereditate parentum superfluum abique eorum consensu pacifici, quia ratio legis in filiis quoque procedit; quamvis enim naturalis charitate erga parentes alligetur, ac de eorum hereditate his inconsultis pacificentes ostendant satis cupiditatem succedendi ei amoris ab ipsis præferti: ita gloss. verbo *aliena in præfenti*, Mench. d. lib. 2. §. 18. num. 24. & controuers. vsufreq. lib. 3. cap. 44. num. 13. Crass. dict. §. 9. num. 3. Pereg. d. art. 51. num. 24. Sanchez d. cap. 2. num. 11. ubi ait non oblatè textum in *præfenti* loqui de aliena hereditate, quia etiam telpetorum filiorum dicitur aliena, eo quod non habeant parte viuentis eius dominium, quamvis propter spem dicantur quasi domini, §. *in iustit.* de hered. qualit. & num. 12. alserit decisionem huius textus habere quoque locum in parentibus, si enim de filiorum hereditate absque eorum consensu pacificantur, pactum erit irritum.

Hereditas ex cognitione sortè ad eos denolenda.] Hæc verba apponuntur gratia exempli, ac frequentioris vius, frequentius enim hæc conventiones fiunt de hereditate cognatorum, ac proinde dispositionem non restringunt etiam quando extranei pacificantur de hereditate alicuius viuentis. Menchac. dict. lib. 2. §. 18. num. 18. Sanchez dict. lib. 7. cap. 2. num. 13.

Pactum inter eos inita, &c.] Intellige, & decisionem text. amplia, siue pactum sit de succedendo, siue de non succedendo cum fratribus initum super hereditate parentum viuentium, quia eiusmodi non succedendi pactum, si effectum consideremus, est pactum de succedendo, siue de certo quodam modo quo futura viuentis hereditas distribuenda sit, ita vt in illius diuisione nullam partem habeat renuntians, sed cæteris fratribus accrescat, & hoc initum siue consensu patris de cuius hereditate tractatur: ita Xuar. d. limit. 5. num. 3. Anton. Gom. l. 22. *Tauri* num. 31. Menchac. vsufreq. lib. 3. cap. 44. num. 2. Cou. in d. cap. quamvis pactum part. 3. in init. num. 7. vers. cæterum, Sanchez d. cap. 2. num. 7.

7. *Si ille mortuus fuerit*, &c.] Aduerte quod renunciatio, siue pactum circa hereditatem personæ incertæ valet, quia si persona, de cuius hereditate conuenitur, certa potius sit, nullam capiendæ mortis periculum subest, ac proinde quasi ratione huius leg. cessante, cessat eius dispositio: ita l. *Hispan.* 13. tit. 5. part. 5. Monter. in repet. l. pactum quod dotali num. 24. sup hoc tit. Anton. Gom. l. 22. *Tauri* num. 31. limit. 1. Bernard. d. reg. 524. limit. 2. Gutier. de iuram. confirm. p. 2. cap. 5. num. 4. Crass. d. §. 9. num. 16. Molin. d. disp. 579. num. 18. Sanchez d. cap. 2. num. 22.

8. *Voluntatem suam eis accommodauerit*, &c.] Notatur ad hoc quod si renuntiatio hereditatis personæ viuentis adit consensu illius, de cuius hereditate pactum initur, tunc valet talis renunciatio, & quodcumque aliud pactum circa illam hereditatem initum, quippe quod is consensus tollit periculum captandæ mortis: ita Xuar. dict. limit. 6. num. 1. Seraph. d. priuileg. 20. num. 31. Sanchez d. lib. 7. cap. 2. num. 14. Castill. d. lib. 3. cap. 9. num. 6. Et ad hunc effectum tacitum consensum illius, de cuius hereditate agitur, sufficere tenent Gozadin. conf. 98. col. 1.

& 2. Cephal. conf. 146. num. 5. lib. 1. & alij quos refert & sequitur Menoch. d. conf. 1. num. 16. & conf. 92. num. 47. Surt. d. conf. 355. num. 18. Sanchez dict. lib. 7. cap. 2. num. 26. ubi num. 28. resoluit quod satis est consensus eius de cuius hereditate agitur, superueniens contractui de hereditate futura inito, & citat Mench. d. §. 18. num. 269. Iosaph. Ludou. Persu. decis. 71. in fine part. 2. Surt. d. conf. 355. num. 15. Viui. loca citata. Non tamen præsumitur ex longo tempore interuenisse, Menchac. illustr. cap. 64. num. 18.

Et in ea usque ad extremum vite spation perseuerauerit.] Notatur ad hoc quod dictum pactum de futura successione querenda valet & tenet quando ille, de cuius successione agitur, consentit, & in huiusmodi consensu perseuerat usque ad mortem, vt per Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 2. titul. 5. num. 8. 1. vers. limitatur primo. reuocante consensum eo, de cuius hereditate conuentum est, liberantur proflus pacificentes obligatio pacti, quippe ea pendebat ex eo consensu, Sanchez dict. lib. 7. cap. 2. num. 18. itavt ex hoc consensu nullum ius acquisitum sit pacificentibus, si enim ius aliquod acquireretur, nequaquam integrum esset consentienti reuocare consensum inuitis pacificentibus, idem Sanchez num. 16. citato loco.

Sufficit autem tacita illius voluntatis, siue consensus reuocatio, puta disponendo aliquid contra vim pacti, Con. d. p. 3. in initio. num. 8. statim in princ. Mench. vsufreq. lib. 3. cap. 44. num. 11. Sanchez d. cap. 2. num. 15. Non tamen præsumitur ea voluntatis mutatio, sed magis perseuerantia, vt de quacunque alia voluntate agentes signat Aym. Crauet. conf. 115. m. 6. Menoch. de presump. lib. 4. pref. 176. num. 6. & 7. Ioan. Mar. Nouar. quest. forens. part. 1. q. 108. & plures per me citati axiom. 210. num. 7.

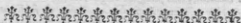
Quod ad id verum est, vt licet talis consentiens, seu tali pacto voluntatem suam accommodans iurauerit le consensum, aut voluntatem huiusmodi non reuocaturum, adhuc poterit illam reuocare, quia id pactum non alia ratione in hac leg. approbatur, nec firmatur iuramento, nisi quatenus accedit consensus perseuerans usque ad mortem; quare eo ipso quod consensus ille mutatur, ac desinit esse, cessabit pariter obligatio pacti & iuramenti: ita Anton. Gom. d. l. 22. *Tauri* num. 31. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 4. Mench. d. lib. 2. §. 18. num. 198. & 199. & vsufrequent. lib. 3. cap. 44. ex num. 11. Crass. dict. quest. 9. num. 11. Franc. Viui. Neapol. decis. 507. num. 9. lib. 3. Surt. decis. 14. num. 7. Mancin. de iuram. part. 4. effectus 61. num. 5. Castill. d. lib. 3. cap. 9. num. 6. cum seq. Molin. d. tom. 3. disp. 579. num. 40.

Utrum pactum cum extraneo de bonis fideicommissi viuentis gratuito fieri possit? Affirmatiua pars vetior videtur, ratio est, quia valet pactum de hereditate mortui, vt notatur in hoc text. & substituitur per fideicommissum succedit testatori iam mortuo, l. *coheredi.* §. cum filia. ff. de vulgari. ita l. *in l. i.* n. 18. sup hoc tit. Gama Lusit. decis. 92. Fulard. de substitut. §. 309. ubi ampliat siue fiat pactum inter ipsos fideicommissarios, siue cum tertio. Idem in maiora viuentis possessore, Molin. de primogen. lib. 3. cap. 2. num. 22. Gutier. practice. lib. 3. q. 79. num. 8. Phœb. Lusi. decis. 2. à num. 12. tom. 1.

Acerbissima spes, &c.] Notatur ad hoc quod spes succedendi in filio viuentis parte non est legitima, de quo vide Tiraquel. de iure primogen. quest. 40. num. 210.

Subtemis etenim neque donationes, &c.] Notatur ad hoc quod circa hereditatem tertie personæ viuentis non potest fieri donatio, stipulatio, hypotheca, seu

- seu quis alius contractus, vt per Sanchez, *4. lib. 7. cap. 1. num. 4. vbi num. 5. resoluat quod in generali hypotheca non continetur quæ ex viuentis hereditate ad se inde peruenierint, & num. 6. quod non valet huiusmodi pactum, siue sit de diuidenda hereditate viuentis post eius mortem, siue de defendenda alicui agatur, siue de donanda alicui, vel quævis alia conuentio fiat.*
- 16 In gloss. *Declarabitur. ibi, dabo tibi tertiam partem, &c.* Notatur ad hoc quod pactum huiusmodi renuntiationis hereditatis personæ viuentis absque eius consensu inualidum est, quamvis non sit de tota hereditate, sed de eius parte; quia text. in *presenti* simpliciter irritat pactum de re aliena in quam post mortem succedendum est, tum etiam, quia cum prohibitionis eadem sit ratio (nempe periculum captandæ mortis) in parte, quæ est in tota, idem ius debet esse in parte, quæ est in tota. Ita Mench. *d. lib. 2. §. 18. num. 127. Villalob. & Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 3. num. 99. Viui. ibid. mon. 81. vers. limitatur secundo. Sanchez d. lib. 7. cap. 1. num. 3. vbi ob eandem rationem idem dicendum asserit etiam si pactum sit de specie aliqua, aut re particulari illius hereditatis, vt si dictum fuisset, quod altero moriente alter succedat in bonis immobilibus, vel tali domo, villa, seu castro. Sed contrariam sequuntur Hippol. *sup. §. 331. Cranet. conf. 19. num. 9. Peregrin. d. art. 51. num. 29. cum segg. Crass. §. successio, quest. 9. num. 10. & segg. Magon. Florent. decif. 101. Hieron. Gabr. conf. 137. num. 17. & 33. vers. hinc est, & num. 37. lib. 1. Honded. conf. 40. num. 32. & 47. lib. 1. & per tot. conf. Octavian. Pedem. decif. 100. num. 2. Menoch. conf. 1. mon. 161. & conf. 92. num. 48. & conf. 923. n. 13. vers. secundo, & conf. 1126. Surd. conf. 147. num. 4. & conf. 117. num. 2. vers. demum, latè Fular. de fideicom. quest. 308. à num. 68. vsque ad num. 81. vbi respondet ad contraria.**
- 17 In gloss. *Obferuari. ibi, sed potius aufertur eis hereditas vt ab indignis, &c.* Notatur ad hoc quod si loco locus fit quando quid aufertur propter laesos bonos mores naturales, siue intelligentium, vt per D. Barboſin *l. ff. soluto matris p. 7. num. 18.*
- 18 In gloss. *Accomadauerit. ibi, vt si promittam tibi bona mea post mortem meam, &c.* Notatur ad hoc quod per viam contractus valet donatio hereditatis, vt per Gozadin. *conf. 87. mon. 2. & 3. Tiraquel. de iure primogen. quest. 6. num. 5. Menoch. conf. 97. num. 44. Fular. d. quest. 308. num. 37.*
- 19 In gloss. *Pacifici, in addit. marginali. ibi, in die quod ibi pactum venit in consequentiam alterius contractus precedentis, ideo valet.* Ita Bernard. *reg. §. 24. limit. 5. Anton. Gomez l. 2. Tauri num. 16. in fine, Monter. in l. pactum quod dotalis, num. 14. sup. hoc tit. Mench. de success. creat. lib. 1. §. 18. n. 236. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 43. num. 3. Sanchez d. lib. 7. cap. 2. num. 41.*

De transactionibus.

TIT. IV.

RANSACTIONE est rei dubiæ, vel controuersæ decisiõ: vt obligationis conditionalis, aut rei litigiosæ, sitque aut nudo pacto, aut stipulatione. *l. 2. l. pacto 15. eod. tit.* Scripserunt in hanc rubric. Cyn. Bart. Salicet. Bald. Angel. Castrenf. Fulgos.

Philip. Dec. Ias. Curt. Ioan. Mar. Iacobini. Riminald. Bolognet. Alciat. Richard. Doneil. Padilla. Aloyf. de Leo, Petr. Gilchen. Sebast. Nzuius, post omnes Hubert. Giphani. item Cuiac. Pac. & VVefembec. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

De materia huius tit. vide Medic. de definit. part. 2. definit. 47. Conan. lib. 5. comment. cap. 6. Corral. lib. 1. miscellan. cap. 23. Morl. in temporibus part. 1. tit. 4. de transactionibus. Alexand. Tentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de transact. Arimin. Tapat. var. sentent. tom. 2. tit. 361. de transact. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 536. cum segg. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. Valer. Reginald. in praxi fori pamiens. lib. 25. num. 606. cum segg. Rebell. de obligat. iustit. p. 2. lib. 16. de transact.

SVMMARIVM.

- 1 Transactio inita cum vno ex pluribus tutoribus obligatis, ad alios non porrigitur. Cum vno pro parte sua facta, illa non obstante alijs possunt pro eorum parte conueniri, num. 2. facta cum quobusdam tutoribus, vel curatoribus, non prodest ceteris, num. 3. facta cum vna persona, non prodest alijs, neque nocet, n. 4. 5. 6. 7. & 8.

L. Neque pactio. I.

Imp. ANTONINVS A. Celerio.

TRANSACTIONE inita cum vno ex pluribus tutoribus obligatis, ad alios non porrigitur. Colligunt ex Ordin. Bart. Bald. Cyn. Salicet. Angel. Castrenf. Fulgos. Deci. Bald. Ias. Iacobini. de S. Georgio, Bellapetr. Roman. Curt. iun. Ioan. Richard. Alciat. post omnes Hubert. Giphanius, Riminald. Bolognet. Donel. Padilla, Aloyf. Leo, Petr. Gilchenius, remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

De materia vide Boer. decif. 59. num. 8. vbi transactio cum vno pro parte sua facta, illa non obstante alijs possunt pro eorum parte conueniri, Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. de transactionibus, num. 27. pag. 305. vbi quod transactio facta cum quibusdam tutoribus, vel curatoribus non prodest ceteris, & num. 37. vbi quod transactio facta cum vna persona alijs non prodest, neque nocet. Morl. in temporibus iuris part. 1. tit. 4. in preclud. num. 26. & 27. vbi quod transactio cum vna persona interposita alijs nocet, neque debet extendi ad alium, etiam si habeat ius connexum. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis comment. lib. 26. tit. 4. num. 2. vbi per hunc textum tenet quod transactio facta cum vno regulariter ad alios non porrigitur, & num. 8. quod transactio facta cum quibusdam administratoribus, ceteris cum quibus non est transactum non suffragatur, & num. 9. quod transactio non prodest, neque nocet alijs habenti ius connexum cum transigente. latè Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis comment. lib. 26. tit. 4. num. 1. cum segg. num. 8. Valer. Reginald. in praxi fori pamiens. lib. 25. num. 606. vers. quartum est, in med.

SVMMARIVM.

- 1 Transactio timore liti extorta facta, valida est, & num. 2. & 3.
4 Transactio propriè dicitur non saltem super lite pendente, sed etiam futura.

5 Timor

- 5 *Timor future litis idem operatur, quod ipsalis si effes de presenti, & num. 6.*
 7 *Solutio indebitæ facta ex causa transactionis non repetitur, etiam si extitisset per errorem solutionis.*

L. Cùm te. II.

Idem A. Lucratio.

1 **T**ransactio timore litis extitit facta valida est. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus Franciscus Curtius.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Conan. comment. lib. 1. cap. 6. num. 4. Cuiac. lib. 9. obsem. 24. Anton. Fabr. lib. 17. consil. cap. 4. Valasc. de iure emphyt. quest. 27. mon. 13. vers. rursus. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo per quod, num. 15. vers. tertio, vbi ait probari in presenti non modo ipsam litem transactioni causam dare posse, sed etiam timorem future litis, & num. 17. colligit ex hoc text. quod solus timor litis sufficit ad transactionem validandam, quamvis alias necessaria sit lis & controversia, vt transigi de iure possit, optimè Card. Mantie de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. tit. 8. num. 20. & 21. vbi ait quod si quis habuit propositum instituendi litem, sed nunquam edidit actionem, etiam si haberet animum calumniandi, transactio valet. & eod. lib. 26. tit. 1. num. 16. resoluat satis esse litem moueri de facto, vel timorem esse litis future, vt transactio valeat, & num. 19. subdit quod transactio propriè dicitur non solum super lite pendente, sed etiam futura.

3 *Tamen propter timorem litis, &c.* Gregor. Lopez l. 22. gloss. 1. tit. 1. part. 7. ex hoc text. colligit quod timor future litis idem operatur, quod ipsalis si de presenti esset, etiam in potentia propinqua, & haberet proximè ac si iam esset.

4 Eundem enim operatur effectum suspicio metus futuri, ac ipse metus, de presenti. Bald. cons. 161. ad fin. lib. 2. Hippol. Riminald. cons. 77. num. 26. lib. 1. Philipp. Paschal. de viribus patriæ potestatis p. 3. cap. 2. num. 39. Gregor. X V. decis. 374. num. 17. ac alij per nos citati in votis decisivis Canon. voto 1. num. 130. ann. sequentibus.

5 *Repetere non possit, &c.* Notatur ad hoc quod solutio indebitæ facta ex causa transactionis non repetitur etiam si extitisset per errorem solutionis, vt per Deci. cons. 351. In casu propoſito, mon. 2. Viui. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 17. num. 13. vers. sed hoc non procederet, pag. 392.

SVM MARIVM.

- 1 *Transactio facta super parte litis, partem expressam ac nominatam perimit.*
 2 *Transactio specialis specialem operatur effectum.*
 3 *Reus qui opponit exceptiones generales, tenetur eas declarare quando consistunt in facto, & non in iure, intelligit vt non. 4.*
 5 *Transactio quando est specialis, ad aliam rem, seu speciem non porrigitur intelligit vt non. 6.*
 7 *Causa certis finibus circumscripta effectum produciendum restringit.*
 8 *Fides bona generaliter requiritur tam in iudicijs quam in contractibus.*

L. Age cum Geminiano. III.

Imp. ALEXANDER A. Tulia.

Transactio facta super parte litis, partem expressam ac nominatam perimit. Item specialis transactio specialem operatur effectum. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Vide Bald. in l. fin. col. 1. vers. sed exceptiones, de fidei commissis qui allegat hunc text. ad hoc quod reus, qui opponit exceptiones generales, tenetur eas declarare quando consistunt in facto, & non in iure, refert & sequitur Vincent. de Franch. decis. 263. n. 2. quod intelligendum asserit, quando actor habet suam intentionem fundatam, & num. 2. firmat quod reus in exceptione est actor, & quemadmodum tenetur actor declarare libellum generalem, ita & reus exceptionem generalem, cum debeat exceptio esse clara. Et notatur ad hoc quod quando transactio est specialis, ad aliam rem, seu speciem non porrigitur, vt per Molin. de insti. tract. 2. disp. 58. num. 2. Cardin. Mantie de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 6. num. 7. vers. primus, vbi intelligit nisi sit de appendicibus. Vnde vulgaris est huius text. allegatio ad illud Axioma quod limitata causa limitatum producit effectum, vt per Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & uxorem. notab. 3. §. 24. num. 1. pag. 336. vbi citato hoc text. ait quod causa certis finibus circumscripta effectum produciendum limitat, & restringit, Tirac. in tract. cessante causa part. 1. num. 142. & de retract. lig. §. 32. gloss. 1. num. 49. Beunor à Sole in locis communib. verbo causa 9. Cardos. in praxi iudicium, & Advocat. eodem verbo n. 3. Sord. cons. 10. num. 49. Gutier. practic. lib. 9. quest. 32. num. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proem. num. 8. Stephan. Gratian. Marchia decis. 56. num. 5. Cardin. Mantie decis. 232. num. 9. & decis. 267. num. 4. plures refero de Axiomat. iuris vsus sequent. axiom. 40. num. 29. V. obsequium in iudicio.

Index contemplatione iudicij quod bone fidei est, &c. intelligitur iste text. se referre ad bonam fidem, quæ generaliter requiritur tam in iudicijs, quam in contractibus. l. bonam fidem, ff. de action. & obligat. quæ bona fides mouet iudicem ad interrogationes faciendas in iudicio vbiunque ratio & æquitas illum mouerit. l. vbiunque, ff. de interrog. action. ita Valasc. consil. 97. num. 2.

SVM MARIVM.

- 1 *Ad Actionem extinctam non datur regressus, sed de dolo actio.*
 2 *Actio extincta per acceptilationem, nisi interuenierit dolus, retractari amplius non potest, & num. 3.*
 3 *Actione remissa non censetur remissus dolus, & offit.*
 5 *Actio seucl extincta non reuincat.*

L. Actione. IV.

Idem A. Numidio.

Ad actionem extinctam non datur regressus, sed de dolo actio. Item actio extincta per acceptilationem, nisi interuenierit dolus retractari amplius non potest. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc

- 3 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt *Conan. commentar. lib. 5. cap. 6. num. 5.* Fulgos. in *l. si pecuniam. in princ. ff. de condit. caus. data.* Alciat. lib. 5. *paradox. cap. 7.* Xuar. *allegat. 19. num. 12.* ubi ait quod ubicunque per transactionem fuit extincta actio, ipso iure actio prima non resuscitatur, sed contra non implentem dantur certa remedia personalia, de quibus in *presenti*, sed cum dicta remedia sint personalia contra tertium possessorem, cessat actio in rem iam extincta per dominium translatum in dictum tertium possessorem. Cardin. *Mantic. de iactis & ambig. comment. lib. 2. tit. 7. num. 15. in princ.* ad hoc quod per transactionem extinguitur actio.
- 4 Notatur ad hoc quod remissa actione non censetur dolus remissus, de quo autem verum sit, & ad gloss. in *presenti* contrarium resoluendum, vide *Conan. var. lib. 2. cap. 15. num. 2.* & 4. Cels. *Burgal. de dolo lib. 2. tit. de praterito, & de futuro dolo. num. 46.* & 49. Farinac. qui quadrupliciter distinguit, *fragm. crimin. p. 1. lit. D. ex num. 158.*
- 5 Et per accipilationem extincta, &c.] Notatur ad hoc quod actio semel extincta non reuiuiscit, vt per Tiraquell. in *l. si conuinc. verbo suscepit liberos. num. 191.* de renouand. donat. Gam. *Lusit. decis. 133. num. 9.* Aym. *conf. 293. num. 10.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 116. per tot.* Menoch. *conf. 176. num. 2.*

SYMMARIVM.

- 1 Confessio probat, & defectus scriptura transactionem non vitiat.
- 2 Confessionis propria probatio aequipollet iuramento.
- 3 Confessio idem operatur quod publicum instrumentum factum de contrahibus.
- 4 Confessio non requirit scripturam.

L. Cum te transegiſſe. V.

Idem A. Euocato.

- 1 Confessio probat, & defectus scripturae transactionem non vitiat. Item confessionis propria probatio aequipollet iuramento. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num. 1. sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
- 2 In summ. text. ibi, idem operatur confessio quod publicum instrumentum factum de contrahibus. Ita Ordin. Regia *Lusit. lib. 4. tit. 19. §. 2.* Roland. *conf. 6. num. 26. lib. 3.* Gam. *Lusit. decis. 43. num. 2.* Angul. in *l. 6. de meditatione. gloss. 10. num. 4.* Aluar. Valac. de iure *emphyt. quest. 7. num. 27.* Azueved. *l. 6. tit. 6. num. 17. lib. 5. noua Recopilat. Thom. Valac. allegat. iuris tom. 1. allegat. 72. num. 33.*
- 4 Nullum instrumentum intercesſerit, &c.] Ergo transactione non requirit scripturam, de quo vide Bernard. Graez. ad *practicon. Camere Imper. lib. 2. conclus. 71.* Molin. de *Iustina tract. 2. disp. 556. num. 9. prope fin. ibi, habentque verum, etiam si transactio sine scriptura facta sit.*

SYMMARIVM.

- 1 Transactio super inofficioso testamento à matre inita obligat heredes.
- 2 Litis parentum transactione sopita per heredes non restauratur.

- 3 contra Transactionem non implentem seruantiem, que, implere & seruare parato actio ad interesse competit.
- 4 Stipulatio sequitur naturam contractus principalis.

L. Cum mota. VI.

Idem A. Pomponijs.

TRANSACTIONE super inofficioso testamento à matre inita obligat heredes. Item lis parentum transactione sopita per heredes non restauratur. Item contra non implentem & seruantiem transactionem, implere & seruare parato actio ad interesse competit aliquando ex stipulato, interdum ex scriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num. 1. sup. hoc tit.* post omnes Hubert. *Glaphan. tom. 1. pag. 53.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

De materia & intellectu huius text. & conciliatione cum *l. si instituta. ff. de inoffic. testam. vi de Alciat. lib. 5. paradoxor. cap. 6.* Cottra. *lib. 2. miscel. cap. 10.* Conan. *commentar. lib. 7. cap. 15. num. 8.* & 9. Mayn. *lib. 1. de actionib. cap. 17. pag. 4.* & 5. Strach. de mercat. *tit. de sponſionib. p. 2. num. 4. vers. aut in tercio.* Padil. in *l. naturalis. §. quod si faciam. num. 7. de prescript. verb. B. Alphan. collect. 370.* Albert. *Bolognet. ad rubr. de verb. obligat. cap. 42. num. 3.* & *cap. 43. num. 2.* Fachin. *controuerſ. lib. 1. cap. 10. l. l. Pacium cent. 3. tit. de inoffic. testam. quest. 36.* Cald. *Peteira de emp. & vendit. cap. 20. num. 6.* Ioan. Borcholt. in *tit. de transact. cap. ult. num. 15. cum segg.* P. Grangianum in *ſuis paradoxis iuris ciuilib. cap. 31.* Hieron. Torniel. *ad rubr. de verb. obligat. r. 144.* Genoa in conciliatione conuoluarum legum qua in toto corpore iuris ciuilib. inuicem quasi ex diametro sibi contrariari videbantur, pag. 112. qui omnes varias excogitarunt conciliationes ad præcitata iura, & illa videtur vetior, nempe in specie ab Vlpiano proposita in *d. l. si instituta*, ita fuisse transactionem, & conuentum vt à querela inofficiosi testamenti recederetur, aduersarius verò aliquid daret. Sed in specie Alexandro proposita in *presenti text.* conuentum fuisse vt certa bonorum pars transigerenti & querelam remittenti daretur, de quibus agebatur in accusatione inofficiosi testamenti, ideo hoc posteriori casu querela instaurari non potest: nam querela ipsa inofficiosi testamenti, quæ vniuersa bona vindicabat, per transactionem factam rescissa est ac diuisa in hunc modum, vt scilicet pars bonorum debeatur querelam remittenti, altera verò pars possessori cedat. Quare si accusatione instaurata omnia bona peterentur, pacti obstat exceptio ex quadam æquitate, quemadmodum in *l. si maior 36. infr. hoc tit.* habetur, exceptionis æquitate proficere vt nil amplius peti possit quam quod transactionis placito promissum est, quæ ratio in priore casu locum non habet. Etenim in specie ista is, contra quem inofficiosi querela fuit instituta promittendo auctori partem bonorum de quibus agebatur, aliquid auctori præstitit, quia iam non amplius exceptionibus suis vt quoad illam partem potest, & ideo auctor debet eum conuenire, vt partem bonorum promissam tradat, non autem ipsam transactionem infringere: at in specie *d. l. si instituta*, nihil reus conuentus præstitit, ideo dicta ratio cessat, & iure transactio rescindi potest. Ita Hieron. Torniel. And. Fachin. & Nicol. de Passeribus à Genoa citatis locis.

Aut enim, &c.] Notatur ad hoc quod stipulatio sequitur naturam contractus principalis, vt per Tiraquell. de *confissio p. 3. limit. 7. num. 38.*

SYM

S V M M A R I V M.

- 1 Procurator ad agendum constitutus transigendo non praeiudicat domino, & num. 3.
- 2 Aliquis habens exercitium, potestate decidendi non censetur infirmus.
- 4 Procurator alicuius constitutus ad agendum & defendendum non potest transigere, aut compromittere, nisi ad id facultatem habeat specialem.
- 5 Administrator, vel syndicus an possit transigere sine mandato speciali.

L. Transactionis placitum. VII.

Imp. GORDIANVS A. Iunio militi.

- 1 Procurator ad agendum constitutus transigendo non praeiudicat domino. Item exercitium actionis habens, potestate decidendi instructus non censetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

- 3 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Gregor. Lopez l. 19. gloss. 1. tit. 5. part. 3. Conan. comment. iuris civilis lib. 5. cap. 6. num. 1. Marant. de ordine iudicior. part. 6. act. 2. de compromissa num. 8. Couarr. lib. 1. var. cap. 6. num. 3. vers. quia, ubi ait quod licet habens generale mandatum non possit transigere, si tamen illud mandatum processerit cum libera administratione, poterit transigere, & expedire ea, quae mandatum speciale requirit. Titiaque iure maris gloss. 8. num. 81. & de indicio in rebus exiguas vers. 41. Valer. Reginald. in praxi fori penitens. lib. 2. §. num. 606. vers. quintum est, ad hoc quod Procurator transigere non potest, etiam liberam habeat agendi potestatem. Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 157. num. 19. ubi quod Procurator alicuius constitutus ad agendum ac defendendum non potest transigere, aut compromittere, nisi ad id habeat specialem facultatem.

- 5 An administrator, vel syndicus possit transigere sine speciali mandato, vide Bernard. Graez. ad practicam Camera Imperialis lib. 2. concl. 72. consid. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio super futuris alimentis adhuc debitis absque Prætoris cognitione illicita est, & num. 2. Quid si firmata sit iuramento, num. 3.
- 4 In Alimentis præteritis futurorum fauor cessat.
- 5 Alimenta præterita quæ sint.

L. De alimentis. VIII.

Idem A. Licinio.

- 1 Super futuris alimentis adhuc debitis absque Prætoris cognitione & decreto illicita est transactio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Carr.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Ia. in l. diuortio, in princ. mon. 19. ff. soluto matr. Felin. in cap. ex parte, num. 4. de accusat. Anton. Gom. l. 80. Tauri n. 13. Rojas in epit. success. cap. 21. num. 42. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 43. cum segg. Cordub. de Lara vel si quis à libris §. parens num. 52. & n. 76. ff. de liber. agnosce. Mench. de success. lib. 2. §. 18. requir. 29. limit. 1. n. 269. pag. 421. Menoch. de Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

arbitrar. casu 170. Vincent. de Franchis Neapol. decis. 203. num. 3. Fachinaz. controuerf. iuris lib. 3. cap. 21. Surt. de aliment. tit. 5. quest. 1. num. 40. & tit. 6. quest. 10. num. 1. & tit. 8. priuileg. 56. num. 4. Gutier. de iurament. confirm. part. 1. cap. 3. à princip. Motl. in emptio iuris p. 1. tit. 4. in prealud. num. 40. cum segg. Aldouin. conf. 73. num. 1. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 9. ff. soluto matr. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 16. quest. fin. num. 2. Cardin. Mantie. de iaculis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. tit. 1.

Quid si iuramento firmata sit transactio super alimentis, de quo vide Padil. in presentis num. 5. Tiaraq. in l. si vngnam, in princ. num. 141. & 151. Coar. in cap. quamuis pactum p. 2. §. 6. num. 6. Mench. de success. lib. 2. §. 18. requir. 29. limit. 1. num. 169. ubi dicit quod ista transactio cum iuramento bene valet, secus autem dicit si quis iurasset non transigere super alimentis. Cardin. Mantie. d. tit. 3. num. 12. cum segg. ubi tenet quod inconsulto Prætoris de alimentis futuris transigi potest si fuerit interpositum iuramentum, nisi alimenta telicta sint à patre filio, vel iuramentum à minore & paupere interpositum. Gutier. de tract. de iuram. confirm. part. 1. cap. 3. num. 3. cum segg. Motl. in emptio iuris part. 1. tit. 4. in prealud. n. 45. ubi num. 46. resoluat eam prohibitionem transigendi super alimentis inconsulto Prætoris & sine causæ cognitione non procedere ubi transactio euidenter utilis esset transigendi.

De alimentis præteritis, &c.] Notatur ad hoc quod in præteritis alimentis futurorum fauor cessat, vt per Deci. notab. 3. & Anton. de Padil. etiam not. 3. in presentis, Vincent. de Franch. decis. 203. n. 2. Anton. Thesaur. decis. 44. Dicuntur autem in hac specie alimenta præterita, quæ usque ad diem litis motæ, futura verò, quæ à die litis motæ in futurum debentur, de quo vide Veral. decis. 20. num. 4. & decis. 22. à num. 2. & decis. 24. per tot. Surt. de aliment. tit. 8. priuileg. 60. n. 16. Ceual. commun. quest. 897. n. 918. Vincent. de Franch. decis. 605. n. 2. Sigism. Scacc. de appellat. q. 17. limit. 7. num. 15. Marefcor. lib. 2. var. res. sol. c. 83. n. 1. Mari. Giurba decis. 4. n. 47. & in consuet. Messan. cap. 7. gloss. 15. 13. Gall. de except. part. 2. tit. 4. except. 1. num. 44. Fontanel. de pactis nupt. claus. 6. gloss. 2. part. 3. ex num. 45.

Sine Prætoris, seu Præside, &c.] Qui decerneret an transigendum sit, vel non, præhabita causæ cognitione, quæ versabitur circa causam transigendi modum, & personas transigentium, vt per Menoch. de arbit. casu 117. à n. 6. Motl. d. tit. 4. in prealud. n. 46. in fine, Card. Mantie. d. tit. 3. n. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio condicionalis valet si aliquid ad transigentem perueniat, & talis transactio partis exceptionem contra realem actionem, & num. 2.
- 3 Dimittens simpliciter non dicitur velle transferre dominium.
- 4 Mora purgatio non admittitur in conditionibus, etiam fauore libertatis.
- 5 Mulier non potest ingredi fundum dotalem propria auctoritate, si alius tenet & contradicit.

L. Si super. IX.

Idem A. Agrippino.

Transactio condicionalis, valet, si aliquid ad transigentem perueniat, & talis transactio partis

T
exce

exceptionem contra realem actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Card. Mantica de *tacitis & ambig. conven. tom. 2. lib. 2. tit. 1. n. 25.* vbi ex hoc text. deducit quod si promitto tibi centum, si filius tibi nascatur, vt recedas a lite, huiusmodi transactio valet, & licet conditio deficiat, quia filius non sit natus, non potest amplius agi, quia si nihil datum, vel promissum fuerit, quia sufficit spes quod dare poterit si filius natus esset.

3 *Possessione ei cederes, &c.* [Notatur ad hoc quod dimittens simpliciter, non dicitur velle transferre dominium, vt per Tiraq. de *retrah. lig. §. 1. gl. 1. 4. num. 70.*

4 *Uterius questionem non pateris, &c.* [Notatur ad hoc quod in conditionibus non admittitur morte purgatio etiam fauore libertatis, vt per Tiraq. de *retrah. tit. 2. §. 2. gloss. 1. num. 4.*

5 *Interpellatus, vim fieri prohibebis.* [Notatur ad hoc quod mulier non potest auctoritate propria ingredi fundum dotalem si alius tenet & contradicit, quia tunc iudex debet vtare ne heres accedat ad possessionem sine illius licentia vt per Xuar. *sua declar. l. 8. lib. 3. foro 55. tit. de aditione hereditatis num. 5. pag. 344.* & fuit dispositum per l. *Hispas. 3. tit. 13. lib. 4. noua recopil. vbi Azeued. num. 35. 37. & 57. Menoch. remed. 9. recap. n. 215. & remed. 4. ad ipse n. 421. Guttier. in §. sui, num. 76. Instit. de hered. qual. & differ. Petre l. 1. verbo per el mesino tit. 14 lib. 3. Ordin.*

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio exceptio impedit processum inchoari super his, quae per transactionem fuerunt remissa.
- 2 Transactio fieri potest super questione an quis sit legitimus, vel non.
- 3 Inter Fratres & liberos concordia, pax & amicitia seruanda est.
- 4 Transactio facta inter partes lis dicitur finita.
- 5 Transactio exceptio peremptoria est.

L. Fratres tui. X.

Imp. PHILIPPVS A. Apolophaniae.

1 **E**Xceptio transactionis impedit processum inchoari super his, quae per transactionem remissa fuerunt. Item transactio fieri potest super questionem, an quis sit legitimus, vel non. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

3 *Parum probe postulas, &c.* [Quia inter fratres & liberos concordia, pax & amicitia est seruanda, atque praeter ceteris quibuscumque rebus expetenda, vt per Tiraq. de *inre prinaz. q. 4. n. 8.* vbi citat hunc textum.

4 Nullus etenim erit laicus finis, &c. [Notatur ad hoc quod facta transactio inter partes lis dicitur finita, vt per Donat. a Fina tom. 1. *commun. opin. lib. 1. tit. 3. num. 38. Viui. cod. tom. 1. lib. 2. tit. 26. de receptis arbit. num. 1. 4. vers. nec non ipsum, pag. 349.* Gregor. Lopez l. 12. *gloss. 1. 1. quast. 2. col. 1. ante fin. tit. 1. par. 7.* vbi quod instantia & processus per transactionem extinguitur, Card. Mantica de *tacitis & ambig. conven. lib. 2. tit. 19. num. 45.* Marant. de ordine iudicior. part. 6. *membr. 9. num. 11.* vbi quod exceptiones litis finitae, vt est transactionis exceptio, impediunt litis ingressum, & ideo sic appellatur, quia sunt inductae vt sunt litium finis. Molin. de *primogen. lib. 4.*

cap. 8. num. 39. vbi quod transactionis laudo, & emoluatione subsequens litis ingressum pracludere solent, adeo vt si de eis excipiantur ante litis contestationem agendum sit, Christoph. de Paz in *schol. ad leges styli l. 236. n. 5.* vbi quod exceptio transactionis finem liti imponit.

Vnde per hunc textum tenent communiter Doctores transactionis exceptionem esse peremptoriam, vt per Vezin. tom. 2. *commun. opin. lib. 8. tit. 20. num. 10.* Menoch. de *arbitr. casu 102. num. 606.* Suar. de Paz in *pract. tom. 1. part. 1. temp. 7. num. 2.* Bernardin. Muscatell. in *sua praxi aurea civilis Neapol. part. 4. gloss. transactionis pag. 601. cum seqq.* Alex. Trentacinqu. *variar. resolut. lib. 2. tit. de exemptionib. resolut. 1. num. 12.* Mendez de Castro in *praxi Lusitana lib. 3. cap. 4. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum successionis reciprocum inter fratres improbabile votum captandae mortis remouet.
- 2 Fidei commissum inter fratres potest remitti per transactionem, & pactum.
- 3 Fideicommissum reciprocum super spe pendente remissum a minore non potest peti postea.
- 4 Renuntiatio hereditatis, & futurae successionis valet etiam inter minores.
- 5 Latio non datur in his, quae pendunt a futuro euentu.
- 6 Restitutio denegatur ratione dabij euentus.
- 7 Minor non restituitur aduersus ea quae se habent ad lacrum & damnum.
- 8 Fideicommissum conditionale, vel in diem, potest renuntiari.
- 9 Minor, seu tutor non restituitur aduersus renuntiationem fideicommissi, quando illud fuisse reciprocum, & interuenisset renuntiatio mutua limitata vt num. 10.

L. De fideicommissio. XI.

Imp. VALERIAN. & GALLIEN. AA.
& VALERIAN. nobilis Caf.
Caiano militi.

Pactum successionis reciprocum inter fratres re mouet improbabile votum captandae mortis. Item fideicommissum inter fratres potest remitti per transactionem & pactum. Item reciprocum fideicommissum super spe pendente remissum a minore postea peti non potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

Celebris est hic text. secundum Pinel. in l. 1. p. 4. num. 57. *col. 4. vers. mili autem placet*, & illum singularem & vnicum in iure vocat Anton. Gom. l. 22. *Tauri n. 15. & 17.* ad probandum quod renuntiatio hereditatis, & futurae successionis valet etiam inter minores, quia est reciproca, intelligendo de remissione & renuntiatione futurae successionis testatoris iam defuncti, quam quis sperabat virtute fideicommissi conditionalis, iterum illum dicit singularem & vnicum in suo casu. idem Anton. Gomez l. 30. *Tauri num. 66. col. 1. & l. 69. num. 1. & variaz. tom. 2. cap. 2. num. 34.* dum habet quod si duo, vel plures haeredes ad inuicem remittunt sibi fideicommissum reciprocum iniunctum a testatore, vt ille qui decedat sine liberis, restituat alteri suam partem, valet

valet & tenet, nec competit restitutio, licet aliquis eorum sit minor, & in eo sit verificata conditio, & cap. 5. num. 1. paulo post princip. ubi pariter text. istum dicit singulariter & vnicum in suo casu dum probat quod valet remissio, & renunciatio fideicommissi recipere etiam inter minores propter dubium euentum, adeo quod non habet locum restitutio ex persona alicuius. Pro vnicocommendar ex Baldo in repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem. §. 50. num. 11. ad finem.

Et non potest eo casu rescindi, &c.] Notatur ad hoc quod latio non datur in his quæ pendet à futuro euentu, de quo vide Boët. decis. 61. num. 8. & 11. Tiraquell. in l. si vnam, verbo donatione largitus, num. 128. & de iure primæ quæst. 6. num. 4. & quæst. 17. opin. 1. num. 96. Menoch. conf. 37. num. 152. & conf. 156. num. 37. & conf. 196. num. 18. & 19. latissime Menchac. controuers. rescript. p. 2. cap. 68. ad princ. ubi exoratur & eleganter intelligit hunc text. dum probat quod dubij euentus denegatur restitutio, Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 11. num. 11. cum segg. & decis. 278. num. 9. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo v. f. aduersary dolo, num. 11. ad hoc quod minor testis non potest aduersus ea, quæ se habent ad lucrum & damnum. Sfort. Odd. de restitut. in integrum quæst. 85. num. 26. & 27. & quæst. 69. num. 17. vers. ad 3. Decian. conf. 59. num. 111. lib. 2. ubi ait dispositionem huius generaliter procedere in quacunque conventionne, nam si ea vterque ex contrahentibus potest consequi damnum & lucrum, licet postea ex euentu damnum alter passus sit, non per hoc latus dicitur, etiam si sit minor.

Cum pactis tali consensu, &c.] Notatur ad hoc quod fideicommissum conditionale, vel in diem relictum potest renunciari, ac proinde per renuntiationem excluditur fideicommissarius si illa transierit in pactum, ut per Peregr. de fideicommissi art. 5. n. 11. & 14. & conf. 52. num. 16. cum segg. lib. 7. plures quos refert & sequitur Falar. etiam de fideicommissi. q. 87. num. 15. vbi num. 16. ampliat ius fideicommissum sit reciprocum, siue non, & num. 17. quod procedit etsi testator prohibuisset talem remissionem fieri posse, & num. 19. quod talis remissio potest fieri etiam modico accepto, vel gratis.

Neque eam, cui subueniri, &c.] Notatur ad hoc quod minor, seu tutor non restituitur aduersus renuntiationem fideicommissi à se factam quando illud fuisset reciprocum, & interuenisset mutua renuntiatio, ut per Tiraquell. in l. si vnam, verbo donatione largitus, num. 128. Peregr. d. art. 5. num. 50. Magon. Florentin. decis. 92. num. 7. & seg. Sfort. Odd. de restitut. in integr. q. 85. n. 25. cum segg. Olafch. Pedem. decis. 112. num. 16. Falar. d. tract. de fideicommissi. q. 50. num. 4. vbi num. 5. id limitat si adesset aliqua considerabilis imparitas ex parte minoris.

SVMMARIVM.

1. Administrator Reipubl. super re dubia transigit, non autem debitum liquidum remittit.
2. Administratores à lege administrationem habentes intelliguntur mandatum cum libera habere.
3. pro Transactione rerum ciuitatis sufficit sola licentia Præsidis.
4. Administrator ciuitatis potest transigere quando licet dubia.
5. Procurator Reipubl. non potest remittere debitum liquidum procedit in Procuratore, vel administratore simplici, non autem in domino, num. 6. Barbof. Collet. in Cod. Tom. I.

7. Remissio eius quod debetur, non autem liquidum, non est donatio propria, nec infirmatione indiget.

8. Procurator Reipubl. non potest donare, licet censetur habere mandatum cum libera. limita 94 num. 9.

10. Tutor minoris non potest remittere debitum non liquidum, etiam minimum.

11. Pater an possit transigere in pecunia aduentitio filij.

12. Præfatus ciuitatis non potest expresse prouidicare ciuitati.

13. Tutores, curatores, & alij administratores remittendi debitis iurarij ius habent.

14. Tutor potest pro salute animæ pupilli pecuniā usurarie extoriam restituere absque decreto iudicis.

L. Præfatus provincie. XII.

Idem AA. Primo.

Administratores Reipubl. super re dubia transigit, non autem debitum liquidum remittit, Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 2. num. 1. supr. hoc tit. & ex repetentibus tum, 7. Franciscus Curtius.

Vulgo citari solet hic text. ad hoc quod administratores à lege administrationem habentes intelliguntur mandatum cum libera habere, de quo late Trinitatinq. var. resolut. lib. 2. de procurat. resolut. 1. per tot.

Præfatus provincie, &c.] Ergo pro transactione rerum ciuitatis sufficit sola licentia Præsidis, non requiritur Regis, de quo Gregor. Lopez l. 24. gloss. 3. tit. 4. part. 3.

Vtrum de dubia lite, &c.] Notatur ad hoc quod administrator ciuitatis potest transigere quando lis est dubia, ut per Menoch. conf. 887. num. 22. cum segg. Morl. in empirio iuris. consil. part. 1. tit. 4. in preclud. num. 12.

Id quod indubitate deberi posset, &c.] Notatur ad hoc quod Procurator Reipubl. debitum liquidum remittere non potest, ut per Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 66. §. 17. Elcobat de ratiocin. cap. 24. num. 5. Anton. Gomez var. tom. 1. cap. 5. num. 2. in fine, vbi quod procedit in Procuratore, vel simplici administratore, non autem in domino, licet grauato restituere, & Copart. lib. 1. var. cap. 4. num. 12. ad finem, nunc textum optimè dicit ad hoc quod remissio eius, quod debetur, non autem liquidum, donatio propria non est, nec infirmatione indiget.

Notatur etiam ad hoc quod Procurator Reipubl. non potest donare, licet censetur habere mandatum cum libera, ut per Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo siue curatorem, num. 120. Gutier. de iur. p. 2. cap. 6. num. 2. Ioan. Garc. de donat. remanent. num. 23. vbi limitat nisi remanendo.

Notatur etiam ad hoc quod tutor minoris debitorum non liquidum etiam minimum remittere non potest, de quo vide Paul. Montan. de iur. & curat. cap. 33. num. 347. cum segg. Cald. Pereira d. verbo siue curatore, num. 120. Ioan. Garc. de expen. cap. 20. num. 9. vers. unde in Prælati, Gutier. d. cap. 6. num. 5. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 8. lit. T. conclus. 448. à num. 2. Cardoq. in praxi iudicum & Aduocat. verbo tutela, num. 17. Idem in Prælati Ecclesie resolu. Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo vel aduersary dolo, num. 16. cum segg. quicquid dicat Paul. Montan. d. cap. 33. num. 357. Verum si tutor non habet probationes, quibus se teneat, & dubiet de iure minoris, potest licet remittere debitum, iuxta doctrinam gloss. ult. in l. contra iur. 29. ff. de pactis, quæ

quam sequuntur Pinel. in l. i. de bonis matern. part. 3. num. 46. vers. sed ego. Couart. lib. 2. var. cap. 4. num. 12. vers. tertio raso. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 50. litem. 12.

- 11 Vtrum autem pater in peculo aduentitio filij ius transigendi habeat? vide Pinel. d. p. 5. num. 21. & 46. Myning. cent. 6. ob. 61. num. 5. Gail lib. 2. obseruat. 72. num. 14. Petr. Gilchen de praescript. part. 3. cap. 3. num. 389.
- 12 Nocere ciuitati, &c.] Notatur ad hoc quod Praefes ciuitatis non potest expresse ciuitati praedicate, vt per Tiraquell. de retract. tit. 2. ad fin. num. 20. & de iure mariti gloss. 7. item. 77.
- 13 In gloss. Non finet, fin. ibi, sed quia forte osura erat, &c. Notatur ad hoc quod tutores, curatores, & alij administratores remittendi debiti vltimarij ius habent, vt per Tiraquell. in l. si vnuquam, verbo donatione largitus, num. 201. vbi hanc glossam ad hoc notabilem dicit. Et eam allegat Farinac. in praxi crimin. p. 1.
- 14 quest. 15. num. 9. vers. vt ergo, ad hoc quod tutor pro salute animae pupilli potest absque iudicis decreto pecuniam vltimis extortam restituere, in quo aliter hanc glossam communiter recipi a Doctoribus.

SVM MARI VM.

- 1 Transactio metu facta non ratificatur. nulla est, & inualida, num. 2.
- 2 Metus inustus rescindens contractum erit mortis periculum, aut corporis cruciatus.
- 3 Metus inustus quis sit.
- 4 Dolus vi probetur, siue metus, qualitas causae praecedentis non sufficit.
- 5 Metus reuerentialis ad rescindendum contractum, non probatur metu alius quam per solam reuerentiam, nempe per minas, aut verbera.
- 6 Dominus non tenetur fidem seruo praestare, declaratur vt num. 8.
- 7 Metus non sufficit vi probetur in genere, nisi etiam probetur qualitas metus illati.
- 8 Metum inustum cognoscendi non datur in iure certa regula, sed iudicis arbitrio relinquuntur.

L. Interpositas. XIII.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.

AA. Proba.

- 1 Transactio metu facta non ratificatur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Adrianus Puluazus.
- 2 Ratas non haberi, &c.] Notatur ad hoc quod metu facta transactio nulla, & inualida est, vt per Sebastian. Nieu. de casib. fortuitis p. 1. q. 7. num. 52. Cardin. Tufch. praef. conclus. verb. metus conclus. 216. num. 13. & conf. 221. num. 14. Farinac. fragm. crimin. part. 2. lit. M. num. 36.
- 3 Nec tamen quilibet metus, &c.] Notatur ad hoc quod metus inustus rescindens contractum erit mortis periculum, aut corporis cruciatus, vt per l. Hispan. 7. tit. 33. part. 7. vbi gloss. 4. Malfard. de probat. conclus. 1051. num. 18. Herculan. de caus. de non offendendo cap. 1. num. 11. Ioseph. Ludou. Lucensis decis. 18. num. 6. Anton. Gom. varior. tom. 2. cap. 14. num. 27. vers. de his, Burg. conf. 5. num. 11. Decian. conf. 96. num. 15 & 16. lib. 3. Cardin. Tufch. dicto verbo metus, conclus. 215.

num. 7. 9. 14. & 30. & conclus. 217. num. 1. & 2. & conclus. 223. num. 44. Farinac. dicta lit. M. num. 84. Sanchez de matrimonio lib. 4. disp. 5. num. 4. Et vtiliter aduertit Farinac. loco proxime citato num. 86. non sufficere metum alium si leuior sit quam mortis, aut cruciatus corporis, intelligendo vt text. procedat solum quando agitur ad rescindendum contractum metulolum directa actione quod metu causa, scilicet si ad idem ageretur eadem actione non directa, sed vtili, vel officio iudicis, vel conditione ex lege, aut alijs prout a iure permittum est, tunc enim sufficit leuior metus quam mortis, aut corporis cruciatus, & num. 89. resoluit quod metus dicitur iustus & cadens in constantem virum, quando ex eo timetur amissio omnium bonorum, aut maioris partis eorum.

Ad vim tamen, vel dolum arguendum, &c.] Colligitur ex text. ad probandum dolum, vel metum, qualitatem causae praecedentis non sufficere, vt per Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 9. n. 11. vbi subdit hunc text. intelligi secundum communem sensum ex eo dolum, vel metum non praesumi quod quis causam claram & magnae utilitatis modica pecunia accepta remiserit: vnde etiam inferit quod si quis supra dimidium, quod considerato dubio litis euentu percipere verisimiliter potuisset, se lesum esse dixerit, transactio rescindi non debet.

Sed quoniam cum, &c.] Aduerte metum reuerentialem non esse sufficientem ad rescindendum contractum nisi probato metu alius quam per solam reuerentiam, nempe per minas, aut verbera, ita Tiraquell. ad leges comb. gloss. 5. num. 39. Couart. de sponsalib. part. 2. cap. 3. §. 6. num. 4. Malfard. de probat. conclus. 1051. n. 16. & 17. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 127. num. 1. cum seque. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 6. ex n. 1. Castill. contron. lib. 3. cap. 1. num. 153. late Farinac. d. lit. M. num. 125. cum seque. vbi num. 127. intelligit nisi loco minatum, seu verberum concutentem aliquem metus coniecturatur, vel quando ille, cui deberet reuerentia, esset solutus male tractare sibi non obediens, & num. 130. resoluit quod licet metus ex sola reuerentia iustus non reputetur, vbi tamen ultra reuerentiam in actu de quo agitur, interuenit laesio, tunc ex reuerentia & laesione simul iustus inducitur metus ad rescindendum actum sufficiens, de quo etiam bene Castil. d. cap. 1. num. 155.

Nec etiam iuris dubij est dominus cum seruis, &c.] 7 Notatur ad hoc quod dominus minime tenetur fidem seruo praestare, quia inter illos nulla cadit obligatio, vt per l. Hispan. 6. tit. 1. part. 5. Bald. in presenti num. 5. & Padil. num. 35. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 24. num. 21. vbi num. 22. declarat id procedere quoad obligationem ciuilem, secus quoad naturalem.

In gloss. Nec tamen, ibi, licet dicat generaliter de 9 metu, &c. Notatur ad hoc quod metum probare non sufficit in genere, nisi etiam probetur qualitas metus illati, vt per Alexand. post num. 2. in 2. notab. Salicet. num. 1. vers. item quod metus, Riminald. num. 3. Sebalt. Medic. de casibus fortuitis p. 1. quest. 7. num. 10. Malfard. de probat. conclus. 1051. num. 12. Farinac. d. lit. M. num. 168.

In gloss. Cruciatum, ibi, quod iudicis decernitur arbitrio. Notatur ad hoc quod ad cognoscendum quis sit iustus metus non datur in iure certa regula, sed iudicis arbitrio relinquuntur, vt per Boer. decis. 107. num. 3. Couart. de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 4. num. 8. Menoch. de arbit. casu 135. m. 3. & casu 136. Malfard. de probat. conclus. 1052. num. 1. Gutier. conf. 16. num. 12. Flamin. Pasif. de resignat. benefic. lib. 13. quest. 3. num. 59.

& lib. 9. quest. 2. §. non. 38. Castill. lib. 3. quod. cap. 1. num. 145. cum seqq.

S V M M A R I V M.

1. Transactio consensu & actu contrario dissolvitur, & num. 2.
2. Transactionem volens rescindere non auditur, nisi prius receptum illius vigore restituat.
3. Sententia secunda contra primam ferri non potest consensu partium.

L. Si diuersa. XVI.

Idem AA. Sopatrie.

1. Transactio consensu & actu contrario dissolvitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* & post omnes Hubert. Giphani ad hanc l. tom. 1. pag. 77. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Aym. de antiquis temporibus p. 1. cap. 3. non 40. fol. mibi 23. Roman. singul. 18 §. anap. Dilectum, Grammat. decis. 66. num. 22. Roder. Xuar. allegat. 19. non 8. & 9. Syluan. conf. 81. num. 34. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 26. tit. 8. num. 1.
3. Refusa pecunia, &c.] Notatur ad hoc quod transactioem rescindere volens non auditur nisi prius receptum illius vigore restituat, vt per Afflict. decis. 220. num. 4. Caputaquen. decis. 317. num. 2. & per tot. part. 3. vbi num. 5. post Ias. in presenti, hoc dictum intelligit quando mutuo consensu partium dissolvitur transactio, quia tunc sub illa conditione resoluti videatur vt omnia restituerentur, non autem quando resolvitur culpa alterius partis non adimplentis, Puteus decis. 358. alias 343. num. 5. lib. 1. in correctis, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 9. num. 49. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 5. vers. itaque, pag. 306. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 56. num. 9. vers. quod si contrarium. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 21. num. 6. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloss. 27. num. 22. & gloss. 56. num. 104. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 26. tit. 9. num. 39.
4. In gloss. Agi, vbi ibi, item quare solum in sententia, &c. Notatur ad hoc quod non potest de consensu partium ferri secunda sententia contra primam, vt per Bald. num. 3. & Ias. num. 5. in presenti, qui dicunt hanc glossam notabilem & singularem, & non esse alibi, Franc. Marc. decis. 486. p. 1. Caroc. de remed. contra prauitales sent. except. 41. num. 17. nam simplex consensus non tollit rem iudicatam, vt per Felin. in cap. inter monasterium, num. 16. & n. 23. vers. denum, de re iudic. Deci. in cap. quoniam contra, num. 38. de probat. Xuar. allegat. 19. num. 16. Sard. decis. 185. num. 20. Sic etiam de consensu partium non potest recipi appellatio post decem dies, Lancellor. de attent. p. 2. cap. 12. lunit. §. non 85. Scacc. de appell. quest. 32. num. 101.

S V M M A R I V M.

1. Transactio si fiat per acceptilationem precedente Aquiliana stipulatione, non potest actor redire ad pristinam, etiam realem, licet reus non obseruet transactionem.
2. Responsores prudentes non respondent precise, sed cum distinctione, si possunt.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

L. Vt responsum. XV.

Idem AA. Pontio.

SI transactio fiat per acceptilationem precedente Aquiliana stipulatione, non potest actor ad pristinam, etiam realem redire, licet reus transactionem non obseruet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supra hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Notatur ad hoc quod prudentes responsores non respondent precise, sed cum distinctione si possunt, quia magis tuta est illa responsio, quam precisa, vt per Boer. decis. 44. num. 6. vers. quare prudentes.

S V M M A R I V M.

1. Transactio legitima non rescinditur per rescriptum Principis, & num. 2.
2. Rescriptum simplex Principis non tollit rem iudicatam.
3. Lis an dicatur post contestationem, & causa ante, controvertitur.
4. Exceptio quæ oritur ex transactione, est litis finita.
5. Lis dicitur finita per sententiam, quæ transiit in rem iudicatam. intelligit vt num. 7.
6. Causa generale est, & comprehendit calem, & criminalem.
7. Causa licet sit seposita transactione, potest nihilominus rescinditur, per rescriptum Principis, docentis, non obstante tali lege.

L. Causas, vel lites. XVI.

Idem AA. & CC. Cacio.

LEGITIMA transactio per Principis rescriptum non rescinditur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. §. tit. 24. p. 1. vbi gloss. 1. Deci in cap. fin. num. 5. de constit. Socin. conf. 110. incip. circa primum, lib. 4. Getard. singul. 20. Alciat. parerg. lib. 10. cap. 22. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 52. num. 2. vbi quod rescriptum simplex Principis non tollit rem iudicatam, Morl. in empirio iuris p. 1. tit. 1. quest. 6. num. 6. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 26. tit. 7. num. 12.

Causas, vel lites, &c.] Hinc Doctores aliqui in presenti existimantur licet dici post contestationem, causam ante, de quo tamen an verum sit, vide Alciat. lib. 2. diffinit. cap. 24. Conan. comment. iuris lib. 5. cap. 6. col. 3. Rebuff. ad l. hinc nomen 37. vers. sexti, ff. de verb. signific. Cabed. Lusitan. decis. 15. num. 10. cum seq. p. 2.

Transactio legitima finita.] Notatur ad hoc quod exceptio quæ oritur ex transactione, est litis finita, vt per Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 26. tit. 7. num. 6. nam lis dicitur finita per sententiam, quæ transiit in rem iudicatam, vt per Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 66. num. 18. vbi num. 10. id intelligit dummodo executioni de mandata sit, & postquam res datur ei qui vicerit, quia alias per sententiam & rem iudicatam non dicitur lis finem accipere; hoc idem iterum tenet cap. 114. num. 34. & seq.

T 3 In

- 8 In gloss. *Causas* 1. Notatur ad hoc quod nomen, *causa*, est generale, comprehendens civilem & criminalem, vt per Marant. de ordine iudic. p. 2. num. 14. pag. 7.
- 9 In gloss. *Oportet. fin.* ibi, *si discret. non obstante hac lege*. Notatur ad hoc quod licet causa sit sopita transfectione, potest nihilominus resuscitari per testem Principis, dicentis, non obstante tali lege, vt per Xuar. alleg. 12. num. 58. vers. *facis gloss. singularis*, Cardin. Mantie. d. lib. 2. tit. 7. num. 13.

SUMMARIUM.

- 1 ex Transfectione penali, cum clausula, Rato manente pacto, datur exceptio, & pena exaltio, & num. 2.
- 3 Clausula, Rato manente pacto, operatur quod debitum principale simul & pena exigi possint, & utrumque debeat.
- 4 in Alternatiua remediorum electio non est debitoris, sed creditoris, cui remedia competunt.

L. Cum proponas. XVII.

Idem AA. & CC. Marcello.

- 1 Ex transfectione penali cum clausula, Rato manente pacto, datur exceptio, & pena exactio. Colligunt ex Ordinari. Doctores citati ad l. l. num. 1. *supr. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumptum Hippol. singul. 337. Alciat. lib. 5. paradox. cap. 6. & 7. col. 2. Gigas de pson. quest. 65. num. 3. Rebelle de obligat. instit. part. 2. lib. 16. tractat. de transact. quest. 2. num. 3. Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 556. num. 10.
- 3 Notatur ad hoc quod clausula, Rato manente pacto, operatur quod debitum principale simul & pena exigi possint, & utrumque debeat, vt per Vital. de Camban. in tract. clausul. pag. 3. num. 1. cum segg. Salust. Tiber. in formul. instrument. lib. 1. cap. 14. num. 10. & cap. 19. num. 14. Gutier. in repet. l. nemo potest, num. 423. ff. de legat. 1. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 30. num. 52. quos refero in tract. de clausul. vsus frequent. clausul. 118. num. 3. vbi num. 10. relato hoc text. dixi etiam operari quod quis possit vti remediis contrariis.
- 4 Quod exceptionem pacti, & actionem, &c.] Notatur ad hoc quod in alternatiua remediorum electio non est debitoris, sed creditoris, cui remedia competunt, quia eius fauore videtur posita & concessa, vt per Anton. Gomez tom. 2. variat. cap. 11. num. 42. in princip.

SUMMARIUM.

- 1 Transfigere licet super omni crimine capitali, excepto adulterio, & num. 3. 11. & 21.
- 2 Transactio licita est in criminalibus ingentibus poenarum sanguinis.
- 4 Transfigens an dicatur fateri delictum super quo transfigit.
- 5 Transactio facta cum fisco, seu parte, nullam inducit delicti, super quo transfigitur, confessionem, si ea quidem fiat in casu a iure permissio, & in casibus in quibus de iure transfigere licet; secus si fiat in casu non transfigibili.

- 6 Crimen capitale, id est, pro quo ingeritur poena mortis.
- 7 Transfigi an possit super crimine, pro quo de iure communis imponitur poena mortis.
- 8 Transfigere licet non solum in criminalibus pro quibus ingeritur poena mortis, sed etiam in illis, pro quibus ingeritur poena mutilationis membri. & vbi solummodo ingeritur poena suffigationis, num. 9. Secus si agatur de crimine, pro quo venit imponenda poena perpetui carceris, num. 10.
- 12 Dolo futuro, aut delicto committendo non potest remanere etiam ille, ad quem utilitas negotij pertinet.
- 13 Transactio in quibus criminalibus sit licita. & in quibus non, n. 14.
- 15 Transactio etiam valida in crimine falsi, sicut in delictis pro quibus imponitur poena sanguinis.
- 16 Crimini capitalis nomine intelligitur crimen, pro quo imponenda venit poena mortis naturalis.
- 17 Transfigere licet non solum delinquenti et redimat sanguinem suum, sed etiam patri & consanguineis delinquentis.
- 18 Remissionem si fecerit pars offensa delinquenti, potest aliquis tertius, cui in tali crimine competit ius accusandi, non obstante tali remissione ipsum delinquentem de eo crimine accusare.
- 19 Pax facta cum hereditibus proximioribus defuncti occisi, vel in alijs criminalibus, precludit alios accusare nolentes.
- 20 Transfigi potest super crimine raptus.

L. Transfigere. XVIII.

Idem AA. & CC. Valenti.

- 1 Transfigere licet super omni crimine capitali, excepto adulterio. Colligunt ex Ordinari. Doctores citati ad l. l. num. 1. *supr. hoc tit.* post omnes Hubert. Gijphan. ad hanc l. tom. 1. pag. 78. & ex repetentibus Franciscus Curtius, & Iacobus a Villalpanda, item Martin. Delius, & Iosephus Bernard. Brancha.
- De materia & intellectu huius text. vide l. Hispan. 22. tit. 1. part. 7. Roman. sing. 681. Alciat. lib. 5. paradox. cap. 9. Corra. lib. 2. miscel. cap. 1. Conan. comment. lib. 5. cap. 7. num. 1. Anton. Goucan. Lusitan. lectionum iuris var. lib. 1. cap. 30. per tot. Iacob. Renard. var. fin. de iuris ambiguitatibus lib. 4. cap. 6. Donat. a Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 7. pag. 305. vbi quod transactio licita est in criminalibus ingentibus poenarum sanguinis, & num. 39. quod in crimine adulterij non est licita talis transactio, vel pactum. Plac. lib. 1. delict. cap. 39. num. 3. latè Iul. Clar. recept. sentent. §. fin. q. 58. num. 5. cum multis segg. Fachin. lib. 1. contron. cap. 8. & 9. Perez l. 1. sub vers. *queritur vterius quous tempore*, tit. 15. lib. 8. Ordinam. pag. 308. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 3. num. 54. Theaur. Pedem. decis. 137. num. 15. cum segg. Morl. in emptio iuris p. 1. tit. 4. de transact. in preclud. num. 47. vbi intelligitur in omni crimine ex quo imponenda venit poena sanguinis, latè D. Barbof. in l. 2. ff. soluto matrim. in princip. ex num. 104. vbi num. 110. in fine, explicat, an & quibus casibus decisiones huius l. sint recepte in regno Castellæ, & Portugallie, Cardof. in praxi iudic. & Advocat. verbo *adulterium*, num. 106. Cabed. Lusit. decis. 113. per tot. p. 1. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 8. n. 23. cum segg. Aloy. Ricc. in col. lection. decis. p. 2. collect. 192. Rebelle de obligat. p. 2. lib. 16. q. fin. num. 3. cum segg. Decian. in tract. crim. lib. 3. cap. 3. num. 25. cum multis segg. Collantes in pragmat. agricolar. lib. 3. cap. 11. num. 22. cum segg. Molin. de iustit. tract. 3. disp. 46. per tot.

Verum autem sic transigens dicatur facere delictum super quo transigere vide Anton. Gom. *var. tom. 3. tit. de homicid. sub num. 54. Olasc. Pedem. decif. 138. num. 14. in fine. & seqq. Anton. Gabr. commun. lib. 7. tit. de malefici. concl. 23. num. 1. cum seqq. Richard. & Bonacof. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 52. Octau. Vulpel. in *trac. de pace* 9. 2. 7. num. 7. Malcardi. de probat. concl. 500. num. 7. & 8. Morla d. num. 47. vers. quare, in med. Collant. in *pragm. agricul. lib. 3. cap. 11. ex mun. 12.* Molin. d. lib. 3. disp. 46. num. 15. vers. secunda verò pars, Decian. d. lib. 3. cap. 34. & n. 64. Farin. in *praxi crimin. part. 1. q. 5. num. 18.* ex quorum magis vera resolutione tenendum est quòd transactio facta cum fisco, vel parte, nullam inducit delicti, super quo transigitur, confessionem, si ea quidem fiat in casu à iure permisso, & in casibus in quibus de iure transigere licet, secus autem si fiat in casu non transigibili, quia tunc facere videtur delictum.*

6 De crimine capitali.] Idest, pro quo ingeritur pena mortis: Sed quid si pro crimine pro quo de iure communi imponitur pena mortis, puta homicidio, & ex statuto, imposita sit pena pecuniaria, nunquid eo casu poterit super tali crimine transigi, vel pacifci? In quo dubio Clar. *dist. quest. 58. num. 17.* respondet quòd non.

8 Amplia textum procedere non solum in criminibus pro quibus ingeritur pena mortis, sed etiam in illis pro quibus ingeritur pena mutilationis membrorum, ut per Anton. de Padilla in *presenti*, num. 8. Clar. d. 9. 58. num. 7. vbi num. 8. quòd etiam licita est transactio vbi solummodo ingeritur pena fustigationis, & num. 9. num. 9. non erit licita transactio si agatur de crimine pro quo venit imponenda pena perpetui carceris, de quibus etiam vide Decian. *dist. lib. 3. cap. 34. ex mun. 25.*

11 Excepto adulterio.] Notatur ad hoc quòd licet pro crimine adulterij imposita sit de iure communi pena mortis, Tiraq. l. 13. *commub. num. 19. & seq. & de pœnis temper. causa 44. num. 27. D. Barbof. in d. l. 2. in princip. à num. 105. Mori. d. num. 47. vers. secunda.* nihilominus tamen non est super illo licita transactio, vt per Clar. d. *quest. 58. num. 1.* vbi reddit rationem propter frequentiam, & immanitatem ipsius criminis, Ordin. Reg. Lusitan. lib. 5. tit. 2. l. 2. Morla d. num. 47. vers. secunda, vbi existimat ideo prohiberi transactionem super adulterio, quia vix fieri possit sine delicto. Decian. d. lib. 3. cap. 34. num. 31. vbi num. 31. ait procedere in adulterio vero, non autem in presumpto, & num. 33. extendit locum habere in transactione qua aliquid datur, secus in pacto gratuito, Fichar. tom. 1. *commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 59. pag. 308. latè D. Barbof. in d. l. 2. in princip. num. 104. vers. vltimus & circa, D. Matia de iurisdic. part. 2. cap. 19. num. 21. Petez. l. 1. sup. vers. quatuor vltimis tit. 15. lib. 8. Ordio. pag. 108. Cabed d. Lusitan. decif. 113. num. 7. part. 1. Molin. d. Lusitan. *trac. 3. disp. 46. num. 7.* vbi num. 9. & 10. respondet ad aliqua iura que in contrarium faciunt, Sanchez de *matrimon. lib. 10. disp. 6. num. 10.* vbi ex D. Barbof. d. l. 2. in *princ. num. 115.* & Gam. decif. 63. num. vnic. non valet remissionem adulterij pecunia factam, vel sub alio pacto lucrum afferente ipsi marito, secus sub alio quouis pacto carente eo lucro, & exemplificat Gam. vt est pactum vt vxor includatur, exulante, idem Sanchez *end. lib. 10. disp. 8. num. 22. P. Rebello d. lib. 16. de transaction. quest. vlt. num. 6. & lib. 6. quest. 11. num. 11.**

12 Prohibitum non est.] Post delictum scilicet commissum, dolo enim futuro, aut delicto committendo

non potest remitti etiam ille, ad quem utilitas negotij pertinet, & de quo vide Conan. *commentar. lib. 5. cap. 5. num. 4. Cou. lib. 2. var. cap. 14. num. 3. Alphan. collect. 757. Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 16. Donell. commentar. iuris ciuilib. lib. 16. cap. 6. col. 6. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 10. num. 5. Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 11. cap. 2. num. 12.**

In alijs autem publicis criminibus, &c.] Seu priuatis, nam si pro illis, puta pro furto, vel huiusmodi imposita sit pena sanguinis, vtique etiam in illis licita erit transactio, vt per Anton. Gom. d. cap. 3. n. 54. Clar. d. *quest. 58. num. 6.* Decian. d. lib. 3. cap. 34. num. 42. Cabed d. Lusitan. decif. 113. num. 10. part. 1. Molin. d. *trac. 3. disp. 46. num. 1. prope fin.*

Qua sanguinis poena non ingeritur.] Notatur ad hoc quòd super criminibus, pro quibus non ingeritur pena sanguinis, non potest fieri pax, siue transactio, ne scilicet delicta maneant impunita, vt per Padill. hic num. 103. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 54. Clar. d. *quest. 58. n. 51.* vbi num. 16. ampliat vt locum habeat etiam agatur de criminibus priuatis, Molin. d. *trac. 3. disp. 46. num. 15.* Decian. d. lib. 3. cap. 34. num. 41. vbi num. 42. vt procedat non modo in publicis criminibus, sed etiam in priuatis.

Circa falsi accusationem.] Notatur ad hoc quòd licet crimen falsi publicum sit, & vt plurimum non puniatur pena sanguinis, iure tamen licita validaque est transactio, sicut in delictis pro quibus pena sanguinis imponitur, vt per d. l. Hispan. 22. tit. 11. part. 7. vbi Gregor. Lop. verbo *falsedad*, Alciat lib. 5. *paradoxe. cap. 9.* Padil. in *presenti* num. 19. Clar. *dist. 9. 58. num. 18.* Tiraq. de *retratu lig. 5. l. gloss. 11. num. 69. & in l. 1. vnguem, in princ. num. 7. & de pœnis temper. causa 44. num. 27. Cuiac. lib. 6. obsen. 11. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 3. num. 54. Mori. d. num. 7. vers. quarta, Molin. d. *disp. 46. num. 16.* vbi rationem præstat, quia qui de crimine falsi condemnaretur, incideret in admodum notabilem infamiam, inutilisq; hominum cōiuncti remaneret, & eaque de causa iura vluerunt permittere transactionem circa hoc crimen, sicut & circa crimina capitalia.*

In gloss. Capitali 2. ibi, Primo dicitur vltimum supplicium. Notatur ad hoc quòd nomine criminis capitalis intelligitur crimen pro quo imponenda venit pena mortis naturalis, vt per P. Molin. d. *trac. 3. disp. 46. num. 2.* in *princ.* maxime in criminibus atrocissimis, ex adductis per me in *trac. de appellat. verborum vtriusque iuris significat appell. 204.*

In ead. gloss. ibi, secundò amissio libertatis. Notatur ad hoc quòd decisio huius l. non procedit in capitalibus, in quibus ingeritur pena mortis ciuilibis, amissio scilicet ciuitatis, & libertatis, vel ciuitatis tantum, vt per Boet. decif. 354. num. 4. Duen. reg. 393. *limie.* 5. Clar. d. *quest. 58. n. 10.* Decian. d. lib. 3. cap. 34. num. 38. Farin. in *praxi crimin. part. 1. q. 19. n. 2.* Molin. *dist. trac. 3. disp. 46. sub num. 4.* vers. neque in crimine.

In gloss. Prohibitum 3. ibi, si accusato licet qua- literque redimere sanguinem suum, &c. Et non solum licet delinquenti transigere vt redimat sanguinem suum, sed id etiam licet patri & consanguineis delinquentis, & numeratis, per text. & gloss. in l. lex Cornelia, ff. de iniur. vt per Decian. d. lib. 3. cap. 34. num. 28. Richard. tom. 1. *commun. opin. lib. 2. tit. 4. n. 49. pag. 307.* Molin. d. *trac. 3. disp. 46. num. 5.* vbi dicit quòd in causa sanguinis filij potest pater transigere, eo quòd proprium sanguinem videtur redimere, neque ex tali transactione inducitur probatio delicti filij.

In ead. gloss. ibi, Item nunquid transactio talis

præiudicabit alijs: si velint cum interim de eodem crimine accusari. Notatur ad hoc quod si pars offensa fecerit remissionem delinquenti, poterit aliquis tertius, cui in tali crimine competit ius accusandi, non obstant tali remissione ipsum delinquentem de eo crimine accusare, vt per Couar. lib. 2. var. cap. 10. post num. 5. vers. non idem, Padil. in presenti num. 51. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num. 36. col. 1. Clar. d. quest. 58. num. 4. Perez l. 2. tit. 11. lib. 1. Ordin. pag. 178. vbi refoluit quod pax facta cum hæredibus proximioribus defuncti occisi, vel in alijs criminibus præcludit alios accusare volentes.

20 In ead. gloss. ibi, idem statuitur in raptu virginum, &c. Nota quod super crimine raptus transigere licet, vt per Hieron. Gabr. conf. 172. num. 43. vol. 1. Fichard. tom. 1. commun. opin. 2. tit. 4. num. 48. pag. 307. Boet. decif. 91. num. 1. cum seq. Duen. reg. 36. limit. 9. Molin. d. tract. 3. diff. 46. num. 8. vbi n. 9. tenet quod in casu in quo pro stupro poena sanguinis venit imponenda, licita est transactio.

In ead. gloss. ibi, Item contra in eo quod hic dicit de adulterio, non posse transigi, in auct. vt liceat matri & aui, §. fin. collat. 8. Vide pro solutione Molin. dist. tract. 3. diff. 46. num. 9. vers. l. transigere, & in vers. eadem legi respondet ad auct. vt nulli iudic. §. adulteram.

In gloss. Publici, ibi, quod autem erit in priuato delictis, &c. Hanc gloss. distinguitur amplectuntur Batt. & Doctores communiter, vt per Gregor. Lop. d. l. 22. verbo sobre yerro alguno, Padil. in presenti num. 14. Anton. Gom. d. tom. 3. cap. 3. num. 54. Clar. d. quest. 58. num. 16. Molin. d. tract. 3. diff. 46. num. 14.

S Y M M A R I V M.

- 1 Transactio bona fide inita prætextu instrumenti reperti non rescinditur.
- 2 Dolus surripientis & occultantis instrumenta, ob quorum amissionem transactio fuit extorta, transactionem vitiat, & num. 3.
- 4 Transactio est stricti iuris, & strictè debet intelligi.

L. Sub prætextu. XIX.

Idem AA. & CC. Irenæo.

1 Transactio bona fide inita prætextu instrumenti reperti non rescinditur. Item dolus surripientis & occultantis instrumenta, ob quorum amissionem transactio fuit extorta, vitiat transactionem. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & Giphani. item ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

3 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Batt. in l. tres fratres num. 3. ff. hoc tit. Hippol. in rub. de fideiuss. num. 76. Conan. comment. lib. 7. cap. 9. num. 13. & lib. 1. cap. 6. col. 3. Socin. reg. 361. Sfort. Odd. de restitut. in integrum q. 73. à princip. Boet. decif. 307. col. 2. Ioseph. Ludoa. Pernf. decif. 17. n. 51. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo laesi num. 153. vers. inuat, in fin. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 41. pag. 306. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. tit. 7. num. 4. Arist. 9. num. 10. Ceuall. commun. contra commun. tom. 3. quest. 83. à princ. Morl. in emptio iuris cuius in part. 1. tit. 4. in præclud. num. 20. cum seq. vbi num. 23. notat omnes interpretes existimasse regulam huius l. perpetuum non esse, sed pluribus in causis limitari, vt in negotio publico in-

strumentis postea repertis liceat causam agere, l. Imperatoris, ff. de re iudic. & in pupilli causa poterit etiam retractari sententia. l. Rempl. de iure Resp. lib. 10. Sed idem Morla verius existimat rescriptum huius l. vetare rescindi transactionem, non rescinditur autem in dictis iuribus transactio, quæ nulla fuit. Valer. Reginald. in praxi furii panitens. lib. 25. n. 606. vers. secundum est in fin.

Notatur ad hoc quod transactio est stricti iuris, & strictè debet intelligi, vt per Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 6. num. 1.

S Y M M A R I V M.

- 1 Transactio & res iudicata, quoad obsequium & obseruantiam, fideique implementum, æquiparantur, lib. 2. mon. 2.
- 2 Paxa vt feruentur iuris natura & ratione est, mon. 3.
- 3 Actus omnis extraiudicialis potest fieri de nocte.
- 4 Hora noctis secunda, id est, secunda ex duodecim, in quas nox ipsa diuiditur.

L. Non minore. XX.

Idem AA. & CC. Antistife.

Transactio & res iudicata quoad obsequium & obseruantiam fideique implementum, æquiparantur. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Conan. comment. lib. 5. cap. 6. num. 1. Padil. in l. si post mon. 24 in fine, de iuror. Menchac. illustrum controuers. cap. 67. num. 2. in princ. Heideman. part. 1. diff. 7. thes. 42. Valer. Reginald. in praxi panitens. lib. 25. num. 606. vers. secundum est in princ. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 7. sub num. 1. & tit. 9. num. 48 in fin. & num. 14.

Si quidem nihil ita fidei congruis humana, &c. Notatur ad hoc quod iuris, & nature, ac secundum dictam rationis est vt pacta seruentur, vt per Morzon. de treuga & pace q. 17. n. 2. incipit in Azium, iuris vt frequenter axiom. 173. num. 2.

Quod hoc secunda hora noctis, &c. Notatur ad hoc quod omnis actus extraiudicialis potest de nocte fieri, vt per Iacim l. non solum, §. morte, num. 43. ff. de nui oper. nunciat. Felin. in cap. cion M. num. 58. de constitut. Deci. in cap. consuluit in 3. col. de offic. deleg. Robert. lib. 1. sentent. iuris cap. 1. Cassan. in consuetud. Burgund. rub. 10. §. 1. num. 1. & 2. fol. 336. Vezio tom. 1. commun. opin. lib. 7. tit. 1. 4. de re iudic. n. 201. pag. 272. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 11. num. 8. vbi ait quod partes contractum noctu facere possunt, & quod contractus nocte factus ex dio designari potest.

Aduertit Couar. lib. 4. var. cap. 2. num. 14. in med. 5 vers. sic & in l. quod in hoc text. secunda hora noctis intelligitur, quæ est ex secunda ex duodecim, in quas nox ipsa diuiditur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Emptio simulata transactio casus falsa emptorem non obligat ad solvendum pretium.
- 2 Traditio simulata non transfert possessionem.
- 3 Contractus simulatus dicitur depositus, seu coloratus.
- 4 Simulata gesta haberi pro infestis.

L. Curn

L. Cùm ea, quæ. XXI.

Iidem AA. & CC. Geminiano.

Simulata emptio transactionis causa facta emptorem non obligat ad solvendum pretium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. mon. 1. *suprà hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

In qua simulata geruntur pro infectis habitis.] Notatur ad hoc quod simulata traditio non transfert possessionem, vt per Tiraq. *de retractu* lig. 1. *gl. 2.* num. 15. Contractus enim simulatus dicitur depictus, seu coloratus, quia extrinsecus aliquis apparet, sed intrinsecus non habet substantiam, Paril. *conf. 53. num. 10. & seq. & conf. 54. num. 26. lib. 1.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 13. tit. 35. num. 3.*

Pro infectis habitis.] Si factum fieri infectum non potest, non solum à lege, vel homine, sed nec quidem à Deo, vt in confesso est apud omnes; quare ergo Imper. in presenti pro infectis haberi voluit ea, quæ simulata geruntur: optimè respondet Tiraq. *de constituto* p. 3. *l. 1. iur. 7. num. 44.* vt scilicet non possit facere quia id factum sit quantum ad rem ipsam quod semel factum est. Potest autem facere lex, vel legislator vt pro non facto habeatur quantum ad iuris effectum, siue rei ipsius validitatem.

SYMMARIVM.

1. *Transactio non rescinditur ex protestatione super dolo facta à maiori.*
2. *Protestatio facta de metu ad metum probandum non sufficit.*

L. Si maior. XXII.

Iidem AA. & CC. Alexandro.

Transactio non rescinditur ex protestatione super dolo facta à maiori. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.*

2. Notatur ad hoc quod sola protestatio de metu ad metum probandum non sufficit, vt per Paril. *conf. 10. num. 36. lib. 1.* Menoch. *conf. 1. num. 288.*

SYMMARIVM.

1. *Exceptio facti, vel intentionis non potest opponi post transactionem lise finita.*
2. *Exceptio, Non sum heres, opposita creditoribus hereditariis, est intentionis.*
3. *Defensio cui denegatur, eidem alio magis interdicitur, & num. 4.*

L. Nec intentio. XXIII.

Iidem AA. & CC. Tatiano.

Exceptio facti, vel intentionis non potest opponi post transactionem lise finita. Item exceptio, Non sum heres, opposita creditoribus hereditariis est intentionis. Defensio cui denegatur, eidem alio magis interdicitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

4. *In debitis promissi velamento defendi non possunt.*] Notatur ad hoc quod cui defensio denegatur, eidem

actio magis interdicitur, nam defensio facilius est quam actio, & qui potest agere, multo magis potest excipere, *cap. qui ad agendum, de regul. iuris lib. 6. vbi in collect. plures retuli Doctores, & in Axiomat. iuris vsusq. axiom. 85. num. 1. & 2.*

SYMMARIVM.

1. *Solutio partis debiti ex causa transactionis inducit liberationem à toto, secus in confessione partis facta à reo.*
2. *Transigens pro certa summa, reliquum remississe videtur.*
3. *Tantum non qualifcat.*

L. Si quidem ex causa. XXIV.

Iidem AA. & CC. Victorino.

Solutio partis debiti ex causa transactionis inducit liberationem à toto, secus in confessione partis facta à reo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus.

De materia text. Vide Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 7. num. 3. vbi ait quod qui transigit pro certa summa, reliquum remississe videtur, quia ea est natura transactionis vt amplius non petatur, Menoch. *de arbit. casu 93. à num. 34.* vbi dicit quod quando debitor interrogatus an deberet centum, respondit se debere quinquaginta tantum, hac confessione creditor vti potest ad sui commodum vt quinquaginta consequatur, neque prohibetur ex hoc quin residuum petere possit, & probare tenetur; nam quamvis text. in presenti concedat petitionem, nec de probatione verbum faciat, nihilominus ita intelligi debet: nam dum ibi per supponitur debitorem illum ante licentiam confessum esse se quinquaginta putà tantum debere, cum creditor peteret centum, non dicitur fateri totum sub qualitate, sed solum partem: vt ergo creditor residuum consequatur, probare illud debet, quoniam eis sola assertio non sufficit, & ideo in presenti rectè Salicet. dicit dictionem, tantum, non qualificare, super quo ibi Iaf hoc non intelligens dubitare se ait; qualifcaret enim si ita facta esset confessio, Fateri me olim mutuo centum à Caio suscepisse, ex quibus, nunc solum debere quinquaginta, nam confessio illa de centum deinde qualifcatur ex sequenti parte confessionis, quæ tamen qualifcacio contrariam probationem non impedit. Hactenus Menochius. Mascardus item de probat. *cancel. 980.* alias 983. & *num. 18.* vsque ad fin. hoc idem ferè tenet dum resolutio liberationem debitoris à reliquo non probati ex eo quod debitor partem debiti solvens creditoti dixerit, Accipe centum quæ tibi debeo, cum debitum maioris summe esset, etiam si debitor solvens comodo vsus fuisset dictione *taxativa tantum*, vel simili, & etiam si creditor maioris summe minorem petierit, nam eo casu non præsumitur liberatio à reliquo. Menochium in resolutione *suprà* proposita refert & sequitur Cald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 19. num. 37. & 38.*

SYMMARIVM.

1. *Transactio non rescinditur ob defectum causa non expressæ, & num. 2.*

3 Volum.

3 Voluntas in mente retenta pro nihilo reputatur.

4 Voluntas captatoria qua fit.

L. Simaiore. XXV.

Idem AA. & CC. Marcelle & Quirille.

1 **T**ransactio non rescinditur ob defectum causae non expressae. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Bartol. in l. cum quid, num. 9. in fine, ff. si certum petatur, Conan. comment. lib. 5. cap. 6. in fine, Tiraquel. in tract. Cessante causa, limit. 2. num. 1. & 2.

3 Vulgo notari solet ad hoc quod voluntas in mente retenta nihil operatur, pro nihiloque reputatur, Tiraq. in l. si unquam, verbo libertas num. 24. de reuoc. donat. ubi hunc text. citat, Brunor. à Sole in locis communib. verbo propositum, Rot. dec. 354. num. 6. apud Farin. part. 1. recentur.

4 Eius hereditatis capianda causa, &c.] Notatur ad hoc quod captatoria voluntas illa dicitur, quae fit sub spe recipi proce voluntatis, capere enim est aucupari hereditatem alterius donis illecebris, aut spe maiorem, vt per Couar. in cap. cum tibi, num. 1. de testament.

L. Transfatione matris. XXVI.

Idem AA. & CC. Dionysiae.

1 **M**ater transigendo filiis seruitutis iugum imponere nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Martinus Delrius.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Conan. comment. lib. 5. cap. 7. num. 1. Bapt. Costa de facti scient. & ignor. in pet. 3. Cardin. Mantica de tacitis & ambig. comment. lib. 26. tit. 4. n. 3.

S Y M M A R I V M.

1 Ager corpore sanus autem mente licite transigit, & num. 2.

2 Sanitas mentis quomodo probari possit.

L. Sanum mente. XXVII.

Idem AA. & CC. Catoni.

1 **A**ger corpore sanus autem mente licite transigit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

2 Per hunc text. resoluit Flamin. Paris de resignat. benef. lib. 5. quest. 10. num. 3. infirmum posse transigere.

3 Quomodo probetur sanitas mentis, vide Boët. dec. 23. num. 62. cum seqq. & per me citatos in votis decisuris Canonice, voto 11. num. 7. cum seqq.

S Y M M A R I V M.

1 Transactionibus legitime factis standum est.

2 Transactio cum scriptura, vel sine scriptura facta in iudicio, item apud acta, vel extra producit exceptionem, actionem vero nunquam, si fuit

facta per nudum pactum, & num. 3.

4 Possessor penes quem virtute transactionis res dimittitur, retinet eam vt propriam, non vt rem actoris, nec dicitur ab eo causam habere.

5 Transactio est ex iis contractibus, in quibus vtroque citroque nascitur obligatio, & in quibus contrahentes mutuo alter alteri aliquid dare, vel facere obligantur.

6 Transactio nuda non interposita stipulatione regulariter actionem non parit.

7 Rem, vel fundum, petens à possessore facta inter eos transactione vt aliquo dato actor dimittat rem penes remon consentum, & discedat à lite, non transferretur dominium si actor erat dominus, sed tantum paratur reo exceptio.

L. Siue apud acta. XXVIII.

Idem AA. & CC. Saporite.

Transactionibus legitime factis standum est. 1 Transactio cum scriptura, vel sine scriptura facta in iudicio, item apud acta, vel extra producit exceptionem, actionem vero nunquam si fuit facta per nudum pactum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. post omnes Hubert. Giphani. ad hanc l. tom. 1. pag. 65. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius, & Petrus de Bellapertica.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Bart. in l. 1. §. 1. num. 1. ff. de pactis, Aquilin. ad rubr. ff. de verb. obligat. num. 239. & seq. Mathesil. sing. 106. num. 9. Cottal. lib. 1. miscel. cap. 23. in princ. Ioseph. Ludou. Persf. dec. 101. num. 1. cum seqq. Molin. de Iustit. tract. 1. disp. 556. num. 9. prope fin.

Nec huius rei causa stipulationem, &c.] Notatur 4 ad hoc quod possessor, penes quem virtute transactionis res dimittitur, retinet eam vt propriam, non vt rem actoris, nec dicitur ab eo causam habere, vt per Antonin. Gom. varior. tom. 2. cap. 2. num. 38. post med.

Notatur etiam hic text. ad hoc quod transactio est ex iis contractibus, in quibus vtroque citroque nascitur obligatio, & in quibus contrahentes mutuo alter alteri aliquid dare, vel facere obligantur, vt per Caccialup. in tract. de transaction. quest. 5. in princ. Hieronym. Gabr. cons. 54. num. 12. tom. 1. Mascard. de probat. concl. 1487. alias 1393. num. 1. vbi num. 2. cum Bart. in presenti, resoluit non ante agi posse ab aliquo contrahentium, quam ipse ex parte sua ad vnguem adimpleuerit, & se adimpleuisse liquidissime probauerit.

Quamuis ex pacto non potuit nasci obligatio.] Notatur 6 ad hoc quod nuda transactio non interposita stipulatione regulariter non parit actionem, sed si aduersarius non impleat promissionem, actor, qui transigit, potest redire ad veterem actionem, vt per Cardin. Mantica de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. tit. 7. num. 15. in fine. Nam actio de iure communi non oritur ex pacto nudo, vt per Guid. Pap. sing. 343. Aviles ad cap. 10. Prator. gloss. executio. num. 20. Ioan. Garcian. reg. 16. vbi aduertit de iure Regio Hispano ex l. 2. tit. 16. lib. 5. non Recop. quod non procedere, nam quomodocumque videatur quic se velle obligare, remanet obligatus.

Tamen rerum vindicatione pendente, &c.] Notatur 7 ad hoc quod si quis petit à possessore rem, vel fundum, & fiat inter eos transactio vt aliquo dato actor dimittat rem penes reum consentum, & discedat à lite, tunc non transferretur dominium si actor erat dominus, sed tantum paratur reo exceptio, si amplius ille

ille fundus, vel res petatur ab actore, vel successori-
bus eius, vt per Anton. Gom. l. 45. *Tam. num. 71.*
vers. *sed attende.* Motl. in *emporio iuris tom. 1. tit. 4.*
quest. 1. *num. 1.* vbi *num. 9.* rationem præstat, quia reti-
nens eandem rem, transactionem non adimpleuit,
quo casu non censetur dominium in eam transla-
tum, quantumvis translatum esset à principio. Et
Xuar. alleg. 19. *num. 14.* vocat textum istum fortem
ad probandum quod si actori transgigenti compete-
bat rei venditio, si reus veniat contra transactionem,
actor potest redire ad primariam actionem,
scilicet rei vendicationem.

S V M M A R I V M.

- 1 Transactionem generaliter finitam species reperta non rescindunt.
- 2 Transactio generalis perit generali exceptione in eo quod tunc poterat sub transactione includi.
- 3 Error si potius ab alio, quam transgredientibus causatur, non rescindit transactionem.
- 4 Transactio generalis non rescinditur propter species de nouo repertas, non tamen extenditur ad ea, que tunc non poterant sub generali transactione comprehendi.
- 5 in Transactio generali vniuersa omnia, etiam que non fuerunt cogitata, limita vt *num. 6. 7. 8. 9.*
- 10 Actione reali in iudicium deducta, transactio ad realem etiam actionem pertinet.

L. Sub prætextu, ij. X X I X.

Idem AA. & CC. Martia.

- 1 Transactionem generaliter finitam species reperte non rescindunt. Item generalis transactio perit generali exceptione in eo, quod tunc poterat sub transactione includi. Error si potius ab alio quam transgigentibus causatur, non rescindit transactionem. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1.* sup. hoc tit. & ex repetentibus *tom. 7.* Franciscus Curtius.
- 4 Specierum post repertarum, &c. j. Notatur ad hoc quod generalis transactio non rescinditur propter species de nouo repertas, non tamen extenditur ad ea, que tunc non poterant sub generali transactione comprehendi, vt per Donat. à Fina *tom. 1. communium opin. lib. 2. tit. 4. n. 21. pag. 305.* Hippol. in *l. patre num. 67. ff. de questionibus.* Cardin. Mantie. de *tacitis & ambig. comment. lib. 2. tit. 6. num. 7. & tit. 7. num. 5.*
- 5 Notatur etiam ad hoc quod in generali transactione veniunt omnia, etiam que non fuerunt cogitata, vt per Anton. Gom. *tom. 2. ver. cap. 14. num. 20. col. 5.* Bellacom. *tom. 1. communium opin. lib. 2. tit. 4. n. 5. pag. 304.* Surd. *decis. 185. num. 1.* Valasc. *consult. 39. num. 6.* vbi per hunc text. tenet quod quando petitio est generalis, & transactio, seu quietatio est etiam generalis, præiudicat in omnibus, etiam si aliqua sint ignorata, & incognita, præiudicium enim qui generaliter loquitur, omnium que sub generali sermone possunt rectè comprehendi, meminisse, & facit aliam regulam magis certam, nempe quod transactio generalis inter easdem personas & in eadem causa omnes species complectitur, & *num. 7.* limita primò vt procedat de ignoratis & cogitatis in specie, sed tamen in genere saltem fuit de eis cogitatum, & *num. 11.* limita secundò quando licet petitio fuerit generalis, & transactio generalis, fuit prosequutio specialis, quoniam eo casu generalis

transactio restringitur ad prosequuta tantum, & *num. 12.* limita terciò quod etiam nimis generalis transactio, non nocet quoad dolore occulta per fraudem alterius partis, & *num. 13.* limita quartò præterquam in iis que dependent ex testamento, & *n. 14.* formam præstat, qua poterit quis facere transactionem, seu quietationem talem, per quam omnia sopiantur, vt sit plenissima, Valascum refert & sequitur Molin. de *instit. tract. 1. disp. 558. num. 4. vers. tertia conclusio.*

In gloss. *Potest. ult. &c. j.* Notatur ad hoc quod 12 quando actio realis in iudicium est deducta, tunc transactio ad realem etiam actionem pertinet, vt per Cou. *lib. 2. ver. cap. 14. num. 1. vers. tercio, in fine.* Card. Mantie. *lib. 2. tit. 6. num. 10.* vbi afferunt hanc glossam esse communiter receptam.

S V M M A R I V M.

- 1 ad Transactionem rescindendam proprium dolum allegans repellitur dum crimen faceri videtur.
- 2 Dolum ad sui commodum nemo regulariter allegare potest.
- 3 Turpitudinem, vel dolum suum allegans non auditur.
- 4 Nullitas non potest opponi nisi ab illo, in cuius fauorem fuit introducta.

L. Transactione finita. X X X.

Idem AA. & CC. Antonino.

Ad rescindendam transactionem proprium dolum allegans repellitur dum crimen faceri videtur. Item dolum ad sui commodum nemo regulariter allegare potest. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1.* sup. hoc tit. & ex repetentibus *tom. 7.* Franciscus Curtius.

Vulgo allegari solet hic text. ad hoc quod turpitudinem, vel dolum suum allegans non auditur, vt per Bernard. *reg. 14. Tiraq. de retract. lig. 5. 1. gloss. 18. num. 24. & 15. & in tract. Cessante causa, limit. 2.* Paul. Fusc. *lit. A sing. 52.* Cardof. in *praxi iudicum, & Adnocat. verbo allegatio num. 5.* Surd. *decis. 196. num. 6. & decis. 309. num. 16.* Cardin. Tulch. *præf. conclus. tom. 8. lit. T. concl. 404.* per tot. plures refero ego ipse de *Axiomatib. iuris vsusque, axiom. 221. per tot.* vbi multipliciter ampliat & limitat.

Notatur etiam ad hoc hic text. quod nullitas non potest opponi nisi ab illo in cuius fauorem introducta, de quo tamen vide Iaf. in *5. actionem num. 41. Instit. de actionib. Callan. in consuetud. Burgund. rub. 4. §. 1. num. 26. fol. mibi 129.* Tiraq. de *retract. lig. 5. 1. gloss. 9. num. 42. & post legem contrub. gloss. 6. num. 89.* Menoch. *conf. 20. num. 55. lib. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Verba generalia transactionum restringuntur ad causam super qua litigabatur, & *num. 5.*
- 2 Clausula generalis refertur ad specificata.
- 3 Transactio quantumvis generalis facta per verba generalia, restringitur ad rem super qua litigabatur.
- 4 Renuntiatio quantumvis generalis non trahitur ad incogitata.

L. Si

Generalia verba transactionum restringuntur ad causam super qua litigabatur. Item clausula generalis refertur ad specificata. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

De materia huius text. vide Bellacomb. tom. 1. communium opin. lib. 2. tit. 4. num. 4. pag. 304. vbi tenet quod transactio quantumvis generalis facta per verba generalia restringitur ad rem super qua litigabatur, nisi id esset accessorium illius rei, quæ petebatur, vel esset connexa cum re super qua facta fuit transactio, idem dicit Donat. à *Finalidem num. 43. Afflicti. decis. 185. num. 4.* vbi ait legato hoc text. quod verba generalia posita in contractu post verba specialia videntur restringi ad specificata, & *num. 13.* hanc l. procedere ait solum in transactione facta per verba generalia, quia restringitur ad rem, vel causam specificatam, per quam deuentum est ad transactionem, Cardin. Mant. de *tacitis, & ambig. conuent. lib. 26. tit. 6. num. 12.* vbi dicit quod quando petitio est specialis, & transactio generalis quoad verba, tunc illa debet restringi ad speciem petitam, & intelligit procedere vbi transactio generalis salua ratione recti sermonis ad petitionem restringi potest. Menoch. *conf. 335. num. 12.* ad hoc quod renunciatio quantumvis generalis non trahitur ad incogitata. Flamin. Patil. de *resignat. benefic. lib. 11. q. 11. num. 7. & 43.* vbi citato hoc text. dicit quod verba generalia posita restringuntur ad causam pro qua constitutio emanauit. Valer. Reginald. in *praxi fori poenit. lib. 25. num. 606. vers. quantum est,* vbi per hunc text. tenet transactionem ad alias res, vel personas, non extendi quam illas, de quibus nominatum in ea actum est.

Vnde ex hoc text. vulgo colligitur generalitatem, siue generalia verba, ad dispositionem quamcumque generalem restringi ad rem, & casum specificatum super quo agebatur, & ad causam præcedentem, quam conclus. multis exornant Anton. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de regulis iuris conclus. 4.* Marc. Anton. Eugen. *tom. 1. conf. 13.* vbi quod habet locum prædicta conclusio huius l. in compromissis, computis, pactis, renunciationibus, refutatione, transactione, rebus, & personis, provi ibi latius comprobatur ex *num. 21. & quæ ad num. 30.* idque maxime quando generalitati adiceretur aliqua verba, quæ restrictionem sua natura denotarent, tunc namque dispositionem restringent ad casum specialem, & in indiuiduo expressum, vel ad rem, aut causam, seu personam super qua interponerentur, Menoch. *conf. 1496. ex num. 54. Surt. decis. 246. & 431. & decis. 218. per tot. & præcipue ad num. 6. & decis. 185. Honded. conf. 49. per tot. lib. 1.* Anton. Fab. in *suo Cod. sub hoc tit. diffinit. 5. 6. & 12.* Cardin. Tusch. *prædict. conclus. tom. 8. lit. T. conclus. 356.* Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib. 3. sub hoc tit. de transact. resolut. 2. per tot.* vbi quod procedit in sententia, & in computationibus, seu calculationibus generalibus factis inter mercatores, & in renuntiationibus, & in donatione, & in mandato, & in legitimatione, & in pacto, & *num. 10.* declarat vt procedat quando salua ratione recti sermonis verba generalia possunt restringi, secus verò est si restringi non possunt nisi officia ratione recti sermonis, latè Castill. *consoner. lib. 4. cap. 41. ex num. 71. & latius cap. 41. à princip.*

- 1 Transactio illicita est facta super sententia quæ transit in rem iudicatam, vbi interpositionem Aquiliane stipulationis.
- 2 Transactio facta post sententiam, quæ transit in rem iudicatam, nullus est momenti.
- 3 Transactio facta circa rem, circa quam lata est sententia, quæ in rem iudicatam transiit, si iuramento confirmetur in euentu, in quo iuxta hæcenus explicata secluso iuramento sumit, esse inualida, vires ex iuramento sumit & valet. limita vt num. 4.
- 5 Transactio valida est etiam post rem iudicatam, si intercessit appellatio, vel appellari potuit, & similiter si sententia lata dicatur esse nulla ex defectu iurisdictionis, citationis, mandati, vel alias. limita vt num. 6.
- 7 Transactio etiam in criminalibus fieri nequit post sententiam, quæ transit in rem iudicatam.
- 8 Iuramentum adiectum transactioni de non contrahendo, facit valere transactionem omni meliori modo, quo potest.
- 9 Transactio facta post sententiam transit in rem iudicatam, valet adiecta clausula, non obstante re iudicata.
- 10 Appellatio suspendit pronuntiatum.
- 11 Restitutio principaliter intentata habet effectum suspensiuum, quemadmodum appellatio.

L. Si causa cognita. XXXII.

Iidem AA. & CC. Cyrillo.

Super sententia, quæ in rem iudicatam transit, vbi interpositionem Aquiliane stipulationis, illicita est transactio. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Vulgo colligitur ex hoc text. quod transactio facta post sententiam quæ transit in rem iudicatam, nullus est momenti, vt per Ias. in *actionum, n. 101. in fine, & num. 143. Instit. de actionib. & in l. 1. §. si quis ita, num. 31. ff. de verborum obligat. Felin. in cap. inter monasterium, num. 31. ff. de re iudic. Sylan. *conf. 71. n. 1.* Molin. de *iustit. tract. 2. disp. 556. num. 2.* vbi bene, & *num. 3.* post Padil. & Gutier. resoluit transactionem factam circa rem, circa quam lata est sententia, quæ in rem iudicatam transiit si iuramento confirmetur in euentu, in quo iuxta hæcenus explicata secluso iuramento esset inualida, vires ex iuramento assumere, validamque in conscientia, & in exteriori foro reddi. Conan. *commentar. lib. 5. cap. 6. num. 1. col. 4.* Roman. *consil. 504. incip. In casu,* latè Caroc. de *remed. contra præiudicialia sententias, vel damnosas executiones, except. 81. ex num. 1.* limitat, si in transactione apponatur clausula, non obstante sententia, vel si transactio sit facta super re consignata vigore sententia; vel si facta sit super primeua actione, Surt. *decis. 185. num. 14.* Cardin. Mant. de *tacitis & ambig. conuent. lib. 26. tit. 1. num. 21.* vbi subdit quod si appellatio intercesserit, vel appellari potuerit, transactio valebit etiam post rem iudicatam, & similiter si sententia lata dicatur esse nulla ex defectu iurisdictionis, citationis, mandati, vel alias, Donat. à *Finalidem tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 22. pag. 305.* Gutier. de *iuram. confirmat. p. 3. cap. 4. ex num. 1.* vbi *num. 2.* limitat supradictam text. conclusionem quando negatur iudicatum esse, vel ignorari potest an iudicatum, & *num. 3.* tenet transactionem etiam in criminalibus*

nalibus fieri non posse post sententiam, quæ trans-
 8 uit in rem iudicatam, & *num. 6.* resoluit iuramen-
 tum in proposito adiectum dictæ transactioni de
 non contrahendo, operati ut faciat valere trans-
 9 actionem omnem meliori modo, quo potest, & *n. 8.*
 dicit quod transactio facta post sententiam transi-
 tum in rem iudicatam valet adiecta clausula, non ob-
 stante re iudicata.

10 Appellationis, vel in integrum restitutionis solem-
 nitate suspensa.] Notatur ad hoc quod appellatio
 suspendit pronuntiatum, ut per Cald. Pereira in *l. si*
curatorem, verbo per quod, *num. 35.* de in integrum re-
 sit, minor.

11 Notatur etiam ad hoc quod restitutio principa-
 liter & per viam actionis intentata, siue contra sen-
 tentiam, siue ad appellandum, siue contra lapsum
 fatalium, antequam petatur sententie executio, ha-
 bet effectum suspensivum, quemadmodum appella-
 tio, ut per Flores de Mena *variarum lib. 1. quæst. 5.*
num. 51.

Fractura transg[ress]i.] Id est, transactionem ipso iure
 non valet. Vide Tiraquell. in *l. si unquam*, verbo re-
 nertatur, *num. 107.* Surd. *decis. 185.* Rebell. de obligat.
 instit. p. 1. lib. 1. q. 6. *num. 37.*

S V M M A R I V M.

- 1 Transactio non rescinditur prætextu euictionis, sed
 agitur præscriptis verbis ad id, quod dare, non re-
 tinere quis debet, & *num. 2.* procedit etiam in ar-
 bitramento, *num. 3.*
- 4 Transactio ritinua ad præscribendum sufficit, quan-
 do ex eo, vel causa traditur possessio.
- 5 Transactio titulo transferitur dominium in eum, cui
 rei est tradita.
- 6 Alienam per viam transactionis non censetur alie-
 nasse ciem retinuerit dominium.
- 7 Transactione transferitur dominium rei quando con-
 tinet dari, etsi secus quando datur sola facultas re-
 tinendi.

L. Si profundo. XXXIII.

Iidem AA. & CC. Eucherius.

1 Ratione & prætextu euictionis non rescinditur
 transactio, sed agitur præscriptis verbis ad id,
 quod dare, non retinere quis debet. Colligunt ex
 Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num. 1.* *sup. hoc tit.* & ex
 repetentibus *tom. 7.* Franciscus Curtius.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desum-
 unt Cremenfingul. 130. Gozadin. *conf. 94. num. 40.*
 Capel. *conf. 133. num. 81. part. 1.* Conan. *comment. lib. 5.*
cap. 6. num. 10. in fine, Tiraquell. de retractu *lig. 5. §. 1.*
gloss. 14. num. 67. Menoch. *conf. 123. n. 40.* vbi *num. 41.*

3 Iubdit hunc textum procedere etiam in arbitramento,
 postquam arbitramentum est transactio quedam,
 Morl. in *emporio iuris part. 1. tit. 4. quæst. 1. num. 8.* vbi
 rationem præstat, Anton. Gomez *l. 45. Tauri num. 73.*
in princ. vbi ex hoc textu infert quod si ab illo pe-
 nes quem res dimittitur ex causa transactionis, res
 fit euicta à tertio vero domino, quod actor, qui re-
 dimisit aliquo recepto, non tenetur de euictione,
 secus tamen est si res daretur, vel traderetur ab vno
 alteri etiam in causa transactionis, quia tradens ten-
 deretur de euictione: & rationem assignat, quia ita
 demum quis tenetur de euictione quando concessit
 titulum habilem ad translationem dominij, alias
 verò non: idem Anton. Gomez *variar. tom. 2. cap. 2.*
Barbo. Collect. in Cod. Tom. 1.

num. 38. prope fin. Cardin. Mantie. de tacitis & ambi-
 guis *comment. lib. 26. tit. 7. num. 12. & 25.* vbi rationem
 assignat, quia contractus intelligitur celebratus su-
 per lite, non super re. Cald. Pereira de *empt. & vend.*
cap. 31. num. 104.

Notatur ad hoc quod titulus transactionis suffi-
 4 cit ad præscribendum quando ex eo, vel causa pos-
 sessio traditur, ut per Balbale *præscript. 3. part. princip.*
quæst. 5. qui hunc textum ad hanc rem singularem
 dicit, Alexand. Corn. & Barr. quos refert & sequitur
 Menchac. *illustrum controuerf. cap. 67. num. 2.* qui
 omnes per hunc textum communiter tenent con-
 tractum eo casu, quo ex causa transactionis possessio
 eius rei, de cuius præscriptione agitur, non esset tra-
 dita, sed tantum retenta.

Notatur etiam ad hoc quod ex titulo transactio-
 5 nis transferitur dominium in eum, cui res est tradita,
 ut per Roder. Xuar. *allegat. 19. num. 21. in fine.* Ali-
 6 nans per viam transactionis non censetur alienasse
 cum dominium retinuerit, ut citato hoc text. tenet
 Cald. Pereira de *extenct. emphyt. cap. 16. num. 450.* Mc-
 7 noch. *conf. 181. num. 2.* vbi etiam per hunc textum
 dicit transactione transferri dominium rei quando
 continet dari, etsi secus quando datur sola facultas
 retinendi.

S V M M A R I V M.

- 1 Scienti non inferitur dolus.
- 2 Pollicitatio institutionis atque successionis non obli-
 gat pollicentem, & *num. 3.*
- 4 Liberatio facta ex causa transactionis sub spe fu-
 tura successionis non potest rescindi, licet illa spes
 deficiat.
- 5 Scienti & volenti non committitur dolus, nec iniuria,
 limitata ut *num. 6.*
- 7 Volenti non fit iniuria, remissum.
- 8 Condicio impossibilis extitit etiam liberationem.
- 9 Condicio impossibilis est vitare contractus solus, mo-
 dus tamen impossibilis non vitat, sed ab ipsis con-
 tractibus reijciendus erit, declar. ut *num. 10.*

L. Cum donationis. XXXIV.

Iidem AA. & CC. Cyrillo Prolemaidi.

1 Sienti non inferitur dolus & pollicitatio insti-
 2 tutionis atque successionis non obligat polli-
 centem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad
l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus *tom. 7.* Fran-
 ciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-
 3 munt Benedic. Pinel. *select. iuris interpr. lib. 1. cap. 10.*
num. 9. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis *comment.*
lib. 13. tit. 43. num. 7. vbi dicit quod hanc legem Bald.
 in summa ita perfringit, quod licet pollicitatio de
 instruendo hærede non impleatur ab eo, cui trans-
 4 gitur, vel donatur, transactio tamen, vel donatio
 non rescinditur, & *num. 16.* cum Paul. de Castro per
 hunc textum vult quod liberatio facta ex causa
 4 transactionis sub spe future successionis non potest
 rescindi, licet illa spes deficiat.

[Nec unquam volentibus dolus inferatur.] Notatur
 5 ad hoc quod scienti & volenti non committitur do-
 lus, neque iniuria, ut per Conan. *comment. lib. 5. cap. 6.*
num. 34. Roder. Xuar. in *l. quoniam, amplius 10. num. 46.*
 Tiraquell. de retractu *lig. 5. §. 12. gloss. 1. num. 8.* & de iure
 maris *gloss. 8. num. 143.* plures refert Brunot. à Sole
 in locis communib. verbo volenti, Surd. *decis. 194. num. 1.*

V

Sim.

- Sim. de Practis *consil.* 15. *mon.* 9. & 10. Cardin. Tufch. *practice. conclus.* tom. 2. *lit. D. conclus.* 589. *num.* 1. vbi
6 *mon.* 2. limitat quando calliditate fuit sciens seductus, & sollicitatus, metipsum de *Axiomat. iuris* *usu* *freg. verbo doli*, *axiom.* 76. *num.* 9.
- 7 Et ad aliud axioma quod probatur in hoc text. quodd volenti non fit iniuria vide *Xuar. in L. quoniam*, *amplia* 10. *mon.* 31. *col.* 2. *pag.* 420. cum aliis citatis per me *axiom.* 126. *num.* 1. & 2.
- 8 In gloss. *Adstringitur*, fin. Notatur ad hoc quod conditio impossibilis vitiat etiam liberationem, vt per Anton. Gom. *tom.* 1. *variar. cap.* 12. *num.* 67. *vers.* *item adde*, vbi dicit hanc glossam singularem, & vnicam, & ab omnibus Doctoribus summe commendatam.
- 9 Notatur etiam ad hoc quod licet conditio impossibilis contractus vitare soleat, modus autem impossibilis contractus non vitiat, sed ab ipsis contractibus reiiciendus erit, per Anton. de Padilla *bic num.* 8. *Contr. in cap. cum tibi num.* 13. *de testam.* Molina *de primogen. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 42. vbi asserit hoc ab omnibus communiter receptum esse. Sarmient.
- 10 *selestar. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 7. vbi declarat quod hanc gloss. non simpliciter vult quod modus impossibilis à contractu reiiciatur, sed tantum ad effectum, vt si agatur possit non obstante defectu modi impossibilis repelli actor exceptione: & ita potius vult gloss. quod modus impossibilis impedit actionem oriri ex contractu, non tamen ita reddat inutilem vt ex eo excepto oriri non possit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Transfatione si res est finita presentibus, & interuenientibus amicis, metus ac doli abfuisse presumitur.*
- 2 *Contractus quando fit in presentia propinquorum, seu amicorum, cessat omnis prescriptio fraudis, & metus. amplia vt num. 3. & 4.*
- 3 *Dolum passus in contractu, si velis cogit aduersarium vt ei sit.*

L. Transfationem. XXXV.

Idem AA. & CC. Hammon.

- 1 **T**ransfatione si res finita est presentibus, & interuenientibus amicis, metus ac doli abfuisse presumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num.* 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.
- 2 Vulgo colligitur ex hoc text. quod contractus quando fit in presentia propinquorum, seu amicorum, cessat omnis prescriptio fraudis, & metus, vt per Ias. in *§. quadrupli*, *num.* 63. *Instit. de actionib.* Hippol. *singul.* 324. & 417. Petrasancta *sing.* 57. Boët. *decis.* 100. *num.* 7. Corral. *lib.* 6. *miscell. cap.* 14. *num.* 2. Palat. *in repetit. rubr. de donat. inter viros & uxorem*, *§.* 68. *num.* 3. Grammat. *decis.* 66. *num.* 9.
- 3 Alciat. de *presumptionib.* *reg.* 1. *presumpt.* 21. Cott. in *memorabil. verbo contractus mulier*. Alphan. *collect.* 217. Donat. à *Fina tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 34. Alexand. *Trentacing. variation. resolutionum lib.* 1. *sub tit. de his que vi, resolut.* 1. *num.* 20. Simoncel. de *decreto lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. *vers.* *item operatur*, Sanchez de *matrimonio lib.* 4. *disput.* 12. *num.* 21. Fatinae *fragm. crimin.* p. 2. *lit. M.* *num.* 151. Rebuff. in *anob. habita*, *ne filius pro patre*, *pag.* 578. Anton. Gom. *variar. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 2. *in fine*, & *cap.* 14. *num.* 27. *in fine*,

Tiraquell. de *iure mariti gloss.* 5. *num.* 37. Menoch. *consil.* 1. *num.* 290. & late de *presumptionib.* *lib.* 3. *presumpt.* 128. per tot. vbi *num.* 6. extendit vt locum habeat non solum quando interuenit presentia propinquorum, sed etiam quando interuenit solus iudex, & *num.* 7. ampliat non solum in contractibus, sed etiam in vltimis dispositionibus, & *num.* 10. limitat, vt locum non habeat hac prescriptio quando adest enormis læsio. Sanchez de *matrimonio lib.* 4. *disput.* 12. *num.* 21. *vers.* *secundo*, Mascard. de *probationib.* *conclus.* 105 *§. mon.* 23. *latius conclus.* 437. per tot. vbi *num.* 4. limitat non procedere si abest presentia plurium consanguineorum, vel saltem ad minimum duorum; hanc limitationem probat Tiraquell. in *l. si vnaquam*, *verbo suscepit liberor.* *num.* 238. cum text. dicat in plurali, *amicis interuenientibus*.

Rescindi potestantia, &c.] Ergo dolum qui passus est in contractu, si velis cogit aduersarium vt ei sit, vt per Tiraquell. in *tract. de morte p. 7. declar.* 1. *num.* 8.

S V M M A R I V M.

- 1 *Oblatio post terminum in transfatione locum habet.*
- 2 *in Transfatione reus purgare potest moram vsque ad sententiam.*
- 3 *Mora purgatio etiam in transfatione admittitur.*

L. Si maior annis. XXXVI.

Idem AA. & CC. Achilla.

Oblatio post terminum in transfatione locum habet. Item in transfatione reus purgare potest test moram vsque ad sententiam. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num.* 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius. Vide Donat. à *Fina tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 35. *pag.* 306. vbi ait per hunc text. quod mora purgatio etiam in transfatione admittitur.

L. Promissis. XXXVII.

Idem AA. & CC. Basilissa.

Poenam in stipulatione deducta, ob non seruatum transfationem non impleta transfatione exigenda est. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad *l. 1. num.* 1. *sup. hoc tit.* & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. delumunt *l. fin. tit.* 11. *part.* 5. *ubi gloss.* fin. Fulgof. *consil.* 160. *col.* 3. Cald. Pereira de *empt. & vendit. cap.* 39. *num.* 18. Rebell. de *obligat. iustitia p. 2. lib.* 16. de *transfationib.* *quest.* 2. *num.* 3.

S V M M A R I V M.

- 1 *Transfatio continet facultatem dandi, retinendi, promittendi, si valida sit, & num. 2.*
- 2 *Transfatio facta etiam pro modico super lite momenti non valet, dummodo ex causa sit facta.*

L. Trans

L. Transactio. XXXVIII.

Iidem AA. & CC. Theodotoni.

Transactio continet facultatem dandi, retinendi, promittendique, si valida sit. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Card. Mantica. de tacitis & ambig. comment. tom. 2. lib. 26. tit. 1. num. 23. ubi quod si in instrumento dictum non sit aliquid fuisse datum, vel retentum, vel promissum, non presumitur, & ideo transactio corrui. & num. 24. tenet quod transactio facta etiam pro modico, super lite magni momenti valet, dummodo ex causa sit facta.

L. Quamuis. XXXIX.

Iidem AA. & CC. Martiana.

In contracta transactionis non est locus poenitentiae. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Cortal. lib. 1. miscel. cap. 23. num. 4. Aleiat. lib. 5. paradox. cap. 6. col. 2. Conan. comment. iuris civilis lib. 5. cap. 6. num. 1. Ioan. Orof. in l. si cium fundum, ff. de pactis, num. 15. & 16. Duen. regul. 111. Ioan. Garcian. regul. 102. num. 8. vers. de uocato limitatur, Rebell. de obligat. instit. part. 2. lib. 16. de transact. quest. 2. num. 1.

SYMMARIVM.

- 1 Transactio si stipulatione, & acceptatione est firmata, actor conueniens repellitur, & data repetitur, poena etiam in stipulatum deducta exigitur, & num. 2.
- 2 Transactio Aquiliana stipulatione vallata, poenae appositae contravenienti, quam incurrat toties quoties contraherit, rato semper manente pacto, & insuper iuramento confirmata, habet plenissimum robur.
- 3 Reo ex causa transactionis ipso iure liberato, poterit poena peti, & actor repelli exceptione transactiois.
- 4 Actor ubi sine actione experitur, potest iudex ex officio eum repellere, etiam parte non petente.

L. Vbi pactum. XL.

Impp. GRAT. VALENT. & THEOD.
AAA. Eutropio P.P.

Si stipulatione, & acceptatione transactio est firmata, actor conueniens repellitur, & data repetitur, poena etiam in stipulatum deducta exigitur Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Habert. Giphani. ad hanc legem tom. 1. pag. 69. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.

Hanc eandem conclusionem ex hoc textu desumit Conan. commentar. lib. 5. cap. 6. num. 8. Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 556. num. 13. ubi etiam post Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

Orof. & Gutier. subdit quod si transactio Aquiliana stipulatione valletur, poenaeque apponatur contravenienti, quam incurrat toties quoties contraherit, rato semper manente pacto, & insuper iuramento confirmetur, habet plenissimum robur, ita ut maius illi apponi non possit.

Notatur ad hoc quod quando ex causa transactionis reus est ipso iure liberatus, tunc poterit poena peti, & actor repelli exceptione transactionis, ut per Tiraquel. in l. si unquam, verbo reuertatur, n. 424. de reuoc. donat.

In gloss. Poena ibi, tertia quia cum iudex, & c. Notatur ad hoc quod ubi actor sine actione experitur, iudex potest ex officio eum repellere, etiam parte non petente, ut per Iason in presenti, num. 11. Hippol. in l. 1. §. fin. num. 7. ff. de questionibus, Marant. de ordine iudic. part. 4. distinct. 20. num. 15. & part. 6. membr. 9. de exceptis, num. 7. Roderic. Xuar. in l. si post rem indicatam, super l. Regni, limit. 7. num. 1. pag. mihi 640. Boet. decis. 344. num. 8. Anton. Gomez variarum tom. 2. cap. 11. num. 24. latè Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 16. à princip. ubi num. 4. tenet iudicem non repellentem agentem, sine actione teneri ad interesse parti, Gam. Lusitan. decis. 106. num. 7. ubi num. 8. tenet iudicem qui actorem agentem sine actione non repulit teneri in syndicato, D. Barbof. in l. si alienam, num. 18. ff. soluto matrim. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 14. n. 82. in fine.

SYMMARIVM.

- 1 Transactio iurata contraveniens Deum ultorem habet, notatur infamia, poenam soluit, sibi data reddit, & actionem perdit.
- 2 Dispositio huius leg. tanquam nimis rigorosa & dura non seruatur in practica. Contrarium tamen de non. 3. & amplius ut num. 4. §. & seqq. usque ad numerum 20. limita verò ut numero 21. usque ad 30.
- 3 Iuramento contraveniri tribus modis dicitur ad effectum incurrendi poenas huius leg. videlicet vel interpellando iudicem, vel supplicando Principibus, vel non adimplendo promissa.
- 4 Contractum iuratum non obseruari infamia est.
- 5 Iuramento appposito in transactione, vel alio contractu iurato contravenienti priuatur omni iure, actione & commodo illius contractus in quo iuramentum fuit praestitum.
- 6 Iuris questus priuatio poena est.
- 7 Mox priuationem ipso iure inducit.
- 8 Iuramentum mora emendationem impedit.
- 9 Transactioni iurata non contrahent, nec poenas huius leg. incurrit, is qui Principi supplicat pro rescissione transactionis.
- 10 Peruicax in casu huius leg. ipso iure infamiam incurrit intellige ut num. 9.
- 11 Priuatio exiit, importans priuationem ipso iure.

L. Si quis maior. XLI.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA.
Rufino P.P.

Veniens contra transactionem iuratam Deum ultorem habet, & infamia notatur, poenam soluit, sibi data reddit, & actionem perdit Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. numer. 1. sup.

supr. hoc tit. post omnes Hubert Giphani. ad hanc legem tom. 1. pag. 71. & ex repentibus tom. 7. Franciscus Curtius, Thomas Parpallias, Hieronymus Cagnol. & Bertazolus.

De materia & intellectu huius legis vide Conan. commentar. lib. 5. cap. 6. num. 8. Afflicti. in cap. 1. quo tempore miles lib. 1. fol. milio 84. Robert. lib. 2. sentent. cap. 20. Mantu. lib. 1. locorum cap. 11. in princip. & lib. 3. cap. 49. Alciat. lib. 5. paradox. cap. 12. Couart. in cap. Raynaldus § 3. num. 10. col. 7. de testam. & in cap. quamvis pactum de pactis lib. 6. part. 1. §. 4. n. 3. col. 1. Bertrand. conf. 137. num. 5. vol. 9. Fab. Turret. conf. 48. num. 12. lib. 1. Frideric. Brukman in tractat. de different. utriusque sexus, part. 2. art. 11. num. 11. Ioseph. Ludou. decis. 322. num. 11. & sequent. Roland. conf. 31. num. 1. lib. 2. Aym. conf. 246. num. 4. in fine. Anton. Gabr. commun. lib. 5. tit. de transact. conclus. 1. ex num. 1. Perez ad lib. 8. Ordin. tit. 6. pag. 184. Vilalob. & Kirchou. tom. 1. commun. epin. lib. 2. tit. 4. num. 57. & 58. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 60. num. 10. & 11. & part. 3. cap. 17. num. 2. Fachinac. controuerf. iuris lib. 1. cap. 11. cum duobus seqq. Alodouin. consil. 5. num. 40. cum seqq. Cenall. commun. contra commun. quast. 117. Stephan. Gratian. discipuliforens. tom. 1. cap. 19. per tot. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis comment. lib. 4. tit. 32. numer. 93. Valet. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 25. num. 606. vers. quartum, in fine, & Clar. in §. peritium, num. 4. Decian. tractat. crimin. lib. 6. cap. 13. num. 28. Farinac. de falsitate & simulat. quast. 160. ex num. 45. latissimè idem Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. I. num. 1141. cum multis sequentib. Rebelle. de obligat. instit. part. 2. lib. 16. de transact. quast. 2. num. 5. Mancin. in tractat. de iurament. part. 5. effectus 11. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 556. num. 1. vers. quando transactio. Rot. decis. 583. part. 1. dinerfor.

Dispositio huius I. tanquam nimis rigorosa & dura in practica non seruatur. Sila. nupt. lib. 5. num. 62. vers. & propterea audiui, Roland. conf. 57. vna processu num. 47. lib. 1. Bec. conf. 104. num. 9. & conf. 106. num. 24. Polyd. Ripa in obseruat. 27. Anna sing. 286. Seraphin. decis. 1059. num. 3. & decis. 1136. num. 6. Surt. conf. 103. in fine, & Rot. dist. decis. 583. num. 3. part. 1. dinerfor. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 61. num. 21. Azeued. l. 1. num. 85. tit. 17. lib. 8. noua Recop. Cenall. communium contra commun. quast. 117. in fine; verum hæc resolutio non est tuta, quia hi omnes ferè Doctores loquuntur de consuetudine suorum locorum, vnde non debent extendi ad alia loca; quare Bolognet. in repet. huius I. num. 107. licet admittat eius penas raro praticari, non tamen per hoc subdit dispositionem huius I. esse correctam. Quod enim raro praticatur, prouenit primò, quia in multis partibus Italie adsunt statuta quod admittatur purgatio moræ vique ad certum tempus: secundò, quia contranente volens iuramento vplurimum petit absolutionem ab eo: tertio quia pœne prædictæ secundum magis communem non incuruntur sine dolo, & facile probatur causa, propter quam quis excusatur à dolo, & lata culpa, sequuntur Farin. fragment. lit. I. num. 1908. Stephan. Gratian. discipuliforens. cap. 19. num. 23. & seqq.

Amplia primò dispositionem huius I. locum habere non solum in contractu transactionis, de quo loquitur, sed etiam in omni alio contractu, ponderando verbum pacta, hic positum, quod quidem omnes contractus, omnique conventiones comprehendit. Ita in præsentis Barr. num. 23. vers. item quæro, Thom. Parpallias, in 3. notab. Cagnol. n. 43. cum seqq. Callad. decis. 2. num. 1. & num. 7. de iure-

iur. Anton. Gabr. dist. tit. de transact. concl. 1. num. 5. Cephal. conf. 192. num. 17. lib. 2. Roland. conf. 57. num. 13. cum seqq. lib. 2. Fachinac. dist. lib. 1. cap. 11. vers. ego in hac re, Menoch. conf. 372. num. 2. Hecht. Felici. in tract. de societate cap. 39. num. 38. Cardin. Tusch. præf. conclus. verbo lex, concl. 284. num. 1. cum seqq. Farinac. fragm. lit. I. num. 1142. Gratian. dist. cap. 19. num. 1. & 3. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. de rebus credit. num. 55. pag. 437. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. lib. 4. tit. 32. num. 86.

Vnde idem est dicendum de emphyteuta promittente cum iuramento soluere canonem, qui cadit statim à commodo contractus, quamvis alias in Ecclesia debeat expectari biennium, & in priuato triennium; nisi aliquo iusto impedimento veniat excludendus, ita ex repentibus huius legis Thom. Parpallias. num. 11. Cagnol. num. 51. cum sequent. Bertazol. a num. 279. vsque ad num. 284. quast. 18. Adden. ad Matheff. singul. 50. Anton. Gabr. d. tit. de transact. conclus. 1. num. 41. & 43. Stephan. Gratian. d. cap. 19. n. 6. Azeued. l. 1. n. 34. & 37. tit. 17. lib. 8. noua Recop. Farinac. fragment. d. lit. I. num. 1143. vbi num. 1145. post Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 84. distinguendos esse tres casus exlimitat.

Idem in contractu casuali, quod in eo habet locum dispositio huius legis voluit Callad. decis. 2. de iururand. Anton. Gabr. d. tit. de transact. conclus. 1. num. 43. Mancin. in tractat. de iuramento part. 4. effectus 34. num. 1. cum seqq. Farinac. fragment. dist. lit. I. num. 1143. vers. idem de contractu, vbi subdit quod licet censuarius morosus in soluendo censum etiam per centum annos non cadat à commodo ipsius census, si tamen iurauit dictum censum soluere, cadit, si semel tantum deficiat.

Idem in contractu emptionis, & venditionis, vt per Menoch. conf. 372. num. 23. Kirchou. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 58.

Idem in locatione in qua propter iuramentum 8 soluendi pensionem sufficit defectus vnius termini, vt locator possit expelli non expectato biennio. Ita Roland. consil. 6. num. 42. lib. 2. Menoch. consil. 372. num. 23. Stephan. Gratian. disto cap. 19. num. 7. vbi num. 8. subdit expelli posse si non soluit pensionem etiam auctoritate propria, & quamvis de facto resistet, & num. 26. & 27. declarat.

Idem in quolibet promittente, v.g. soluere centum ducatos in septem terminis, & iurauit, si cessauerit soluere in primo, vel in secundo termino, poterit tunc conueniri ad integra centum, quia propter peritium priuatur iure suo, & non potest amplius allegare dilationem datam, vt per Bologn. in præsentis num. 33. Roland. conf. 3. n. 7. lib. 2. Cardin. Tusch. d. verbo lex, concl. 224. num. 22.

Idem in contractu societatis, ita vt socius incidat in penas huius legis, si promissa & iurata in contractu societatis non seruauerit, Castraen. in tract. de societ. offic. cap. 69. num. 3. Hecht. Felician. in tractat. de societ. cap. 39. num. 38. Farinac. fragment. lit. I. num. 1146.

Amplia secundò dispositionem huius legis locum habere in viuieritate quoad priuationem commodi contractus, licet non quantum ad penas petiituri & infamiae; de quo tamen vide Iaf. consil. 118. num. 13. lib. 1. Anton. Gabr. dist. conclus. 1. num. 2. Bolognet. num. 19. Cagnol. num. 7. & seqq. Thom. Parpallias. num. 83. cum seqq. omnes in præsentis; Menoch. consil. 709. num. 4. Fachinac. controuerf. lib. 1. cap. 12. & Virgil. Bocac. in consiliis. Marchia gloss. 2. num. 89. cum seqq. Stephan. Gratian. d. cap.

- d. cap. 19. num. 23. Farin. fragment. d. lit. I. num. 1147. cum segg.
- 12 Amplia tertiò contrauenientem iuramento incidere in pœnas huius I. siue sit masculus, siue etiam femina. Ita in præsent. Franc. Curt. num. 6. cum segg. Thom. Parpal. num. 1. Cagnol. num. 10. cum segg. Bologn. num. 18. Anton. Gabr. d. tit. de transact. concl. 1. num. 3. Tiraquel. de retratu lig. §. 1. gloss. 9. num. 213. Virgil. Boccac. d. gloss. 2. num. 87. Fachinaz. d. cap. 12. vers. secunda est conclusio, Farinac. fragm. dist. lit. I. num. 1152.
- 13 Amplia quartò etiam quòd contraueniens sit persona rustica, vt per Thom. Parpal. hic num. 1. Farin. fragm. d. lit. I. num. 1154.
- 14 Amplia quintò, siue sit actor contraueniens, siue etiam reus in illis pœnis, quæ reo adaptari possunt, vt per Thom. Parpal. num. 109. in 14. quest. Cagnol. num. 192. Bolognet. num. 27. in præsent. Roland. consil. 57. num. 14. lib. 1. Anton. Gabr. d. concl. 1. consil. 57. Farin. fragment. d. lit. I. num. 1155. Stephan. Gratian. d. cap. 19. num. 1.
- 15 Amplia sextò in hærete illius, cui fuit iuratum, qui poterit agere ad pœnas huius leg. secundum Thom. Parpal. in præsent. num. 94. Cagnol. ibidem num. 199. vbi loquitur quando contrauentio fuit facta viuente eo cui fuit iuratum, Anton. Gabr. d. concl. 1. num. 22. Farin. fragment. d. lit. I. num. 1156. vbi num. seg. nunquid pœna huius I. transeat contra singularem successeorem, & num. 1158. querit utrùm iuramento contraueniens si fuerit non ipsemet qui iurauit, sed iurantis hæres, nunquid incurrat pœnas huius I.
- 16 Amplia septimò contrauenientem iuramento incurtere pœnas huius I. etiam quòd contraueniat in modico, vt per Thom. Parpal. num. 106. in 11. quest. Cagnol. num. 194. in fine, vers. iuxta prædicta, & num. 196. Anton. Gabr. d. tit. de transact. concl. 1. n. 4. Cardin. Tufch. d. verbo lex, concl. 284. num. 14. Farin. fragm. lit. I. num. 1159.
- 17 Amplia octauò in tantum contrauenientem incurtere pœnas huius I. vt purgatio moræ non admittatur, de quo an & quando lit. verum, & procedat, vide Grat. resp. 93. num. 48. & segg. Aym. cons. 246. num. 5. Gabr. d. tit. de transact. concl. 1. num. 12. cum segg. Cephal. cons. 25. per tot. Sarmien. selict. lib. 3. cap. 5. num. 3. Scraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 38. num. 8. cum segg. Hector Felici. in tract. de societ. cap. 29. n. 40. & seg. Cardin. Tufch. d. verbo lex, concl. 284. num. 10. cum segg. Farin. fragment. d. lit. I. a num. 1172. vsque ad 1176.
- 18 Amplia nonò contrauenientem incurtere pœnas huius I. non solum si contraueniat in committendo, sed etiam in omitendo, non adimplendo promissa, Franc. Curt. num. 31. in princip. Anton. Gabr. d. conclus. 1. num. 1178. Farin. d. lit. I. num. 1178.
- 19 Amplia decimò iuramento contrauenientem incurtere pœnas huius I. etiam quòd promississet simpliciter sub fide iure, ita Thom. Parpal. num. 40. Anton. Gabr. d. tit. de transact. concl. 2. num. 28. & 29. Ceual. communium contra commun. quest. 117. per tot. Bernard. Gruz. ad præf. Cameræ Imper. lib. 2. conclus. 59. consil. 1. Farin. fragment. lit. I. num. 1180. vbi n. 1179. resoluit incidere in pœnas huius I. non solum qui iurant inuocato Dei nomine, sed etiam qui iurant per salutem Principis.
- 20 Amplia vndecimò omnes pœnas huius I. non alternatiuè, sed copulatiuè incurri, quia iuramentum habet vim clausulæ rato manente pacto. Ita Franc. Curt. in repet. num. 58. Bolognet. num. 68. & 71. Cephal. consil. 14. num. 9. lib. 1. Cardin. Tufch. d. ver-

bo lex, conclus. 285. num. 1. Farinac. fragment. d. lit. I. num. 1181. vbi num. 1182. cum segg. resoluit iuramentum contrauenientem incurtere pœnas huius I. etiam quòd illud fuerit interpositum ex intervallo post contractum, & etiam quòd contractus, super quo iuramentum interponitur, sit nullus, dummodo valideret per iuramentum, & etiam quòd iuramentum sit nullum, vt puta quia contra bonos mores reprobatus à iure Canonico, secus à iure ciuili.

Limita primò vt dispositio huius I. non habeat locum nisi contra dolosum, vide Cassad. decif. 2. num. 7. vers. verum est, de iureiur. Cephal. cons. 24. num. 14. lib. 1. & consil. 265. num. 2. cum segg. lib. 2. Scraphin. decif. 377. num. 6. & 1059. num. 1. & consil. 617. num. 1. vbi num. 7. subdit quòd iste dolus debet plene, concludenter, non autem præsumptiue probari. Rot. decif. 277. num. 3. Sard. decif. 254. num. 1. cum segg. Brunor. à Sole in locis commun. verbo dispositio 11. Caroin. Tufch. d. verbo lex, concl. 224. num. 64. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 19. à num. 13. late Farin. fragm. d. lit. I. num. 1185. vbi num. 1186. subdit quòd probata contrauentio censetur probatus dolus, qui propterea præsumitur ex eo quòd quis non obseruat promissa, & non facit ea, quæ facere debet. & num. 1187. declarat vt in dolo excuset quælibet causa etiam iniusta, & quælibet etiam iniusta credulitas excusat ad effectum euitandi pœnas.

Limita secundò vt non habeat locum in minore iurante propter eius imbecillitatem, vt per Pute. de cis. 123. aliis 122. part. 3. vbi ait quòd loquitur hæc lex in maiore iurante, Ioan. Aloys. Ricc. in collect. decif. part. 4. collect. 1088. vers. limita secundò, Scraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 33. num. 34. Aldouin. consil. 1. num. 140. Farinac. fragm. d. lit. I. a num. 1188. vbi n. 1191. extendit etiam quòd veniam ætatis impetauerit, vel ex dispositione iuris communis, vel ex dispositione statuti, & num. 1192. resoluit in dubio præsumi iurasse tempore minoris ætatis, & qui contrarium dicit, maiorem ætatem probare debet, & hoc quia qualitas minoritatis requisita in hac l. probari semper debet ab eo, qui allegat.

Limita tertiò in contraueniente & promissa non adimplente iussu iudicis, vt per Thom. Parpal. hic num. 33. vers. tertiò limitatur, & Bologn. num. 57. Anton. Gabr. d. tit. de transact. concl. 1. num. 65. Farin. d. lit. I. num. 1194. vbi idem & multo magis procedere ait in eo, qui contrauenit ex iussione & mandato Principis.

Limita quartò in contraueniente iuramento de 24 soluendo viuras, secundum Thom. Parpal. hic n. 46. vbi loquitur quoad pœnam infamiz, Bologn. n. 67. in fine in 7. limit. Anton. Gabr. d. concl. 1. n. 71. Farin. d. lit. I. num. 1195.

Limita quintò quando prius quis obtinuit ab Episcopo absolutionem à iuramento, vt per Alciat. hic num. 20. vers. sed quid si antequam, Bologn. num. 15. in fine, vers. quare concludendum est, Farin. d. lit. I. num. 1198. vbi num. 1109. querit nunquid Papa debeat dispensare à pœnis huius I.

Limita sextò in iurante non sponte suo libero arbitrio, sed aut præcepto iudicis, aut vigore statuti cogentis partes ad faciendum compromissum, vt per Thom. Parpal. n. 12. cum segg. Cagnol. à n. 63. & Bolognet. num. 42. in præsent. Anton. Gabr. d. tit. de transact. conclus. 1. num. 60. Farinac. dist. lit. I. num. 1200. vbi num. 1202. resoluit contrauenientem iuramento ex necessitate statuti præstito non incurtere pœnas huius I. quando statutum expressè cogit ad iurandum.

27 Limita septimò in contraueniente iuramento per metum extorto, is enim non incurrit penas huius l. ita Anton. Gabr. d. *concl.* 1. num. 7. vbi etiam in iuramento præficto super contractu simulato, Card. Tufch. d. *verbo lex*, *concl.* 224. num. 61. & *seq.* vbi ampliat etiam metu purgato, Farin. d. *lit. I.* num. 1201. Vel si ob paupertatem promissa cum iuramento non adimpleuit, Gabr. *dist.* *tit. de iuror.* *concl.* 7. num. 11. Decian. in *tratt. crimin.* lib. 6. cap. 11. num. 17. & *seqq.* Seraphin. *dist. priuileg.* 74. num. 142. & alij, quos refert & sequitur Aluarez de *privileg. pauperum* p. 2. *quest.* 65. num. 27.

18 Limita octandò in Curia mercatorum, vel in foro ecclesiastico, aut alio simili, quo æquitas obseruari solet, Menoch. *conf.* 355. num. 1. Bonacof. in *tratt. de equitate canon.* *concl.* 108. vbi resoluit hanc l. non habere locum de æquitate Canonica.

29 Limita nonò penas huius legis locum non habere quando uterque esset in mora, & propterea agens ad penas prædictas debet prius probare pro parte sua adimpleuisse, vt per Thom. Parpal. num. 32. in 8. *notab.* & num. 105. Cagnol. num. 195. *vers.* & *codem modo*, Bologn. num. 99. Menoch. *conf.* 84. n. 74. vbi num. 72. resoluit debere qui asserit alium incidisse in penam huius leg. probare se ex latere suo impluisse promissa. Cardin. Tufch. d. *verbo lex*, *concl.* 224. num. 61.

30 Limita decimò quando dubium est an contraueniens incidit in penas huius l. nam tunc verius est non incidisse, quia licet illa fauorabilis videatur ex eo quòd ad animæ salutem pertineat iustitiam seruari, attamen videtur potius odiosa, & sic non extendenda ad effectum incurrendi penas in ea contentas, ita Anton. Gabr. d. *concl.* 1. num. 72. Seraphin. *decis.* 617. num. 6. & *decis.* 1059. num. 3. & *decis.* 1116. num. 5. Rot. *decis.* 583. num. 13. *part. 1. diuers.* Menoch. *conf.* 84. num. 75.

31 Vel interpellando iudicem, vel supplicando, &c.] Notatur ad hoc quòd tribus modis dicitur quis contrauenire iuramento ad effectum incurrendi penas huius legis, videlicet vel interpellando iudicem, vel supplicando Principibus, vel non adimplendo promissa, vt per Thom. Parpal. a. n. 28. Cagnol. num. 170. *vers.* in *eodem gloss.* *hic* Farinac. *fragmentor. dist. lit. I.* numer. 116. vbi num. 1162. ampliat vt per solam interpellationem iudicis, seu supplicationem coram Principe etiam lite non contestata, & multo magis sententia non expectata, dicatur quis contrauenire ad hunc effectum, & numero 1163. dicit necessariam esse citationem, ita vt nisi pars fuerit citata, interpellans penas prædictas non incurrit, & numer. 1164. intelligit dummodo aduersarius coram eodem iudice comparuerit, si enim aduersarius non comparuit, sola iudicis interpellatio non facit incurtere penas prædictas, & num. 1167. intelligit etiam procedere quando supplicationem imperatoris scripto illo usus est, & numero 1168. extendit locum habere etiam quòd penitentia ductus ulterius non processerit, & non perseuerauerit.

32 Non solum notetur infamia, &c.] Notatur ad hoc quòd non obseruans contractum iuratum, & sic periurus est infamis, vt per Viui. *decis.* 120. num. 28. Seraphin. de *privileg. iuram.* *priuileg.* 174. num. 7. Molin. de *iustit. tom. 5. tract. 4. disp. 8.* num. 16. Cald. Pereira in *comment.* ad *g. foror.* num. 42. *Instit. de inoff. testam.* Menoch. de *arbitr. casu* 310. num. 3. Vincent. Mancin. in *tratt. de iuram.* *part. 5. effectum* 1. num. 1. Farin. de *falsitate & simulat.* *quest.* 160. num. 147. cum *seqq.* Cardin. Tufch. in *verbo periurus* *concl.* 289. num. 1.

Soar, de *Religione* *tratt. de iuramento* lib. 4. cap. 20. num. 15.

Actioe priuatus, &c.] Notatur ad hoc quòd contraueniens iuramento appositum in transactione, vel alio contractu iurato, priuatur omni iure, actione, & commodo illius contractus in quo fuit præstitum iuramentum, vt per Roman. *sing.* 494. Ioseph. Ludou. *Pers. decis.* 18. num. 48. & num. 71. Card. Mant. de *tacitis & ambig. comment.* lib. 24. *tit. 5.* num. 13. Farin. d. *g.* 170. num. 45.

Notatur etiam ad hoc quòd iuris quæstus priuatio est pena, vt per Socin. *iun. confil.* 27. num. 26. *vol. 4.* Bero. *confil.* 15. num. 6. *vol. 1.* Sard. *decis.* 99. num. 17.

Et rerum proprietate careat.] Vide Farin. d. *g.* 160. num. 45.

Max.] Vide Pichard. in *disp. de mora*, num. 386. vbi resoluit in præfenti dictionem, *max.* ipso iure priuationem inducere, & num. 187. dicit interval- lum aliquando recipere, in quo mora emendare possit. Gutier. de *iurament. confirm.* *part. 3. cap. 17.* n. 1. vbi resoluit iuramentum impedire moræ emendationem. De hac dictione dixi late in *tratt. de diction.* *vsus* *freq. dist.* 203.

In gloss. *Principibus.* Notatur ad hoc quòd trans- actioni iurata contrauenire non dicitur, nec penas huius legis incurrit is, qui Principi supplicat pro reuocatione transactionis, de quo vide Alciat. num. 20. *vers. sed quid.* Thom. Parpal. *num.* 30. Cagnol. num. 177. cum *seqq.* Bolognet. num. 53. in *vers.* *si tamen a Principe*, Farinac. *fragment.* d. *lit. I.* num. 1396. & *seq.*

In gloss. *Infamia.* Notatur ad hoc quòd in casu huius l. periurus ipso iure infamiam incurrit, vt tenent hic Paul. de Castro num. 6. Thom. Parpal. num. 49. in 15. *notab.* & num. 66. Clat. in *pract.* *g.* *periurium*, num. 2. *vers. sed quæro*, Anton. Gabr. *dist. tit. de transaction.* *concl.* 1. ex num. 30. Bernard. *reg.* 777. Tiraquel. in l. *si unquam*, verbo *restituatur* *num.* 21. Salzed. in *pract.* *Canon.* cap. 26. *lit. E.* Cald. Pereira de *resol.* *emphyt.* cap. 17. num. 12. & *questionum forens.* in *comment.* ad *g.* *sed hac*, num. 92. *Instit.* de *inofficio* *testam.* Aluarez de Velasco de *priuileg. pauperum* *part. 2. quest.* 65. num. 25. Farin. in *pract. crimin.* *tit. de falsitate & simulat.* *quest.* 160. num. 164. vbi num. 165. subdit quòd est necessaria declaratoria facti. idem dicit in *fragm. crimin.* *lit. I.* n. 1169. & *seq.* vbi n. 1171. intelligit procedere quoad penam infamiae, & priuationem actionis, non autem quoad alias penas, videlicet restitutiones datorum, & receptorum respectiue, & solutionem penæ conuenta.

In gloss. *Priuatus*, ibi, *ipso iure in omnibus*, &c. 40 Hanc sententiam tenent in præfenti Alciat. num. 37. Rimin. num. 3. Francisc. Curt. in *repet.* num. 45. cum *seqq.* Claud. Seyssel num. 18. Bolognet. num. 89. vbi distinguit, & hoc procedere ait si penæ ultra infamiam & priuationem consistant in specie, secus si consistant in quantitate, refert Farinac. *dist. lit. I.* num. 1171. in *fine.* Et quòd verba illa, *priuatus existat*, importent priuationem ipso iure, dicit post multos a se citatos Gonzalad *reg. 8. Concl.* *gloss.* 56. num. 33.

S Y M M A R I U M.

1 Transactio iurata facta prætextu falsorum instrumentorum reuocatur, & num. 2.

3 Testis si in suo capitulo de falso se comitatus, aut

totum ipsius testimonium falsum censetur.
 4 Sententia, vel transactiones ex falsis probationibus, aut instrumentis late non sunt nulle ipso iure, sed per in integrum restitutionem rescindenda.

L. Si ex falsis. XLII.

Imp. LEO & ANTHEMIVS AA.
 Acrochirio P. P.

1 **T**ransactio iurata facta prætexitu falsorum instrumentorum rescinditur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Conan. *comment. lib. 5. cap. 6. num. 5. Ioan. Aupach lib. 1. epist. cap. 11. Cuia. lib. 6. obseruat. 11. Donat. à Fina tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 4. num. 36. pag. 306. ubi dicit quod retractatur tantum quantum ad capitula, quibus causam dederunt falsa instrumenta. Cardin. Mantica de tacitis & ambiguis consent. tom. 2. lib. 26. tit. 9. num. 43. ubi ait locum habere etiam si transactio iuraturando sit confirmata, nisi super eo etiam quod falsum dicitur, transactum fuerit, nam & res iudicata ex falsis instrumentis & testimoniis comperta veritate retractatur, & n. 43. resoluit quod si transactio plura habeat capitula, nihil prohibet vnum dumtaxat posse rescindi nisi sint connexa.*

Retractari precipimus. Nota quoddam verba cum sint futuri temporis, non operantur ipso iure, sed per sententiam, ut per Curt. *sen. hoc num. 32. Menoch. de arbit. casu 15. num. 4.*

3 *Alijs capitulis firmis manentibus.* Vtrum si testis in vno capitulo de falso conuictus sit, totum ipsius testimonium falsum censetur? vide Clar. lib. 5. §. fin. *quasi. 53. Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 63. num. 2. Malcard. de probationib. conclus. 743. num. 2. & 3. Farinac. in praxi crimin. quasi. 67. num. 111.*

4 In gloss. *Precipimus.* Notatur ad hoc quod sententia, vel transactiones ex falsis probationibus, aut instrumentis late non sunt nulle ipso iure, sed per in integrum restitutionem rescindenda, ut per Couart. in cap. *alma mater*, p. 1. §. 11. col. 3. & 4. Vant. de nullitat. tit. ex defectu processu, num. 134. Sfort. de restitut. in integrum p. 2. *quasi. 77. art. 4. num. 17. Menoch. de casu 15. num. 6. Valac. conf. 51. num. 12.*

L. Iubemus. XLIII. & ult.

Imp. ANASTASIVS A. Thome P. P.
 per Illyricum.

1 **Q**uestio conditionis seruilis, aut adscriptitiae, per transactionem decipi potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. *num. 1. sup. hoc tit. & ex repetentibus tom. 7. Franciscus Curtius.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Roman. *sigual. 620. Alciat. lib. 2. paradox. cap. 1. col. 1. Motl. in imperio iuris part. 1. tit. 2. in praes. num. 159.*

De errore calculi.

TIT. V.

1 **I**c titulus est pars superioris, quatenus pertinet ad transactiones. Quomodo enim transactio potest rescindi propter dolum, nisi etiam de dolo sit transactum, *sup. tit. prox. l. 4. vel propter falsa instrumenta, nisi etiam de falso transactum sit, sup. eod. l. penult.* Ita etiam retractari potest propter errorem calculi, nisi de hoc quoque errore transactum sit, ut constituitur in *seg. l. vnic. Scriptum in hanc rubr. Angel. Fulgosi. Ias. Deci. Ioan. Marc. Iacobus Riminald. Iacob. Ayres. Aloyf. de Leo. Petr. Gilchen. Sebastian. Nxiu. item Cuia. Pac. & VVesemb.*

De materia tituli vide Viui. Soar. Kirchoy. & alios *tom. 1. commun. opinion. tit. 5. Petr. Heigium in miscellan. qu. si p. 1. quasi. 20. num. 23. 15. & 16. Alexand. Trentacinq. varior. resolut. lib. 2. tit. de confessis resolut. 1. num. 38. cum seqq. & lib. 3. tit. de solution. resolut. 7. Malcard. de probationib. conclus. 252. Flamin. Carthar. decis. 121. Elcobat de ratiocin. cap. 38. & 41. Arimin. Tepat. *variarum sentent. tom. 1. tit. 152. de errore calculi.**

SVMMARIVM.

- 1 Calculi error non praedicat veritatem, & rationes erroneae calculi prætexitu retractari possunt.
- 2 Calculi erroneae allegationi non est locum sequente sententia.
- 3 per Calculi errorem indebitum praescriptum condicitor.
- 4 Constitutionum error allegari semper potest.
- 5 Calculi error in causa appellationis deduci potest, declarata vi num. 6.
- 7 Rationes semel redditae non solum possunt retractari ubi error interuenit in calculi, verum etiam, licet in iure citationis fuerit.
- 8 Calculi errore probato, omnia pacta, conventiones & stipulationes in quatione appositae, eodem errore confectae praesumuntur.
- 9 Calculatione facta per calculatores nominatos à partibus, iurata tamen, vel vallata pacto partium de stando, non potest reuocari.
- 10 Calculatio fraudis ratione sit irrita.
- 11 Transactio ob lesionem, qua contingit propter errorem calculi, sine dubio rescindi potest.
- 12 Confessio geminata an reuocetur ob errorem.
- 13 Calculi error ubi allegatur non soluit semel, sed bis, ter & quater calculanda sunt rationes.
- 14 Rationibus semel redditis denovo ad iterandum calculum proceditur, si dolo redditus esse demonstretur.
- 15 Sententia ut sit nulla propter manifestam iniquitatem, requiritur conditionaliter quod in ea notoria continetur iniquitas.

L. Errorem calculi. Vnic.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN.
 AA. & CC. Aureliani quarto.

Error calculi veritati non praedicat, & rationes erroneae calculi prætexitu retractari possunt.

V 4 Sequuta

- 2 Sequata sententia non est locus allegationi calculi
3 erronei. Idem indebitum per errorem calculi promissum condicetur. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bald. Angel. Castr. Fulgos. Iaf. Deci. Aloyf. de Leo, Petr. Gilchen. & Sebast. Næui. post omnes Hubert. Giphani. ad hanc l. tom. 1. pag. 73. remissuè Casal, in annot. & Ximen. in concord.

Vide de materia huius l. & de retractando calculi errore l. Hfipan. 1. 4. tit. 18. part. 3. Soar. Viui. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 5. num. 1. pag. 309.

- 4 vbi firmant quod error computationum allegari semper potest, atque emendari perpetuo debet, etiam si rationes sepe sepius initate proponantur, &

5 num. 3. quod in causa appellationis error calculi deduci potest, siue ille error deductus fuerit in causa principali, siue non nisi super eo errore deducto in prima instantia, & non obstante allegatione iudicatum fuisset, & à tali sententia non fuisset ap-

- 6 pellatum, & num. 7. declarat quod licet calculo, & reddito rationum ratione erroris retractari possit, nihilominus tamen secus est quando ultra calculacionem interuenit pactum, vel transactio de stando calculo, quia tunc retractari non potest. Adden.

ad Marant. de ordine iudic. p. 6. membr. 6. num. 68. pag. 326. Pinel. in l. 2. de rescind. vendit. part. 1. cap. 4. num. 6. & p. 3. cap. 1. num. 3. Rebuff. in l. cognoscere, §. diffundere, ff. de verbor. signific. pag. mili 228. Paul. Montan. de tutel. & curis cap. 38. num. 148. cum segg.

Efecobar. de ratiocin. administ. cap. 41. fere per tot. vbi num. 6. resoluit quod rationes semel redditæ non solum possint retractari vbi error interuenit in calculo, verum etiam licet in iure erratum fuerit, vt

- 7 quia adiudicatum fuit vni quod re vera de iure ad iudicandum non erat, vel si collatio fuit facta cum eo, qui non habebat ius collationis, & num. 33. dicit

8 quod errore calculi probato, omnia pacta, conventiones, & stipulationes in quitatione appositæ eodem errore confectæ præsumuntur. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 19. cap. 4. num. 2. vbi etiam quod calculi error retractari potest vsque ad viginti annos.

Flores de Mena var. lib. 1. quest. 15. num. 3. cum segg. vbi quod si tutor, aut curator rationes reddit minori simpliciter, & absque calculatoribus, nec sint à iudice per sententiam approbatæ, nec ipse generalem liberationem tutori, aut curatoris fecerit, nec super eis pacti sint, & minor ipse alleget errorem, vel errores, & petat denuo reuideri, etiam si pluries petat, audiendus est; quo casu minor, & quicvis alius, qui petit rationes reuideri, non tenetur errores probare, sed sufficit allegare. Mascard. de probationib. conclus. 252. vbi agit calculi error qua ratione probetur, & conclus. 1256. alijs 1362. num. 16. & seg.

Bobadil. in sua politica lib. 5. cap. 4. num. 77. Ioseph. de Sesse Aragonia decis. 38. per tot. tom. 1. vbi num. 1. tenet quod calculatio facta per calculatores nominatos à partibus, iurata tamen, vel vallata pacto partium de stando ei non potest reiterari, & num. 4. citato hoc text. dicit quod fraudis ratione calculatio fit irrita. Cardin. Mantica. de tacitis & ambig. comment.

- 11 lib. 26. tit. 9. num. 41. versum, vbi per hunc text. tenet quod transactio ob lisionem, quæ contingit propter errorem calculi sine dubio potest rescindi, tamen error non fit expressus, nisi super isto errore transactum sit.

12 Vnde rationes etiam sepe computantur, &c.] Facit ad questionem an confessio geminata reuocetur ob errorem, de qua vide Padil. in l. error. num. 11. de iuris & facti ignor. Mantuam dialog. 112. à princip. Anton. Gabr. lib. 1. commun. tit. de confessis, conclus. 3. num. 5. Roman. conf. 346. no. 10. Mascard. de probat. conclus. 347.

no. 45. cum segg. Paul. Montan. de tutel. & curis cap. 38. cum segg.

Notatur ad hoc quod vbi error calculi allegatur non solum semel, sed bis, ter, & quater calculandæ, atque in eundem sunt rationes, vt per Paul. de Castr. conf. 341. col. 1. lib. 1. Socii. sen. conf. 159. col. 3. & consil. 190. col. 5. lib. 2. Roland. conf. 49. num. 62. lib. 1. Menoch. consil. 22. num. 10. lib. 1. vbi num. 17. dicit quod noua rationum redditio petenda non est quando calculatio fuit confecta, & absolutio ac pactum de non contrahendo erroris causa intercessit.

Notatur etiam ad hoc quod semel redditis rationibus denuo ad iterandum calculum procedi potest, si dolo redditas esse demonstraretur, vt per Socin. sen. consil. 159. col. 3. lib. 2. Iaf. conf. 219. num. 2. lib. 2. & consil. 14. col. 3. lib. 3. Menoch. de arbit. casu 209. num. 39. vbi num. 4. aduertit hunc errorem dolum esse clari ac perspicui probationibus detegendum.

In gloss. Fel. transalpin. Notatur ad hoc quod vt 15 sententia nulla sit propter manifestam iniquitatem, requiritur conditionaliter quod in ea notoria iniustitia contineatur, hoc est, in tenore illius, quasi non sufficiat eandem ex actis colligi: ita gloss. 1. in l. ex diuerso l. 8. §. 1. ff. saluto matrim. vbi Imol. & omnes, communis & Alciat. per text. ibi in l. preses. num. 1. & 2. ff. de re iudic. Afflic. decis. 28. num. 8. Guilielm. Bened. in cap. Raynatus, de verbo martuo in l. 1. num. 211. Duen. reg. 57. vers. tertio fallit, Cotta in memorabil. verbo sententia, D. Barbol. in l. maritum, num. 51. ff. soluto matrim.

De postulando.

TIT. VI.

I pacto, seu transactione res componi nequeat, lis procedit, & imprimis apud ius dicentem postulat. Postulare autem est desiderium suum, vel amici sui in iure, apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. Pro se postulat dominus litis, pro alio Aduocatus, qui & patronus, & causidicus, & togatus, & orator appellatur, item tutor, & curator. Scripsit in hanc rubr. Aloyf. Leo, Petr. Gilchen Sebast. Næui. item Ciuiac. Pac. & VVesemb.

De materia tituli vide Viui. Bonacof. Soar. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. Alexand. Trecatinq. variaron resoluit. lib. 2. sub hoc tit. Arimin. Tepat. var. sentent. tom. 1. tit. 86. de postulando. Camill. Borrel. in summ. omnium decis. tom. 1. tit. 64. de postulando.

SVM MARIVM.

- 1 Postulare non potest non appellans à sententia, per quam prohibetur causis agere.
- 2 Postulare in perpetuum index condemnatus criminis legis repetundarum.
- 3 non Appellans videtur consentire in sententiam iudicis à quo.
- 4 Prefectus Aegypti, qui & Prefectus dicebatur Augustalis, qui sit.

L. Cum

L. Cum à Præfecto. I.

Imp. ANTONINVS A. Artemidoro.

Non appellans à sententia per quam prohibetur causas agere, non potest postulare. Colligitur ex Ordin. Cyn. Salicet. Barr. Angel. Castr. Cuman. Bald. Bellapert. Butrigar. Odofo. Schar. Aloyf. Leo. Petr. Gilchen. Sebaf. Navi.

Ex hac colligit Gregor. Lop. l. 1. gloss. 2. tit. 6. p. 3. iudicem condemnatum crimine legis Iulie repetundarum prohiberi in perpetuum postulare, quod crimen erat interueniente pecunia; sed aduertit in leg. 1. t. Hispanica indistinctè prohiberi à postulando iudex, contra quem esse probatum quòd scienter fecit iniustitiam, vel omisit facere iustitiam.

Non appellaueris. Notatur ad hoc quòd non appellans videtur in sententiam iudicis à quo consentire, vt per Barr. & Bald. in presenti mun. 1. Socin. reg. 43.

Aduerte quòd Præfectus Ægypti, de quo in hac lege, qui & Præfectus Augustalis dicebatur, ille erat qui omnia tributa per Ægyptiacam diocesim in eura & prouidentia sua habebat, & inter medios Magistratus spectabilis est, dictus Augustalis, quia Augustus eam dignitatem primus ei Præfecto, qui Alexandriam inhabitauit, concessit. ita Caluin. in suo Lexic. iuridico, verbo Præfectus Ægypti.

SYMMARIVM.

- 1 Libertini aduocant, si sint eruditi & probati, vt præsentent patrocinia litigantibus.
- 2 Aduocati esse non possunt illiterati.
- 3 Iudices & magistratus debent esse iuris periti.

L. Nec caterorum. II.

Imp. ALEXANDER A. Polydoro.

Libertini possunt aduocare si eruditi & probati sunt, vt præsentent patrocinia litigantibus. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Si ita sunt literis eruditi, &c.] Notatur ad hoc quòd illiterati Aduocati esse non possunt; vt per Rebuff. de privilegijs scholar. privileg. 39. Donel. commentar. iuris ciuilib. lib. 18. cap. 2. col. 3. & cap. 3. col. 8.

vers. diximus. Hinc iudices & magistratus iuris peritos esse debere, resoluunt Olafsch. in l. 1. num. 16. ff. de iustit. & iure, Bellug. in speculo Principum rubr. 6. lit. X. Gregor. Lop. in l. fin. verbo conuer. tit. 10. part. 2. Simanch. de Republic. lib. 5. cap. 15. & lib. 9. cap. 10. num. 7. Segura in direct. iudic. p. 1. cap. 4. num. 9. vers. hinc passim, Petr. Gregor. synag. iuris p. 3. lib. 47. cap. 10. Matta in tract. de tribunalib. vrbis cap. 6. num. 6. Mich. Vleut. de regimine mundi p. 4. quæst. 1. num. 3. Ceraue. in l. 2. Tauri, mem. 2. & 3. Ioan. Garc. de expens. cap. 11. num. 20. ibi, Iniquè enim, & grauiter peccat, qui ignauos iudices creat: voco autem ignauos, viros illiteratos, etiam si ingenio vigeant, & experimento docti esse videantur, quoniam quòd attinet ad decisionem causarum & iudiciorum ordinem, quæ iudicia instruere, & dirimere suis sumptibus debent domini, nihil sapientis isti illiterati, sepe enim dilationes procrastinandas, sepe contrahendas sunt, sepe ab ordine iudiciorum constituto decedendum est, ciem sit sepe summos ordo ordinem multum seruasit, sepe tamen & sapius non est reme de cedendum à lege, istis autem nonis Iuris peritum, non

legis & iuris ignarus, &c. Thesaur. in prefat. decis. mun. 25. cum segg. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 9. num. 31. latissime Garc. Matrill. de magistratib. tom. 1. lib. 2. cap. 3. per tot.

SYMMARIVM.

- 1 Honorarium in mutuum conuersum per Aduocationem, cautione etiam insequuta, vt debitum non liquidum negare & condicere potest cliens, si Aduocatus honorarium vt debitum liquidum exigit.
- 2 Promissum occasione salarii ex causa mutui intra tempus legitimum per exceptionem impugnatur, & liberatio condicatur.
- 3 Obligatio naturalis naturaliter oritur ex consensu agentium.
- 4 Posseio quando transeat, vel non.
- 5 Honorarij qui sint.
- 6 Honorarium, pro mercede.

L. Si sub specie. II.

Imp. GORDIANVS A. Flauiano.

Honorarium in mutuum conuersum per Aduocationem cautione etiam insequuta vt debitum non liquidum negare, & condicere potest cliens, si Aduocatus honorarium vt debitum liquidum exigit. Item occasione salarii ex causa mutui promissum intra tempus legitimum per exceptionem impugnatur, & liberatio condicatur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. post omnes Hubert. Giphian. ad hanc l. tom. 1. pag. 75.

Allegari solet hic text. ad hoc quòd naturalis obligatio naturaliter oritur, & fit ex consensu agentium, vt per Menchac. controuers. vsusq. p. 2. cap. 10. num. 2. prope fin.

Notatur etiam ad hoc quòd licet in dubio ex contractu tamen sequuta traditione non transeat possessio, tamen si præcessit alius contractus, titulus, aut causa iusta, & illa non exprimitur, sed fingatur alia, tunc sequuta traditione bene transeat possessio, non virtute cause simulate, sed ex vera, quæ præcessit inter partes, & possessio, & voluntas tradentis, & accipientis ab ea recipit fomentum, quia etsi titulus, contractus, vel causa, quæ fingitur, vel simulatur, sit nulla, tamen illa causa, quæ verè agit inter partes, & in veritate præcedit, remanet valida, & firma, & habet omnes suos effectus, ac si verè illa sola, & non alia exprimeretur. ita Anton. Gom. l. 45. Tauri num. 28. prope fin. vbi hunc text. ad hoc notabilem dicit.

Honorarij. Illi dicuntur qui honorem tantum, & dignitatem consularem sunt consecuti, non verò Consules fuissent. ita Guid. Panciroli in thesaur. variarum l. 1. lib. 2. cap. 8. vers. hoc verò ordine se debeant in Senatu. Hic verò usurpatur pro mercede, quæ Aduocatis, Iureconsultis, Medicis, liberalium artium Professores, mensotis, & ceteris, qui operam beneficij loco præstabant, dabatur: dictum ab eo, quòd pro mercede ad honorem eis tribueretur, laboris remunerandi gratia. Mercedis enim eas dicere displicuit cum non crederent inter huiusmodi personas locationem, & conductionem contrahi, sed in his opera beneficij loco præberi, & cum quid datur, ad remunerandum dari. ita Caluin. in suo Lexic. iuridico, verbo honorarium est merces.

SYM

S V M M A R I V M.

- 1 Absentia Aduocati non vitiat sententiam, excepto Aduocato fisci, & num. 2.
- 3 Sententia lata contra priuatum velamento absentie sui Aduocati non rescinditur, secus si sit lata contra fiscum, num. 4.

L. Velamento. IV.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
& CC. Theodorion.

- 1 Absentia Aduocati non vitiat sententiam, excepto fisci Aduocato. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supr.* hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Donel. *comment. iuris civilis* lib. 18. cap. 4. col. 1. latè Peregr. *de iure fisci* lib. 7. tit. 2. num. 2. in fine, vbi tenet quòd sententia lata contra priuatum velamento absentie sui Aduocati non rescinditur, etiam quòd inter duos priuatos contendatur: at verò si lata sit aduersus fiscum, eius Aduocato absentie, nulla est & inualida, & num. 3. resoluit quòd sententia pro fisco lata, quamuis absentie eius Aduocato & Procuratore, valet, quia priuilegium suum sibi nocere non debet.

S V M M A R I V M.

- 1 Paciscens de quota litis cum graui damno litigantis, lucro caret, & officio, & num. 2. 3. & 4.
- 2 Pactum de quota litis non valet, quamuis fuerit sub nomine salarii, quod in iure appellatur Honorarium. declaratur ut num. 6.
- 7 Pactum etiam si non fiat de quota litis, sed de re certa in litem deducta, nullum est. etiam si fiat de danda certa pecuniarum quantitate Procuratori, seu Aduocato in casu victorie tantum, num. 8. procedit etiam si promissa certa quantitas moderata, num. 9. limita tamen ut num. 10. Quid si in casu victorie, promittatur aliquid plus distingue & solue ut num. 11. & quid si pactum de quota litis fuerit iuratum, num. 12.
- 13 Aduocati paciscens de quota litis reputantur crudeli. an & quando puniendi, num. 14. priuatur officio aduocationis, num. 15. & 24.
- 16 Partis appellatione, si nulla adiciatur quota, continetur dimidia. vel etiam totum, num. 17.
- 18 Pactum de minima etiam quota litis non valet. de aliquo dando in casu victorie nomine palmarum valet, num. 19. declaratur ut num. 21. & 22.
- 20 Palmarium quid sit.
- 23 Pactum de quota litis quare improbetur ad iure, ostenditur.
- 25 Penitus, nullitatem actus ipsi iure denotat.

L. Si qui Aduocatorum. V.

Imp. CONSTANTIN. A. Helladi.

- 1 Paciscens de quota litis cum graui damno, & depredatione litigatoris, permanens in illicita istiusmodi seruitute, lucro & officio caret, ac priuatur. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr.* hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-

munt Ordin. Reg. Lusti. lib. 1. tit. 43. §. 11. & l. ff. ff. an. 14. tit. 6. par. 3. vbi gloss. Guid. Pap. dec. 102. num. 1. Plot. de in litem iurando, §. 16. mon. 8. Boñacol. *commen. crimin.* p. 1. verbo pactum fol. mila 125. & p. 2. verbo Aduocatus fol. 3. Franc. Marc. dec. 19. num. 1. p. 1. & p. 2. dec. 470. num. 1. Betrazol. *conf.* 91. num. 39. lib. 1. Soc. de lustit. lib. 5. quæst. 8. art. 4. vers. vnum autem, Nauarr. in *man. cap. 25. num. 30. ad fin. & conf.* 4. num. 2. de pactis, Vtill. ad *Affistit. dec.* 121. n. 6. Vincent. de Franch. dec. 265. Atimin. *Tepat. varior. sentent.* lib. 1. tit. de postulando, fol. 96. Viui. *opu.* 28. num. 2. p. 1. Tiraquell. de nobilit. cap. 29. num. 47. Pinel. in l. 2. de rescind. vendit. p. 2. cap. 2. num. 33. Roland. *conf.* 36. num. 10. cum seqq. vol. 3. Bellon. *tom. 1. commen. opinion.* lib. 2. tit. 4. num. 3. pag. milib. 309. Horat. Carpan in *stat. Medulanen.* cap. 429. vol. 1. Maynard. lib. 3. Tholof. dec. 12. Læli. de Zanchis de priuileg. ecclesiast. priuileg. 53. num. 31. Hieron. Portoles in *schol.* ad Molin. §. Aduocatus, ex *mon.* 120. Syluest. in *sum. verbo Aduocatus*, num. 12. in princip. Alphons. Villag. in *pract. crimin.* lib. 9. tit. de Aduocatis, cap. 2. *concl.* 14. Azeved. l. 7. & 8. tit. 16. lib. 2. noua *Recopil.* Petr. Gregor. *synagoga iuris* p. 1. lib. 49. cap. 3. num. 33. Donell. *commentar. iuris civilis* lib. 18. cap. 1. col. 9. vers. praterea non debet Aduocatus, Suarez de Paz in *pract.* tom. 1. in initio annot. §. num. 63. fol. milib. 16. Pedraz. in *sum. tit. de los aduogados y procuradores* fol. 116. vers. si se conuerto, Cened. ad *Decretum collect.* 28. num. 1. Surd. *conf.* 106. num. 10. Iacob. Benni. de priuileg. *Iureconsulte* part. 3. priuileg. 73. num. 5. Virgil. Boccac. in *tratt. de pactis* p. 1. lib. 49. vers. sexto pacta de quota litis non valent, Menoch. de *arbitr. casu* §. 22. à princip. Hieron. Treutler. *disputat. select.* p. 1. disp. 8. thes. 2. Camill. Borel. in *sum. dec.* tom. 1. tit. 65. num. 57. cum seqq. Alexand. Trentacinq. *var. resolut.* lib. 2. tit. de postulando *resolut.* 1. & 2. Zerol. in *praxi Episcop.* verbo Aduocatus p. 1. Ayter. *proceff.* p. 1. cap. 1. obscur. 7. num. 4. cum seqq. Bobadil. in *sua politica* lib. 3. cap. 14. mon. 68. ad fin. Bacc. de Grass. in *auresis dec.* p. 1. lib. 3. cap. 8. mon. 12. Sayr. in *claus. Regia* lib. 11. cap. 23. num. 30. cum seqq. Farinac. *latissime* in *praxi crimin.* quæst. 166. per tot. Morl. in *emporio iuris* p. 1. tit. 3. in *prelud.* num. 60. cum seqq. Cabed. Lusti. dec. 19. p. 1. Bernard. Graux. ad *pract.* Camera Imper. lib. 1. *conf.* 44. num. 7. & num. 22. cum seqq. Fr. Paulin. Berti Luceni. in *praxi crimin.* Regul. tit. 4. cap. 7. num. 14.

Si qui Aduocatorum, &c.] Vel Procuratorum ad lites, in quibus non solum tale pactum improbat, sed etiam in eos locum habet pena priuationis, licet quoad infamiam mitius cum illis agatur. ita Guid. Pap. d. dec. 102. num. 2. in fine, Grammat. dec. 73. n. 16. vers. tamen idem erit in Procuratore, Franc. Marc. dec. 39. num. 1. vers. & idem est in Procuratore, & dec. 470. num. 6. p. 2. Nauarr. d. *conf.* 4. num. 2. in fine, de pactis, Bertrand. *conf.* 160. num. 1. lib. 4. Horat. Carpan in *comment. ad statuta Medulan.* cap. 429. lit. B. & C. vbi ait procedere in Procuratore ad lites, vel, ut alij dicunt, in causidico defendente suum principalem in iudicio, secus in Procuratore ad negotia, Farinac. d. quæst. 106. num. 16. & 17. vbi idem tenet.

Amplia etiam in Aduocatis, seu Procuratoribus 4 illiteratis, & non existentibus in matricula, Grammat. dec. 73. num. 16. vers. & idem dicit ipse in Aduocatis illiteratis, Marcabrun. ab Anguil. *conf.* 45. num. 1. Virgil. Boccac. in *tratt. de pactis* p. 1. num. 14. Menoch. d. *casu* §. 22. num. 2. latè Farinac. d. quæst. 106. num. 18. vbi num. 19. post Peregrin. de iure fisci lib. 4. tit. 7. num. 17. & Virgil. Boccac. d. p. 3. num. 62. extendit ad fiscum, ita ut nec etiam possit pacisci cum aliquo de

- de quota litis parte, & illius defensionem suscipere, & *num. 20.* post eundem Boccac. *num. 33.* cum segg resoluat Procuratorem, seu Aduocatum litis-constorem & habentem interesse in causa, qui fecerit pactum de quota litis cum aliis colligantibus puniri ac si esset extraneus, & *num. 21.* cum eodem Boccac. *de loco num. 33.* in fine, & *num. 35.* & 42. extendit ad Procuratorem, seu Aduocatum consanguineum.
- 7 *Sub nomine honorarium, &c.* Notatur ad hoc quod pactum de quota litis non valet, quamuis factum fuerit sub nomine salarii, quod in iure appellatur, Honorarium, vt per Alphons. Villag. in *pract. crimin. canon. lib. 9. tit. de Aduocatis, rubr. fin. censur. 14.* in princ. *vers. neque poterit pacisci de mercede.* Virgil. Boccac. *d. part. 3. num. 41.* Farin. *diff. 6. q. 106. num. 23.* vbi *num. 24.* declarat procedere quando sub nomine honorarii, seu salarii fieret pactum de quota litis, videlicet rei, seu quantitatis in litem deducit, & in casu victorie tantum, secus si promitteretur salarium in certa quantitate, seu etiam non deducta in litem moderata, & siue vincatur, siue perdatur lis, quia tunc sine dubio valet tale pactum, & consensio salarii.
- 7 *Emolumenta sibi certa partis, &c.* Etiam si pactum non fiat de quota litis, sed de certa re in litem deducta, vt tenet Gozadin. *conf. 3. num. 25.* Guid. Pap. *diff. decif. 102. num. 1. vers. nec etiam de re certa.* Plot. *de in litem iurando 5. 16. num. 9.* Marcabrun. ab Anguil. *conf. 4. num. 1.* Franc. Marc. *decif. 19. num. 1. vers. & pariter part. 1.* Pereg. *de iure fisci lib. 4. tit. 7. num. 16.* Virgil. Boccac. *d. tract. de pactis part. 3. num. 28.* Farin. *d. quest. 106. num. 29.*
- 8 Et etiam si pactum fiat de danda certa pecuniaria quantitate Procuratori, seu Aduocato in casu victorie tantum, talis namque promissio sic in pactum deducta dicitur illicita & reprobata, vt per Ioan. de Amic. *conf. 148. num. 9. vers. nisi fuisset in pactum.* Nau. *d. cens. 4. sub num. 3. de pactis.* Virgil. Boccac. *d. p. 3. num. 27. vers. nam ob hocque.* Vincent. Mancin. in *tract. de iurament. effect. 153. num. 3. cum segg.* Farin. *d. quest. 106. num. 38.* vbi *num. 39.* procedere ait etiam quod sit promissa certa quantitas moderata, & *num. 41.* & segg. resoluunt quod si promittatur Aduocato, seu Procuratori certa pecuniaria quantitas yniformiter soluenda tam in casu victorie, quam in casu non victorie, & sic siue vincat, siue perdat tantum, talis promissio sic in pactum deducta valet, & tenet, dummodo quantitas promissa sit moderata habito respectu ad salarium sibi debitum, secus si excessiua. Quid autem si in casu victorie aliquid plus promittatur? & videtur distinguendum quando illud plus esset in magno excessu, quia tunc promissio esset illicita & reprobata, secus autem si non esset in magno excessu, vt tenent Nau. *d. conf. 4. num. 4.* & in man. *cap. 25. num. 10.* in fine, Iacobus de Grassi. *d. part. 1. lib. 3. cap. 8. n. 12.* Alphons. Villagur in *pract. crimin. canon. lib. 9. tit. de Aduocatis, rubr. fin. censur. 14.* in princip. *vers. poterit tamen pacisci,* late Farin. *d. quest. 106. ex num. 43.* vbi *num. 47.* resoluit prohibitionem huius llocum habere si promissum fuerit dare quotam litis non ipsi Aduocato, seu Procuratori, sed alteri personae, puta eius uxori, eius suppositione enim personae maior arguitur fraudi.
- 12 Et licet huiusmodi pactum de quota litis fuerit iuratum, nam adhuc est illicitum & reprobatum, ita quod ex eo agi non potest, secundum Vrsil. *ad Afflict. decif. 123. num. 6.* vbi testatur ita bis fuisse apud eum indicatum in illo Consilio, sequuntur Vill. *opin. 38. num. 2.* Virgil. Boccac. in *tract. de pactis p. 3. num. 60.* cum segg. Farin. *d. quest. 106. num. 22.* Quamuis ex tali pacto si interueniat iuramentum dari actionem tam de iure ciuili, quam Canonico, ex illius auctoritate Seraphin. *de privileg. iuram. pruil. 170.* Vincent. Mancin. *de iuram. effect. 153. num. 2.* & *num. 3.*
- Cum grani damno litigatorum, &c. Notatur ad hoc quod Aduocati paciscentes de quota litis parte reputantur crudeles, & depradatores, vt per Plot. *de in litem iurando, 5. 16. num. 8. vers. & dicuntur esse depradatores.* Virgil. Boccac. *d. part. 3. num. 25.* & *num. 47. vers. tertio paciscentis.* & *num. 48.* vbi quod pactum de quota litis dicitur derogatio, & furtum, refertur sequitur Farin. *d. quest. 106. num. 12.* & *num. 66.*
- Quis in huiusmodi scintilla permanferit, &c. Notatur ad hoc quod vt Aduocati poenas, ab hac lege implicitas subeat, necesse est vt in tali scintilla perseverent vsque ad finem litis, & ideo si non perseverent eo vsque, puniendi non sunt, ita Farin. *diff. quest. 106. num. 54.* vbi *num. 55.* intelligit procedere si ante litem finitam Aduocatus penitentia ductus aut recedit a pacto, aut ampliis litem non prosequitur: secus quando a pacto non recedendo, & litem prosequendo fuerit ac accusatore, seu fisco peruentus etiam ante litem finitam, quia tunc sine dubio erit locus poenae, nec poterit Aduocatus opponere quod non perseverauerit vsque ad finem litis.
- Ab hac professione penitus arceantur. Notatur ad hoc quod facientes huiusmodi pacta de quota litis aduocationis officio priuantur, vt per Grammat. *decif. 73. num. 16.* Bertaz. *conf. 91. numer. 38. lib. 1.* Guid. Pap. *decif. 102. num. 2.* Roland. *conf. 36. n. 21. lib. 3.* Franc. Marc. *decif. 19. num. 1. vers. & ex poena priuationis part. 1.* Horat. Carpan. in *comment. ad statuta Mediolanen. cap. 429. lit. O.* Pereg. *de iure fisci lib. 4. tit. 7. num. 17.* Virgil. Boccac. in *tract. de pactis part. 3. num. 47.* in princ. & *vers. quibus priuantur.* Menoch. *de arbit. casu 522. num. 11.* Farin. *d. q. 106. num. 3.* vbi *num. 6.* resoluunt quod est necessaria sententia declaratoria non super priuatione, sed super declaratione delicti, sequuta autem declaratione, ipso iure venit priuatio.
- In gloss. Immensa. ibi, nam appellatione partis si nulla adiciatur quota, dimidia conuenitur. ita Tiraque. in *1. si inquam, verbo omnia, vel partem num. 8.* Brun. *conf. 9. num. 3.* & *conf. 154. num. 28.* vbi ait procedere in dubio, Sutt. *decif. 102. num. 1.* Sim. de Pratis *de interpret. ultim. volunt. lib. 4. solus 4. num. 8. fol. 381.* Cardin. Tusch. *practice. conclus. tom. 6. lit. P. cens. 103. num. 2.* & 3. quos refero ego ipse in *tract. de appellatione verbor. variisque iuris signis. appell. 186. num. 1.* vbi *num. 2.* asserit partis appellatione tunc contineri, quando pars non applicatur magis vni parti, quam alteri, vel quando qualitas adiecta parti conuenit etiam toto.
- In ead. gloss. ibi, & sic dicit hanc legem loqui cum paciscentis de magna parte, quod non placet. Notatur ad hoc quod pactum de minima etiam quota litis non valet, vt per Plot. *de in litem iurando 5. 16. n. 9.* Roland. *conf. 36. num. 2. ad med. lib. 3.* Horat. Carpan. in *comment. ad statuta Mediolanen. cap. 429. lit. G.* in princ. Farin. *d. quest. 106. num. 27.*
- In ead. gloss. ibi, Praterea nomine palmarii, &c. 19 Notatur ad hoc quod pactum de aliquid dando in casu victorie nomine palmarii valet, (palmarii enim aliud non est, nisi victoria.) Sequuntur Vrsil. in *addit. ad Afflict. decif. 123. num. 6.* Nauat. *conf. 4. num. 1. de pactis.* Menoch. *de arbit. casu 522. num. 8.* Farin. *d. q. 106. num. 48.* vbi *num. 50.* declarat procedere dummodo pactum sub nomine palmarii fiat post litem finitam, secus autem si lite pendente, & *num. 52.* vltimis declarat locum habere quando id quod

quod promittitur, non est in magno excessu, quia tunc promissio non valeret etiam sub nomine palmaris, & n. 53. isto casu salarium dici moderatum asserit si non excedat summam centum aureorum.

- 23 In ead. gloss. in addit. ibi, & ratio quod non valeat huiusmodi pactum, est, &c. Ratio quare pactum de quota litis factum inter Advocatum, & clientulum in casu victorie est improbatum a iure, præstat ab hac gloss. videlicet, quia sic pacificando Advocati innotant ad delictum calumnie, & scientes se nihil habituros, nisi in casu victorie, facient quicquid poterunt per fas & nefas vt litem vincant. Ita Sor. de iustit. lib. 5. quest. 9. art. 4. vers. vnum autem. Plot. de in litem iurando g. 16. num. 8. vers. ne detur eis materia delinquendi. Nau. in man. cap. 25. num. 40. ad fin. & d. conf. 4. de pactis sub num. 3. Iacob. de Grass. in aureis decis. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 12. Alphons. Villag. dist. concl. 14. in fine vers. probatur & tertio, Vincent. de Franch. decis. 155. num. 2. p. 2. Marcabrun. ab Anguil. conf. 45. num. 6. Virgil. Boccae. in tract. de pactis part. 3. num. 25. Menoch. d. casu 522. num. 4. Mancin. in tract. de iuramento, effectus 253. num. 4. Farin. d. q. 106. num. 2.

- 24 In gloss. Arcantur. ibi, ipso iure. Notatur ad hoc quod Advocatus pacificus de quota litis officio aduocationis priuatur ipso iure absque alia sententia iudicis, vt per Plot. de in litem iurando g. 16. n. 8. vers. & priuatur ipso iure, Virgil. Boccae. in tract. de pactis part. 3. sub n. 60. Farin. d. q. 106. num. 4. vbi num. 6. dicit quod est necessaria sententia non super priuatione, sed super declaratione delicti, sequuta autem declaratione ipso iure venit priuatio.

- 25 Notatur etiam ad hoc quod particula, penitus, significat nullitatem actus ipso iure, vt per Tirac. in l. si unquam, verbo reuocatur num. 105. in fine, Nau. in cap. cum contingat. num. 136. de rescript. Monet. de distribut. quotid. p. 3. quest. 7. num. 37. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 21. num. 75. Nicol. Garc. de benefic. part. 8. cap. 1. num. 4. & 15. & plures alios quos citauit de dictis lib. vsufreg. dist. 249. num. 6.

SYMMARIUM.

- 1 Causidicus in vno eodemque iudicio non potest esse index simul, & Advocatus.
- 2 Advocati citra litium utilitatem in licentiam conciliandi non promouant, & num. 13. Agant quod desiderat causa, ab iniurijs sibi temperent, & probra in certamine rationi præferentes immutationem opinionis patientur, num. 3.
- 3 Index minime conueniat vt Advocati negotio principali relicto in aduersarij contumeliam palam, aut subdole pergant.
- 4 Pacta vetusta, & contractus illiciti pendente lite inter Advocatum, & clientem cessant.
- 5 Advocatus arbitrio litigatoris oblatum honorarium decenter accipiat, nec illud aspernetur.
- 6 Advocatus ex industria non protrahat iurgia.
- 7 Honorari Advocatorum munere in vrbe Romana fungantur.
- 8 Advocati officium ob turpe compendium ac stipem non deformet.
- 9 Advocati ob lucrum officia exercentur vt viles & abiecti inter degeneres numerandi.
- 10 Advocatus & causidicus iudicis & Assessoris viribus simul fungi nullo modo potest.
- 11 Index & Advocatus esse nemo potest eodem tempore.
- 12 Fama & bonus rebus præponitur.
- 13 Advocati viles qui.

16 Iurgium nemo protrahat ex industria.

17 contra Testes oppositis crimen, & non probans, non conuenit actione iniuriarum.

L. Quisquis vult. VI.

Imp. VALENT. & VALENS AA.
ad Olybrium P. V.

Causidicus in vno & eodem iudicio non simul iudex & Advocatus esse potest, in princ. Citra litium utilitatem Advocati in licentiam conciliandi, & maledicendi temeriter non prorumpant, in vers. Ante omnia. Advocati agant quod desiderat causa, ab iniurijs sibi temperent; probra in certamine rationi præferentes immutationem opinionis patientur, in vers. Agant quod causa. Coniuebit nimis iudex vt Advocati negotio principali relicto in aduersarij contumeliam palam, aut subdole pergant, in vers. Nec enim. Pendente lite pacta vetusta, & contractus illiciti inter Advocatum, & clientem cessant, in vers. Præterea nullum. Ex arbitrio & gratia litigatoris oblatum honorarium Advocatus decenter accipiat, nec illud aspernetur, in vers. Nemo ex his. Advocati ex industria non protrahant iurgia, in vers. Nemo ex industria. Honorari Advocatorum munere in vrbe Romana fungantur, exerceant. Advocati officium non ob turpe compendium ac stipem deformet. Advocati ob lucrum & pecuniam officia exercentur vt viles & abiecti inter degeneres numerandi, in vers. Quid vrbem. Advocatus, & causidicus iudicis, & Assessoris vicibus simul fungi nullo modo potest, in vers. Quisquis igitur. Colliguntur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Non idem in eodem negotio sit Advocatus, & iudex.] Notatur ad hoc quod eodem tempore non potest quis esse iudex & Advocatus, quia in iurisdictione contentiosa non licet sustinere vices plurium, vt per Stephan. Gratian. disputat. forens. cap. 4. n. 8. & est incompatible vt quis sibi ipsi consulere possit, Deci. conf. 8. num. 3. in fine, vers. & hoc clarum. Atque non solum honestum, sed necessarium quocumque est iudicibus abstinere ab aduocatione. Auendan. de exequendis mandatis p. 1. cap. 2. num. 23. vers. olim. In tantum vt iudex esse non possit in ea causa, in qua fuit prius Advocatus. Menoch. de arbitr. lib. 1. quest. 73. num. 4. Auendan. d. num. 23. in fine, Pect. Gregor. syntagm. iuris p. 3. lib. 49. cap. 6. num. 26. Azucod. l. 13. nov. 3. tit. 16. lib. 2. noua Recop. Cabed. Lugit. decis. 20. num. 2. p. 1. vbi etiam quod poterit esse iudex in alia causa penitus separata. Garc. Masfrill. Sicilia decis. 151. num. 35. & 41. Camill. Borrelli. in summa omnium decis. tom. 1. tit. 65. num. 125. Stephan. Gratian. dist. cap. 4. num. 3. & 5. vbi id extendit, etiam si fuisset Advocatus in alia causa, dummodo connexa & iniuncta dependente cum illa, in qua vult esse iudex. Et aduertit Azucod. vbi proximo, quod ultra quod delictum committeret ille qui iudicat causam, in qua fuit Advocatus, talis sententia esset nulla. Poterit tamen iudex, qui protulit in prima instantia sententiam, in secunda vti Advocatus defendere sententiam suam gratis, Capell. Tholof. decis. 277. Azucod. per text. in d. l. 15. Morl. in emptorio iuris p. 1. tit. 2. q. 6. in fine, Stephan. Gratian. dist. cap. 4. num. 7. Bernard. Greux. ad præf. Camera Imp. in proemio num. 40. & seg.

In licentiam conciliandi, &c.] Notatur ad hoc quod Advocati ultra quam litium poscat utilitas, in licentiam

licentiam conuictiandi, & maledicendi temeritatem
promittere non debere, vt per Pet. Gregor. *syn-*
tagm. iur. p. 3. lib. 49. cap. 6. num. 29. Bobadil. in sua
politica lib. 3. cap. 14. num. 65. Sured. decif. 99. num. 25.
vbi ex hoc text. colligit quodd licet Aduocato con-
uicta dicere quantum pollicet viles causas, quia non
ex dolo, sed ex causa artis sue, hoc dicit. Et ratio
prædictorum est, quia substantia in actione iniuriarum
est animus iniuriandi, existentia autem causæ in-
dicat abesse animum iniuriandi, & citat Oldrad. *conf.*
54. n. 3. Roman. conf. 96. num. 4. versum quod plus est.

Opinionis sue immunitatem patietur.] Notatur ad
hoc quodd fama & honores præponitur rebus, vt per
Sard. *decif. 89. num. 21.*

Nemo ex iis, quos licebit, &c.] Notatur ad hoc
quodd viles admodum fuerunt Aduocati, ij quidem
abieci, atque degeneres inter vilissimos compu-
tantur, qui vili pretio, siue turpi compendio pa-
trocinium præstant, vt per Tiraquel. *de nobilit.*
cap. 29. num. 6. vbi num. 53. hunc text. ita intelligit.
Vnde Aduocatum pro modico patrocinantem con-
tempibilem haberi resoluunt Viui. *Neapol. de-
cif. 123. num. 1. Monter à Cueva Aragon. decif. 14.*
num. 62. Bernard. Græue. ad præf. Camera Imper.
lib. 1. concl. 44. consil. 1. quos refert patens meus
in remiss. ad Ordus. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 48. §. 27.
num. 7.

Nemo ex industria proterebat iurgium.] Vide Don-
nell. *commentar. iuris ciuilis lib. 18. cap. 3. col. 9. vers.*
præterea vniuersi.

In gloss. Viuitas. Notatur ad hoc quodd oppo-
nentes contra testes crimines, & non probans, non po-
test conueniri iniuriarum actione, vt per Rebuff.
in tract. exceptionum, num. 456. vbi hoc verum dicit
maximè si fuerit protestatus quando opponit quodd
animo iniuriandi hoc non facit, sed tantum causa
se defendendi, & in declarat. arboris num. 24.

SVMARIVM.

1. Aduocati solertià, faciendià & peritià pares eligendi,
& partibus adiungendi sunt.
2. Aduocatus, cui patrocinium partis per iudicem iniun-
gitur, patrocinium recusans sine admissa excusatio-
ne, fori exercitio carebit.
3. Litigator cum pluribus Aduocatis tractans, &c.
prodit iniquæ litis prosecutionem.
4. Aduocati sunt nobiles.
5. Antiquitas nobilitat.
6. Fama in probanda nobilitate sufficit.
7. Aduocatus recusans patrocinium sibi iniunctum, foro
arctetur, & patrocinandis munere amplius non fun-
gitur. intellige vt num. 8.
8. Aduocatum aduersario subtrahens malam causam
fauere presumitur.
9. Careat latam sententiam ipso iure importat.

L. Prouidendum. VII.

Idem & GRATIANVS AAA.
ad eundem P. V.

1. Aduocati solertià, faciendià & peritià pares eli-
gendi, & partibus adiungendi sunt. Aduo-
catus, cui patrocinium partis per iudicem iniun-
gitur, patrocinium recusans sine admissa excusatione
3 probabiliæ legitimæ fori exercitio carebit. Litiga-
tor cum pluribus Aduocatis tractans, & aduersa-
rio subtrahens malam causam fauere presumitur.

Barbof. Codd. in Cod. Tom. I.

rio idoneos & pares suo Aduocato patronos & cau-
sidicos abstrahens prodit iniquæ litis prosecutione-
nem. Colligant ex Ordin. Doctores citati ad l. 1.
num. 1. sup. hoc tit.

Aut meritum nobilissimos fecerit.] Ergo Aduocati
sunt nobiles, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 29. à princip.*
& præcipue num. 12. Rebuff. *de priuilegiis scholar. priuileg. 45.*
Ioan. Garc. *de nobilitat. gloss. 35. num. 6. cum seqq.*
Azeued. l. 8. tit. 7. lib. 1. noua recopil. pag. 113.

Aut vetustas, &c.] Ergo antiquitas nobilitat, &
de quo vide Tiraquel. *de nobilit. cap. 19. à princip.* &
eo nobilior, quo antiquior. Gam. *Lusit. decif. 1.*
num. 21.

Vel plures, quorum fama, &c.] Notatur ad hoc
quodd fama in probanda nobilitate sufficit, de quo
vide Hippol. in l. de minore, §. plurimum, num. 88. ff. de
question. Callan. in catalogo gloria mundi part. 8. con-
sid. 16. vers. & ideo, Tiraq. *de nobilit. cap. 10. num. 6.*
& cap. 11. num. 7. Duen. *reg. 199. limit. 3. Couar. præf.*
cap. 21. num. 7. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 7. n. 11.
& 12. Mascard. *de probat. concl. 1090. num. 11. Car-*
dim. Mantie. de consuet. ultim. volum. lib. 11. tit. 10.
num. 16. Cabed. Lusit. decif. 73. num. 15. p. 2.

Si quis verò minus, &c.] Notatur ad hoc quodd
Aduocatus recusans patrocinium sibi iniunctum
aliis præstare, foro arctetur, & patrocinandis mu-
nere amplius non fungitur, vt per Myning. *cent. 4.*
obseru. 32. Capell. Thol. decif. 481. incip. Item fuit
questum, Gall lib. 1. obseruat. 43. sub num. 1. quos
*refert & sequitur Camill. Borrel. in finem omnium de-
cif. 1. tom. 1. tit. 65. num. 43. Roman. sing. 259. Couar.*
lib. 3. var. cap. 14. num. 1. & præf. cap. 6. num. 4.
Azeued. l. 16. num. 3. tit. 16. lib. 2. noua Recop. Me-
noch. *de arbitr. casu 369. num. 4.* Et idem Camill.
Borrel. vbi supra num. 44. intelligit procedere quan-
do excusationem aliquam iustam non habeat, vel
uti si cogantur patrocinari contra filios, parentes,
pupillolæ, quorum tutelas gerunt, vel quandoque
contra amicos. Aduertit igitur Azeued. l. 13. num. 19.
vers. mandamus, tit. 9. lib. 3. noua Recop. quodd in
compellendo Aduocatum patrocinium præstare de-
bet esse iudex discretus, ne faciat inimicum patro-
cinari, vel contra amicum postulare. Sed si Aduo-
catus compellus noluerit patrocinium præstare, pro
toto illo anno in illa, neque in alia aduocare pote-
rit causa quæ non sit proptia, secundum l. His-
pan. 1. tit. 9. lib. 1. fori, l. 5. tit. 19. lib. 3. Ordin. & l. 28.
tit. 25. lib. 4. noua Recop. per quam dicta l. 1. eius-
dem noua Recop. declaratur, scilicet vt præcisè non
compellatur Aduocatus, sed quodd si noluerit obe-
dire mandato iudicis, incurrat illam penam, & de-
tur parti alius Aduocatus, quod idem Azeued. in-
telligit si in loco illo essent alij Aduocati, secus ve-
rò si deficerent, vel non possent in causa illa aduo-
care, tunc enim esset omnino compellendus Aduo-
catus.

*Offendet proculdubio iniquam à se litem fone-
ri.*] Notatur ad hoc quodd præsumitur fouere ma-
lam causam, quia aduersario Aduocatum subtrahit,
vt per Menoch. *de presumptioni. lib. 2. presumptioni.*
91. numer. 10. Mascard. de probation. conclus. 274.
num. 1. Gregor. Lop. per text. vbi in l. 10. gloss. 3. tit. 6.
part. 3.

In gloss. Fori. ibi. ipso iure. Notatur ad hoc quodd
verbum, careat, importat latam sententiam, & ipso
iure, vt per Tiraquel. in l. si vniquam, verbo reuer-
tatur, num. 161. de reuocac. donat. Vezin. *tom. 2. con-*
mun. opin. lib. 9. tit. 14. num. 354. Gam. in tract. de sa-
crum. præstard. vltima suppl. aduocatus, quest. 5. num. 17.
Sayr. in claus. Regia lib. 3. cap. 8. num. 26. Farin. *siue*
crim.

crimin. p. 2. verbo *lex*, num. 129. quos refero de *distinctionibus*, *supra*, dist. 53.

SVMMARIVM.

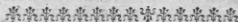
- 1 Aduocati Religioni Catholice sunt addicti, & mon. 5.
- 2 Aduocati munus contra præscriptum Imperatoris subreptitè impetrans, fore prohibetur.
- 3 Rectores provinciarum Aduocatos hereticos ad exercitia forensia impune non admittunt.
- 4 Iudex, seu Mairus non potest esse Aduocatus pro Christiano.
- 6 Stylus, pro sententia damnationis bonorum.

L. Nemo. VIII. & ult.

Jmpp. LEO & ANTHEMIVS AA.

Nicostrato P. P.

- 1 Aduocati Religioni Catholice addicti sunt.
- 2 Item Aduocari munus contra præscriptum Imperatoris subreptitè impetrans, & sustinens, fore prohibetur. Provinciarum Rectores Aduocatos hereticos impune ad exercitia forensia non admittunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. mon. 1. *supra*, loc. cit.
- 4 Per hunc textum tenet Bart. hic Iudex, seu Maurum non posse pro Christiano esse Aduocatum, ita l. *Hispan.* §. in fine tit. 6. part. 3. vbi Gregor. Lop. in gloss. *fin.* dicit quod tamen tenet processus si isti vel alij prohibiti postulare, postulent iudice forte ignorante, Couar. in *Clem. si furiosus* p. 1. §. 2. ad fin. in vers. sexto, Petr. Gregor. *synagm. iuris* lib. 49. cap. 6. num. 25. Donell. *comment. iuris civilis* lib. 18. cap. 3. col. 7. vers. præterea, Cardos. in *praxi iudicum*, verbo *procurator* num. 110. Menoch. de arbit. casu 560. num. 69. vbi refert Leonem Imperatorem, virum tunc Religiosissimum, in hac l. constituisse, Aduocatos non posse assumere patrocinia priusquam sint imbuti sacrosanctis mysteriis Catholice Religionis, nec posse prohibita patrocinia assumere.
- 6 Stylus præscriptionis, &c. J Stylus hic pro sententia damnationis bonorum ex Accusis exponit Christoph. de Paz ad *legem styli* p. 1. rub. num. 19. vbi dicit in hoc significat hanc legem communiter recipi ab omnibus iuris interpretibus.

De Aduocatis dinerforum.
iudiciorum.

TIT. VII.

ADVOCATVS, vel patronus, vel caufidicus, vel togatus dicitur, qui pro alio postulat. Scripserunt in hanc rubricam Aloyf. Leo, Sebast. Naui, item Cuiac. Pac. & VVefembec.

De materia tituli & latè de Aduocatis vide Ordin. Regiam Lusitan. lib. 1. tit. 48. & l. *Hispan.* 1. cum segg. tit. 6. part. 3. & tit. 19. lib. 3. Ordin. & tit. 9. lib. 3. noue Recop. Adrian. Pulur. in orat. de Aduocatorum privilegiis, Lancelot. Polit. de Aduocati officio tom. 3. tract. Doct. part. 1. fol. 162. Ioan. Petr. Ala de Aduocato, & caufidico Christiano, & Erasim. à Coehier de Aduocatu fensalibus, Martin. Magerum de aduocacia

armata, sine clientulari patronorum iure, & potestate, clientumque officio, Callan. in catalog. gloria mundi, part. 7. confid. 28. Perez l. 1. tit. 19. lib. 2. Ordinam. & l. 2. tit. 4. lib. 3. eiusdem Ordin. Antou. Grauat ad *Vestit.* in pract. lib. 2. cap. 18. Burg. de Paz in *proem. legum Tauri* ex num. 476. Tiraquel. de nobilit. cap. 29. Menoch. de arbit. casu 494. Jacob. Benni. de privileg. Inreconfult. part. 2. priuil. 28. & p. 3. priuil. 71. ex num. 3. Azucud. tit. 16. in initio ex num. 4. lib. 2. noue Recop. Ioan. Martien. in dial. relator. part. 1. cap. 7. & 9. Donell. *comment. iuris civilis* lib. 18. cap. 3. Ioan. Gate. de nobilit. gloss. 35. num. 11. cum segg. Sayr. in clari Regia lib. 12. cap. 22. Valet. Reginal. in *praxi fori panitent.* tom. 2. lib. 2. §. cap. 44. à num. 661. Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 186. num. 6. cum segg. Bernard. Graz. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 44. Valac. p. 124. à princip. Cabed. *Lustit.* lib. 1. c. 3. m. 27. cum segg. Mendez à Castro in *praxi Lustit.* lib. 1. c. 3. m. 27. cum segg.

SVMMARIVM.

- 1 Aduocatus præuicator legitime conuictus impunis non est.
- 2 Sententia lata intercedente præuicatione non meretur executionem.
- 3 Præuicationem obiciens, & non probans, de calumnia tenetur, & sententia, qua prætextu præuicationis impugnatur, præuicatione non probata in rem iudicatam transit.
- 4 Aduocatus si fuerit corruptus pecunia, an sententia sit nulla.
- 5 Præuicationis nomine contineri videtur Aduocatus, seu Procurator ille, qui visis scriptis suis clientis, causam deserit, & ad aduersarium confugit.

L. Si patronum. I.

Jmpp. ANTONINVS A. Doloni.

Aduocatus præuicator legitime conuictus impunis non est. Et sententia lata intercedente præuicatione executionem non meretur. Item præuicationem obiciens, & non probans, de calumnia tenetur, & sententia, qua prætextu præuicationis impugnatur, præuicatione non probata in rem iudicatam transit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Bald. Angel. Richard. Castren. Aloyf. Leo, Sebast. Naui, & remissimè Callal. in *annot.* & Ximen. in *concordat.*

De materia huius text. vide Gregor. Lop. l. 13. in gloss. verbo *por dineres* tit. 22. part. 3. vbi quaerit an si corruptus fuit Aduocatus pecunia, sententia sit nulla, Tiraquel. de *paris temper causa* 44. num. 37. vbi cum gloss. in *presenti* dicit secundum aliquos quod si Aduocatus alicuius præuicatur aliquid omitendo scilicet, ex ista omissione perdit causam, valet sententia merito iure, & itaque opus in integrum restitutione, l. minor autem, §. 1. ff. de minorib. l. autem præuicator committendo, puta reuelando parti aduersæ secreta causæ, & illum instruendo, aut aliud huiusmodi, sententia est nulla. & causa 49. num. 34. vbi ait quod licet propter immanitatem criminis accusator non probans non dicatur calumniari, qui ad accusationem illius causam proficiat, nihilominus tamen regulariter secus est, ut in hac leg. Petr. Gregor. *synagm. iuris* lib. 32. cap. 10. à princip. Menoch. de arbit. casu 123. de præuicatoribus, Donel. *comment. iuris civilis* lib. 18. cap. 3. col. 3.

col. 5. Mascard. de probat. concl. 322. Farinac. in praxi crimin. quest. 16. num. 11. vbi post multos à se relatos & citato nostro text. tenet posse de calumnia condemnari illum, qui vel accusationem non probauit, vel ab ea destitit, licet talis non verus, sed presumptus dicatur calumniator, refert & sequitur Castill. quotid. lib. 3. cap. 21. num. 9.

Sob præuocationis nomine contineri videtur Aduocatus, seu Procurator ille qui visis scripturis, seu instrumentis sui clientuli, causam deserit, & ad aduersarium confugit, illi secreta ipsius causæ pandendo, vt per Boffi. in praxi. tit. de præuocatis. num. 4. Menoch. d. casu 323. num. 4. vbi num. 5. subdit quod talis non propriè, sed impropiè, præuocationis crimen committere dicitur. Et aduertit Castrenf. in presenti, prope fin. ex nostris Iureconsultis Oldradum hoc præuocationis crimine notatum fuisse, & præ nimio dolore quod delictum fuisset detectum decessisse, prout etiam refert Clar. in praxi. §. fin. quest. 72. vers. tergiversator. Auendan. de exequendis mand. part. 1. cap. 2. num. 25. in fine, vers. consilia. Proprius igitur non præuocationis crimen, sed falsi incurere dicitur Procurator, seu Aduocatus pandens secreta causæ parti aduersæ, vt tenent l. Elip. 1. vers. esse misero tit. 7. part. 7. Auendan. vbi proxime. Roland. conf. 36. ex num. 23. vol. 3. Perez ad leg. 1. quest. 5. tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 400. Gregor. Lop. per text. ibi in l. 1. tit. 7. part. 7. Auendan. de exequendis mand. lib. 1. cap. 2. ex numer. 24. Azued. l. 17. à princip. tit. 16. lib. 2. noua Recop. Menoch. conf. 323. ex numer. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 100. num. 16. Cald. Pereira ad l. unic. ex delictis defuncti. part. 4. numer. 31. cum seqq. Patens meus in remiss. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 48. §. 2. num. 2. latè Farin. in praxi crimin. part. 1. quest. 4. num. 15. vbi ponit penas, quas talis Aduocatus, seu Procurator incurrit: videlicet primò quod incurrit infamiam, secundò quod ab aduocando, seu procurando munere repellitur; tertio erga dominum actione mandati ad damna & interesse tenetur: quartò puniatur poena extraordinaria iudicis arbitrio iuxta facti & personarum qualitates; quintò sententia lata ob præuocationem Aduocati, seu Procuratoris est nulla, etsi non ipso iure, saltem via restitutionis, & num. 16. cum Menoch. d. casu 323. in fine, subdit posse Aduocatum, seu Procuratorem etiam post visas sui clientuli scripturas, illi restituta mercede accepta, eo quod viderit cum minus iustam causam fouere, suum patrocinium tali clientulo denegare, non tamen aduersarium adiuvare. Hac in re est optima lex Elip. 19. tit. 6. p. 3. dum vult quod Aduocatus cui pars nunciavit secreta suæ causæ, non possit aduocare pro parte aduersæ si labori eius prius satisfecerit; sed non aperit an post nudata secreta causæ teneatur Aduocatus supersedere expectans an sibi velit soluere, vel non; in quo dubio Gregor. Lop. ibi in gloss. verbo su salario, ita concludit, si ostendisti iura tua, & requisisti Aduocatum de patrocinio, & ipse dedit tibi spem; si postea non stet per te, quia vis eum pro Aduocato, & sibi soluere, non poterit aduersæ parti patrocinari; sed si non requisisti eum, vel per te stat quominus ipse sit tuus Aduocatus, vel non vis soluere, tunc bene poterit tibi aduersari, & videtur de mente huius l. & non deberet Aduocatus præcipitare se in iuvando alteram partem, nisi probaret partem, cui consuluit, nolle ei soluere, seu nolle eum in Aduocatum.

Barbo. Collect. in Cod. Tom. I.

SVMMARIVM.

- 1 Decurionibus, & patriæ officij adiuncti fauore defensionis vltra priora munera Aduocatorum provinciam in patria accipiunt, & administrant.
- 2 Aduocati contra patriam non patrocinabuntur, & num. 4.
- 3 Indices, aut correctores Aduocati officio vti non possunt intra suum territorium.

L. Qui necessariò. II.

Imppp. VALENS, GRAT. & VALENT.
AAA. ad Antonium P. P.

Decurionibus, & patriæ officij adiuncti fauore defensionis vltra priora munera Aduocatorum provinciam in patria accipiunt & administrant. Item Aduocati contra patriam non patrocinabuntur Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Causidicorum funguntur officij. Non ita si iudices sint, aut correctores, quia hi intra suum territorium aduocationis officio vti non possunt; nam licet olim iure communi attentum non imponeretur iudicibus necessitas abstinendi ab aduocatione, hodie verò non solum honestum, sed necessarium quoque est, nam intentus officio aduocationis impeditur se ipsum in administranda iustitia. Ita Auendan. de exequendis mand. part. 1. cap. 2. num. 23. in princip.

Vi non contra Remp. ciuitatis, &c.] Notatur quod Aduocati contra Remp. suæ patriæ patrocinari non debent, vt per Rip. in l. fin. num. 31. de iur. iur. donat. Cott. in memorab. verbo ingratitudo el. 2. Ioan. Gaspar Hortigas in patrocinio pro Caesarangul. gymnasio part. 1. ex num. 3. Cened. ad Decretum collectan. 28. num. 22. Patriæ enim plurimum debemus, ad not. per me in collect. ad preum. Decretal. 21. num. 22.

SVMMARIVM.

- 1 Aduocati vel sponte, aut etiam inuiti ad munus collectarium non accedant, nec trahantur, & num. 2.
- 2 Togati, pro Aduocatis.

L. Ne quis. III.

Impp. ARCAD. & HONOR. AA.
ad Africanum P. P.

Aduocati vel sponte, aut etiam inuiti ad munus collectarium colligendum non accedant, neque trahantur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. num. 1. sup. hoc tit.

De Aduocatis onere aliquo collectarium non graundis dicam commodius ad l. sancimus 6. infra hoc eodem tit. Et quod ab oneribus realibus tributorum immunes sint, Guid. Papæ dec. 388. & 388. Matth. Stephan. de iurisd. part. 2. cap. 10. num. 26. & sequens.

Ex corpore togatorum.] Id est, Aduocatorum, qui præterquam vbi causas orabant, penula vti poterant, ob idque togati appellabantur in hoc text. vt per Guid.

Guid. Pancirol. in thesaur. variarum lectionum lib. 1. cap. 12.

SUMMARIVM.

- 1 Aduocati occasione officij acquisita vt castrense tenent, & iure domini post obitum parentum vendicant, & num. 2.
- 3 Peculium quasi castrense quod sit.
- 4 Salarium ratione administrationis in officio acquisitum peculium quasi castrense dicitur.
- 5 ut Occasionis notio.

L. Foritui. IV.

Imp. HONOR. & THEOD. AA.
Eustasio P.P.

- 1 Aduocati occasione officij acquisita vt castrense peculium militum tenent, & iure domini post obitum parentum vendicant. Colligunt ex Ord. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Cachetan. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. de postulando num. 2. pag. 309. vbi ait peculium quasi castrense dici illud, quod Aduocatus lucratur siue ex salario publico, siue aliis, dum tamen ille sit Aduocatus approbatus publica auctoritate, & receptus in album Aduocatorum, propterea de illis acquisitis factis ab ipso Aduocato poterit ipse disporre, ac de illis testari, ac si esset paterfamilias. Peregrin. de iure fisci lib. 7. tit. 2. num. 15. in fine, Petr. Gregor. syn. tagm. iuris lib. 49. cap. 6. numer. 35. Donel. commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. 3. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 62. num. 18. ad fin. & seq. vbi dicit quod salarium ratione administrationis in officio acquisitum dicitur peculium quasi castrense, & ponit exemplum in Aduocato fisci, vel pauperum, & similibus, quibus de publico datur salarium. Behedić. Pinel. feld. iuris interpret. lib. 1. cap. 5. num. 20. Vide Doctores citatos ad l. 8. inf. hoc eodem tit.
- 3 Vel ipsius occasione quaserint. Ergo occasio illa dicitur in presenti quæ non est ordinata ad effectum de quo agitur, sed accidentaliter & fortuito contingit, vt per Tiraq. in tract. Cessante causa limit. 13. n. 7. vbi in fine, ait Bartolum ex hoc text. notare aliud esse, aliquid esse ex aliquo, aliud eius occasione.

SUMMARIVM.

- 1 Privilegia quibusdam concessa possunt ad alios per Principem generalibus verbis extendi.
- 2 Privilegia locum tenenti concessa, quando solus prius regebat sedem, & iustitiam ministrabat, ad novos in eadem Curia Consiliarios extendi debent.
- 3 Togati, id est, Aduocatis, & patronis casuarum.

L. Quicquid animi. V.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.
Cyro P.V.

- 1 Privilegia quibusdam concessa possunt ad alios per Principem generalibus verbis transferri, &

extendi. Colligunt ex Ord. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Ex hoc text. colligit Boët. decis. 246. num. 4. quod privilegia locum tenenti concessa, quando solus prius regebat sedem, & iustitiam ministrabat, ad novos in eadem Curia Consiliarios extendi debent.

Prestitimus rogati. Id est, Aduocatis, & patronis casuarum, qui in forensibus negotiis prestantes litigatoribus suum præbent patrocinium. Ita Caluin. in suo Lexic. iurid. verbo rogati.

SUMMARIVM.

- 1 Aduocato nullum munus personale, nec indicandi, arbitrandi, & consulendi necessitas extra patriam iniungatur, & num. 2.
- 3 Aduocatis gaudent privilegia, quibus legum Doctores, qui acta legunt, intellige vt num. 4.
- 5 Aduocatus cogi non potest vt subeat officium aduocationis, & postulationis, nisi urgente necessitate.

L. Sancimus vt Aduocati. VI.

Idem AA. ad Florentium P.P.

Aduocato nullum munus personale, nec necessitas indicandi, arbitrandi, & consulendi extra patriam iniungatur. Colligunt ex Ord. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 8. tit. 32. par. 2. vbi gloss. fin. Mantua lib. 3. locorum cap. 42. Adrian. Paluz. in orat. de Aduocato, privilegia foris fol. 17. Donell. commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. penult. versic. præterea Aduocati.

Privilegiis itaque gaudent Aduocati, sicut & legum Doctores, qui acta legunt, vt nullum illis personale munus iniungatur, nec onere aliquo collectarum grauentur: ita Franc. Marc. Delphin. decis. 185. num. 2. vol. 2. Laurent. Sylvan. conf. 88. num. 4. & 14. vol. 1. Nicol. Fañal. de slymo part. 4. cap. 3. n. 46. cum seqq. Roland. à Valle. conf. 66. num. 36. & 38. vol. 1. Menoch. de arbitrat. casu 379 num. 3. Camil. Borrel. de compromiss. §. 4. gloss. 2. num. 10. & in summ. omnium decis. tom. 1. tit. 65. de Aduocatorum officio, ex num. 22. vbi num. 17. intellige in Aduocatis & Doctoribus, qui postulando optimum, & solemne nomen sibi quaerunt, non autem in illis, qui nomine tenus Doctorum, & Aduocatorum nomen sibi vsupant, nescientes, aut docere nolentes.

Præter arbitrium, &c.] Notatur ad hoc quod Aduocatus cogi non potest ad subeundum officium aduocationis, & postulationis, & sic ad præstandum suum patrocinium, nisi urgente necessitate, vt per Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. num. 19. vers. sed idem Aduocatus, vbi etiam quod eadem præexistente necessitate cogi potest litigatoribus consulere, & ad suscipiendam delegationem sibi factam, vt etiam firmat Gate. Mastrill. de magistratib. lib. 1. cap. 30. n. 78.

SUMMARIVM.

- 1 Aduocati diuersorum locorum vni Principi subiectum fructuatur eisdem, & consimilibus locorum privilegia.
- 2 Toga super alias vestis induebatur, singitramque humerum regebat, & ante pectus dimissa fibula in dextro humero necebat.

3 Toga

3 Toga praefectura Illyricana, pro collegio Aduocatorum istius fori.

L. Iisdem priuilegium. VII.

Iidem AA. Thalassio P. P. per Illyricum.

- 1 Aduocati diuersorum locorum vni Principi subiectorum fiuntur eisdem, & consimilibus locorum priuilegiis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*
- 2 Potius togam, &c.] Toga super alias vestes induebatur, sinistrumque humerum tegebat, & ante pedus dimissa fibula in dextro humero necebat. Et toga praefectura Illyricana pro collegio Aduocatorum eius fori accipitur in hoc text. tempore enim patrocinijs Aduocati togati esse debebant, ita Guid. Pancirol. in thesauro variar. lection. lib. 1. cap. 12. de toga ciuium Romanorum insigni.

SVMMARIVM.

- 1 Aduocatus fisci liberatur à conditione cohortalium, & quod lucrat, inter peculium quasi castrense reputabit.
- 2 Aduocati causarum ad suprema tribunalia non omnes admittuntur, sed certus constituebatur numerus, & num. 3.
- 3 Aduocatus fisci liberatur à Curiali conditione, vel altera viliori.
- 4 Filiusfam. Aduocatus quicquid acquirit peculij castrensis loco habetur, & post patris mortem non tenetur illud conferre fratribus, intellige ut numero 6.

L. Cum aduocatio. VIII

Iidem AA. Cyro P. P.

- 1 Aduocatus fisci liberatur à conditione cohortalium, & quod lucrat, inter quasi castrense peculium reputabit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*
- 2 Centum quinquaginta, &c.] Nota quod Aduocati causas defendunt, siue pro alijs acturi, ad maiora & suprema tribunalia non omnes admittuntur, sed fiebat illorum electus, & certus numerus constituebatur, vt in hoc text. Camill. Borrel. in summa orationum decis. tom. 1. tit. 65. de Aduocatorum officio, ex num. 14. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 184. num. 18. vbi dicit quod Aduocatorum olim erat certus numerus, & qui ex illo erant numero, temporarij, non perpetui reputabantur, licet deinde penuria & paucitas Iurisperitorum fuerit, vt perpetuantur. Cuius obseruat. lib. 16. cap. 22.
- 3 Cohortis, vel alterius, &c.] Notatur ad hoc quod Aduocatus fisci liberatur à Curiali conditione, vel altera viliori, vt per Pereg. de iure fisci lib. 7. tit. 2. num. 15.
- 4 Quasi castrense sibi nec vendicare, &c.] Notatur ad hoc quod filiusfamilias Aduocatus quicquid acquirit, castrensis peculij loco habetur, & post patris mortem non tenetur illud cum fratribus conferre. Ita Franisc. Marc. Delphin. decis. 6. 8. sub mon. 3. vol. 1. Clem. Afsan. de patria potest. effect. 2. sub n. 6. & effect. 9. num. 2. cum segg. Cornel. Benincal. de paupert. spec. 1. in iudic. num. 8. Clar. in §. testamentum, quest. 17. in fine, Ioan. Anton. Mangil. de impat. Barbof. Collect. in Cod. Tom. I.

quest. 29. num. 2. 7. cum segg. Roland. Cautagnol. in decretis Montisferrati decreto 41. §. 2. num. 12. Anton. Scap. de iure non scripto lib. 3. cap. 105. num. 4. Dornell. comment. iuris ciuilib. lib. 18. cap. 3. col. pen. vers. deinde Imper. Hieron. Treutler. disp. select. part. 1. disp. 8. thes. 3. Petegrin. d. lib. 7. tit. 2. num. 15. prope fin. Vincent. Carot. in tractat. de locato tit. de fructibus & licium expens. quest. 8. d. num. 49. Camill. Borrel. in summa orationum decis. tom. 1. tit. 65. de Aduocatorum officio, num. 120. vbi num. 121. id intelligit, dummodo tales Aduocati filiifamil. in Aduocatorum matricula sint descripti. Vide citatos ad l. 4. *suprà hoc eodem tit.* Vnde in testando de tali lucro, vel salario Aduocati militari potuerunt priuilegio, ac etiam post pupillarem aetatem in eo substituere possunt, Perez verbo lamen a los anagadas, vers. octauo subtitul. tit. 19. lib. 2. Ordin.

SVMMARIVM.

- 1 Aduocatus finito provincia mouere, quod administrauit, potest redire ad munus patrocini, vel causidici.
- 2 Aduocati ex studio, & labore patrociniandi vitæ subsidia quæere licite possunt.
- 3 Officia ex quibus parantur vitæ subsidia, non sine graui causa alicui adimenda, & num. 4. & 5. amplia vt num. 6.

L. Si quis IX.

Iidem AA. Apollonio P. P.

Aduocatus finito provinciae munere, quod administrauit, redire ad patrocini, vel causidici munus potest. Item Aduocati ex studio, & labore patrociniandi vitæ subsidia quæere licite possunt. Officia ex quibus parantur vitæ subsidia non sine graui causa alicui sunt adimenda, & interdicenda. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

De officio nulli sine vrgenti causa adimendo, vide Menoch. de arbit. quest. 55. per tot. Carol. Tap. in l. fin. ff. de constit. Princip. cap. 9. num. 77. cum segg. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 16. num. 28. Cabed. Lusitan. decis. 20. part. 2. Cald. Pereira post quest. forens. conf. 8. num. 66. vbi attestatur Reges Lusitanij, Castellæ, & Franciæ semel collata officia extra mortis, vel renuntiationis, aut delicti casum tollere non solere, Ceual. commun. contra commun. q. 425. num. 16. cum segg. Gaxier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 8. num. 15. & 16. & cap. 10. num. 19. & practic. lib. 3. quest. 11. num. 9. Fontanel. de pactis nupt. claus. §. glof. 10. p. 1. num. 144. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 49. cap. 8. num. 12. latissime Garc. Maitril. in tractat. de magistratib. lib. 1. cap. 17. per tot. vbi multipliciter ampliat, & in primis à num. 26. extendit, etiam si officij concessio facta fuerit ad beneplacitum, & cum clausul. quoad placuerit, nam absque iusta causa minimè poterit reuocari, & num. 32. quod nec minui poterit, & num. 33. dicit quod officialis absque iusta causa reuocatus succurritur remedijs possessorij.

SVMMARIVM.

- 1 Priuilegium vni officij & artis causa concessum, alteri, qui eandem artem exercet cum utilitate publica, communis est.

X 3

2 Aduo

- 2 Aduocatorum fisci aucto numero, privilegium simul
autum censetur.
3 Aduocatus fisci eligitur de praestantioribus.
4 Salarium duplex accipit, qui duplex gerit offi-
cium.
5 Officia duo qualiter quis habere possit in eodem lo-
co remissimè.

L. Binos qui. X.

Imp. VALENT. & MARTIAN. AA.
Palladio P. P.

- 1 Privilegium vni officij & artis causa conce-
sum, alteri, qui eandem artem exercet cum vti-
litate publica, commune esto. Aucto Aduocatorum
fisci numero privilegium simul auctum censetur.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1.
sup. hoc tit.
3 Qui priores, &c.] Notatur ad hoc quòd fisci
Aduocatus eligitur de praestantioribus, vt per Pe-
regin. de iure fisci, lib. 7. tit. 2. numer. 12. in prin-
cipio.
4 Paribus dignitatibus, & privilegiorum, &c.] Notari
solet hic text. ad hoc quòd potest quis duplex sa-
larium percipere si duplex officium gerat, vt per
Lap. allegat. 99. incip. Commune, Gail lib. 1. obseru. 44.
Pinel. in l. 3. de bonis maternis part. 3. num. 73. ad fi-
nem, vers. ad idem solet notari. Menoch. de arbitrar.
casu 233, num. 7. Benorr. à Sole in locis communibus
verbo exercitum 1. Guillem. Benedic. in cap. Ray-
matius, verbo duos habens filius, num. 63. Capyc. de
cis. 27. num. 20. à Ponte in tract. de potestate Præregis
tit. de abundant. ciuit. §. 6. num. 11. cum seq. Ioseph.
Sesse de inobit. cap. 1. §. 8. num. 10. & 11. & decis. 174.
num. 5. part. 2. latè Garc. Mastrill. in tractat. de ma-
gistrat. lib. 1. cap. 21. num. 71. & ibi lib. 2. cap. 11. per
8 tot. ostendit qualiter quis officia duo in eodem loco
habere possit.

SYMMARIUM.

- 1 in Aduocatorum ordinem nemo recipiendus sub colo-
re assidendi, nec in eorum consortium cooptandus
absque examine, aut cohortali statim ac fortune
subiacens, num. 2.
3 in Aduocatorum numerum promouendum, Doctores
olim & examinatores de peritiis legum iurato tes-
timonio commendabant, & num. 7.
4 Aduocatorum filij causas agentes, ceteris supernu-
merariis anteferendi.
5 Aduocati supernumerarij apud Præfectum Au-
gustalem, & Comitum Orientis perorare po-
terant.
6 Aduocatorum numerus olim assignari solitus, re-
missimè.
8 Aduocati, seu patroni officio olim fungi volens, tan-
tum apud Præsidem prouincia docebat se non esse
cohortalem.
9 Aduocatus si ex ignorantia, aut imprudentia am-
isit causam, item suam facit, teneturque parti resar-
care damnum.
10 Filij remunerantur ex parentum meritis.
11 Duo vbi sunt aequalis scientia, is est praeferendus,
qui est de meliori sanguine.

L. Nemini licere. XI.

Imp. LEO A. Viniano P. P.

S Vb colore assidendi non debet quis vltra nume-
1 rum in Aduocatorum ordinem recipi, in princip.
Cohortali statim, ac fortune subiacens, item absque
2 examine in Aduocatorum consortium cooptandus
nemo est, in vers. Non alter. Promouendum in nu-
merum Aduocatorum Doctores & examinatores de
peritiis legum iurato testimonio commendabant
quondam, in vers. Si verò. Filij Aduocatorum causas
4 agentes, aut qui causis adfuerunt, ceteris super-
numerariis anteferendi sunt, in vers. Filios. Aduocati
5 supernumerarij apud Præfectum augustalem, & Co-
mitum Orientis perorare poterant, in vers. illud ita.
Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1.
sup. hoc tit.

Centum quinquaginta Aduocatis.] De certo Ad-6
uocatorum numero quondam assignari solito vide
Camill. Borrel. in som. omnium decij. tom. 1. tit. 64. ex
num. 14. Guid. Pancirol. in thesaur. var. lect. lib. 2.
cap. 245. in princ. vbi ait quòd in quolibet foro centus 7
erat numerus Aduocatorum, qui ad hunc nume-
rum non admittebantur nisi prius eorum præcepto-
res Iurisperiti ipsos iuris prudentia præditos esse iu-
rati apud acta deposuissent.

Nisi prius in examine, &c.] Nota quòd antiqui-8
tus cum quis patroni officio fungi volebat, satis erat
si apud Præsidem prouincia se cohortalem non esse
docuisset, id est, Præditis apparitioni non obnoxium,
tunc Antecessor, à quo eruditus in iure fuerat, il-
lum iuris peritiis instructum esse iurabat. Ita Guid.
Pancirol. in thesaur. var. lect. lib. 1. cap. 23. de inquisi-
tibus Doctorem.

Peritia iuris infractum, &c.] Ergo si Aduocatus 9
ex ignorantia & imprudentia sua amisit causam, fa-
cit litem suam, teneturque parti damnum resarcire,
de quo tamen vide Ioseph. Angel. in 4 sentent. part. 2.
tit. de iniustitia Aduocat. diff. 5. dub. 3. vbi memi-
nit huius text. Burg. de Paz in proem. ad leges Tan-
ri ex nu. 213. Petex l. 12. in gloss. verbo per se acce-
dere, tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 410. Cened. in collect.
ad Decretum collect. 28. num. 18. Morl. in empirio iuris
Canon p. 1. tit. 2. §. 9. num. fin. Valer. Regini in praxi iuri
pauitenti lib. 10. num. 98.

Filios autem rogatorum, &c.] Notatur ad hoc 10
quòd filij remunerantur ex parentum meritis, vt per
Roman. conf. 29. In causa maioris, Tiraquel. de penis
temper. causa 49. num. 10. & in l. si vnquam, de reuoc.
donat. verbo donatione largitus num. 40.

Hinc ex hoc text. colligit idem Tiraq. de nobilit. 11
cap. 5. num. 7. quòd si duo sunt aequalis scientia, is est
magis honorandus, qui est de meliori sanguine, de
quo vide Cott. in memorabil. verb. nobiles, Couar. var.
lib. 1. cap. 16. sub n. 11. Simanch. de Republ. lib. 5. cap. 3.
Molin. de primog. lib. 2. cap. 5. num. 66. Petex l. 1. vers. si
tamen nobilitas, & vers. si viginer tit. 1. lib. 4. Ordin. non.
Orator. de nobilit. cap. 4. §. 2. num. 2. & cap. ult. §. 1. n. 9.
Ioan. Garc. cod. tract. gloss. 35. à princ. Capiblane de
Baronib. prag. 10. num. 72. à Ponte de potestate Præregis tit.
de elect. offic. §. 5. num. 9. & seq. latissime Garc. Mastrill.
in tract. de magistratib. lib. 2. cap. 8. per tot.

L. Sancimus. XII.

Idem A. Eusebio P. P. Illyrici.

A Duocatus fisci biennij spatio finiebat officium 1
privilegij falsis consortij. Colligunt ex Ord.
Docto

Doctores citati ad l. 1. num. 1. *ſuprà hoc tit.*

² Hanc eandem conſolutionem ex hoc texto deſumunt Peregrin. de iure ſiſci lib. 7. tit. 2. num. 13. verſ. durat autem. Donell. commentar. iuris ciuiliſ lib. 18. cap. 3. col. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Nomina collegiorum eandem artem proficientium eo tempore, quo collegæ recipiuntur in numerum collegiarum, inſcribenda ſunt matricula.
- 2 Aduocati vrbis Alexandria quinquaginta collegiati fuerant, & in vacantiæ collegiatorum ſupernumerarij præferrebantur filiis Aduocatorum.
- 3 Aduocatus ſiſci poſt finitum officium exconſulis dignitate honorari, & pro vxore, liberis, collateralibus compere poſſet.
- 4 Aduocato ſiſci mortuo, eius hæredibus integrum anni ſalarium debetur, & proximus huic in collegio Aduocatorum ſuccedet in officio.
- 5 Præferendus qui alium contemplatione laborum, quos ex imminente ſibi munere ſubiturus eſt, ſuperat.
- 6 Aduocatus ſiſci non cogitur patrocinari contra ſe & ſuos. ſi habet cauſam propriam, filiorum parentumve ſuorum, vel pupilli, cuius eſt tutor, cauſam illam contra ſiſcum agere non prohibetur, num. 7.
- 8 Statim ſi cautum ut in locum demortui ſumatur proximus ex eiſdem genere, & nemo ſit natus, ſed aliquis ſit in vtero, alium conſeſtim aſſumendus eſt.
- 9 Aduocatus ſiſci ſi mori contingat, ſalarium illius anni ad hæredes tranſmittendum, an id procedat in Aduocatis quibuſcumque, reſiſſiue, n. 10.

L. Petitionem, XIII.

Imp. LEO & ANTHEMIVS AA.
Alexandro duci Egyptiaci limitu P. V.

- 1 Nomina collegiarum eandem artem proficientium eo tempore, quo collegæ recipiuntur in numerum collegiarum, inſcribenda ſunt matricula.
- 2 Ie. Aduocati vrbis Alexandria erant quinquaginta collegiati, & in vacantiæ collegiatorum filij Aduocatorum ſupernumerarij præferrebantur. Fiſci Aduocatus poſt finitum officium exconſulis dignitate honoratur, & pro ſua vxore, liberis, collateralibusque aduocando comparere poſſet. Mortuo ſiſci Aduocato eius hæredibus integrum anni ſalarium debetur, & proximus huic in collegio Aduocatorum ſuccedet in officio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *ſuprà hoc tit.*
- 3 Contemplatione laborum, &c.] Notatur ad hoc quod præferendus ille eſt, qui alium ſuperat contemplatione laborum, quos ex munere ſibi imminente ſubiturus eſt, vt per Nicol. Boër. de auctorit. magni Concil. num. 245. verſ. nam proſpecto, Donell. comment. iuris ciuiliſ lib. 18. cap. 1. col. ult. verſ. præterea, optimè Menchac. illaſtri non controuerſi lib. 1. in præſat. num. 87.
- 4 Tam pro ſe, quam pro filiis, &c.] Notatur ad hoc quod Aduocatus ſiſci non cogitur contra ſe & ſuos patrocinari, vt per Peregrin. de iure ſiſci lib. 7. tit. 2. num. 8. vbi num. 9. ſubiit quod ſi huiusmodi ſiſci Aduocatus haberet cauſam propriam, filiorum, parentumve ſuorum, vel pupilli, cuius eſt tutor,

contra ſiſcum cauſam illam agere, & tueri minime prohibetur.

Sine vlla dilatione, &c.] Notatur ad hoc quod ſi ſtatu cautum ſit vt in locum demortui ſumatur proximus, ex eiſdem genere, & nemo ſit natus, ſed ſit aliquis in vtero, non eſt expectandum vt naſcatur, ſed alius conſeſtim, & ſine vlla dilatione aſſumendus eſt, vt per Tiraquell. de reſcriptis lign. §. 1. gloſſ. 9. num. 80.

In locum eius ſubrogari, &c.] Notatur ad hoc quod 9 ſi Aduocatus ſiſci mori contingat, ſalarium illius anni ad hæredes tranſmittitur, vt per Cephal. conſ. 70. ſub num. 4. vol. 1. Hieron. Treutler. ſelectar. diſput. part. 1. diſp. 8. theſi 4. in fine, Peregrin. de iure ſiſci lib. 7. tit. 2. num. 14. verſ. & ſiſcalis Aduocatus, Donell. comment. iuris ciuiliſ lib. 18. cap. 3. col. ult. in fine. Camill. Botrell. in ſumma, amicum decif. tom. 1. tit. 65. de Aduocatorum officio, num. 121. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 6. num. 12. pag. 312. Sed an id procedat in Aduocatis quibuſcumque vt id anni ſalarium quo moritur ad hæredes pertineat? vide poſita in l. poſt duos 15. inſr. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Aduocati ambigua facta defenſionibus ſuis erigentes, & lapſa reparantes, patriam legibus, & facundia, ut milites armis, & vulneribus, adiuvant.
- 2 Patroni cauſarum glorioſæ vocis conſiſi munimine laborantium ſpem, vitam, & poſteros defendunt.
- 3 Aduocatorum officium non minus humano generi neceſſarium, quam ſi patriam vulneribus, ac præliis, parenteſque ſaluant.
- 4 Patrimonium eſt altera vita hominibus.
- 5 Pecunia anima hominis dicitur. item ſecundus ſanguis, num. 6. & optimus ſideiſſor futura neceſſitatis, num. 7.

L. Aduocati. XIV.

Imp. AA. Callicrati P. P. Illyrici.

Aduocati ambigua facta defenſionibus ſuis erigentes, & lapſa reparantes, patriam legibus, & facundia, ut milites armis, & vulneribus, adiuvant. Item cauſarum partoni glorioſæ vocis conſiſi munimine laborantium ſpem, vitam, & poſteros defendunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *ſuprà hoc tit.*

Pulchra ſunt verba huius Lin Aduocatorum laudem prolata, ex quibus colligitur eorum officium non minus humano generi neceſſarium, quam ſi patriam vulneribus, ac præliis, parenteſque ſaluant, dicuntur enim non minus militare quam milites, quia ſicut hi armis, ita legibus illi hominum vitas defendunt atque timentur. vide Ferrand. explicat. lib. 2. cap. 6. Adrian. Pulux. in orat. de Aduocatorum priuilegijs pag. milia 19. Cuiac. lib. 16. obſeruat. 9. Tiraquell. de nobilit. cap. 29. num. 11. cum ſequent. Guid. Pap. Gratianop. decif. 388. num. 2. & decif. 388. num. 1. cum ſegg. Franch. Marc. Delpwin. decif. 661. num. 4. vol. 1. Baëq. de inope debiti. cap. 16. num. 148. cum ſegg. Petr. Gregor. ſyntagm. iuris lib. 19. cap. 1. num. 8. Donell. commentar. iuris ciuiliſ lib. 18. cap. 3. col. 1. in fine, Ioan. Garc. de nobilit. gloſſ. 35. num. 10. Caſſan. in caſal. gloria mundi p. 7. conſider. 18. Anton. Scap. de iure non ſcripto lib. 1. cap. 112. num. 9. Iacob. Benni. de priuilegijs ſineconſult. p. 2. priuileg. 38. num. 3. Cauagnol.

in decret. Montisferrati decreto 41. num. 10. Camill. Borrell. in summ. annuum decif. tom. 1. tit. 64. de Advocatorum officio, num. 20. & 21.

- 4 In gloss. *Vitam*. ibi, *ut non perdat quod habet*. Notatur ad hoc quod patrimonium est altera vita hominibus. Sic Tiraquell. in *l. si unquam*, verbo *facultatum*, num. 1. in fine, & de nobilit. cap. 31. num. 364. Couar. de sponsalib. p. 2. cap. 3. §. 4. num. 18. Gig. conf. 32. 5 Clar. lib. 5. §. homicidium, num. 25. ita ut pecunia dicatur anima hominis, iuxta illud Hesiodi carmen,

Pecunia est anima nostris mortalibus.

Referunt Baëc. de inope debitor. cap. 2. num. 31. Petr. Roizi. *Liunan. decif.* 3. ex num. 315. Et secundus fan- gnis, Gerard. sing. 73. num. 5. Tiraquell. d. cap. 31. n. 365. Ioan. Matieuz. in *Dialog. relator.* p. 3. cap. 10. mon. 3. Menoch. de arbitrar. casu 110. num. 6. Et est optimus fideiussor futuræ necessitatis, Neuizan. in *syna nupt.* lib. 2. num. 96. in princip.

SVMMARIVM.

- 1 Privilegia patronis fisci & horum liberis indulta ad togatos numero præfinitos extendenda ex speciali Imperatoris iussu.
- 2 Patronus fisci ante annum moriens integrum salarium annuum ad heredem transmittit.
- 3 Salarium annuum transmittit Advocatus mortuus pro anno incepto. Ampliatur in Advocatis quibus- cumque, num. 4. & in Prætorie moriente infra tem- pus sui officij, & in Doctore legente & moriente, & in Medico de publico conducto, num. 5.

L. Post duos. XV.

Imp. LEO A. Dioscoro P. P.

- 1 Privilegia patronis fisci & horum liberis indulta ad togatos numero præfinitos extendenda ex speciali Imperatoris iussu. Item patronus fisci ante annum moriens integrum salarium annuum ad heredem transmittit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. mon. 1. *suprà hoc tit.*
- 3 Probat hic text. quod salarium annuum transmittit Advocatus mortuus pro anno incepto, ut per l. *Hispas.* 9. tit. 8. part. 5. vbi Gregor. Lop. verbo *e lez etres*, Donell. comment. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. ult. in fine, Azueved. l. 10. num. 4. tit. 16. lib. 2. *novæ Recopil.* Cephal. conf. 70. lib. 1. latè Flores de Mena var. lib. 1. q. 8. num. 53. vbi num. seq. dubitat de validitate huius opitionis, cum text. hic loquatur in Advocato fisci habente dignitatem cum officio, & locum non habere videtur in Advocato salariato ab aliquo particulari, seu ad aliquam particularem causam, quia tunc non lucrabitur salarium, nisi pro rata laboris, cum clientes laborem & operam Advocati confide- rent, non verò eius merita.
- 4 Vtrum illud quod dicimus de Advocato fisci, quod si moriatur, transmittat ad heredem salarium illius anni, ampliatur procedere in Advocatis quibuscumque, ut per Cephal. d. conf. 70. sub num. 4. vol. 1. Emman. Soaz. in thesoro recept. sentent. verbo *Advocatus*, num. 102. & verbo *mortui*, num. 257. Gail lib. 1. obserrat. 44. num. 12. Sebastian. Medic. in tract. *mors omnia solus* p. 3. num. 26. Parid. de Puteo de syn- dicate, verbo *si officialis*, num. 1. & 2. Petr. Laud. in tract. de privileg. Doctor. quest. 4. num. 13. circa med. Ioan. a Capistr. in speculo conscient. num. 56. Hieronym. Treutler. *diffus. select.* p. 1. *diffus.* 8. thes. 3. in fine,

Camill. Borrell. in *summ. omnium decif.* tom. 1. tit. 65. de Advocat. officio, num. 125. Viui. tom. 1. *commun. opin.* lib. 2. tit. 6. num. 22. pag. 318. vbi ait quod Doctor, vel Advocatus, qui operas suas locaverunt casu quo moriantur pendente anno locationis, transmittunt salarium annuum ratione illius anni ad heredem, & consequenter eorum heredes possunt petere integrum totius anni salarium, vbi etiam ampliatur hoc locum habere in Prætorie moriente infra tempus sui officij, & in Doctore legente & moriente, & in Medico de publico conducto, Gabr. Aluarez de privileg. pauper. quest. 28. num. 5. & 16.

SVMMARIVM.

- 1 Advocati Prætoriana præfectura quindecim numero communia habent privilegia cum Advocatis fisci.
- 2 Ecclesia Romana, eiusque Pontifices, Advocatos decem, quos Consistoriales appellant, constituunt.

L. Ad similitudinem. XVI.

Imp. LEO IVNIOR, & ZENO AA. Insigniano P. V.

Prætorianæ præfecturæ Advocati quindecim numero communia habent privilegia cum fisci Advocatis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *suprà hoc tit.*

De hoc vide Camill. Borrell. in *summ. omn. decif.* tit. 65. de Advocatorum officio, num. 16. vbi mon. 17. subdit quod sancta Ecclesia Romana eiusque pro tempore existentes Summi Advocatos decem, quos Consistoriales appellant, constituunt, utriusque iuris Doctores, & prævia publica dispositione, ac rigoroso examine assumptos, qui in facto Senatu, siue Consistorio causas proponunt, teneanturque, de quo vide etiam Odoavian. Vestrum in *præxi Romana Curia* lib. 2. cap. 18. Crescent. decif. 8. num. 7. de præbend.

SVMMARIVM.

- 1 Officium morte finiri, aut tempore à legibus præfinito, paria sunt.
- 2 Privilegia anteriorum Imperatorum Advocatis, & causidicis per superstitionem non sublata, confirmata censentur.
- 3 per Mortem non extare, vel per remotionem, paria sunt.
- 4 Mortis casus videtur includi sub casu remotionis.
- 5 Substitutio vulgaris facta in casum mortis transiit ad omnem casum impotentia expressa in casum mortis, extenditur ad omnes casus, quibus heres à primo institutionis gradu excludi potest, num. 6.
- 7 Donatarius, cui esset concessa data officiorum quando vacaverint, potest etiam providere quando vacent per renuntiationem mortem, vel alio modo.
- 8 Mortis casus comprehendit casum finiti officij.

L. Iube

Imp. ZENO A. Paulo P. P. per Illyricum.

Imp. ANASTASIVS A. Eusebio
mag. offic.

Officii finiti morte, aut tempore à legibus præfinito, paria sunt. Item priuilegia antiquiorum Imperatorum Aduocatis, & causidicis per superstites non sublata confirmata censentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1. *supr. hoc tit.*

Vel professionis sine, vel morte, &c. Notatur ad hoc quod paria sunt non extare per mortem, vel per remotionem, gloss. verbo *moritur* in Clem. 1. *vt lite pend. gloss. verbo moritur* in cap. si cui, de *probend.* in 6. Ruin. conf. 87. num. 2. vol. 2. Rimin. iun. conf. 259. num. 11. Viui. decif. 2. num. 10. & 43. Carol. Tapia in l. fin. ff. de *constitut. Princip.* p. 2. cap. 11. num. 80. Surd. decif. 202. num. 1. & seq. vbi ait quod casus mortis videtur includi sub casu remotionis, & conf. 236. mon. 3. vbi dicit quod vulgaris substitutio facta in casum mortis trahitur ad omnem casum impotentia. Costa in cap. si pater p. 1. verbo *eidem filio*, num. 47. de *testament.* vbi asserit quod vulgaris expressa in casum mortis, extenditur ad omnes casus, quibus hæres à primo institutionis gradu excludi potest. Cabed. *Lysit.* 7. decif. 23. num. 10. p. 2. vbi tradit quod donatarius, cui est concessa data officiorum quando vacauerint, potest etiam prouidere quando vacent per renunciationem, mortem, vel alio modo, Fabi. de Anna 8. conf. 14. num. 9. dicens quod casus mortis comprehendit casum finiti officij, latissime Garc. Matstrill. in *trac. de magistratib. lib. 1. cap. 26. per totum*, vbi disputat, an concessio officio per mortem Titij censetur concessum si vacauerit per remotionem, vel casum finiti officij.

De Aduocatis diuersorum iudicum.

TIT. VIII.

Hæc rubrica deest in vetust. libb. nec valde necessaria videtur, cum nihil intersit, Aduocatis diuersorum iudiciorum dicas, an diuersorum iudicum, & omnes seq. lages sunt tempore posteriores, inique in priori titulo præcedunt, adeo vt omnes commodè sub vno titulo collocarentur, tam in veteribus Latinis codicibus, quam apud Græcos auctores. Scripserunt in hanc rubr. Sebaſt. Nzui. item Ciuiac. Pac. & VVelemb.

De materia tituli vide Doctores citatos ad rubr. tituli præcedentis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Aduocati Comitum rerum priuatarum Principis, & Proconsulis Achaie, finito officio clarissimorum titulum impetrant.
- 2 Aduocati in matricula scripti finitis officijs, quietis tempore pro fructu habitatorum laborum, clarissimorum nomine ac priuilegijs digni sunt.
- 3 Aduocatus etiam depositio officio Clarissimus dicitur, nam s. 6. & 7.
- 4 Prætor, iudex, & Aduocatus etiam finito officio vocatur Prætor iudicet & Aduocatus in memoriam priuilegia dignitatis.

Aduocati Comitum rerum priuatarum Principis, & Proconsulis Achaie, finito officio clarissimorum titulum impetrant. Item Aduocati in matricula scripti finitis officijs quietis tempore pro fructu habitatorum laborum clarissimorum nomine ac priuilegijs digni sunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Bald. Cautrenf. Angel. Cuman. Fulgos. Sichar. Sebaſt. Nzui. remissuè Casal. in *annor.* & Ximen. in *concord.*

Vt postquam aduocationis deposuerint officium, &c. Notatur ad hoc quod qui depositio officio aduocationis, est tamen, vt prius, & appellatur Clarissimus, nec debet torqueri, & ad eum mitti debet vt ad egregiam personam. ita Felin. in cap. *que in Ecclesiis* col. 2. s. *vers. & hinc est quod qui depositus, de constit. lal. conf. 179. col. 2. vers. & faciunt dicta*, Tiraquell. in *trac. cessante causa*, limit. 15. num. 8. Bon. de Cortil. de *nobilis* p. 5. num. 9. *ad m. 16. trac. Doct. fol. 15.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. tom. 2. cap. 291. num. 29.* vbi num. 32. ait quod Prætor, iudex, & Aduocatus etiam finito officio vocatur Prætores, iudices, & Aduocatus in memoriam priuilegia dignitatis. D. Barboſ. in l. 1. p. 7. num. 66. ff. *solutio matrim.* vbi colligit ex hoc text. quod Aduocatus, qui depositio officio aduocationis, debet nihilominus gaudere priuilegijs Aduocatis concessis, subdit tamen id non esse verum generaliter, sed specialiter procedere in eo casu, in quo Princeps id specialiter ita declarauit, nam alias si priuilegium concessum fuit propter officium, quod quis à se assumit, & non ab alio, debet continuò se exercere in illo vt prædicto vtatur priuilegio.

Clarissimi primi ordinis, &c. Notatur ad hoc quod Aduocati etiam depositio officio in clarissima dignitate constituti sunt, vt per Tiraquell. de *nobilis* cap. 29. num. 11. Donell. *comment. iuris ciuilib. lib. 18. cap. 1. col. fin. vers. præterea*. Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 184. num. 20.* Peteg. de *iure fisci lib. 7. tit. 2. num. 15. ibi, & clarissimus appellatur.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Aduocati fisci vnà cum liberis tam natis, quam nascituris à conditione Curialium liberantur, & immunitatem impetrant, & mon. 2.
- 3 Filij quouodque geniti gaudent patris dignitate & priuilegijs.

L. Aduocatos. II.

Idem A. Thome P. P. per Illyricum.

Aduocati fisci vnà cum liberis tam natis, quam nascituris à conditione Curialium liberantur, atque immunitatem impetrant. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1. *supr. hoc tit.*
Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Callan. in *catalog. gloria mundi* p. 7. *conferat.* 33. Donell. *comment. iuris ciuilib. lib. 18. cap. 3. col. fin. vers. porro*, & cap. 3. col. 1. Tiraquell. de *iure primogen. quæst.* 31. num. 12. vbi quod filij quouodque geniti, gaudent patris dignitate & priuilegijs.

S F M

SVM MARIVM.

- 1 *Advocatum Comitum Orientis primum in ordine Advocati fisci munere fungitur.*
- 2 *Advocatus officii fisci depositio ad pristinum redditum consortium.*
- 3 *Advocati sportulas taxatas accipiunt.*
- 4 *Advocatum, & Doctorem consortio nullus dignus nisi per statuta tempora legum cognitioni probetur inhæsisse.*
- 5 *Filii Advocatorum, & Doctorem eruditione & morum integritate extraneis superiores, ac pares, absque sportularum solutione in promotionibus ad Advocatum aliaque munera recipiendi sunt.*
- 6 *Sportula, pro mercede Advocatis debita.*
- 7 *Mercu Advocatis pro labore debita, remissimè.*
- 8 *Advocati si perpetuo electi in Reipubl. patrocinium decedant, eorum filij superflites ac Doctores potius eligendi, quam extranei.*
- 9 *Romani Senatorum filios una cum patribus in Curiam admittebant, ut negotijs assisterent exemplo parentis terminandi.*

L. Iubemus. III.

Idem A. Constantino P. P.

- 1 **P**rimus in ordine Advocatorum Comitum Orientis fisci Advocati munere fungitur. Officio fisci deposito, Advocatus ad pristinum consortium reddit. Item sportulas taxatas Advocatis accipiunt. Advocatorum, & Doctorem consortio nullus dignus nisi per statuta tempora legum cognitioni probetur inhæsisse. Filij Advocatorum, & Doctorem eruditione & morum integritate extraneis superiores, ac pares absque sportularum solutione in promotionibus ad Advocatum, aliaque munera recipiendi sunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supr. hoc tit.*
- 6 *Pro sportulis præterea, &c.] Sportulas in hoc text. pro mercede Advocatis debita accipiendas esse, aduertit Guid. Pancirol. in thesaur. variar. lection. lib. 2. cap. 195. vers. Alibi in iure. De mercede debita Advocatis pro labore, quem patrocinando patiuntur, vide Cornel. Benincal. de privileg. pauper. spec. 1. in iudic. num. 1. Iacob. Benni. de privileg. iureconf. p. 3. privileg. 73. Bernard. Graez. ad præf. Camera Imper. lib. 1. conclus. 44. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 257. Camill. Bortel. in summ. omnium decis. tom. 1. tit. 65. de Advoc. offic. num. 105. cum seqq. Dominum meum in remiss. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib. 1. tit. 48. §. 27. & tit. 91. in initio, metipsum in collect. ad cap. non licet iudici 11. quæst. 3.*
- 8 *Et filios Advocatorum, &c.] Notatur ad hoc quòd si Advocati perpetuo electi in Reipubl. patrocinium decedant, eorum filij superflites ac Doctores potius eligi debent ab ipsa Reipubl. quam alij extranei, ut per Donell. comment. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. ult. in fine, Petr. de Gregorio in tract. de concessione feud. part. 1. quæst. 4. num. 18. Valasc. conf. 129. num. 13. ubi subdit non esse dubitandum quòd Reges Lusitani ab antiquis temporibus solent providere filiis officialium benemeritis de officiis parentum, immo quòd transiit iam quasi in obligationem & debitum ipsius Regis, ita ut iniuriam fecisse dicatur si alteri donaverit. latè Garc. Maltrill. in tract. de magistratib. lib. 1. cap. 28. à princip. & idem pariter servati per Regem Catholicum testatur à Ponte in decis. 17.*

Hinc est quòd Romani Senatorum filios una cum patribus in curiam admittebant, ut negotijs assisterent exemplo parentis terminandis, ut ex Gellio & alijs refert Petr. Gregor. *synagm. iuris* p. 3. lib. 47. c. 9. sub num. 23. vers. bene consultum. Et tradit Simanch. in tract. de Republ. lib. 3. cap. 5. quòd in adipiscendis patriæ honoribus, qui parentes, auos, maioresque suos publicis honoribus honestatos habuerunt, ij quasi hereditario quondam iure Reip. curam accipiebant, in eamque amplificandam nervos omnes intendebant.

SVM MARIVM.

- 1 *Advocati fisci Kalendis Ianuarij inter spectabiles Consistorij Comitibus ob laudabile officium referendis, & donis ornandi.*
- 2 *Filij Advocatorum ingenui, si parentes officio functi sint, in numerum clarissimorum Notariorum se conferre possunt.*
- 3 *Filij Advocatorum fisci naturales legitimantur per insequentes nuptias sine dotalibus instrumentis per denunciationem factam patrono fisci.*
- 4 *Advocati fisci seruos coram patronis fisci manumittere poterunt.*
- 5 *Imperator & Princeps concedendo nova privilegia, priora tollere minime censetur, & Princeps in liberalitate potius crescere, quam decretere præsumitur.*
- 6 *Advocatorum officium, laus & prerogativa, remissimè.*
- 7 *Comites Consistorij, qui intimo Principis consilio assistebant.*
- 8 *Advocati fisci coram Principe inter Comites Consistorij sedebant.*
- 9 *Notarius Principis dicitur Clarissimus.*
- 10 *Infans non potest esse Amantissimus, seu Notarius Principis, qui vulgò Secretarius dicitur.*
- 11 *71 Puncti quid, remissimè.*
- 12 *72 Sine suffragij solutione, id est, sine pecunia, quæ rationi honoris soluebatur.*

L. Laudabile. IV.

Idem A. Eustachio P. P.

Advocati fisci Kalendis Ianuarij inter spectabiles Consistorij Comitibus ob laudabile officium referendi, & donis ornandi. Filij Advocatorum ingenui si parentes officij functi sint, in numerum clarissimorum Notariorum se conferre possunt. Filij Advocatorum fisci naturales legitimantur per insequentes nuptias sine dotalibus instrumentis per denunciationem factam fisci patrono. Advocati fisci seruos coram patronis fisci manumittere poterunt. Imperator & Princeps concedendo nova privilegia, priora tollere minime censetur, & Princeps in liberalitate potius crescere, quam decretere præsumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Laudabile, vitæque hominum necessarium advocatioris officium, &c.] De officio, laude, & prerogativis Advocatorum, vide Callan. in catalogo gloria mundi p. 7. consider. 28. & seg. Gregor. Lop. l. 4. verbo per sententia tit. 24. part. 7. Tiraquell. de nobilit. cap. 194. num. 10. & 14. Bacc. de inope debitor. cap. 16. num. 148. Simanch. de Republ. lib. 7. cap. 21. num. 1. & 2. Donell. commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. 1. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 35. num. 10. in fine, cum seg. Boddil.

badil. in fua politica lib. 3. cap. 14. num. 60. Mart. de in-
ri. diu. p. 4. cent. 2. ca. 11. §. num. 3. cum feqq.

7 Inter fpectabiles facri noftri Confiftorii Comites. Dile-
bantur qui intimo Principis confilio affitebantur,
de quo Caluin. in fua Lexic. iuridic. verbo comes facri
8 confiftorii. Et aduerte hic probati Aduocatos fifci co-
ram Principe inter Comites huiusmodi federe, vt
per Donell. d. lib. 18. cap. 5. col. 1. Ioan. Garc. de nobilit.
gloff. 3. num. 9. & 10.

9 Eus clariffimus Notariorum, &c.] Ego Notarius
Principis dicitur clariffimus, de quo vide Tiraquell.
de nobilit. cap. 30. num. 8. & 9. Et hinc colligit Couarr.
10 pract. cap. 19. num. 5. verf. Prima conclusio, quod infa-
mis non potest effe Amanuensis, feu Notarius Prin-
cipis, quem vult Secretarium dicimus.

11 Punctos. Eleganter D. Laurentius Ramirez de
Prado in Maritalium lib. 1. epigr. 26. pag. 59.
12 Sine quadam fuffragio folutione. Id eft, fine pecunia,
que ratione honoris foluebatur: antiquis enim ante
Iuftinianum mos obtinuerat vt magiftratus pernici-
ofio exemplo emeretur, & pecunia, que dabatur,
fuffragium vocabatur bonetto vocabulo. ita Guid.
Pancrol. in thefauro var. lecton. lib. 2. cap. 198.

Eorum metatorum nomine, &c.] Metatores in pu-
7 senti dicuntur illi, qui precedentes locum eligunt
castris, item qui diuerforiorum, & hofpitiarum de-
fignant loca, quales funt, quos vulgo Marefchallos
hospitiarum, & fouriers dicimus. ita Caluin. in fua
Lexic. iuridic. verbo metatores.

Nec de cetero quemquam, &c.] Notatur ad hoc 8
quod nullus in Aduocatum affumi potest nifi flus-
duerit in legibus per annos quinque, præcipitur ve-
ro tempus quinquennij in proam. Digestor. §. quibus fi
bene, vbi Hieron. Cagnol. num. 215. & 226. ita Ho-
rat. Luti. de privileg. fchol. cap. ult. sub num. 30. Anton.
Gom. l. 2. Tauri num. 5. in princip. Peteg. d. lib. 7. tit. 2.
n. 6. vbi tantum loquitur in Aduocato fifci. Donell.
commentar. iuris civilis lib. 18. cap. 3. col. pen. verf. præter-
ea Aduocati. Franc. Marc. Delphin. decif. 793. num. 5.
col. 1. Camill. Borrel. in fumm. oron. decif. 109. 1. tit. 65.
de Aduocat. offic. num. 31.

13 Nolentes fubire compelli, &c.] Notatur ad hoc quod 9
Aduocatus nullum munus personale fubire com-
pellitur, aut onere aliquo collectarum grauatur, de
quo vide pofita in collect. ad l. fauimus 6. fupr. de A-
duocatis diuerf. iudicior.

SVM MARIVM.

- 1 Aduocati Syria per biennium in caufis ficalibus pa-
trocinantur, & triginta numero affumantur.
- 2 Aduocati fifci in Syria finito officio pro fe, vxoribus,
liberis, focero, focru, nora, genero, feruis pofitulant,
& vnica ex horum adiculis immunitas à metatorum
moleftiis.
- 3 Sportulis vltra taxationem Aduocati non funt gra-
uandi.
- 4 Aduocatorum filij patribus officio cedentibus, aut
mortuis in officiis fuccedant fine fportularum fo-
lutione.
- 5 Patroni fifci, & horum hæredes inuiti ad alia mu-
nera publica non compelluntur fine fpeciali Cæfaris
auctoritate.
- 6 Aduocati ficalis officium durat per biennium de iure
fcriptum.
- 7 Metatores in prefenti qui.
- 8 in Aduocatum nullum affumitur, nifi ftuduerit in le-
gibus per quinquennium.
- 9 Aduocatus nullum munus personale fubire compelli-
tur, nec aliquo onere collectarum grauatur.

L. Petitiones. V.

Idem A Sergio.

SVM MARIVM.

- 1 Patroni fifci 50. auri libras fub Zenone amiffas ex
gratia Iuftiniani recuperantur.
- 2 Primatibus Aduocatorum privilegia Ordini conceffa
magis inferunt.
- 3 Approbatio Imperialis inferuens clariffimis Præto-
rianis tribunis, & Notariis, ad filios horum, & alios
illuftrandos extenditur.
- 4 Aduocati, clariffima eloquentia lumina difti à Iu-
ftiniano.
- 5 Libra auri quid fit.
- 6 Aduocati aliquando clariffimi, nonnunquam fpecta-
biles nominati.
- 7 Imperatores Romani olim purpuream togam, aut
clamydem pro infigni Regio habuerunt, quam
Principes faluantes ofculabantur, quo actus fa-
ciam purpuram adorare dicebantur.
- 8 Primates, id eft, Aduocati fifci, qui prefunt alijs, ho-
die ex difpofitione legum Hifpania in foro fedens
togati cum Senatoribus.
- 9 Recepti à maiori, fine digniori, cæteris receptis ab in-
feriori preferendi funt.
- 10 Nobilitatus ab Imperatore, vel Rege non recognoſcen-
te fuperiorem, anteponitur alteri nobilitato ab in-
feriore, quò nobilitate poteft.

L. Reftituendæ. VI.

Imp. IVSTINVS A. Marino P. P.

Patroni fifci quinquaginta auri libras fub Zeno-
1 ne amiffas ex gratia Iuftiniani recuperantur.
Primatibus Aduocatorum privilegia Ordini con-
2 ceffa magis inferunt. Approbatio Imperialis in-
3 feruens clariffimis Prætorianis tribunis, & Nota-
riis, ad filios horum, & alios illuftrandos extenditur.
Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1.
fupr. hoc tit.

Clariffimis eloquentia hominibus, &c.] In his verbis 4
Iuftinianum appellare Aduocatos clariffima elo-
quentie lumina aduertit Camill. Borrel. in fumm. oron.
decif. tom. 1. tit. 65. de Aduocat. offic. num. 17.

Sexaginta auri libra.] De his libris vide pofita 5
in collectan. ad l. 2. prope fin. fupr. de Epifcop. audient.
Et

1 Aduocati Syria per biennium in caufis ficalibus pa-
trocinantur, & triginta numero affu-
2 mantur. Aduocati fifci in Syria finito officio pro
fe, vxoribus, liberis, focero, focru, nora, genero, feruis pofitulant,
3 & vnica ex horum adiculis immunitas à metatorum moleftiis.
4 Aduocati non funt grauandi. Aduocatorum filij pa-
tribus officio cedentibus, aut mortuis in officiis
fuccedant fine fportularum folutione, præfertim fi
5 legitimo tempore ftuduerint, & peritiam legum
probatunt. Fisci patroni, & horum hæredes inuiti
ad alia munerata publica non compelluntur fine fpe-
ciali Cæfaris auctoritate. Colligitur ex Ordin. Do-
6 ctiores citati ad l. 1. num. 1. fupr. hoc tit.

Per biennium fifci patroni, &c.] Notatur ad hoc
quod Aduocati fifci alij officium durat per biennium
de iure fcriptum, vt per Peteg. de iure fife lib. 7. tit. 2. n. 13.

Et adde Caluin. in *su Lexic. iuridico*, verbo *libra auri*, vbi ait quòd illam constituunt septuaginta duo aurei.

6 *Viri clarissimi fisci*, &c.] Aduertit Tiraquell. *de nobilit. cap. 6. num. 22.* priores Aduocatos Principis clarissimos aliquando appellari, nonnunquam spectabiles.

7 *Nastram adorantes purpuream*, &c.] Nota quòd olim Romani Imperatores purpuream togam, aut chlamydem pro insigni Regio habuerunt, quàm Principes salutantes osculabantur, quo actu sacram purpuram adorare dicebantur. ita Guid. Pancitol. in *thesauro vtr. lection. lib. 1. cap. 9.*

8 In gloss. *Primitibus*. ibi, *id est, Aduocatus fisci, qui praesunt alijs*, &c. Hodie ex dispositione legum Hispaniae in foro sedent togati cum Senatoribus, Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 3. num. 10.*

9 In gloss. *Iudicatus fin.* ibi, *Nota hic maiorem bonorem debere*, &c. Notatur ad hoc quòd recepti à maiori, siue digniori cæteris receptis ab inferiori præferendi sunt, etiam si illi sint tempore posteriores, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap. 6. num. 8.* vbi hinc *num. 7.* inferit nobilitatem ab Imperatore, vel Rege non recognoscente superiore anteponi alteri nobilitati ab inferiore, qui nobilitate potest. Princeps enim nobilitat quem vult, ex latè adductis per Garc. Mastrill. *de magistratib. lib. 3. cap. 10. ex num. 99.*

SVMMARIVM.

- 1 in Togatorum triginta numerum nullus sine examine, & studiorum peritia, scientiaque legali cooptetur.
- 2 Aduocatorum promotiones secundum seriem & ordinem temporum ac statuta procedant.
- 3 Aduocati fisci relicti Curia cui praepositi sunt, alibi degere non possunt.
- 4 Aduocati fisci officio per triennium extra sua Curie locum tenentes matriculam & privilegia togatorum amittunt.
- 5 Primites Aduocatorum negligentis, absentes & vagos collegas non excitantes ad numeris exercitium, iudices item horum ignauie committentes non impenes sunt.
- 6 Aduocato fisci sexcenti aurei pro salario olim destinati Kalendis Ianuarij soluebantur.
- 7 Aduocati fisci conuerti tam in causis civilibus quàm criminalibus immunes sunt ab omni sportularum solutione.
- 8 Consistoriales in Romana Curia qui & quales sint.
- 9 Officiales à loco administrationis recedere non possunt.
- 10 Officialibus competens salarium debet constitui.
- 11 Indices & magistratus, qui Principi inferunt, quotannis summam aliquam in arca reponant, qua vel suae senectutis, vel posteritati consulant.
- 12 Aduocati fisci conuerti, tam in causis civilibus quàm criminalibus immunes sunt ab omni sportularum solutione.

L. Per hanc legem. VII.

Idem A. Theodoro P. P.

- 1 IN numerum triginta togatorum nullus sine examine, & studiorum peritia, scientiaque legali cooptetur, in princip. Aduocatorum promotiones secundum seriem & ordinem temporum ac statuta procedant, in vers. Interdicenda. Aduocati fisci relicti

Curia cui praepositi sunt, alibi degere non possunt: quatenus nunc Imperiales simul Procuratores & Aduocati extra locum iudicij viuere, & sine venia abesse non possint, in vers. Hoc etiam. Aduocati fisci officio per triennium extra suæ Curie locum degentes matriculam & privilegia togatorum amittunt, in vers. Nonerint. Primites Aduocatorum negligentis, absentes, & vagos collegas non excitantes ad numeris exercitium, iudices item horum ignauie committentes non impenes sunt, in vers. Quorum omnium. Sexcenti aurei pro salario fisci Aduocato olim destinati Kalendis Ianuarij soluebantur, in vers. Sexcenti autem. Aduocati fisci conuerti tam in causis civilibus, quàm criminalibus immunes sunt ab omni sportularum solutione, in vers. Cuiusque lre. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Facundia studij eruditj, &c.] His similes sunt decem illi Aduocati, quos Consistoriales in Romana Curia appellamus, qui iuris vtriusque Doctores, prauia publica disputatione, & rigoroso examine creantur, vt testantur Crescent. *decif. 8. num. 7. de prebend.* Camill. Borrel. in *summa. decif. tom. 1. tit. 63. num. 17. & 19.* Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 49. cap. 6. num. 10.*

Interdicenda quoque cunctis, &c.] Notatur ad hoc quòd officiales à loco administrationis recedere non possunt, vt per Parid. de Puteo *de syndicat. in verbo licentia officij*, Viui. *decif. 356.* Garc. Mastrill. *de magistratib. lib. 1. cap. 24. num. 13. & cap. 29. num. 6. & cap. 23. num. 51.* in fine, vbi ait quòd officialis officium detelinquens est grauiter puniendus, & lib. 4. cap. 17. num. 21. & lib. 5. cap. 6. num. 136. & 258. Et hoc in tantum est verum, vt talis officialis debeat etiam vltra tempus fisci officij exercere iurisdictionem quouisque veniat successior in officio, ita vt si recederet ante aduentum successoris, posset puniri, Bobadil. in *sua politica lib. 1. cap. 1. num. 23.* idem Mastrill. *d. lib. 1. cap. 21. num. 87.* vbi *num. 52.* resoluit quòd officialis recedens à loco vbi officium exercet absque licentia superioris priuatur salario, & n. 56. hoc intelligit in officij recedente, & demum recedente, alias si non fuit postmodum reuersus ad officium, priuatur salario nedum temporis futuri, quo se absentauit, sed etiam temporis praeteriti, quo seruauit.

Denis singuli libris auri ferientur.] De his libris auri vide posita in collectan. ad l. restituenda 6. supra hoc tit.

Sexcenti autem aurei, &c.] Officialibus igitur tenetur Princeps iustum & competens salarium constituere. l. vnic. *de prebend. salar. lib. 10.* à Ponte in *traç. de potest. Prærog.* tit. *de abundant. ciui.* §. 6. num. 16. Abhoret enim lex sine præmio homines laboriosis officiis præfici, *auth. de iudicibus.* §. *si quis autem*, quia alicui officium suum non debet esse damnosum, *cap. cum non debeat. de elect. in 6.* Menoch. *de arbit. causa 514.* à princip. & *conf. 1047. num. 1. vol. 1.* Garc. Mastrill. *d. traç. de magistratib. lib. 1. cap. 21. per tot.*

Ex arca tui iudicij consulatur, &c.] Notatur ad hoc quòd Princeps rationem habere debet vt indices, & magistratus, qui ei inferunt, quotannis summam aliquam in arca reponant, qua vel suæ senectutis, vel posteritati consulant; nullus enim est tam vilis mercenarius diem operas suas locans, qui præter id, quod in se alendo impendit, nolit etiam mercedis partem superesse. ita Menoch. *decif. 514. n. 11.* Garc. Mastrill. *d. lib. 1. cap. 21. n. 14.* vbi adducit ea, quæ Princeps considerare debet in taxandis officialiū salariis.

Cuiusque